

Colecția „Viața în Hristos. Pagini de Filocalie”
este coordonată de Pr. dr. Dragoș Bahrim

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

GRIGORIE PALAMAS, sfânt

Omilii / Sfântul Grigorie Palama ; trad. din lb. greacă veche și introd. de pr. Roger Coresciuc ; ed. îngrij de pr. Dragoș Bahrim ; carte tipărită cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Teofan Mitropolitul Moldovei și Bucovinei. - Iași : Doxologia, 2019-

3 vol.

ISBN 978-606-666-728-9

Vol. 2. - 2020. - ISBN 978-606-666-939-9

I. Coresciuc, Roger (trad.) (pref.)

II. Bahrim, Dragoș (ed.)

2

Colecția Viața în Hristos
Pagini de Filocalie

12

Sfântul Grigorie Palama

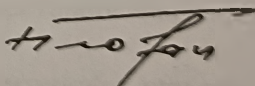
OMILII

II

Traducere din limba greacă veche de
Pr. Roger Coresciuc

Ediție îngrijită de Pr. Dragoș Bahrim

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
Iași, 2020

Commissariat de l'Éducation
N° 12345

11

Ministère de l'Éducation
N° 12345

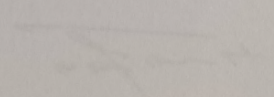
COMMISSARIAT

N° 12345

Le Commissaire de l'Éducation
N° 12345

Le Directeur de l'Éducation
N° 12345

Commissaire de l'Éducation
N° 12345

Le Commissaire de l'Éducation
N° 12345

Ministère de l'Éducation
N° 12345

CUPRINS

Listă de abrevieri.....	9
Omilia a XXI-a La Înălțarea Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos; întru care se arată și cum se plinește Sabatul cel după Lege	13
Omilia a XXII-a La același prăznic [al Înălțării Domnului]; întru care [se vorbește] și despre patimi și virtuți	25
Omilia a XXIII-a La cea de-a zecea Evanghelie <i>de dimineață</i> ; întru care se vorbește și despre războiul [pe care-l ducem] după simțuri și după minte împotriva potrivnicului nostru	37
Omilia a XXIV-a La arătarea și trimiterea Duhului Sfânt împlinită în ziua Cincizecimii; întru care [se vorbește] și despre pocăință	47
Omilia a XXV-a Rostită în Duminica Tuturor Sfinților	59
Omilia a XXVI-a Rostită la vremea secerișului; întru care [se vorbește și] despre secerișul cel duhovnicesc	69
Omilia a XXVII-a Rostită și aceasta la vremea secerișului; întru care [se vorbește] și despre secerișul nostru rațional, care va să fie	79
Omilia a XXVIII-a Rostită la prăznuirea Sfinților și corifeilor Apostoli Petru și Pavel	89

Omilia a XXIX-a

Având ca subiect pe paralizicul care,
după Evanghelistul Matei, a fost tămăduit
în Capernaum; întru care [se vorbește]
și despre întristarea cea după Dumnezeu 99

Omilia a XXX-a

Având ca subiect pe cei doi orbi care, după
Evanghelistul Matei, și-au redobândit vederea în casă;
întru care [se pomenește] și despre faptul că nu există
credință cu adevărat în afara faptelor de pocăință 111

Omilia a XXXI-a

Rostită la săvârșirea litaniei din ziua întâia
a lunii august 123

Omilia a XXXII-a

La Evanghelia după Matei
a celei de-a noua duminici; întru care
[se vorbește] și despre cercări 135

Omilia a XXXIII-a

Despre virtuți și patimile potrivnice lor
și că lumea, al cărei stăpânitor este
diavolul nu este zidirea lui Dumnezeu,
ci cei care s-au supus [diavolului] prin reaua
întrebuințare a zidirilor. Rostită la litie 145

Omilia a XXXIV-a

La cinstita Schimbare la față a Domnului
și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos;
întru care se înfățișează că lumina de la această
[Schimbare] este nezidită 155

Omilia a XXXV-a

La aceeași prăznuire a Schimbării la față a Domnului,
întru care se arată că, chiar dacă lumina cea
preadumnezeiască care [s-a arătat] atunci este nezidită,
nu este ființa lui Dumnezeu 167

Omilia a XXXVI-a

La Evanghelia celei de-a unsprezecea duminici,
a Evanghelistului Matei, având ca subiect
parabola care zice: *Asemănatu-s-a Împărăția cerurilor
omului împărat care a voit să se socotească*; întru care
[se pomenește] și despre îngăduință și milostivire 179

Omilia a XXXVII-a

La întrutotcinstita Adormire a Întrutotpreacuratei
Stăpânei noastre de Dumnezeu Născătoare
și Pururea Fecioarei Maria 189

Omilia a XXXVIII-a

La întâia [Evanghelie] de la Utrenie; întru care [se arată]
și că nu e de ajuns dumnezeiescul Botez să-l mântuiască
pe om dacă nu se străduie să aibă și păzirea
dumnezeieștilor porunci 203

Omilia a XXXIX-a

Rostită la litia ținută la plaga de atunci,
cea neobișnuită și larg răspândită, a morții 213

Omilia a XL-a

La Întrutotcinstitul profet, Înaintemergător
și Botezător al Domnului, Ioan 223

Omilia a XLI-a

La Evanghelia după Matei din cea de-a paisprezecea duminică;
la parabola care [ne] cheamă la nunțile Fiului; întru care
[se face răspuns] către cei care zic: De ce i-a chemat
Dumnezeu pe cei care nu ascultă deloc – sau care nu ascultă
prin fapte –, și de ce i-a făcut pe cei care vor fi pedepsiți? 241

Omilia a XLII-a

La Mântuitoarea naștere a Întrutotpreacuratei
Doamnei noastre, de Dumnezeu Născătoarea
și Pururea Fecioara Maria 253

Omilia a XLIII-a

La Evanghelia după Matei a celei de-a șaptesprezecea
duminici de peste an, cea despre femeia canaaneană;
întru care [se spune] și despre nimicnicia omului și despre
cea vrednică de laudă smerenie 263

Omilia a XLIV-a

La Sfântul Apostol și Evanghelist și cel mai iubit
al lui Hristos, Ioan Teologul; întru care [se pomenește]
și despre iubirea către Dumnezeu și către aproapele 273

Omnia XXXVII

La... ..

Omnia XXXVIII

La... ..

Omnia XXXIX

La... ..

Omnia XL

La... ..

Omnia XLI

La... ..

Omnia XLII

La... ..

Omnia XLIII

La... ..

Omnia XLIV

La... ..

Omnia XLV

La... ..

Listă de abrevieri

- BHG - F. Halkin (ed.), *Bibliotheca Hagiographica Graeca*, 3 vol., Bruxelles, 1957
- CCSG - *Corpus Christianorum Series Graeca*, Turnhout, 1977-
- PG - *Patrologiae cursus completus. Series graeca*, ed. J.-P. Migne, 1-161, Paris, 1857-1866
- PSB - *Părinți și scriitori bisericești*, București, 1977 -
- PTS - *Patristische Texte und Studien*
- VHPF - *Viața în Hristos. Pagini de Filocalie*, Iași, 2012 -

Onilla XXXVII

La historia de este pueblo es muy interesante y merece ser conocida por todos los que visitan esta hermosa zona.

Onilla XXXVIII

Este pueblo tiene una gran importancia en la historia de la región y su estudio es fundamental para comprender el desarrollo de la zona.

Onilla XXXIX

La historia de este pueblo es muy interesante y merece ser conocida por todos los que visitan esta hermosa zona.

Onilla XL

Este pueblo tiene una gran importancia en la historia de la región y su estudio es fundamental para comprender el desarrollo de la zona.

Onilla XLI

La historia de este pueblo es muy interesante y merece ser conocida por todos los que visitan esta hermosa zona.

Onilla XLII

Este pueblo tiene una gran importancia en la historia de la región y su estudio es fundamental para comprender el desarrollo de la zona.

Onilla XLIII

La historia de este pueblo es muy interesante y merece ser conocida por todos los que visitan esta hermosa zona.

Onilla XLIV

Este pueblo tiene una gran importancia en la historia de la región y su estudio es fundamental para comprender el desarrollo de la zona.

Onilla XLV

La historia de este pueblo es muy interesante y merece ser conocida por todos los que visitan esta hermosa zona.

Listă de abrevieri

- BHG - F. Halkin (ed.), *Bibliotheca Hagiographica Graeca*, 3 vol., Bruxelles, 1957
- CCSG - *Corpus Christianorum Series Graeca*, Turnhout, 1977-
- PG - *Patrologiae cursus completus. Series graeca*, ed. J.-P. Migne, 1-161, Paris, 1857-1866
- PSB - *Părinți și scriitori bisericești*, București, 1977 -
- PTS - *Patristische Texte und Studien*
- VHPP - *Viața în Hristos. Pagini de Filocalie*, Iași, 2012 -

Sfântul Grigorie Palama
Omili
(XXI-XLIV)

Ständl Gögöde Palama
Omlu
(XVI-XLV)

Omilia a XXI-a

La Înălțarea Domnului și Dumnezeuului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos; întru care se arată și cum se plinește Sabatul cel după Lege

1. Iudeii prăznuiau Paștile cel după Lege, adică trecerea din Egipt în pământul Palestinei¹. Am prăznuit și noi Paștile cel după Evanghelie², [adică] trecerea firii noastre, întru Hristos, de la moarte la viață³, de la stricăciune la nestricăciune⁴. Oare ce cuvânt va putea exprima cel mai bine superioritatea care rezultă de aici [comparând acest Paști] față de solemnitățile acelu vechi așezământ de Lege și față de temeiturile [acelor] sărbători? Dar nici un cuvânt omenesc nu ar putea spune în chip vrednic cât de mare este această superioritate! [Însă] Înțelepciunea enipostatică a Tatălui cel Preaînalt, Cuvântul cel mai înainte de veci și mai presus de ființă al lui Dumnezeu, Care S-a unit cu noi din iubire de oameni și a petrecut împreună cu noi⁵, a arătat acum în realitate un temei de sărbătoare care este mai presus, în chip deosebit, față de [însăși] această superioritate [a Paștilor noastre]. Căci acum sărbătorim

¹ Cf. Ieș. 12, 1-28.

² Cf. 1 Cor. 5, 17.

³ Cf. In 5, 24, 1 In 3, 14.

⁴ Cf. 1 Cor. 15, 42, 50.

⁵ Cf. In 1, 14.

trecerea firii noastre întru El nu de la cele de dedesubt ale pământului la pământ, ci de la pământ la cerul cerului și la tronul de dincolo de [cer] al Celui care stăpânește peste toate.

2. Căci astăzi, Domnul, după Înviere, nu doar a stat în mijlocul ucenicilor Săi, ci S-a și despărțit de ei, și pe când priveau ei⁶, S-a înălțat la cer și S-a întors și a intrat în ceea ce cu adevărat este Sfânta Sfințelor⁷ și a șezut de-a dreapta Tatălui⁸, *mai presus decât toată începătoria și stăpânia și decât tot numele și vrednicia care se cunoaște și se numește, atât în veacul acesta, cât și în cel viitor*⁹. Iar după cum înainte de Învierea Domnului s-au petrecut multe învieri, la fel, și înainte de Înălțarea Lui, s-au petrecut multe înălțări. Căci și pe profetul Ieremia¹⁰ l-a ridicat Duhul, și pe Avacum¹¹, îngerul, iar mai mult decât în cazul altora, este scris că Ilie a fost înălțat într-un car de foc¹². Dar nici acesta nu a trecut dincolo de hotarele din jurul pământului, ci înălțarea fiecăruia dintre aceștia era un fel de mutare [din loc], care îl răpea de pe pământ, nu îl scotea din cele din jurul pământului, precum și aceia care au înviat [înainte de Hristos], iarăși s-au întors în pământ și au murit cu toții. Dar în ceea ce-l privește pe Mântuitorul Hristos, așa cum *după ce a înviat [El] din morți, moartea nu mai are stăpânire asupra Lui*¹³, la fel și [după] ce S-a înălțat și a șezut întru cele înalte, orice înălțare este mai prejos decât a Lui, dând mărturie tuturor că Acesta este Dumnezeu peste toate.

3. Și acesta este muntele cel vestit al lui Dumnezeu, după Isaia¹⁴, și casa lui Dumnezeu cea mai presus de toate piscurile

⁶ Cf. Fapte 1, 6-11, Lc. 24, 50-51.

⁷ Cf. Evr. 9, 12.

⁸ Cf. Fapte 2, 33.

⁹ Ef. 1, 20-21.

¹⁰ Este vorba mai degrabă de Profetul Iezechiel, cf. Iez. 3, 12; 11, 1, 24; 43, 5.

¹¹ Cf. Bel și bal., 43.

¹² Cf. IV Rg. 2, 11.

¹³ Rom. 6, 9.

¹⁴ Cf. Is. 2, 2.

cele înalte ale munților celor inteligibili: trupul cel stăpânesc. Fiindcă nu un înger, nu un om¹⁵, ci Însuși Domnul în trup a venit și ne-a mântuit pe noi, făcându-Se om ca noi, pentru noi, și rămânând Dumnezeu în chip neschimbat. Căci precum a coborât, nu mutându-Se¹⁶, ci pogorându-Se [la starea noastră], la fel iarăși Se întoarce, nu mutându-Se cu dumnezeirea, ci punând sus pe tron firea noastră pe care a luat-o. Căci cu adevărat trebuia ca firea noastră cea întâi născută dintre cei morți să fie adusă acolo lui Dumnezeu ca o pârgă a celor întâi născuți¹⁷, pentru tot neamul.

4. Pentru aceasta, dintre multele învieri și înălțări, noi nu prăznuim pe niciuna cum prăznuim Învierea și Înălțarea Domnului, pentru că nu suntem părtași și nici nu vom fi părtași ai acestor alte [învieri]. Căci de la ele nu ne folosim cu nimic mai mult decât de faptul că ne călăuzesc spre credința în Învierea și Înălțarea Mântuitorului nostru, la care suntem părtași și la care vom fi părtași cu toții. Pentru că aceasta este [cu adevărat] înviere a firii omenești și înălțare a ei, și nu este simplu [numai înviere și înălțare a] firii omenești, ci și a celor care cred în Hristos, a fiecăruia dintre cei care arată credința prin faptele lor¹⁸. Căci ceea ce a devenit Domnul, pentru noi a devenit, El fiind nenăscut și nezidit după dumnezeirea Sa; și viața pe care a trăit-o, pentru noi a trăit-o, arătându-ne calea care duce la viața cea adevărată; și cele pe care le-a pățimit cu trupul, pentru noi le-a pățimit, ca să vindece patimile noastre; și pentru păcatele noastre a fost dus la moarte; și pentru noi a înviat și S-a înălțat, iconomisind pentru noi de mai înainte învierea și înălțarea cea pentru veacurile cele fără de sfârșit. Pentru

¹⁵ Cf. Is. 63, 9.

¹⁶ Aluzie subtilă la Ef. 4, 8-10: „Cel ce S-a pogorât, Acela este Care S-a suit mai presus de toate cerurile, ca pe toate să le umple”. Nu mutându-Se din dumnezeire.

¹⁷ Cf. 1 Cor. 15, 23.

¹⁸ Cf. Iac. 2, 18.

că toți moștenitorii acestei vieți urmează, pe cât este cu putință, modul de viețuire al iconomiei Sale pe pământ.

5. Pentru noi, începutul acestei urmări este Sfântul Botez, care este chip al îngropării și Învierii Domnului¹⁹; mijlocul este viața în virtute și petrecerea după evanghelie; iar sfârșitul este biruința contra patimilor prin luptele cele duhovnicești, care ne procură viața cea fără de durere, nesticăcioasă și cerească²⁰, după cum zice și Apostolul către noi, că *dacă viețuiți în trup, veți muri, iar dacă ucideți cu Duhul faptele trupului, veți fi vii*²¹. Așadar, cei care trăiesc după Hristos urmează petrecerii Acestuia în trup: căci fiecare moare la vremea [rânduită], pentru că și Acela a murit cu trupul, și vor și învia [după trup] ca și Acela, slăviți și nesticăcioși – chiar dacă nu acum, ci când va fi vremea, când vor fi și înălțați, după cum spune și Pavel: *Vom fi răpiți în nori, spre întâmpinarea Domnului în văzduh, și așa pururea cu Domnul vom fi*²².

6. Vedeți, dar, cum fiecare dintre noi, dacă va voi, va fi părtaș al Învierii Domnului și al Înălțării Lui și moștenitor al lui Dumnezeu și împreună moștenitor cu Hristos²³? Pentru aceasta ne bucurăm, prăznuind învierea firii noastre, înălțarea și retocmirea ei și începutul învierii și înălțării fiecăruia dintre credincioși, punând înainte spusele Evangheliei citite astăzi, că Domnul, înviind, *a stat în mijlocul ucenicilor Săi*²⁴.

7. Pentru ce, dar, a stat în mijlocul lor, iar apoi a călătorit împreună cu ei? *Căci, zice, i-a scos pe aceștia afară până în Betania și, ridicându-și mâinile, i-a binecuvântat*²⁵. Ca să Se arate pe Sine cu totul teafăr și nevătămat, ca să arate că picioarele sunt

¹⁹ Cf. Rom. 6, 4; Col. 2, 12.

²⁰ Avem iarăși folosită triada maximiană *început – mijloc – sfârșit*; cf. Sf. Grigorie Palama, *Omilia XVI*, 34, *VHPF* 11, p. 203 și nota 76.

²¹ Rom. 8, 13.

²² I Tes. 4, 17.

²³ Cf. Rom. 8, 17.

²⁴ Lc. 24, 36.

²⁵ Lc. 24, 50.

puternice și merg fără clătinare, [acele picioare care] suferiseră găurile cuielei, și, de asemenea, [ca să arate] mâinile străpunse de cuie pe cruce și însăși coasta Sa cea împunsă cu sulița, chiar dacă purtau semnele rănilor, spre încredințarea pătimirii mântuitoare. Iar mie mi se pare că prin [spusa] *a stat în mijlocul ucenicilor* arată și că îi întărește în credința în El printr-o așa mare descoperire și binecuvântare a Lui. Căci El nu a stat numai în mijlocul ucenicilor, ci a stat și în mijlocul inimii fiecăruia și a întărit-o prin credință, pentru ca să [se poată] zice și despre însăși fiecare inimă acel cuvânt al psalmistului: *Dumnezeu este în mijlocul ei și nu se va clătina*²⁶. Căci de la acea [întâlnire] s-au făcut Apostolii Domnului statornici și neclintiți.

8. A șezut, deci, în mijlocul lor și le-a spus: *pace vouă!*²⁷ – această dulce și atât de des folosită și obișnuită a Lui spusă. Iar pacea fiind dublă: cea pe care o avem către Dumnezeu, care purcede mai ales din cinstirea lui Dumnezeu, și cea pe care o avem noi între noi, adică cea care se naște în chip firesc din urmarea cuvântului Evangheliei, pe acestea amândouă le-a dat Domnul atunci printr-o singură expresie. Și cum le-a poruncit acestora să facă, atunci când i-a trimis pe ei întâia oară, zicând: *În care casă veți intra, să ziceți „pace casei acesteia”*²⁸, la fel a făcut și El: intrând în casa în care erau adunați, de îndată a dăruit pacea. Și pentru că i-a văzut înspăimântați și tulburați din pricina vederii nesperate și surprinzătoare (căci li se părea, zice, *că văd duh*²⁹, adică ceea ce vedeau ei era o fantasmă), El iarăși, vestindu-le mișcările inimii lor și arătându-le că este Însuși Acela către Care ziceau, înainte de pătimire și de Înviere: *Acum știm că Tu știi toate și nu ai nevoie ca să Te întrebe cineva*³⁰, le-a propus încredințarea prin examinarea și pipăirea

²⁶ Ps. 45, 5.

²⁷ Lc. 24, 36, In 20, 19.

²⁸ Lc. 10, 5.

²⁹ Lc. 24, 37.

³⁰ In 16, 30.

Lui. [Și] când i-a văzut că au primit adevărul³¹, a confirmat încă [acest adevăr] prin examinare, oferindu-le totodată pacea și împărtășirea de mâncare, în timp ce ei priveau. *Iar ei, încă necrezând și minunându-se, dar nu pentru că nu erau de acord [cu ce vedeau], ci de bucurie, El le-a zis: Aveți aici ceva de mâncare? Iar ei l-au dat o bucată de pește fript și dintr-un fagure de miere. Și luând, a mâncat în fața lor*³².

9. Acel trup curat a primit hrană după Înviere nu pentru că avea nevoie de hrană, ci ca să confirme Învierea Sa și să arate că același este și acum [trupul] care înainte de pătimire a mâncat împreună cu dânșii. A consumat însă mâncarea nu potrivit firii trupurilor muritoare, ci potrivit lucrării dumnezeiești, și cum ar zice cineva, așa cum focul consumă ceara, cu diferența că focul are nevoie de combustibil pentru a subzista, în vreme ce trupurile nemuritoare nu au nevoie de hrană pentru a subzista.

10. A mâncat o bucată de pește fript și dintr-un fagure de miere, care sunt și acestea simboluri ale Tainei Sale. Căci Cuvântul lui Dumnezeu, unindu-Și după ipostas firea noastră, care era ca un fel de pește care înota în curgerea voluptoasă a vieții pline de plăceri și de patimi și curățind cu focul cel dumnezeiesc și neapropiat al dumnezeirii Lui orice aplecare³³ spre păcat, a făcut-o de aceeași dumnezeire (ὁμοθεον)³⁴ și ca înroșită de foc. Și nu numai frământătura pe care a luat-o pentru noi, ci și pe fiecare dintre cei care [s-au arătat] vrednici de împărtășirea cu El îi îndumnezeiește prin participarea la focul pe care

³¹ Că El este Hristosul.

³² Lc. 24, 41-43.

³³ Este vorba de nepătimire, ca biruință asupra firii păcătoase, prin nimicirea de către focul iubirii dumnezeiești curățitoare a oricărei dispoziții păcătoase a sufletului. Această biruință însă nu este biruința noastră, ci aparține exclusiv lucrării dumnezeiești mântuitoare, fără de care nu există nimic cu putință.

³⁴ Ὁμοθεον. Termenul poate fi tradus și prin *aceeași cu Dumnezeu, asemenea cu Dumnezeu, una cu Dumnezeu*. În acest context, el este un sinonim pentru *îndumnezeire*.

Domnul a venit să îl arunce în lume³⁵. Pe de altă parte, firea noastră se aseamănă cu un fagure de miere, [deoarece] ca într-un fagure ține teaurizată în trup, ca o miere, comoara cea cuge-tătoare; sau mai degrabă astfel este fiecare din cei care cred în Hristos, căci au harul Dumnezeiescului Duh păstrat în suflet și în trup, ca mierea în fagure. Iar Domnul mănâncă din acestea, fiindcă cu plăcere face propria Lui mâncare mântuire fiecărui³⁶ dintre cei care se împărtășesc de firea [umană]. Însă nu mănâncă tot, ci *dintr-un fagure de miere*, adică mănâncă doar o parte, pentru că nu toți au crezut. Și nu își ia El Însuși prin Sine partea aceasta, ci Îi este dată de către ucenici. Căci ucenicii Îi aduc [la El] doar pe cei care cred, deosebindu-i de cei necredincioși.

11. Astfel, și din aceste motive, mâncând Domnul din pește și din fagurele de miere în fața ucenicilor Săi, le-a adus aminte și de cuvintele Sale pe care dinainte le-a spus lor, atunci când mergea spre pătimire, înfățișându-Se pe Sine și din acestea că este [cu] adevărat [El]. Căci așa cum a spus mai înainte, așa au și decurs lucrurile. *Și le-a deschis lor mintea ca să priceapă Scripturile*³⁷ și să cunoască că astfel era scris, că astfel s-a petrecut și că astfel trebuia, ca din nemăsuratul ocean al iubirii de oameni, Fiul cel Unul-Născut al lui Dumnezeu să Se facă om, pentru oameni, să fie arătat și mărturisit de sus prin glasul părintesc și prin epifania Dumnezeiescului Duh³⁸, să fie crezut și să se minuneze de El [oamenii] din pricina lucrărilor și cuvintelor Sale extraordinare, să fie zavistuit și vândut de cei care nu căutau slava lui Dumnezeu, ci slava oamenilor, să fie răstignit, să fie îngropat și să învieze din morți a treia zi, să se propovăduiască întru numele Lui pocăința și iertarea păcatelor și propovăduirea să înceapă de la Ierusalim, iar propovăduitori

³⁵ Cf. Lc. 12, 49.

³⁶ Cf. Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Quaestiones et dubia* 45, CCSG 10, p. 38, *VHPF* I, p. 112.

³⁷ Lc. 24, 45.

³⁸ Cf. Lc. 3, 22.

și martori ai acestora să devină înșiși cei care au fost martori oculari și slujitori ai Lui – cărora și promițându-le că le [va] trimite de sus făgăduința Tatălui, adică pe Duhul cel Sfânt, le-a poruncit să rămână în Ierusalim până ce se vor îmbrăca cu putere de sus³⁹.

12. Vorbind astfel Domnul cu Ucenicii Lui [despre] cele mântuitoare, i-a scos pe ei din casă și i-a dus până în Betania⁴⁰; apoi binecuvântându-i, S-a despărțit de ei și a fost purtat la cer⁴¹ și, întrebuițând norul cel de lumină ca pe un car⁴², S-a înălțat în slavă și a intrat în Sfânta Sfintelor cea nefăcută de mână⁴³ și a șezut de-a dreapta măririi în ceruri⁴⁴, făcând frământătura noastră de un tron [cu dumnezeirea] (ὄμοθρονον), ca una care [a devenit] de aceeași dumnezeire (ὁμόθειον)⁴⁵. Și cum apostolii nu au încetat să își ațintească ochii către cer, au aflat, prin purtarea de grijă a îngerilor, că *astfel va și veni din cer*⁴⁶, sub privirile tuturor. În același fel le-a grăit și Domnul Însuși mai înainte, iar Daniel mai înainte a văzut. Căci zice: *Am văzut pe Fiul Omului venind pe norii cerului*⁴⁷; iar Domnul zice: *și vor vedea toate neamurile pământului pe Fiul Omului venind pe norii cerului*⁴⁸.

13. Atunci Ucenicii, după ce s-au închinat⁴⁹, [s-au întors] de la muntele Eleonului – acolo unde S-a și înălțat Stăpânul Cel mai presus de ceruri, Care S-a pogorât [din cele mai presus de ceruri] și a făcut pământul cer și iarăși a urcat [acolo] de unde a și coborât, și le-a unit pe cele de jos cu cele de sus și

³⁹ Cf. Lc. 24, 46-49.

⁴⁰ Lc. 24, 50.

⁴¹ Lc. 24, 51.

⁴² Cf. Fapte 1, 9.

⁴³ Cf. Evr. 9, 11.

⁴⁴ Cf. Fapte 2, 33.

⁴⁵ A se vedea anterior nota 34, p. 18.

⁴⁶ Cf. Fapte 1, 11.

⁴⁷ Dan. 7, 13.

⁴⁸ Mt. 24, 30.

⁴⁹ Cf. Lc. 24, 52.

a întemeiat o singură Biserică, cerească și pământească în același timp, spre slava iubirii Sale de oameni –, [aşadar], bucurându-se, [ucenicii] *s-au întors în Ierusalim și erau în toată vremea în Templu, având mintea în cer, lăudând și binecuvântând*⁵⁰ pe Dumnezeu și pregătindu-se pentru primirea venirii făgăduite a Dumnezeiescului Duh.

14. Fraților, aceasta este, pe scurt, petrecerea celor care poartă numele de la Hristos: a stărui în cereri și rugăciuni⁵¹, a avea ochiul minții ațintit, întru asemănarea îngerilor, către Stăpânul cel mai presus de ceruri, lăudându-L și binecuvântându-L printr-o petrecere fără prihană, și a primi astfel venirea Lui cea tainică, după [psalmistul] care zice către El: *Voi înălța psalm și voi înțelege pe calea fără prihană. Când vei veni la mine?*⁵². Aceasta o arată limpede și marele Pavel zicând: *Petrecerea noastră este în ceruri*⁵³, unde Iisus a intrat pentru noi ca înainte-mergător⁵⁴. Către aceasta ne călăuzește și corifeul Petru, zicând: *încingând mijloacele cugetului vostru, trezindu-vă, nădăjduiți desăvârșit în harul care [vi] se va da vouă, la arătarea lui Iisus Hristos*⁵⁵, pe Care, *fără să-L vedeți, Îl iubiți*⁵⁶. Aceasta și Domnul a lăsat-o să se înțeleagă: *Să fie mijloacele voastre încinse și făcliile voastre aprinse. Și voi fiți asemenea oamenilor care așteaptă pe Domnul lor, când să-I deschidă*⁵⁷. Astfel, nu a stricat [nici] Sabatul, ci l-a împlinit⁵⁸, arătând că Sabat cu adevărat binecuvântat este ziua încetării lucrărilor trupești spre folosul a ceea ce este mai bun, și de aceea binecuvântarea este legată de acesta, pentru că, încetând noi de la lucrările cele pământești și care nu peste

⁵⁰ Lc. 24, 53.

⁵¹ Cf. Rom. 12, 12.

⁵² Ps. 100, 2.

⁵³ Filip. 3, 20.

⁵⁴ Evr. 6, 20.

⁵⁵ 1 Pt. 1, 13.

⁵⁶ 1 Pt. 1, 8.

⁵⁷ Lc. 12, 35-36.

⁵⁸ Cf. Mt. 12, 1-8.

mult timp vor înceta, ne dedicăm lui Dumnezeu, căutând cu nădejdea ce nu [va fi] rușinată pe cele cerești și fără de prihană.

15. Așadar, în Legea cea veche una [singură] din zilele săptămânii era Sabat⁵⁹. Și de aceea li s-a părut iudeilor celor fără de minte că Domnul strică Sabatul cel rânduit de Lege. Însă El zice: *nu am venit să stric Legea, ci să o plinesc*⁶⁰. Cum, dar, nu a stricat acest Sabat, ci a plinit și în această privință Legea? Făgăduind că Îl va da pe Duhul Sfânt celor care-L cer⁶¹ zi și noapte și poruncind să fie totdeauna în stare de trezvie și de priveghere – căci zice: *Fiți gata, că în ceasul în care nu gândiți va veni Fiul Omului*⁶² – a făcut toate zilele Sabaturi binecuvântate pentru cei care aleg să-I slujească în chip desăvârșit, iar în acest fel nu a stricat, ci a plinit Legea și în această privință.

16. Iar voi, care sunteți încurcați cu lucruri lumești, dacă vă veți ține departe de nesaț și de toată pizma dintre voi și dacă vă veți strădui să țineți calea adevărului și să fiți cumpătați, veți face toate zilele Sabaturi, prin nelucrarea celor rele. Când se întâmplă să fie ziua care e mai mult decât altele [lucrătoare] a mântuirii, trebuie să încetăm [chiar] și de la faptele și cuvintele cele care nu sunt reproșabile și să rămânem cu răbdare în biserica lui Dumnezeu, să plecăm urechea cu bună pricepere la ce se citește și la învățătură, dedicându-ne cu [inimă] frântă cererii, rugăciunilor și cântărilor celor către Dumnezeu. Căci astfel veți împlini și voi Sabatul, petrecând după Evanghelia harului lui Dumnezeu și tinzând ochii cugetului către Hristos, Cel Care, dimpreună cu Tatăl și cu Duhul, șade mai presus de bolțile cerești și Care ne-a făcut pe noi fiii ai lui Dumnezeu, adoptați nu doar în baza unui nume gol⁶³, ci întru părtașia Dumnezeiescului Duh, prin Trupul și Sângele Său, fiind dintr-o familie cu Dumnezeu și unii cu alții.

⁵⁹ Cf. Ieș. 20, 8; 23, 12, 34, 21.

⁶⁰ Mt. 5, 17.

⁶¹ Cf. Lc. 11, 13.

⁶² Mt. 24, 44

⁶³ Cf. Rom. 8, 14-17.

17. Să păzim, aşadar, această unire a unora cu alţii prin dragostea cea de nedesfăcut; să privim pururea la Născătorul nostru, căci nu mai suntem din pământ, pământeşti, ca omul cel dintâi, ci ca omul cel de-al doilea⁶⁴, Domnul din ceruri. *Cum este cel pământesc, așa sunt și cei pământești ; și cum este cel ceresc, așa sunt și cei cerești. Și după cum am purtat chipul celui pământesc, să purtăm și chipul celui ceresc*⁶⁵, și, având inima sus, către El, să privim această mare priveștițe – firea noastră înveșnicindu-se [cu El] cu focul cel nematerialnic al dumnezeirii – și, lepădând legătura cu hainele de piele pe care le-am îmbrăcat în urma căderii⁶⁶, să stăm în pământ sfânt⁶⁷, pe care fiecare cu privire la sine să îl arate pământ sfânt prin virtute și prin aplecarea neabătută către Dumnezeu.

Astfel, vom putea avea îndrăzneală când va veni Domnul în foc, și vom putea fi luminați când vom alerга [către El], iar, luminați fiind, ne vom putea înveșnici dimpreună [cu El], spre slava înșeși Luminii celei preaînalte, a strălucirii celei în trei sori și în chip absolut de o Stăpânie, Căreia i se cuvine toată slava, puterea, cinstea și închinăciunea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

⁶⁴ Cf. 1 Cor. 15, 47.

⁶⁵ 1 Cor. 15, 48-49

⁶⁶ Cf. Fc. 3, 21.

⁶⁷ Cf. Ieș. 3, 5.

Omilia a XXII-a

La același praznic [al Înălțării Domnului]; întru care [se vorbește] și despre patimi și virtuți

1. Vedeți prăznuirea noastră comună și bucuria aceasta, pe care Domnul nostru Iisus Hristos, întru Învierea și Înălțarea Lui, a hărăzit-o celor care au crezut în El? A răsărit din suferință. Vedeți viața, sau mai degrabă această nemurire? Prin moarte ni s-a arătat. Vedeți înălțimea cerului la care s-a ridicat Hristos, preaînălțat fiind, și slava cea preaslăvită cu care S-a slăvit după trup? Au venit în urma smereniei și lipsei de slavă. După cum spune și Apostolul despre El, că *S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, și încă moarte pe cruce. De aceea și Dumnezeu L-a preaînălțat și I-a dăruit Lui nume care este mai presus de tot numele, ca în numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cerești și al celor pământești și al celor de dedesubt. Și să mărturisească toată limba că Domn este Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu Tatăl*¹.

2. Așadar, dacă Dumnezeu L-a preaînălțat pe Hristosul Său [tocmai] pentru acestea, și anume pentru că S-a smerit, pentru că a fost disprețuit, pentru că a fost ispitit, pentru că a suferit pentru noi cruce și moarte de rușine, cum ne va mântui, cum ne va slăvi și cum ne va înălța pe noi dacă nu vom alege smerenia, dacă nu ne vom arăta iubirea față de cei de

¹ Filip. 2, 8-11.

un neam cu noi, dacă nu ne vom câștiga sufletele prin răbdarea ispitelor² și dacă nu vom urma, prin poarta cea strâmtă și pe calea care duce la viața veșnică³, pe Cel care conduce în chip mântuitor către aceasta? Căci spre aceasta am fost chemați, spune Petru, corifeul apostolilor: *că și Hristos a pățimit pentru noi, lăsându-ne pildă, ca să pășim pe urmele Lui*⁴.

3. Dar din ce pricină și Hristosul lui Dumnezeu a trecut prin astfel de pătimiri și [de ce] Dumnezeu L-a preaînălțat din această cauză și ne cheamă și pe noi să fim părtași la pătimirile Fiului Său? Dumnezeu Însuși [este] singurul care este mereu Același, mai înainte de veacuri, de-a lungul veacurilor și peste [veacuri], rămânând neschimbat, nu începând, nu sfârșind, nu devenind, nu stricându-Se, nu mărindu-Se, nu împuținându-Se, nu mutându-Se în vreun chip sau loc, neînceput, nezidit, neschimbat, necompus, nemărginit, El Însuși schimbându-le pe toate spre mai bine, după cum voiește, [și tot] El Însuși îngăduind să se schimbe spre ceea ce e inferior cele care pățimesc aceasta [schimbarea spre rău din voia proprie]; El susține tot ceea ce are început și schimbare: căci începutul [însuși] este o schimbare. Așadar, toată firea zidirii – atât cea văzută, cât și cea nevăzută, atât cea sensibilă, cât și cea fără simțire, atât cea rațională, cât și cea lipsită de rațiune – este schimbătoare, iar [dintre acestea] numai firea rațională, având voie liberă, posedă în sine și de la sine schimbarea voluntară spre mai bine sau spre mai rău, fie ținând voia lui Dumnezeu, din care îi provine o înaintare, o schimbare și o creștere neîncetată spre mai bine, fie împotrivindu-se voii lui Dumnezeu și căzând pe bună dreptate, în urma părăsirii de către Dumnezeu, și prăbușindu-se în chip nenorocit spre ceea ce e mai rău.

4. Așadar, două fiind firile raționale zidite de Dumnezeu – prima, cea a îngerilor, nemateriali, iar a doua, cea a

² Cf. Lc. 21, 19.

³ Cf. Mt. 7, 13-14.

⁴ I Pt. 2, 21.

oamenilor, materialii –, niciuna din acestea nu a păzit ascultarea față de Ziditorul și Stăpânul prin fire, ci însăși ceata cerească [conducătoare] a îngerilor celor fără materie, care a și fost zidită prima, prima s-a și îmbolnăvit de căderea de la Dumnezeu. Însă toți îngerii care au rămas mai presus de această boală, sunt lumină și pururea se umplu de lumină și pururea se fac mai luminoși, folosindu-se în chip fericit de [posibilitatea de] schimbare pe care o au în fire și dansând cu bucurie în jurul Luminii Dintâi, pururea privind la Aceasta și de la Ea luminându-Se în chip nemijlocit, lăudând fără încetare izvorul luminii și trimițând harul cel de lumină făcător către [cele] inferioare ale celor ce sunt luminați, ca niște slujitori ai Luminii.

5. Dar Satana, răzvrătindu-se și respingând subordnarea față de Dumnezeu, căzând din Lumină, s-a prăbușit în întuneric și a fost osândit la bezna cea veșnică, vas al întunericului și creator al întunericului, și a devenit pricină și slujitor al întunericului, prima dată pentru el însuși și pentru îngerii cei căzuți împreună cu el, iar mai apoi – o, nenorocire! – și pentru noi care, în raiul lui Dumnezeu, ne-am îndepărtat de Dumnezeu și ne-am încrezut lui. Dar toți îngerii răutății, fiind, ca să zicem așa, întuneric în sine, ca unii care au devenit așa nu prin participare, ci pentru că sunt început și plinătate a neascultării, rădăcină amară și izvor a tot păcatul, mai ales pentru faptul că s-au făcut și pentru noi pricină a păcatului, poartă acest păcat de neiertat și înaintează cu totul, pururea, către întunericul tot mai adânc, înaintând contra lor înșiși și [nepuțând] să se întoarcă către [Lumina] care luminează toată firea cea rațională. În cazul nostru însă, care nu ne-am mișcat din noi însine spre rău, pedeapsa lui Dumnezeu a venit de la bun început însoțită de milă: căci chiar dacă am fost osândiți la moarte, totuși [ea vine] după ce avem parte de un timp de mulți ani fixat pentru pocăință, timp pe care l-a trăit și Adam după neascultare și pe care îl trăiește și fiecare dintre noi.

6. De aici reiese limpede că nu suntem fără nădejde de mântuire și că nu este deloc în noi prilej de deznădăjduire. Căci toată viața noastră este un prilej bun de pocăință, pentru că *Dumnezeu nu vrea moartea păcătosului*, după cum este scris, *ci să se întoarcă și să fie viu*⁵. Căci de ce moartea nu a urmat pe dată neascultării? Sau de ce noi cei care păcătuim nu suntem îndepărtați de la viață, dacă nu mai este nădejde de mântuire? Dar unde este nădejde de întoarcere, acolo nu are loc deznădejdea.

7. Dar și despre Abel al lui Adam, chiar la început, Dumnezeu a mărturisit că s-a arătat bineplăcut și bineprimit înaintea Lui⁶. Iar atunci, la puțină vreme după căderea noastră, Enos avea nădejde [că poate] să-L cheme pe Domnul⁷. Și Enoh nu numai că a fost bineplăcut Domnului, ci a și fost mutat de Domnul⁸, făcându-se pildă limpede a milostivirii [Lui] pentru noi cei căzuți. Și iarăși [a fost] alergare către păcat, și iarăși [a fost] întoarcere a lui Dumnezeu de la neamul nostru, și am fost dați, pe bună dreptate, potopului celui a toată lumea; și iarăși, nu [a fost] fără cruțare mânia Lui și nici fără milă osândirea Lui, ci, ca pe o a doua rădăcină a neamului nostru⁹, Dumnezeu l-a păzit în chip minunat pe Noe, pe care l-a găsit drept în neamul lui¹⁰, ca și cum ar fi tăiat spre curățire, în pronia Sa, stirpea omenească, atunci când se înmulțea sălbatic¹¹, dar nu tăind-o de tot și nici smulgând-o din rădăcină fără compătimire. După Noe, Avraam s-a arătat credincios și bineplăcut lui Dumnezeu, mărturisit fiind de către Acela¹²; [și s-au arătat credincioși și bineplăcuți] și Isaac, fiul lui, și Iacov al lui Isaac, și patriarhii care au ieșit din el, cărora [le-a fost dată] făgădu-

⁵ Iez. 18, 23; 33, 11 (LXX).

⁶ Cf. Fc. 4, 4.

⁷ Cf. Fc. 4, 26 (LXX).

⁸ Cf. Fc. 5, 24.

⁹ Cf. Fc. 6, 5-8.

¹⁰ Cf. Fc. 6, 9.

¹¹ Cf. Fc. 6, 12; 7, 23.

¹² Cf. Fc. 22, 1-19.

ința și prevestirea unei mile mai mari și a unei iubiri de oameni care cu putere avea să biruiască păcatele noastre, [și anume] că Însuși Stăpânul cel mare va coborî din cerurile cele sfinte ca să caute oaia cea pierdută¹³. Au urmat apoi legiuitorii, judecătorii și neamul regilor, din care s-a vestit în chip limpede că avea să vină Hristos după trup.

8. Iar acum a venit și S-a arătat Hristos, Însuși Cuvântul lui Dumnezeu cel mai înainte de veci, Care ne-a zidit la început, devenit ca noi, pentru noi, ca să înnoiască și să zidească din nou pe cei învechiți și zdrobiți de păcat. Și pentru că ruina noastră a fost urmare a voinței libere și ne-a aparținut, El lucrează și înnoirea noastră, în chip înțelept și cu iubire de oameni, în însăși [firea omenească], pe care a luat-o pentru noi din pântecele Fecioarei, iconomisind toată taina mântuirii și dându-ne puterea de a ne întoarce prin unirea Sa cu noi, cale făcându-ne către cer prin viețuirea Sa și arătându-ne, prin învățătura Sa către noi, [această] cale care duce [la cer].

9. Dar pentru că cele contrare sunt remedii ale celor opuse lor, de vreme ce am fost dați morții prin sfatul viclean al celui rău, suntem făcuți vii mai apoi prin sfatul bun al Celui Bun. Și pentru că sfătuitoarea morții dispunea de plăcere, de slavă și odihnă – lucruri care încântă și trag în jos de la cele de sus neamul nostru –, de aceea și Sfătuitoarea vieții celei adevărate, Însuși călăuzindu-ne, merge și ne arată [calea] cea strâmtă și îngustă care duce către viața cea de sus, zicându-ne: *Sârgu-iți-vă să intrați pe poarta cea strâmtă*¹⁴ și *strâmtă și îngustă este calea care duce la viață, dar largă și lată este cea care duce la pieire*¹⁵. Această cale a pierzaniei o interzice în altă parte în chip mai lămurit, zicând: *Vai vouă, bogaților, vai vouă, celor sături, vai vouă când toți oamenii vă vor vorbi de bine*¹⁶, numindu-i prin aceste cuvinte pe iubitorii de slavă, pe iubitorii de plăcere și pe iubitorii

¹³ Cf. Lc. 15, 4-7.

¹⁴ Lc. 13, 24, Cf. Mt. 7, 13.

¹⁵ Mt. 7, 13.

¹⁶ Lc. 6, 25-26.

de argint. Și iarăși zice : *Nu vă adunați comori pe pământ*¹⁷ și *Luați seama să nu se îngreueze inimile voastre de mbuibare, de beție și de grijile vieții*¹⁸ și *Cum puteți voi să credeți, când primiți slavă de la oameni, iar slava de la Unul Dumnezeu nu o căutați?*¹⁹.

10. Cu astfel de cuvinte ne răpește de pe [calea] care duce către moarte; iar calea care duce la viață o arată iarăși, în altă parte, atunci când spune Fericitirile: *Fericiți cei săraci, fericiți cei milostivi, fericiți cei prigoniți pentru dreptate*²⁰, și [când zice]: *Vinde averea ta, dă-o săracilor și vei avea comoară în cer*²¹ și *tot cel care a lăsat casă, sau țarină, sau altceva din cele pământești, pentru Mine și pentru Evanghelie, va lua însutit înapoi și va moșteni viața veșnică*²². Și într-atât a restrâns irascibilitatea, încât arată că mânia este la fel cu uciderea, punând-o sub aceeași pedeapsă și arătând că cel mișcat din mânie către ocărârea cuiva este vrednic de focul gheenei²³. Iar blândețea nu numai că a fericit-o, ci a învrednicit-o de cele mai mari răsplătiri²⁴. Și desfrânarea într-atât a osândit-o, încât până și privirea împătimită și curioasă asupra unei [femei] străine a numit-o adulter²⁵. Iar despre cel care se re-modelează prin curăție susține că, pe lângă faptul că va fi fericit, va fi și văzător²⁶. Ce, oare nu a arătat că într-atâta este de lepădat jurământul strâmb, de vreme ce și jurământul drept îl oprește, și tot ce este dincolo de *da* și *nu* de la cel rău se arată a fi? *Să fie cuvântul vostru da, da, nu, nu, iar ce este mai mult decât acestea, de la cel rău este*²⁷. Dar de ce este [aici] această dublare? Pentru ca *da*-ul sau *nu*-ul pe care îl spunem să fie în acord

¹⁷ Mt. 6, 19.

¹⁸ Lc. 21, 34.

¹⁹ In 5, 44.

²⁰ Cf. Mt. 5, 3; 5, 7; 5, 10.

²¹ Mt. 19, 21.

²² Cf. Mt. 19, 29; Mc. 10, 29-30.

²³ Cf. Mt. 5, 21-22.

²⁴ Cf. Mt. 5, 5.

²⁵ Cf. Mt. 5, 28.

²⁶ Cf. Mt. 5, 8.

²⁷ Mt. 5, 37.

din realitățile lucrurilor. Căci în așa fel va fi *da-ul da*, și *nu-ul nu*. Iar dacă nu va fi așa, atunci *da-ul va fi nu*, și *nu-ul da*, ceea ce în mod evident este de la diavol. Căci acela, *când grăiește minciuna, dintru ale sale grăiește, și nu a stat întru adevăr*²⁸.

11. Dar [Domnul] a restrâns și a mărginit astfel cele pe care le spunem și le facem ca să încercuiască viața noastră cu adevăr, dreptate, curăție și nemâniere. Dar față de cei care se mânia împotriva noastră și care ne stau împotriva în cuvânt și în faptă și ne atacă, cum ne sfătuiește să ne purtăm? *Biruieste răul cu binele*²⁹, *lasă loc mâniei [lui Dumnezeu]*³⁰, *nu te împotrivi celui rău*³¹, *nu răsplăți răul cu rău*³², *sau ocară cu ocară*³³, *ci iubiți pe vrăjmași, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc pe voi și rugați-vă pentru cei ce vă fac necazuri și vă prigonesc*³⁴. Care este scopul acestei vieți asuprite³⁵ și care este răsplata luptelor? *Ca să fiți fiii Tatălui vostru Cel din ceruri*³⁶ și *moștenitori ai lui Dumnezeu și împreună-moștenitori cu Hristos*³⁷, și ca să aveți viață veșnică și să primiți împărăția cea negrăită, neclintită și nepieritoare, trăind și împărășind cu Dumnezeu în veacul cel fără de sfârșit.

12. Vedeti ce este calea cea strâmtă și îngustă? Și de ce se cere de la noi și la ce slavă și bucurie și răsplată îl duce pe cel care alege să meargă pe ea? Oare dacă cineva ți-ar făgădui că te va face [să trăiești] mulți ani, numai să ascuți de el, oare nu te vei angaja de bunăvoie la ascultare, afară numai dacă nu ți-ar cere ceva cu neputință? Și dacă ți-ar făgădui și sănătate, și slavă, și plăcere care să dureze [toată] viața cea de mulți ani,

²⁸ Cf. In 8, 44; I In 1, 8; 2, 4.

²⁹ Rom. 12, 21

³⁰ Rom. 12, 19.

³¹ Mt. 5, 39.

³² Rom. 12, 17.

³³ I Pt. 3, 9.

³⁴ Cf. Mt. 5, 44; Lc. 6, 27-28.

³⁵ Cf. Mt. 11, 12; are și sensul de viață de străduință.

³⁶ Mt. 5, 45.

³⁷ Rom. 8, 17.

ce oare nu vei răbda pentru aceasta? Și dacă ți-ar adăuga și împărăția, dar o împărăție pașnică și fără necazuri, alături de o viață lungă și fără boală, oare nu vei prinde aripi și nu vei socoti ușoară toată greutatea care duce la [dobândirea împărăției], nutrind nădejdi și bucurându-te de [împărăția] nădăjduită ca și cum ar fi prezentă, dacă socotești adevărate cele spuse?

13. Apoi, noi dorim o viață lungă, dar nu vom ține cont de viața veșnică? Și ne dorim atât de mult o împărăție, care chiar dacă e mare, are totuși un capăt, și slavă, și bucurie, care, chiar dacă sunt mari, tot se ofilesc, și bogăție, care se desface odată cu viața aceasta, și ne muncim pentru acestea, dar nu vom căuta pe cele care sunt dincolo de ceea ce e mai presus [de toate], care sunt fără prihană și veșnice, și nu vom răbda o mică asuprire pentru moștenirea lor? Ne-a fost pusă deci în față împărăția cea fără război, care nu ar putea fi pe pământ, și viața cea fără durere, care nu poate fi găsită decât în ceruri. Așadar, dacă cineva le dorește pe acestea, să alerge către cer! Și fie că e ușoară, fie că e grea calea care duce către cer, să călătorească pe ea, *bucurându-se în nădejde și răbdând în necaz*³⁸.

14. Știți cu toții pentru ce [fel de] lucruri se expun oamenii la osteneală și la moarte. Oare nu pentru o mică soldă este gata soldatul să înfrunte primejdiile de moarte și masacre? Nu pentru un mic adaos disprețuiește negustorul și naufragiul, și vânturile [mării], și oamenii sălbatici care fac acte de violență și pe pământ, și pe mare? Nu pentru o bucată de pâine adesea mulți se prind sclavi la stăpâni fără de omenie? Iar noi nu ne vom robi Stăpânului Celui din fire iubitor de oameni? Nu ne vom primejdi viața? Nu vom scăpa de surplusul averilor noastre ca să dobândim bogăția cea veșnică³⁹? Nu vom răbda necinstea din partea oamenilor – și aceasta de multe ori din partea celor ticăloși – ca să dobândim slava cea dumnezeiească, dând slava cea muritoare în schimbul slavei celei

³⁸ Cf. Rom.12, 12.

³⁹ Cf. Mt. 6, 19-20.

nemuritoare? Nu vom flămânzi, oare, un pic și nu vom înseta⁴⁰, ca să mâncăm pâinea vieții cea coborâtă din ceruri⁴¹ și să bem din apa cea vie cu adevărat, din care, dacă va fi cineva învrednicit să mănânce și să bea, nici nu va mai flămânzi, nici nu va mai înseta în veac⁴²? Nu ne vom curăți, oare, ochiul sufletului, depărtându-ne de *toată întinarea sufletului și a trupului*⁴³, ca să-L vedem pe Luminătorul cel mai înainte de soare sau, mai degrabă, ca să ne facem copiii Acelui Luminător⁴⁴ și alți luminători – prin participare –, *ținând cuvântul vieții*⁴⁵?

15. Rogu-vă, fraților, să nu alegem întunericul în locul luminii, diavolul în locul lui Dumnezeu, plăcerea cea slujitoare morții și gheenei în locul bucuriei dumnezeiești și veșnice, posesia cea plină de bogăție, care e spre stricăciune, în locul iubirii care îmbogățește – [posesie] care e materia focului care îi arde veșnic pe cei ce în chip rău s-au îmbogățit, așa după cum ne arată limpede Domnul în parabola bogatului⁴⁶ –, ci să trăim așa cum și El a trăit, și cum ne-a arătat, și ne-a învățat, făcându-Se ca noi. Și luându-ne crucea, să-I urmăm⁴⁷, răstignindu-ne *trupul împreună cu patimile și cu poftetele*⁴⁸, ca să fim slăviți împreună cu El⁴⁹ și să înviem împreună cu El, iar după înviere să fim înălțați la El⁵⁰, după cum și El S-a înălțat azi către Tatăl. Căci *stând* în mijlocul ucenicilor Săi, după cum spune Luca⁵¹, sau mai degrabă *arătându-Se*, după cum spune Marcu⁵², – căci

⁴⁰ Cf. Mt. 5, 6.

⁴¹ Cf. In 4, 14; 6, 33; 6, 51.

⁴² Cf. In 6, 35.

⁴³ II Cor. 7, 1.

⁴⁴ Cf. Ef. 5, 8.

⁴⁵ Filip. 2, 16.

⁴⁶ Cf. Lc. 16, 19-31.

⁴⁷ Cf. Lc. 9, 23; Mt. 16, 24.

⁴⁸ Gal. 5, 24.

⁴⁹ Cf. Rom. 8, 17.

⁵⁰ Cf. Rom. 6, 8; 8, 17; Ef. 2, 6; Filip. 3, 10-11.

⁵¹ Cf. Lc. 24, 36.

⁵² Cf. Mc. 16, 14.

nu a fost [cu ei] [numai] atunci când S-a arătat, ci, fiind me-reu cu ei, S-a făcut văzut atunci când a voit –, deci stând azi în mijlocul ucenicilor Săi, le-a dat porunca propovăduirii și le-a dăruit făgăduința Duhului⁵³ și că va fi cu ei până la sfârșit⁵⁴. Și după aceste cuvinte, ridicându-și mâinile, i-a binecuvântat, și pe când ei priveau S-a înălțat⁵⁵, arătând că și cei care aveau să asculte de El, vor fi înălțați după înviere la Dumnezeu⁵⁶.

16. Despărțindu-Se, așadar, de ei cu trupul – căci cu dumnezeierea era împreună cu ei –, potrivit făgăduinței făcute lor, după ce a fost preînălțat, a șezut de-a dreapta Tatălui⁵⁷ împreună cu frământătura noastră. Așadar, după cum Acela a trăit, a murit, a înviat și a fost înălțat, la fel și noi trăim, murim, și vom fi cu toții înviați. Însă nu toți vom avea parte de înălțare, ci [doar aceia] pentru care *viața este Hristos, și a muri [pentru El] este un câștig*⁵⁸, care înainte de moarte au răstignit păcatul prin pocăință și prin petrecerea cea după Evanghelie. Căci numai aceștia, după învierea cea de obște, *vor fi înălțați pe nori, spre întâmpinarea Domnului în văzduh*⁵⁹; pentru că și pe El L-a luat un nor și L-a înălțat, după cum istorisește Luca în Faptele Apostolilor⁶⁰. Și după cum ucenicii, după ce S-a înălțat, chiar dacă nu L-au mai văzut în chip sensibil, ci cu ochii sufletului, totuși I S-au închinat⁶¹, și noi să ne oprim [de la cele sensibile] [întorcându-ne] la pace, umblând în pace în noi înșine și unii cu alții – căci Ierusalim se tâlcuiește „pace” –, și, ajungând noi în partea cea mai de sus⁶² a noastră, în minte,

⁵³ Cf. Lc. 24, 49.

⁵⁴ Cf. Mt. 28, 20.

⁵⁵ Cf. Lc. 24, 50-51.

⁵⁶ Cf. I Tes. 4, 16-17.

⁵⁷ Cf. Fapte 2, 33; Rom. 8, 34.

⁵⁸ Filip. 1, 21.

⁵⁹ I Tes. 4, 17.

⁶⁰ Cf. Fapte 1, 6-11.

⁶¹ Cf. Lc. 24, 52.

⁶² Cf. Fapte 1, 13.

rămânând în ea, rugându-ne, să ne curățim de gândurile cele împătimate și pământești.

17. Căci astfel vom avea parte de venirea Mângâietorului și ne vom închina în Duh și în adevăr⁶³ Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!

⁶³ In 4, 23.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Large area of faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Omilia a XXIII-a

La cea de-a zecea Evanghelie *de dimineață*¹ întru care se vorbește și despre războiul [pe care-l ducem] după simțuri și după mintea împotriva potrivnicului nostru

1. Evangheliile *de dimineață* nu sunt toate [relatări ale arătărilor Mântuitorului] de dimineață. Se numesc [în chip propriu] *de dimineață* cele care [relatează cele ce] se petrec dimineață, adică în zorii zilei. Dar arătarea Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos înaintea sfinților ucenici după Înviere, spre adevărarea acesteia, – arătare pe care o vestesc [evangheliile] *de dimineață* – nu a avut loc numai în zorii zilei, ci și la amiază, și spre seară, și chiar și seara. Căci atunci când, apropiindu-Se de Luca și de Cleopa, care se îndreptau spre Emaus², a mers împreună cu ei, nu era dimineață. Și când *s-au apropiat de satul unde se duceau, și El se făcea că merge mai departe, ei L-au rugat stăruitor, zicând: Rămâi cu noi, că este spre seară și s-a plecat ziua*³. Iar când S-a descoperit lor după ce a frânt și le-a dat pâinea, *El S-a făcut nevăzut de la dânșii*⁴, iar ei, sculându-se în ceasul acela, *s-au întors în Ierusalim*⁵, și au povestit

¹ Cf. In 21, 14.

² Cf. Lc. 24, 13-35.

³ Lc. 24, 28-29.

⁴ Lc. 24, 30-31.

⁵ Lc. 24, 33.

și celorlalți ucenici *cele petrecute pe cale*⁶; și pe când vorbeau ei acestea, Iisus însuși a stat în mijlocul lor⁷, în mod evident când venise ziua [următoare], după seara aceea. Altă dată, iarăși, vorbește cu Petru după masa de prânz și îl rânduiește păstor al oilor raționale, [adică] al nostru: *După ce au prânzit, a zis lui Simon Petru: Simone, fiul lui Iona, mă iubești?*; și după ce Petru a zis că da, Domnul îi spune: *Paște mieluşei Mei. Păstorește oile Mele*⁸.

2. Așadar, cum sunt și acestea *de dimineață* și se numesc astfel dacă nu s-au petrecut dimineața? *Soarele dreptății*⁹, Hristos, fiind fără de început și mai înainte de veci, nemișcat și neschimbat, pentru că nu este [în El] mutare sau *umbră de schimbare*¹⁰, este și fără sfârșit și neapuz, Lumină care luminează, adevărată și mai presus de lume, făcătoare a zilei celei neînserate, în care, împreună cu îngerii cei buni, sunt acum sufletele dreptilor. Iar după ce va trece veacul acesta, dreptii vor fi și cu trupurile lor, ca unii care vor fi moștenitori ai luminii și fii ai zilei celei adevărate. Așadar, aceasta, fiind ziua cea neînserată și neîntreruptă, nu are și nici nu a avut zori; căci nici început nu are.

3. Pe noi însă, noaptea ne-a luat în stăpânire și ne-a cuprins umbra morții căzând în păcat și pierzând puterea cea văzătoare pe care o aveam de la Dumnezeu prin har și prin care primeam lumina care ne călăuzea către viața cea adevărată. Astfel, noapte și moarte s-au vărsat în firea noastră, nu pentru că s-a schimbat lumina cea adevărată, ci pentru că noi ne-am întors și nu am mai avut înclinarea de la noi înșine către acea lumină purtătoare de viață. Însă milostivindu-Se de noi la sfârșitul veacurilor Dătătorul luminii celei veșnice și Pricuinitorul vieții celei adevărate, nu numai că S-a coborât până la noi,

⁶ Lc. 24, 35.

⁷ Lc. 24, 36.

⁸ In 21, 15-17.

⁹ Mal. 3, 20.

¹⁰ Iacov 1, 17.

pentru noi făcându-Se om ca noi, ci și cruce, și moarte a suferit pentru noi, iar după ce a despuiat prin moartea Lui împărățiile iadului, a înviat a treia zi, arătând iarăși în firea noastră lumina vieții celei nestricăcioase și fără de moarte, fiind în ea lumina Învierii.

4. Și pentru că Învieria Lui s-a făcut acum *începătură a [învierii] celor adormiți*¹¹, la cea de-a doua venire a Sa lumina vieții celei fără de moarte îi va cuprinde pe ucenicii Săi și atunci ziua cea adevărată și neîntreruptă va străluci tuturor. De aceea, Învieria Domnului ține locul de dimineață și zori pentru ziua aceea. Și din acest motiv toate evangheliile Învierii sunt [numite] *de dimineață și de zori de zi/ale Utreniei*. De aceea și cele ce s-au săvârșit în ziua de azi [duminica] spre seară sau chiar seara sunt și se numesc *de dimineață*.

5. Dar evanghelia *de dimineață* care s-a citit astăzi în auzul tuturor¹² este *de dimineață* din amândouă punctele de vedere: căci ea nu numai că se ocupă cu Învieria Domnului și cu arătarea de după, dar și [relatează] ce s-a întâmplat în dimineața zilei sensibile. Căci zice: *Făcându-se deja dimineață, Iisus a stat pe țârm. Dar ucenicii nu au știut că este Domnul*¹³. Și totuși, la început spune că Iisus *S-a arătat pe Sine ucenicilor Săi, după ce a înviat din morți, la marea Tiberiadei. S-a arătat, dar ei fiind departe pe mare, în barcă, și departe de pământ – căci pescuiau –, nu L-au cunoscut*.

6. Iisus le spune [atunci]: *Fiilor!* De câtă cumpătate, de câtă așezare, de câtă dulceață este plin acest cuvânt de salut! Așadar, zice: *Fiilor, nu aveți ceva de mâncare?*¹⁴. Nu a întrebat pentru că nu știa, ci pentru a croi drum minunii folosindu-se de economie. Căci când aceia *l-au răspuns: Nu!*, Iisus *le-a zis: Aruncați mrejele în partea dreaptă a corabiei și veți afla*¹⁵. Spunând *veți afla*

¹¹ I Cor. 15, 20.

¹² In 21, 1-14.

¹³ In 21, 4.

¹⁴ In 21, 5.

¹⁵ In 21, 6.

a arătat că știe că, deși au aruncat mrejele toată noaptea, nu au aflat nimic. Așadar, când aceia au văzut că El știe cele despre ei, deși nu a fost de față, au ascultat cu ușurință de cuvintele Lui. Deci *au aruncat [mrejele], ascultându-L.*

7. Și cum nu numai că au aflat pești, așa cum a zis Acela, dar au aflat atât de mulți și atât de mari încât nu puteau să ridice mreaja în corabie – căci, zice, *nu mai puteau s-o tragă de mulțimea peștilor*¹⁶ –, Ioan, cel mai pregătit dintre toți pentru dumnezeiasca cunoaștere, cel mai cu osebire iubit de Domnul și Învățătorul, amintindu-și probabil și de acea pescuire minunată de la început, de pe lacul Ghenizare¹⁷ – când, aruncând mrejele la cuvântul Domnului, au adunat atâta mulțime de pești, încât era lucru de mirare cum nu s-au rupt mrejele de atâta mulțime de pești –, așadar, *ucenicul acela pe care-l iubea Iisus i-a zis lui Petru: Domnul este!*¹⁸. Iar Petru, care era cel mai fierbinte și mai gata decât toți pentru fapte, *auzind că este Domnul, și-a încins haina, căci era dezbrăcat, și s-a aruncat în apă*¹⁹. Haina [mantia] era o țesătură, o vestă de lână, pe care o foloseau sirienii și fenicienii peste veșminte, și de aceea se numește haină [mantie]. Uneori o purtau când erau goi, ca și tânărul care Îl urma pe Hristos când a fost prins de iudei și care purta o țesătură de lână peste trupul gol, pe care, lepădând-o în mâinile tinerilor care îl țineau, a fugit gol²⁰. Iar Petru, fiind gol, nu și-a luat pe el această haină, ci împăturind-o, s-a încins cu ea, ca să poată înota. Căci era departe de pământ [ca la] două sute de coți²¹. Astfel, în chip fierbinte, Petru a ajuns înaintea tuturor, iar ceilalți Ucenici au venit și ei cu barca, trăgând mreaja cu pești și [făcând aceasta] ca și cum i-ar fi oferit [peștii] Celui

¹⁶ In 21, 6.

¹⁷ Cf. Lc. 5, 1-9.

¹⁸ In 21, 7.

¹⁹ In 21, 7.

²⁰ Cf. Mc. 14, 51-52.

²¹ Cf. In 21, 8.

Care le dăduse, ca să Îi poată zice acel sfânt cuvânt: *Ale Tale dintru ale Tale*²².

8. Deci, când au ajuns la țărm, au văzut cărbune pus jos și pește pus deasupra și pâine²³. Unii au socotit că acesta era cărbunele focului pe care era fript peștele, dar ceea ce urmează, zic alții, nu lasă să se înțeleagă în acest fel cărbunele; căci pâinea nu se pune pe foc. Apoi, nu a spus că era aprins cărbunele, ci că era pus jos: căci ei afirmă că se numește astfel și [o bucată de] piele pe care călătorii o folosesc în loc de masă, pusă pe jos. Deci, atunci când apostolii au ajuns la țărm, au văzut această altă minune, mai mare decât cea de pe mare; ei au văzut pește și pâine – care nu au izvodit din adânc, ci din cele ce nu sunt, și care erau puse înainte gata pregătite –, și [au avut parte și de] vederea cea desfătătoare a Domnului, și, fiind cu totul prinși de minune, au uitat de pescuit. De aceea le și spune Domnul: *Aduceți din peștii pe care i-ați prins acum*²⁴, întorcându-i la grija pentru aceia, ca să aducă pe uscat ceea ce s-a pescuit și să o numere, ca nu cumva să zică cineva că mulțimea peștilor era doar închipuire.

9. Așadar, *S-a suit Simon Petru [în corabie] și a tras mreaja plină de pești mari: o sută cincizeci și trei. Și deși erau atâția, mreaja nu s-a rupt*²⁵. Puterea lui Hristos, care a ținut mreaja întreagă, ar fi putut cumva să le dea putere celor care trăgeau să pară să fie ușoară greutatea, dar nu a făcut acest lucru, pentru ca Apostolii să simtă și mai bine minunea. De aceea și Petru, întorcându-se în corabie, a ridicat împreună cu ei, fiindcă ei nu puteau. Iar Domnul, vrând să Se facă arătat în mod clar fiecăruia, după ce le-a zis *veniți de prânziți*²⁶, le-a dat cu mâinile Sale pâinea și peștele de care am vorbit, arătând, prin slujirea aceasta, faptul că: El Însuși este Călăuzitorul și Dătătorul

²² Cf. anaforaua Liturghiei Sf. Ioan Gură de Aur.

²³ In 21, 9.

²⁴ In 21, 10.

²⁵ In 21, 11.

²⁶ In 21, 12.

bucuriei celei viitoare și veșnice, care va fi după pescuirea cu năvodul cel apostolicesc, adică după ce aceștia vor aduna prin propovăduirea Evangheliei la adevărata cinstire a lui Dumnezeu pe toți cei vrednici din fiecare neam. Printre aceștia vor apărea atunci *trei și cincizeci și o sută* [o sută cincizeci și trei] mari, numărați fie după mii, fie după după zecile de mii: El [singur] știe, El Care a săvârșit minunile și le-a făcut pline de taine.

10. Efortul fără câștig de-a lungul întregii nopți a arătat nerodirea învățaturii care a fost [în lume] înainte de arătarea Lui. Iar coborârea mrejelor în partea dreaptă, dimineața, și pescuirea, au arătat eficiența învățaturii evanghelice de după venirea Lui. Căci atunci *când era de-acum dimineață*, atunci când Acesta ni S-a arătat în trup [drept] *Soarele dreptății*²⁷, atunci învățătura cea dumnezeiască a devenit dreaptă și lucrătoare, adunând împreună și trăgând la Hristos mulțimea celor mântuiți. Iar evanghelistul, după darea pâinii și a peștelui, zice că *aceasta este acum a treia oară când Iisus S-a arătat ucenicilor, după ce S-a sculat din morți*²⁸. Căci a venit [o dată] la ei, în casa unde erau adunați, în seara zilei în care a înviat²⁹; și după ce a lăsat să treacă opt zile, a venit iarăși, când era și Toma împreună cu ei³⁰. Și deja a treia oară nu a mai venit la ei, ci S-a arătat, demonstrându-le că era cu ei și când nu era văzut în chip sensibil, și că le dădea posibilitatea să Îl vadă atunci când voia El. Căci una ca aceasta este puterea trupurilor nemuritoare.

11. Așadar, fraților, El este [de față] și cu fiecare dintre noi, chiar dacă noi nu Îl vedem. De aceea le-a și zis apostolilor când era luat la cer: *Iată Eu sunt cu voi în toate zilele până la sfârșitul veacului*³¹. Deci să ne rușinăm în fiecare zi ca și cum ar fi de față, și să facem înaintea Lui cele plăcute. Și chiar dacă acum nu

²⁷ Mal. 3, 20.

²⁸ In 21, 14.

²⁹ Cf. In 20, 19.

³⁰ Cf. In 20, 26.

³¹ Mt. 28, 20.

Îl vedem cu ochii trupului, totuși Îl [putem] vedea neîncetat cu ochii cugetului, dacă suntem în stare de trezvie, și nu numai că Îl [putem] vedea, ci vom și culege de aici mari bunătăți. Căci însăși vederea Lui este surprerea a tot păcatul, dărâ-marea a toată viclenia și înstrăinare de tot răul. Vederea aceasta, ea însăși este făcătoare a toată virtutea, izvoditoarea curăției și a nepătimirii, pricinuitoarea vieții celei veșnice și a împă-răției nesfârșite. Dacă ne vom îngriji de această desfătătoare vedere și Îl vom urmări în chip intelectual pe Hristos, ca și cum ar fi de față, fiecare dintre noi va zice ca și David: *De s-ar rân-dui împotriva mea oștire, nu se va înspăimânta inima mea. De s-ar porni asupra mea război, tocmai atunci am eu nădejde*³².

12. Căci există, fraților, un război care vine din afară împotriva noastră, prin simțuri, și care îi trage spre păcat pe cei care nu se împotrivesc cu curaj, însă acest război nu se ridică mereu împotriva noastră, pentru că nici simțurile noastre nu lucrează fără încetare. De asemenea, se întâmplă uneori ca simțurile să lucreze, dar păcatul să rămână nesăvârșit, fie din lipsa materiei, fie din lipsa prilejurilor, fie din pricina locurilor nepotrivite, fără de care nici hoțul, nici tâlharul, nici curvarul, nici adulterul, nici răpitorul, nici lacomul nu și-ar duce la capăt fărădelegea. Este însă și un alt război, [de data aceasta] în noi, intelectual, care [vine] prin gânduri și care este cu mult mai greu decât cel prin simțuri. Căci este pururea lucrător și nu are nevoie nici de materii, nici de prilejuri și nici de locuri pentru împlinirea răului. Căci spun că războiul acela sensibil, care duce la păcat, își are începutul din fapte și din cele care se aud și se văd în urma faptelor sau din altele asemenea. Însă războiul intelectual/mental, care este în noi înșine, este mișcat în chip nemijlocit de înseși duhurile răutății și de atacurile și imboldurile care vin de la acestea. Și dacă uneori se întâmplă ca cineva să învingă acel război sensibil, nu se va arăta din aceasta că e neînving [în] războiul mental. În schimb, cel care biruiește

³² Ps. 26, 3.

războiul dinlăuntru îl biruiește cu putere și pe cel din afară. Și aceasta este ceea ce zice apostolul: *În Duhul să umblați și nu împliniți pofta trupului*³³.

13. Împotriva războiului din afară, prin simțuri, mai ales Legea veche a înarmat neamul omenesc, poruncind întoarcerea de la săvârșirile păcatelor. Iar împotriva războiului dinlăuntru, cel din noi înșine, ne ridică legea harului și învățătura Evangheliei, care oprește mânia cea din inimă, adulterul cel din inimă, pofta cea din inimă mișcată de atacul diavolului, care ne înarmează și ne deșteaptă spre împotrivirea față de acest [atac], după cum și apostolul le scrie efesenilor, zicând: *Îmbrăcați-vă cu toate armele lui Dumnezeu, ca să puteți sta împotriva uneltirilor diavolului. Căci lupta noastră nu este împotriva sângelui și a trupului, ci împotriva începătorilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății care sunt în văzduhuri*³⁴. Căci, căzuți din [cele cerești], socotesc de nesuferit aceasta, și se mișcă în chip nebunesc împotriva noastră care avem *petrecere în ceruri*³⁵ datorită tinderii minții noastre către Dumnezeu.

14. De aceea, vă rog, să ne ținem departe cu toată râvna de beție și de desfătare, precum și de vorbele, auzirile și vederile cele rușinoase, căci acestea ne răscolesc carnea și ne cheamă la o luptă care nu este a noastră și nici nu ne lasă să vedem și să purtăm bine războiul cel dinlăuntru, care e al nostru. De aceea noi suntem învinși și cădem, în chip necesar, și suntem robiți de păcat – cum se întâmplă, în general, sau în cea mai mare parte –, fiind încinși cu orbirea față de dușmanii noștri dinlăuntru și predându-ne noi pe noi înșine dușmanilor celor din afară. Dar noi, ținându-ne departe de plăcerile cărnii, care nu-s nici bune, nici îngăduite, să stăm împotriva începătorilor, împotriva stăpâniilor întunericului celui înfricoșător,

³³ Gal. 5, 16.

³⁴ Ef. 6, 11-12.

³⁵ Cf. Filip. 3, 20.

împotriva celor care aruncă în noi gândurile cele pătimăşe şi poftele cele rele, care sunt fără îndoială demonii – [căci] aceştia sunt începătorii răutăţii întunericului, pentru că primii l-au dorit, cât şi stăpânitorii lumii, dar [numai] ai acelora pentru care nu are loc nicidecum cuvântul Adevăratului Stăpân: *Voi nu sunteţi din lume, căci Eu v-am ales pe voi din lume*³⁶ şi, născându-vă din nou prin harul Meu, v-am făcut ai Mei.

15. Pentru aceştia, duhurile răutăţii sunt şi stăpâni³⁷, pentru că de bunăvoie au căzut în puterea lor. Iar noi, doar dacă vom fi veghetori şi vom tinde ochii minţii către Stăpânul Care ne-a slobozit pe noi din robia cea amară a diavolului şi vom lua aminte la El ca şi cum ar fi de faţă, *nu ne vom teme*, după cum zice psalmistul, *de săgeata ce zboară ziua, de lucrul ce umblă în întuneric, de nenorocire şi de demonul de la amiază*³⁸. Astfel, cei care încearcă să se apropie de noi vor cădea şi nu se vor apropia de noi şi nu vor zgudui temelia şi statornicia virtuţii, după cum însuşi scriitorul de cântări zice despre sine: *L-am văzut mereu în faţa mea pe Domnul, căci stă la dreapta mea ca să nu mă clatin*³⁹. Aşadar, dacă şi noi Îl vom vedea mereu în faţa noastră, acum cântându-I, acum rugându-L, altădată mulţumindu-I după putere, ne va lua pe fiecare dintre noi de mâna dreaptă, ne va călăuzi cu sfatul şi puterea Sa⁴⁰, ne va izbăvi din stăpânia întunericului şi ne va reaşeza în Împărăţia Lui, dăruindu-ne viaţă nesticăcioasă şi veşnică.

16. Această viaţă fie ca toţi să o dobândim, spre slava Lui şi a Celui fără de început al Lui Părinte şi a Duhului Cel împreună veşnic şi de viaţă făcător, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

³⁶ In 15, 19.

³⁷ Cu sensul de autoritate conducătoare.

³⁸ Ps. 90, 5-6.

³⁹ Ps. 15, 8.

⁴⁰ Cf. Ps. 72, 23-24.

Omilia a XXIV-a

La arătarea și trimiterea Duhului Sfânt împlinită în ziua Cincizecimii; întru care [se vorbește] și despre pocăință

1. Am văzut cu puțin timp înainte, cu ochii cei mari ai credinței, pe Hristos cel înălțat, nu mai puțin decât cei care s-au învrednicit să-L vadă cu proprii lor ochi și, de aceea, nu am fost lipsiți de fericirea pe care au avut-o aceia. Căci Domnul a zis: *Fericiți cei ce n-au văzut și au crezut*¹. Iar aceștia sunt cei care se încredințează prin auzire și văd prin credință. L-am văzut, deci, mai înainte pe Hristos ridicat de pe pământ cu trupul², iar acum vedem, prin Duhul Sfânt trimis de El ucenicilor, până unde a ajuns Hristos când S-a înălțat și la ce vrednicie a înălțat firea noastră pe care a luat-o. Căci, fără îndoială, S-a înălțat până acolo de unde a pogorât Duhul trimis de El. Iar de unde a pogorât Duhul ne arată Cel care spune prin Profetul Ioil: *Voi vărsa din Duhul Meu peste tot trupul*³, și către Care zice David: *Trimite-vei Duhul Tău și se vor zidi și vei înălța fața pământului*⁴. Așadar, Hristos, înălțându-Se, a urcat la Tatăl cel Preaînalt, și a ajuns în însuși sânul părintesc, de unde [a venit] și Duhul. Și S-a arătat părtaș și după omenitate vredniciei

¹ In 20, 29.

² Fapte 1, 9.

³ Ioil 3, 1; Lc. 4, 18.

⁴ Ps. 103, 30.

Aceluia, trimițându-L acum și El Însuși pe Duhul din cer revărsat și trimis de Tatăl. Dar nimeni să nu socotească că Duhul Sfânt nu e părtaș aceleiași cinstiri, auzind că e trimis de Tatăl și de Fiul, căci El nu este simplu dintre cei trimiși, ci este și dintre Cei Care trimit și care împreună-binevoiesc [spre trimitere].

2. Iar aceasta o arată limpede Cel care zice prin profet: *Eu cu mâinile mele am întemeiat pământul și cerul l-am întins și acum Domnul M-a trimis pe Mine și pe Duhul Lui*⁵. Iar Hristos, prin gura aceluiași proroc, zice iarăși în altă parte: *Duhul lui Dumnezeu peste Mine, pentru care M-a uns ca să binevestesc săracilor și M-a trimis*⁶. Așadar, Duhul Sfânt nu este doar trimis, ci Îl și trimite pe Fiul cel trimis de Tatăl, de unde se arată că este de o fire cu Tatăl și cu Fiul, de aceeași putere, de aceeași lucrare și de aceeași cinste. Deci, prin bunăvoința Tatălui și împreună-lucrarea Duhului, datorită oceanului negrăit al iubirii de oameni, plecând cerurile⁷ și pogorându-Se de sus, Cel Unul-Născut al lui Dumnezeu, fiind văzut ca noi pe pământ și petrecând împreună cu noi⁸, a făcut și ne-a învățat lucruri minunate, mari și înalte și cu adevărat vrednice de Dumnezeu, și mântuitoare și îndumnezeitoare pentru cei care I se supun.

3. Apoi, pătimind de bunăvoie pentru mântuirea noastră și, fiind îngropat și înviind a treia zi, S-a înălțat la ceruri și a șezut de-a dreapta Tatălui, împreună-lucrând de acolo la Pogorârea Dumnezeiescului Duh la ucenicii Săi, trimițând împreună cu Tatăl, după cum împreună au făgăduit⁹, puterea cea de sus. Iar El Însuși, șezând acolo, întru cele înalte, [ne zice] ca și cum ar striga de acolo: „Dacă ar vrea cineva să stea lângă slava aceea, să se facă părtaș Împărăției cerurilor, să fie numit fiu al lui Dumnezeu, să afle viață fără de moarte, slavă negrăită,

⁵ Cf. Is. 48, 13-16; Is. 51, 13-16.

⁶ Is. 61, 1.

⁷ Cf. Ps. 17, 10; Ps. 143, 5; II Rg. 22, 10.

⁸ Cf. Bar. 3, 38.

⁹ Cf. Lc. 24, 49.

desfătare neîntinată și bogăție neîmputinată, atunci să asculte de poruncile Mele și să-Mi urmeze, după putere, petrecerea Mea și să petreacă pe pământ cum am făcut și am învățat Eu când am venit în trup pe pământ și am pus legi de mântuire și M-am dat pe Mine Însumi pildă¹⁰. Căci Mântuitorul a încredințat învățătura cea evanghelică prin propriile fapte și minuni, a împlinit-o prin pătimirile Sale și i-a arătat marele folos, acela că e mântuitoare prin Învierea cea din morți, prin Înălțarea la ceruri și prin venirea din cer – care-acum se-nfăptuiește – a Dumnezeiescului Duh la ucenicii Săi, venire pe care o prăznuim astăzi. Căci după Învierea cea din morți și după arătarea în fața ucenicilor, care a urmat după Înviere, le-a zis acestora, în vreme ce Se înălța: *Iată, Eu trimit peste voi făgăduința Tatălui Meu; voi însă ședeți în cetatea Ierusalimului până când vă voi îmbrăca cu putere de sus*¹¹. Căci *veți lua putere, venind Duhul Sfânt peste voi, și Îmi veți fi martori în Ierusalim și în toată Iudeea și până la marginea pământului*¹².

4. Când s-a împlinit a cincizecea zi de la Înviere – a cărei pomenire ne stă de față acum –, fiind adunați toți ucenicii în același loc și fiind într-un cuget în partea de sus a templului aceluia¹³, dar și fiecare dintre aceștia fiind adunat în partea de sus a lui însuși, [adică] în propria minte – căci erau dedicați și cu luare aminte la rugăciune și la imnele cele către Dumnezeu –, *s-a făcut*, zice Evanghelistul Luca, *din cer, fără de veste, un vuiet, ca o suflare de vânt ce vine repede și a umplut casa unde ședeau ei*¹⁴. Acesta este vuietul despre care mai înainte a grăit Ana Prorocița, când a primit făgăduința despre Samuel: *Domnul S-a urcat la ceruri și a tunat. El va da putere și va înălța cornul unșilor Săi*¹⁵. Acest vuiet l-a vestit de mai înainte vedenia lui

¹⁰ Cf. I Pt. 2, 21.

¹¹ Lc. 24, 49.

¹² Fapte 1, 8.

¹³ Fapte 2, 1

¹⁴ Fapte 2, 2.

¹⁵ I Rg. 2, 10 (LXX); Cf. II Rg. 22, 14.

Ilie: *Căci iată un freamăt de adiere lină; acolo este Domnul*¹⁶. Căci acest freamăt de adiere este vuietul vântului. Și se poate găsi și în Evanghelia lui Hristos o referire la acest vuiet și la vânt: *Iar în ziua cea din urmă, ziua cea mare a sărbătorii, care este Cincizecimea, a stat Iisus, după cum zice Teologul și Evanghelistul Ioan, și a strigat zicând: Dacă însetează cineva, să vină la Mine și să bea. Iar aceasta a zis-o despre Duhul, pe Care aveau să-L primească aceia care cred în El*¹⁷. Dar și după Înviere, a suflat asupra Ucenicilor și le-a zis: *Luați Duh Sfânt*¹⁸.

5. Așadar, strigarea aceea preînchipuie vuietul, iar suflarea [închipuie] vântul acela, care acum, revărsându-se de sus în chip îmbelșugat și tare și în auz răsunând din cer, cheamă toată [făptura] de sub cer și revarsă și răspândește harul în cei care se apropie cu credință. Este însă și *repede*¹⁹ pentru că pe toate le biruiește și calcă peste zidurile celui rău și distruge cetățile și toată întăritura vrăjmașului; pentru că îi smerește pe cei mândri, iar pe cei smeriți cu inima îi înalță; pentru că leagă strâns cele rupte în chip rău, rupe legăturile păcatelor și le dezleagă pe cele puternice. A umplut așadar [Duhul] casa în care stăteau²⁰, făcând-o colimvitră duhovnicească și împlinind făgăduința Mântuitorului pe care a rostit-o către ei când era luat [la ceruri]: *Că Ioan a botezat cu apă, iar voi veți fi botezați cu Duhul Sfânt, nu după multe zile*²¹. Dar și numele pe care l-a dat lor l-a arătat a fi adevărat. Căci prin vuietul cel din cer Apostolii au devenit cu adevărat fiii tunetului²². *Și li s-au arătat, împărțite, limbi ca de foc, și a șezut pe fiecare dintre ei. Și s-au umplut toți de Duhul Sfânt, și vorbeau în alte limbi, după cum le dădea lor Duhul să vorbească*²³.

¹⁶ III Rg. 19, 12 (LXX).

¹⁷ In 7, 37-39.

¹⁸ In 20, 22.

¹⁹ Sensul mai precis este *violent*.

²⁰ Fapte 2, 2.

²¹ Fapte 1, 5.

²² Cf. Mc. 3, 17.

²³ Fapte 2, 3-4.

6. Minunile săvârșite prin trupul cel nepătimitor, care arătau că este Fiul cel Unul-Născut al lui Dumnezeu după Ipostasul Său propriu, unit cu noi în zilele cele din urmă, au luat sfârșit. Dar încep să se împlinescă și cele care arată că Duhul Sfânt există în Ipostas propriu, pentru ca noi să cunoaștem și să vedem atent Taina cea mare și închinată a Sfintei Treimi. Duhul Sfânt lucra și mai înainte: căci El este Cel Care a grăit prin proroci și Care a vestit de mai înainte cele ce aveau să fie. A lucrat mai apoi și prin Ucenici, alungând demoni și vindecând de boli²⁴. Însă S-a arătat acum tuturor, în Ipostas propriu, prin limbile de foc, și a șezut peste ucenicii lui Hristos ca un Stăpân, și ca și cum ar fi șezut pe un tron, i-a făcut pe aceștia instrumente ale puterii Sale.

7. Dar din ce pricină a fost văzut prin chipul limbilor? Ca să se arate că este de aceeași ființă cu Cuvântul lui Dumnezeu. Căci nimic nu este mai co-natural pentru cuvânt decât limba. În același timp, și din pricina învățaturii: pentru că învățătorul cel după Hristos are nevoie de o limbă plină de har. Dar de ce limbi de foc? Nu numai din pricina deoființimii Duhului cu Tatăl și cu Fiul – căci foc este Dumnezeu²⁵, și foc care arde spurcăciunea –, ci și din pricina îndoitului caracter al lucrării propovăduirii Apostolilor: căci ea are în același timp și puterea de a face bine, dar și de a osândi. Și după cum în chip natural focul și luminează, dar și arde, la fel și cuvântul învățaturii celei după Hristos, pe cei care se supun îi luminează, însă pe cei necredincioși până la sfârșit îi predă focului și osândei veșnice. Dar nu a zis *limbi de foc*, ci *limbi ca de foc*, ca să nu socotească cineva focul acela sensibil și material, ci ca să înțelegem, ca dintr-un exemplu, arătarea Duhului. Dar din ce pricină limbile le-au apărut împărțite? Pentru că numai lui Hristos, Care a venit și El de sus, nu I S-a dat Duhul de la Tatăl cu măsură²⁶. Căci Acela și după trup avea întreaga dumnezeiască putere și

²⁴ Cf. Fapte 5, 16.

²⁵ Cf. Evr. 12, 29.

²⁶ Cf. In 3, 34; Mt. 3, 16.

lucrare, în vreme ce harul Duhului nu a fost cuprins întreg în niciunul din ceilalți, ci fiecare [avea] în parte, dobândind fiecare o altă harismă: [și aceasta a fost] ca să nu socotească cineva că harul dat sfinților de Duhul este o fire.

8. Expresia *a șezut* nu arată numai vrednicia cea stăpânească, ci și unitatea Dumnezeiescului Duh. *A șezut*, zice, *pe fiecare dintre ei și s-au umplut toți de Duhul Sfânt*²⁷. Căci Duhul Sfânt, împărțit după puterile și lucrările Sale diferite, este prezent și lucrează întreg prin fiecare dintre lucrările Sale, fiind împărțit în chip neîmpărțit și participat în întregime, după chipul razei de soare. Vorbeau *în alte limbi*, adică în graiuri, către cei care erau adunați [acolo] din fiecare neam, *după cum le dădea lor Duhul să vorbească*²⁸. Căci deveniseră unelte ale Dumnezeiescului Duh, puse în lucrare și mișcate după voia și puterea Aceluia. Fiecare instrument din exterior de care se ajută [cineva], participând nu la ființa, ci la lucrarea celui care lucrează prin el, este astfel instrument al aceluia, după cum zice David, care grăiește [mișcat de] Duhul Sfânt: *Limba mea este trestie a scriitorului care scrie degrab*²⁹. Așadar, trestia de scris este unealtă a scriitorului, care participă fără îndoială nu la ființa celui care scrie, ci la lucrarea lui, scriind toate cele pe care scriitorul voiește și poate [să le scrie].

9. Dar cum este Duhul Sfânt făgăduința Tatălui? Pentru că L-a vestit de mai înainte prin profeții Lui; [astfel,] prin Iezechiel a zis: *Vă voi da inimă nouă și duh nou, și Duhul Meu Îl voi pune în voi*³⁰, iar prin Ioil a zis: *Și va fi în zilele din urmă că voi vărsa din Duhul Meu peste tot trupul*³¹. Pe Acesta și Moise, dorindu-L, L-a vestit de mai înainte, zicând: *Cine-ar putea face ca tot poporul Domnului să fie profeți, [dacă nu] Domnul când dă Duhul Sfânt peste ei?*³². Și pentru că una este bunăvoirea și făgăduința Tatălui

²⁷ Fapte 2, 3-4.

²⁸ Fapte 2, 4.

²⁹ Ps. 44, 2.

³⁰ Iez. 36, 26-27.

³¹ Ioil 3, 1.

³² Num. 11, 29 (LXX).

și a Fiului, de aceea și Domnul L-a vestit celor care cred în El: *Cel care bea din apa pe care i-o voi da Eu se va face izvor de apă curgătoare către viața veșnică*³³ și *cel care crede în Mine, după cum a spus Scriptura, râuri de apă vie vor curge din pântecul lui*³⁴. Interpretând acest pasaj, Evanghelistul zice: *Și aceasta a spus-o despre Duhul pe Care aveau să-L primească acei care cred în El*³⁵. Dar și când a mers către pătimirea cea mântuitoare, le-a zis ucenicilor: *De mă iubiți, păziți poruncile Mele. Și Eu voi ruga pe Tatăl și alt Mângâietor vă va da vouă, ca să rămână cu voi în veac, Duhul adevărului*³⁶. Și iarăși: *Acestea vi le-am spus fiind cu voi. Dar Mângâietorul, Duhul Sfânt, pe Care-L va trimite Tatăl în numele Meu, Acela vă va învăța toate*³⁷. Și iarăși: *Când va veni Mângâietorul, pe Care Eu Îl voi trimite vouă de la Tatăl, Duhul Adevărului, Care de la Tatăl purcede, Acela va mărturisi despre Mine*³⁸ și *vă va călăuzi la tot adevărul*³⁹.

10. Acum, așadar, s-a împlinit făgăduința, și I-a pogorât Duhul Sfânt, Cel dat și trimis de Tatăl și de Fiul; și luminându-i pe sfinții ucenicii și aprinzându-i dumnezeiește ca pe niște făclii, sau mai degrabă arătându-i [ca niște] luminători mai presus de lume și a toată lumea⁴⁰, care au cuvântul vieții veșnice, a luminat prin ei toată lumea. Căci după cum, dacă cineva, de la o făclie purtătoare de lumină, aprinde o alta, și de la aceea iarăși [aprinde] o alta, și tot așa mai departe, păstrând [lumina] prin succesiune, are lumină care dăinuie veșnic, tot așa, și prin punerea mâinilor Apostolilor pe succesorii lor, și de la aceștia iarăși la alții, și așa mai departe, harul Dumnezeiescului Duh cel transmis trece la fiecare neam și îi luminează pe toți cei care ascultă de păstorii și învățătorii duhovnicești.

³³ In 4, 14.

³⁴ In 7, 38.

³⁵ In 7, 39.

³⁶ In 14, 15-17.

³⁷ In 14, 25-26.

³⁸ In 15, 26; In 16, 13.

³⁹ In 16, 13.

⁴⁰ Cf. Mt. 5, 14-16.

11. Așadar, fiecare dintre arhieriei, la vremea [sa], vine să aducă spre dănuirea cetății acest har și darul lui Dumnezeu și luminarea Dumnezeiescului Duh cea prin Evanghelie. Aceia care însă resping pe vreunul dintre aceștia – atât cât o pot face – întrerup harul lui Dumnezeu, rup dumnezeiasca succesiune, se despart pe ei înșiși de Dumnezeu și se predau unor dispute blestemate și necazuri de multe feluri. Iar lucrul acesta fără îndoială l-ați cunoscut și voi – cu puțin mai înainte – din experiență. Însă acum, întorși fiind la păstorul cel de la Dumnezeu al sufletelor noastre, dacă mă ascultați pe mine care vă sfătuiesc [spre] cele de mântuire, veți prăznui cu adevărat, în chip frumos, pomenirea cea de fiecare an a venirii Duhului Sfânt, Care S-a pogorât din neasemuita iubire de oameni pentru mântuirea noastră, iubire de oameni pentru care și prin care și Fiul cel Unul-Născut al lui Dumnezeu, aplecând cerurile⁴¹, S-a pogorât și a luat trup de la noi.

12. Căci, după ce a urcat cu trupul la ceruri, dacă nu ar fi trimis pe Duhul Sfânt ca să fie împreună și să îi întărească pe Ucenicii Săi și pe succesorii acestora din neam în neam și pe învățătorii Evangheliei harului, propovăduirea adevărului nu s-ar fi vestit tuturor neamurilor și nici nu ar fi ajuns să coboare până la noi. De aceea, Stăpânul cel preaiubitor de oameni i-a arătat pe Ucenicii Săi acum [la Cincizecime] părtăși, părinți și slujitori ai Luminii și ai vieții veșnice, care nasc din nou spre viața veșnică și îi fac *copii ai luminii*⁴² și părinți ai luminării pe cei vrednici, pentru ca astfel să fie El Însuși cu noi până la *sfârșitul veacului*⁴³, după cum a făgăduit prin Duhul. Căci El este unul⁴⁴ cu Tatăl și cu Duhul, nu în Ipostas, ci în dumnezeire, și unul este Dumnezeu în trei [Ipostasuri], într-o [singură] Dumnezeiere triipostatică și întrutotputernică. Pentru că Duhul

⁴¹ Cf. Ps. 17, 10; Ps. 143, 5.

⁴² Ef. 5, 8.

⁴³ Mt. 28, 20.

⁴⁴ Una.

Sfânt era de-a pururea, și împreună-era cu Fiul în Tatăl. Căci cum putea să fie [un] Tată și [o] Minte fără de început fără [un] Fiu și [un] Cuvânt împreună fără de început? Și cum putea să fie Cuvânt veșnic fără un Duh împreună veșnic? Așadar, Duhul Sfânt era de-a pururi, este și va fi, împreună Ziditor cu Tatăl și cu Fiul al celor zidite, la timpul potrivit, împreună înnoitor al celor stricate, și împreună Susținător al celor care durează, pretutindenea fiind și pe toate umplându-le, pe toate călăuzindu-le și păzindu-le. Căci zice psalmistul către Dumnezeu: *Unde mă voi duce de la Duhul Tău și de la fața Ta unde voi fugi?*⁴⁵.

13. Duhul Sfânt nu numai că este pretutindeni, ci este și mai presus de toate, nu [numai] în fiecare veac și timp, ci mai înainte de tot veacul și timpul. Și nu va fi cu noi numai până la sfârșitul veacului, potrivit făgăduinței, ci cu mult mai mult va rămâne în veacul ce va să fie cu cei vrednici, făcându-i nemuritori și umplând și trupurile lor de slava cea veșnică, ceea ce și Domnul a spus limpede ucenicilor Săi: *Eu voi ruga pe Tatăl și alt Mângâietor vă va da vouă, ca să fie cu voi în veac*⁴⁶. Căci se seamănă, zice apostolul, adică se înmormântează și se îngroapă în pământ trup muritor însuflețit⁴⁷, adică firesc, creat atât în ce privește sufletul [puterea de viață], cât și în ce privește trupul, care se constituie [în existență de la sine] și se mișcă. Și înviază, adică revine la viață trup duhovnicesc, cu alte cuvinte mai presus de fire, pentru că este constituit și orânduit de Dumnezeiescul Duh, fiind îmbrăcat prin puterea Duhului cu nemurire, slavă și nesticăciune⁴⁸. Căci zice: *Făcutu-s-a cel dintâi Adam, cu suflet viu. Iar Adam cel de pe urmă cu Duh Făcător de viață. Omul cel dintâi este din pământ, pământesc; omul cel de-al doilea, Domnul, este din cer. Cum este cel pământesc, așa sunt și cei pământești; și cum este cel ceresc, așa sunt și cei cerești*⁴⁹.

⁴⁵ Ps. 138, 7.

⁴⁶ In 14, 16.

⁴⁷ Cf. 1 Cor. 15, 42-44.

⁴⁸ Cf. 1 Cor. 15, 53.

⁴⁹ 1 Cor. 15, 45; 47-48.

14. Cine sunt aceștia [cerești]? Cei statornici și nestrămutați în credință, care totdeauna prisosesc în lucrarea Domnului și poartă chipul Celui Ceresc prin buna ascultare față de El. *Căci cel care nu ascultă de Fiul, zice Întemernicitorul Domnului iarăși prin Evanghelistul Ioan, nu va vedea viața, ci mânia Domnului rămâne peste el*⁵⁰. Și cine poate suferi mânia lui Dumnezeu? *Înfrișător lucru este, fraților, a cădea în mâinile Dumnezeului cel viu*⁵¹. Căci dacă ne e frică de mâinile vrăjmașilor – și aceasta chiar dacă Domnul spune: *Nu vă temeți de cei careucid trupul*⁵² –, cine, minte având, nu se va înfricoșa de mâinile lui Dumnezeu ridicate într-o mânie împotriva celor care nu ascultă? *Căci mânia lui Dumnezeu se va descoperi peste tot sufletul celor care merg fără întoarcere întru nerușinari și nedreptăți și care țin adevărul în nedreptate*⁵³.

15. Să fugim, așadar, de mânia [aceasta] și să ne străduim să dobândim prin pocăință bunătatea și mila Întrutotsfântului Duh. Cel care are ură față de cineva să se împace și să se întoarcă la dragoste, ca nu cumva ura și lupta contra aproapelui să dea mărturie împotriva lui că nu-l iubește pe Dumnezeu. *Căci dacă pe fratele tău, pe care l-ai văzut, nu îl iubești, pe Dumnezeu, pe Care nu L-ai văzut, cum Îl vei iubi?*⁵⁴. Având dragoste unii față de alții, avem dragostea cea adevărată, nefățarnică, și pe aceasta o arătăm prin fapte, nimic suferind a spune, sau a face [împotriva aproapelui], sau mai degrabă a asculta necinstirea și vătămarea adusă fraților noștri, după cum ne-a învățat și Teologul cel iubit de Hristos: *Fraților, nu iubim cu vorba și cu limba, ci cu fapta și cu adevărul*⁵⁵.

16. Cel care a căzut în curvie sau în adulter sau în vreo altă necurăție de acest fel a trupului, să se depărteze de acest noroi

⁵⁰ In 3, 36.

⁵¹ Evr. 10, 31.

⁵² Mt. 10, 28.

⁵³ Cf. Rom. 1. 18

⁵⁴ Cf. I In 4, 20.

⁵⁵ I In 3, 18.

împutit și să se curețe pe sine prin mărturisire, prin lacrimi, prin postire și prin celelalte asemenea. Căci pe curvarii și pe adulterinii care nu se pocăiesc îi va judeca Dumnezeu și îi va trimite și îi va preda gheenei și focului nestins⁵⁶ și altor pedepse veșnice, zicând: *Să fie smuls cel necucernic și blestemat, ca să nu vadă și să se bucure de slava Domnului*⁵⁷. Furul sau cel care răpește fâțiș și e lacom să nu mai fure⁵⁸, să nu se mai lăcomească, să nu mai răpească cele care nu-s ale lui, ci să dea din cele ale sale celor care nu au. Și, ca să spun în puține cuvinte, dacă vrei viață, dacă vrei să *vedeți zile bune*⁵⁹ și să fiți izbăviți de vrăjmașii cei văzuți și nevăzuți – de barbarii care ne împresoară acum și de acele pedepse care sunt păstrate începătorului răului și îngerilor lui –, întoarceți-vă de la tot răul și faceți cele bune. Căci spune apostolul către corinteni: *Nu vă amăgiți: nici curvarii, nici adulterii, nici malahienii, nici sodomiții, nici lacomii, nici bețivii, nici batjocoritorii, nici răpitorii nu vor moșteni Împărăția lui Dumnezeu*⁶⁰. Așadar, cel care nu are moștenire cu Dumnezeu, nu este al lui Dumnezeu și nici nu Îl are Tată pe Dumnezeu.

17. Însă noi, fraților, rogu-vă, să stăm departe de faptele și cuvintele urâte lui Dumnezeu, ca să chemăm cu îndrăzneală *Tată* pe Dumnezeu. Să ne întoarcem la El într-un adevăr, ca și El să se întoarcă spre noi și să ne curățească de tot păcatul și să ne facă vrednici de dumnezeiescul Său har. Căci astfel, și acum, și în veci vom prăznui și vom sărbători în chip dumnezeiesc și duhovnicesc împlinirea dumnezeieștii făgăduințe, venirea și odihna Întrutotșfântului Duh în oameni, împlinirea și realizarea fericitei nădejdi într-un Însuși Hristos, Domnul nostru.

18. Fiindcă Acestuia I se cuvine slava, cinstea și închinarea, împreună cu Cel fără de început al Lui Părinte și cu Întrutotșfântul și Bunul și de viață Făcătorul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!

⁵⁶ Cf. Mc. 9, 43.

⁵⁷ Is. 26, 10 (LXX).

⁵⁸ Cf. Ef. 4, 28.

⁵⁹ Cf. Ps. 33, 12-14.

⁶⁰ I Cor. 6, 9-10.

Omilia a XXV-a

Rostită în Duminica Tuturor Sfinților¹

1. Cu adevărat, *minunat este Dumnezeu întru sfinții Lui*². Căci, atunci când se gândește cineva la luptele cele mai presus de fire ale mucenicilor, cum în slăbiciunea trupului au rușinat pe cel tare în răutate, încât nu au simțit chinurile și rănila când se luptau cu trupurile contra focului, a sabiei și a diferitelor chipuri de torturi aducătoare de moarte, rezistând cu răbdare, și deși le erau tăiate trupurile, le era risipită buna întocmire [a mădulelor], le erau zdrobite oasele, ei păzeau neatinsă, neîmpărțită, nevătămată și neclintită mărturisirea credinței în Hristos, drept pentru care le-a fost hărăzită negrăita înțelepciune a Duhului și puterea minunilor; sau când se va gândi cineva la răbdarea cuvioșilor, cum ca niște fără de trup au purtat de bunăvoie nemâncările cele de multe zile, privegherile și celelalte felurite rele ale trupului, împotrîvindu-se până la sfârșit patimilor celor rele, feluritelor chipuri ale păcatului, răboiului cel lăuntric și nevăzut din noi înșine, *incepătoriilor, stăpâniilor și duhurilor răutății*³, topind și stricând omul cel din afară, dar înnoind și îndumnezeind omul cel dinlăuntru, pentru care li s-au și dat harismele vindecărilor și lucrarea puterilor [Duhului]; așadar, când se gândește cineva la acestea și cugetă că ele depășesc firea noastră, atunci laudă și slăvește pe

¹ Cf. Mt. 10, 32-38; 19, 27-30.

² Ps. 67, 36.

³ Ef. 6, 12.

Dumnezeu, Care le-a dat aceloră un astfel de har și de putere. Căci chiar dacă [făcuseră] alegerea cea bună și frumoasă, fără puterea lui Dumnezeu nu ar fi putut să devină mai presus de fire, și, în trup fiind, nu ar fi putut birui războiul cel netrupesc.

2. De aceea și psalmistul profet, după ce zice *minunat este Dumnezeu întru sfinții Săi*⁴ adaugă: *El va da putere și tărie poporului Său*⁵. Și uitați-vă cu pricepere la puterea cuvintelor profetice: *Dumnezeu dă putere și tărie întregului Său popor, pentru că la Dumnezeu nu este căutare la față*⁶. Însă este minunat numai întru sfinții Săi. Căci după cum soarele își revarsă de sus, din belșug, razele sale peste toți, în mod egal, dar le văd doar aceia care au ochi, dar nu închiși, și se bucură de strălucirea curată [doar] cei care au vederea ascuțită datorită curăției ochilor și nu cei care au vederea întunecată din pricina vreunei boli, sau a unei încețoșări sau a ceva asemănător care le-a afectat ochii, în același fel și Dumnezeu împarte de sus ajutorul Său cel bogat. Căci El este izvorul cel mântuitor și luminător, pururea izvorător al milei și al bunătății. Dar nu se bucură toți de harul și de puterea care vin de la El, ca să lucreze și să împlinească virtutea sau ca să arate minunile, ci [doar] cei care dobândesc alegerea cea bună, care arată prin fapte dragostea și credința către Dumnezeu⁷, care se întorc desăvârșit de la cele deșarte și se țin neclătinat de poruncile lui Dumnezeu, care își ațintesc ochiul minții către *Însuși Soarele dreptății*⁸, Hristos, Care nu numai că întinde de sus, în chip nevăzut, mână de ajutor celor care se luptă, ci ni se și adresează astăzi, în chip simțit, îndemnându-ne prin Evanghelie: [Pentru] *Tot cel care va mărturisi întru Mine înaintea oamenilor, voi mărturisi și Eu întru el înaintea Tatălui Meu Cel din ceruri*⁹.

⁴ Ps. 67, 36.

⁵ Ps. 67, 36.

⁶ Fapte 10, 34; Efes. 6, 9.

⁷ Cf. Iac. 2, 20-26.

⁸ Mal. 3, 20.

⁹ Mt. 10, 32.

3. Vedeți că nici noi nu putem afirma deschis credința și mărturisirea în Hristos fără puterea cea de la El și fără împreună-lucrarea Lui, și că nici Domnul nostru Iisus Hristos nu va grăi deschis pentru noi în veacul ce va să fie, nu ne va uni și nu ne va sălășlui cu Tatăl cel Preaînalt fără să ia de la noi prilejurile pentru acestea? Căci arătând lămurit aceasta, nu a spus: *Tot cel care Mă va mărturisi înaintea oamenilor, ci tot cel care va mărturisi întru Mine*¹⁰, pentru că [numai] întru El și cu ajutorul Lui poate acela să afirme deschis credința cea dreaptă. Și tot așa, iarăși, nu a spus: *îl voi mărturisi și eu*", ci „*voi mărturisi întru el*, adică [voi mărturisi] prin statornicia cea bună și răbdarea celui care mărturisește, pe care le-a arătat pentru credința cea dreaptă. Vezi însă ce spune mai departe despre cei care sunt moi și trădează credința cea dreaptă: *Iar cel care se va lepăda de Mine înaintea oamenilor, și Eu Mă voi lepăda de el înaintea Tatălui Meu Cel din ceruri*¹¹. Aici nu a mai zis: *Cel care va se va lepăda întru Mine*. De ce? Pentru că cel care se leapădă, se leapădă de Dumnezeu pentru că este gol de ajutorul din partea lui Dumnezeu. De ce însă a fost părăsit și a devenit gol de Dumnezeu? Pentru că el primul L-a părăsit pe Dumnezeu, iubind mai mult cele trecătoare și pământești decât bunătățile cele cerești și veșnice făgăduite de Dumnezeu. Astfel, iarăși, și Hristos, nu se va lepăda întru el, ci de el, pentru că nu găsește nimic în el care să poată fi folosit pentru [apărarea] lui.

4. Dat fiind că cel care are dragostea cea după Dumnezeu rămâne întru Dumnezeu și Dumnezeu întru el, după cum spune Teologul cel iubit de Dumnezeu¹², având în vedere că Dumnezeu rămâne în cel care-L iubește pe El, atunci cel care-L iubește întru adevăr pe Dumnezeu își face pe bună dreptate mărturisirea întru Dumnezeu. Iar pe de altă parte, având în vedere că și acesta rămâne întru Dumnezeu, atunci și Dumnezeu

¹⁰ Mt. 10, 32.

¹¹ Mt. 10, 33.

¹² Cf. I In 4, 16; In 15, 9-10.

va face mărturisirea despre el *întru el*. Așadar, zicerea: *tot cel care va mărturisi întru Mine, voi mărturisi și Eu întru el*¹³, arată unirea neștirbită a lui Dumnezeu cu cei care-L mărturisesc, unire de la care cel care Îl reneagă pe Dumnezeu s-a depărtat mult. Astfel, dumnezeieștile răsplătiri au împreună cu ele dumnezeiasca dreptate, fiind aplicate în chip potrivit, în funcție de asemănarea [cu cele bune sau cu cele rele].

5. Așadar, de acest fel și astfel este asemănarea dintre răsplățile lui Dumnezeu și cele pe care noi I le aducem lui Dumnezeu. Dar luați în considerare și cât de mare este deosebirea copleșitoare a răsplătirii lui Dumnezeu pentru cei care Îl mărturisesc *întru El*. Căci fiecare dintre sfinți, fiind rob al lui Dumnezeu, și-a exprimat deschis mărturisirea în viața aceasta trecătoare și înaintea unor oameni muritori, sau mai degrabă, pentru o scurtă vreme a veacului acestuia și în fața câtorva oameni, precum am spus. Însă Domnul nostru Iisus Hristos, Dumnezeu fiind și Domn al cerului și al pământului, va grăi deschis pentru ei în lumea aceea veșnică și netrecătoare, înaintea lui Dumnezeu și Tatăl, a îngerilor care stau împrejurul Lui, a arhanghelilor, a tuturor puterilor cerești, și a tuturor oamenilor care sunt [acolo] de față, de la Adam până la sfârșit. Căci toți vor învia și se vor înfățișa înaintea scaunului de judecată al lui Hristos. Și atunci, toți fiind de față, toți văzând, îi va vesti, îi va slăvi și îi va încununa pe cei care până la sfârșit au arătat prin fapte credința în El.

6. Ce trebuie să încercăm să facem ca să arătăm acele cununi mai presus de fire și mărimea acelor răsplătiri viitoare, pe care niciun ochi cum este al nostru nu poate să le vadă, nici urechea nu poate să le audă și nici inima nu poate să le cugete¹⁴? Dar [și cu privire] la felul cum sunt acum și la cele ce se văd [ce am putea spune]? Ce cuvânt ar putea spune după vrednicie slava cea de la Dumnezeu care este în raclele sfinților și în rămășițele

¹³ Mt. 10, 32.

¹⁴ Cf. I Cor. 2, 9; Is. 64, 3 (LXX).

oaselor lor, care le însoțește în toată vremea, precum și mireasma cea sfântă care se revarsă de la aceștia, mirurile care izvorăsc, harismele vindecărilor, lucrarea puterilor și arătările cele de multe chipuri care ni s-au făcut de la aceștia?

7. Voi zice ceva din cele pe care [suntem datori] să le aducem sfinților. După cum am spus, îndrăzneala mărturisirii celei după Dumnezeu, a fiecăruia dintre sfinți, înaintea unor arhonți și împărați, a durat puțină vreme. [Acum] însă, nu numai pe ei îi cântă, îi măresc, îi cinstesc, îi slăvesc și li se închină, ci și icoanelor lor, ca unor stăpâni, sau mai degrabă mai mult decât unor stăpâni și împărați, [li se închină] împărați și arhonți și tot cel care ascultă [de ei] și într-atât cad înaintea lor de bunăvoie și cu bucurie, încât și doresc să lase această [închinare] copiilor lor mai mult decât orice altceva, ca o moștenire binecuvântată și făuritoare a fericirii celei preainalte. Aceasta este un semn și o înfățișare și un fel de preludiu al acelei slave viitoare negrăite, pe care o au și acum în ceruri duhurile dreptilor și de care vor avea parte în veacul viitor dimpreună cu trupurile lor, cu care au împărțit până la sfârșit luptele cele după Dumnezeu. Arătând Domnul această copleșire a slavei și a bunătăților viitoare, Domnul a zis către sfinții Săi ucenici și apostoli: *Amin zic vouă, că voi, cei ce Mi-ați urmat Mie, la înmormântarea [lumii], când va ședea Fiul Omului pe tronul slavei Sale, veți ședea și voi pe douăsprezece tronuri, judecând cele douăsprezece seminții ale lui Israel*¹⁵, iar către toți cei care cred zice la modul general: *Și oricine a lăsat casă, sau frați, sau surori, sau tată, sau mamă, sau femeie, sau copii, sau țarine, pentru numele Meu, înmulțit va lua înapoi și va moșteni viața veșnică*¹⁶. *Iar cel care iubește pe tată sau pe mamă mai mult decât pe Mine, nu este vrednic de Mine*¹⁷.

8. Pentru că Dumnezeu și Tatăl L-a dat pe Fiul Său Cel iubit pentru noi, și pentru că Însuși Fiul cel Unul-Născut al

¹⁵ Mt. 19, 28.

¹⁶ Mt. 19, 29.

¹⁷ Mt. 10, 37.

lui Dumnezeu S-a dat pe Sine Însuși pentru noi¹⁸, ne cere, în chip drept, ca și noi să îi nesocotim pe toți cei care ne sunt înrudiți după neam atunci când sunt o piedică pentru dreapta credință și pentru viața cea conformă ei. Dar ce spun de cei care se înrudesesc după neam? Căci e drept și în același timp necesar ca fiecare să-și piardă însuși sufletul său, atunci când vremea o cere, dacă vrea să dobândească viața veșnică, pentru că și Însuși Fiul lui Dumnezeu și-a pus viața pentru noi¹⁹. De aceea zice iarăși: *Cel care nu-și ia crucea și nu-Mi urmează nu este vrednic de Mine*²⁰. Iar crucea este răstignirea trupului împreună cu patimile și cu poftele²¹.

9. Așadar, în vreme de pace în privința drepteii credințe, omul, omorându-și patimile cele rele și poftele²² prin virtute, în acest fel își ia crucea și Îl urmează pe Domnul. Iar când este vreme de prigoană, disprețuindu-și până și propria viață și dându-și sufletul pentru dreapta credință, astfel își ia crucea și Îl urmează pe Domnul, și astfel moștenește viața veșnică. *Căci cine și-a găsit sufletul său îl va pierde, iar cine-și va pierde sufletul său pentru Mine îl va afla*²³. Ce se înțelege prin: *Cine-și va pierde sufletul său îl va afla*? Îndoit este omul: cel din afară, trupul adică, și omul cel dinlăuntru, adică sufletul. Iar când cineva se dă pe sine morții după omul nostru cel din afară, își pierde sufletul – care se desparte de el. Deci cel care-și pierde astfel sufletul pentru Hristos și pentru Evanghelie cu adevărat și-l va afla, procurându-i viață cerească și veșnică, și la înviere astfel îl va purta, devenind el însuși astfel și după trup datorită acestuia, [adică] ceresc și veșnic. Dar pentru că acestea sunt grele și mari, și numai pentru cei desăvârșiți, și ca să zicem așa, apostolicești – a-ți răstigni trupul împreună cu patimile

¹⁸ Cf. Tit 2, 14.

¹⁹ Cf. In 10, 11; 10, 15; 10, 17; 10, 18.

²⁰ Mt. 10, 38.

²¹ Cf. Gal. 5, 24.

²² Cf. Col. 3, 5.

²³ Mt. 10, 39.

și poftele²⁴, a fi gata pentru cea din urmă necinste și pentru moartea cea rușinoasă pentru bine, a-ți pierde sufletul pentru Evanghelie –, ceea ce spune mai departe Domnul, continuând, este atât pentru încurajarea celor care se luptă astfel mai presus de fire, cât și pentru mântuirea celor mai nedesăvârșiți: *Cine vă primește pe voi*, adică pe Apostoli și pe părinții și învățătorii dreptei credințe care au urmat Apostolilor, *pe Mine Mă primește, și cine Mă primește pe Mine primește pe Cel care M-a trimis pe Mine*²⁵.

10. Așadar, pentru aceia care sunt desăvârșiți, [Dumnezeu] le pregătește încă de aici primire, iar pentru cei care nu sunt ca unii ca aceștia, le dă mântuirea din faptul de a-i fi primit pe cei dintâi. Vedeți însă câtă plată dobândesc cei care îi primesc pe cei care trăiesc după Dumnezeu și sunt învățători ai adevărului? Căci cel care îi primește pe aceștia Îl primește pe Tatăl Însuși și pe Fiul. Dar cum trebuie să îi primim pe aceștia? Nu numai găzduindu-i și odihnindu-i, ci și ascultându-i. De aceea, în altă parte, pentru a-i înfricoșa pe cei care nu primesc, le spune ucenicilor Săi: *Cel care se leapădă de voi de Mine se leapădă. Iar cel care se leapădă de Mine se leapădă de Cel care M-a trimis pe Mine*²⁶. Dar și cel care îi găzduiește și îi odihnește pe cei ai lui Dumnezeu, dacă face aceasta pentru Dumnezeu, multă plată va lua. Și aceasta, arătând-o lămurit Hristos, a zis: *Cine primește profet în nume de profet, plată de profet va lua; și cine primește drept în nume de drept, plata dreptului va lua*²⁷. În ce fel va primi plată de profet și de drept? Așa după cum zice apostolul: *Prisosința noastră [să împlinească] lipsa acelora, pentru ca și prisosința acelora să fie spre [plinirea] lipsei noastre*²⁸. Cel care primește și odihnește pentru Dumnezeu pe cel drept, pentru că este drept, chiar dacă nu este foarte generos, și i-ar da [numai] puține, mari

²⁴ Cf. Gal. 5, 24.

²⁵ Mt. 10, 40.

²⁶ Lc. 26, 10.

²⁷ Mt. 10, 41.

²⁸ II Cor. 8, 14.

lucruri va câștiga: *Căci cel care va da de băut unuia dintre aceștia mici numai un pahar cu apă rece, în nume de ucenic, adevărat vă spun vouă, că nu va pierde plata lui*²⁹.

11. Prin aceste cuvinte și porunci are grijă nu numai de cei drepți și de ucenici, ci cu mult mai mult de cei care-i primesc pe aceștia. Căci dacă s-ar fi îngrijit numai de aceia, ar fi îndemnat doar [să li se dea] găzduire, și ar fi cerut găzduirea și odihna acelor, indiferent cum ar fi fost. Dar în realitate, adăugând în nume de profet, de ucenic și de drept, arată că poartă mai mult de grijă de cei care primesc, schimbând în mai bine felul lor de a gândi, astfel încât pentru aceștia plata să urmeze împreună cu virtutea.

Așadar, Biserica lui Hristos, cinstindu-i și după moarte pe cei care cu adevărat au trăit după Dumnezeu, face pomenire sfinților în fiecare an în ziua în care s-au mutat de aici și au plecat din această viață trecătoare punându-ne înaintea viața fiecăruia spre folosul nostru și arătându-le sfârșitul, fie că în pace au adormit, fie că și-au săvârșit viața prin sfârșit mucenicesc.

12. Acum însă, după Cincizecime, [Biserica], adunându-i pe toți laolaltă, le înalță un imn comun, nu numai pentru că toți sunt uniți cu alții, și pentru că, după rugăciunea Domnească, una sunt – căci zice Domnul către Tatăl Său în Evangheli: *Dă-le lor ca toți să fie una, după cum Eu, Părinte, întru Tine și Tu întru Mine, ca și aceștia întru Noi să fie una, întru adevăr*³⁰ –, așadar, nu numai din acest motiv Biserica lui Dumnezeu le aduce imn comun tuturor acestora, ci și, pentru că, de-a lungul Sfintelor Păresimi și al celor cincizeci de zile de după, s-a străduit să arate și să cânte toate lucrările lui Dumnezeu. Fiindcă, după cum știți, pe toate le-a înfățișat: cum a fost făcut de Dumnezeu, la început, întreg universul acesta, cum a fost Adam izgonit din rai și de la Dumnezeu după ce încălcat porunca, cum a fost ales poporul cel vechi, cum și ei, călcând porunca,

²⁹ Mt. 10, 42.

³⁰ In 17, 21-23.

au fost izgoniți din familiaritatea cu Dumnezeu, cum Fiul cel Unul-Născut al lui Dumnezeu, aplecând cerurile³¹, S-a pogorât pentru noi și pentru noi a făcut lucruri mai presus de fire și ne-a învățat cele mântuitoare, a pățimit, a murit pentru noi, a fost îngropat ca un om și a înviat ca un Dumnezeu a treia zi, S-a înălțat mai apoi cu trupul la ceruri, de unde S-a pogorât, și, șezând de-a dreapta Tatălui³², ne-a trimis de acolo Duhul cel Preasfânt. Așadar, pentru că Biserica lui Dumnezeu a cântat [până acum] toate acestea, acum, adăugând și arătând și restul – ce fel și câte roade a adunat venirea Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos și puterea Duhului Întru-totsfânt –, face pomenirea tuturor sfinților laolaltă și aduce astăzi cântare și cinste tuturor.

13. Să-i cinstim așadar și noi, fraților, pe sfinții lui Dumnezeu! Dar cum îi cinstim? Dacă, imitându-i, ne curățim pe noi înșine de toată întinăciunea trupului și a sufletului³³ și ne ținem departe de răutăți până ce, prin depărtarea de acestea, ajungem la sfințenie; dacă ne oprim limba noastră de la jurământ și de la jurământul strâmb, de la vorbirile nerușinate și de la ocărâri, și buzele noastre de la minciună și acuzații false³⁴. Și așa vom putea să le aducem laudă. Dacă însă nu ne curățim astfel, fiecare dintre noi va auzi pe bună dreptate de la aceștia acele cuvinte pe care Dumnezeu [le spune] celor păcătoși: *De ce cu-tezi să îți aduci aminte și să rostești cu limba înseși numele sfinților și să povestești petrecerea lor cea plină de toată virtutea și curăția? Tu ai urât viața virtuoasă și ai alungat de la tine curăția sufletului și a trupului.*

Dacă vedeai un hoț, i te alăturai, și cu desfrânatul te-ai făcut părtaş. Gura ta prisosea în răutate și limba ta împletea vicleșug. Te așezai să grăiești împotriva fratelui tău și fiului mamei tale i-ai pus

³¹ Cf. Ps. 17, 10; 143, 5.

³² Cf. Fapte 2, 33.

³³ Cf. II Cor. 7, 1.

³⁴ Cf. Ps. 33, 14.

*piatră de poticnire*³⁵. Nici Dumnezeu și nici sfinții lui Dumnezeu nu primesc, fraților, laudă din astfel de guri. Căci dacă fiecare dintre noi, atingându-și mâna de excremente, nu acceptă să ia cu acea mână ceva ce îi este necesar dacă nu își spală mai întâi mâna, cum va primi Dumnezeu cele aduse de un trup și o gură necurată dacă nu ne vom curăți mai întâi? Căci cu cât mai scârbavnice decât excrementele sunt păcatul, înșelăciunea, minciuna, invidia, ura, lăcomia, trădarea, gândurile și cuvintele cele nerușinate, precum și faptele nenorocite care le urmează? Dar cum poate cineva care a căzut în acestea să se curețe iarăși? Prin pocăință, prin mărturisire, prin lucrarea binelui, prin rugăciunea neconținută către Dumnezeu.

14. Așadar, atunci când în vremea sărbătorilor în care îi pomenim pe sfinți, fiecare dintre noi lasă deoparte meșteșugurile și cele cu care obișnuim să ne ocupăm, aceasta să o avem drept preocupare: cum să facem ca să ne îndepărtăm și să fim liberi de păcatele și întinăciunile în care a căzut fiecare! Iar dacă și atunci ne jucăm împotriva sufletelor noastre, și suntem nepăsători, și ne îmbătăm, cum mai putem spune că îi prăznuim pe sfinți atâta vreme cât întinăm ziua lor [de prăznuire]? Dar nu astfel să prăznuim, fraților, vă rog, ci să ne înfățișăm și noi trupurile și sufletele bineplăcute lui Dumnezeu în aceste zile de prăznuire, pentru ca prin rugăciunile sfinților să devenim și noi părtași acelei prăznuiri și veselii nesfârșite.

15. Pe care fie să o dobândim noi toți, cu harul și cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvine slavă, dimpreună cu Cel fără de început al Său Părinte, și cu Preasfântul și Bunul și de viață Făcătorul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

³⁵ Ps. 49, 18-20 (LXX).

Omilia a XXVI-a

Rostită la vremea secerișului; întru care [se vorbește și] despre secerișul cel duhovnicesc¹

1. Făcătorul și Stăpânul tuturor, Care le-a făcut pe toate din cele ce nu sunt, din bunătate, după [zidirea] tuturor, potrivit preaplinului puterii Sale și bogăției celei negrăite și de necuprins cu mintea a înțelepciunii și a bunătății Sale, l-a făcut pe om în chip minunat, reunind într-o singură și mică plămuire, și ca să zicem așa, însumând [în el] întreaga zidire. De aceea l-a și zidit cel din urmă, având amândouă lumile și pe amândouă împodobindu-le, pe aceasta văzută, vreau să spun, și pe cea nevăzută. Căci a unit în el în chip negrăit minte și simțire, folosindu-se de imaginație, părere și gândire ca de niște legături intermediare preanobile, și astfel l-a făcut pe același ființă vie – intelectuală și văzută [în același timp] –, după cum și cerul cel pururea mișcător l-a unit cu pământul cel nemișcător prin cele intermediare și a făcut ca aceeași lume să fie pururea stătătoare și în același timp mișcătoare. Căci omul și lumea, după modul zidirii, [fiind opera] unui singur Meșter, au multă înrudire astfel unul cu celălalt. Însă se și întrec unul pe altul: unul [lumea adică] prin mărime, celălalt prin [capacitatea] de înțelegere. Și omul este în lume ca o comoară, așa

¹ Rostită în duminica a III-a după Rusalii, în care se citește pericopa de la Mt. 6, 22-33.

cum într-o casă mare se află un lucru foarte prețios care este cu mult mai prețios decât casa care-l ține înăuntru, sau după cum în palatele regești se află un vas regesc multicolor și de foarte mare preț: palatele sunt construite cu pietre mari, dar ieftine și ușor de găsit, în vreme ce vasul este confecționat din pietre mici, dar greu de găsit și foarte scumpe.

2. Cu cât mai presus de cer este mintea omenească, care este chip al lui Dumnezeu și Îl cunoaște pe Dumnezeu și singură dintre cele lumești, dacă vrea, devine dumnezeu², înălțând împreună cu ea și trupul smereniei! Cât de mult se deosebește simțirea omenească de pământ, ca una care nu doar percepe dimensiunile și diferitele proprietăți ale pământului, ci a și atins deja prin cunoaștere sferile cerești, a perceput mișcările lor diferite și a cunoscut conjuncțiile cele de multe feluri – și, poate, cu multe semnificații –, precum și disjuncțiile stelelor și planetelor, [motiv] pentru care la început [i] s-au hărăzit științele raționale. De asemenea, și cele care se află între cer și pământ sunt inferioare ca vrednicie celor care sunt la limita dintre minte și simțire, [pentru că] chiar dacă în termeni de analogie sunt aceleași, ele diferă foarte mult prin vredniciile care le acoperă.

3. Dumnezeu a înfrumusețat astfel firea noastră pentru că ea urma să îi fie propriul veștmânt, pentru că urma să o îmbrace din sângele cel fecioresc, să o schimbe în mai bine, să o așeze sus, mai presus de toată începătoria și puterea și de tot numele care se numește fie în veacul acesta, fie în cel care va să fie³. De mai înainte iconomisind lucrul acesta, cu înțelepciune, dar și cu iubire de oameni, astfel a cinstit-o, cu haruri multe, sau mai bine zis cu toate harurile cele de multe feluri. Și pentru că ne-a dat îndoit – sau, mai degrabă, înmulțit – puterile cele cunoscătoare, minte și simțire, dăruindu-ne și cele

² Prin har.

³ Cf. Ef. 1, 21.

dintre acestea, de aceea și cele care ne sunt puse înaintea spre cunoaștere sau făptuire, pe fiecare le-a făcut îndoite și multiple.

4. Acum, așadar, este timpul din an pentru seceriș, și seceriș nu este la noi. Căci pentru noi nu este doar un seceriș văzut, ci și unul rațional și duhovnicesc. Și vremea potrivită pentru fiecare seceriș al unora ca acestea este întreg ciclul anului. Acum, dar, pentru că stăm înlăuntrul zidurilor locului cel sfânt și ne înfățișăm înaintea lui Dumnezeu, ridicându-ne un pic de acolo [de la gândul secerișului material], să avem nădejdiile la El, și mutându-ne sus mintea noastră, să cugetăm la secerișul cel rațional și duhovnicesc. Despre aceste [feluri de seceriș] vom spune acum și noi câteva cuvinte iubirii voastre, procurându-vă de aici prilej pentru mântuire. Căci mie, în fiecare perioadă din fiecare an, când vine vremea aceasta [a secerișului], văzând mulțimea curgând afară din cetate și trudindu-se pentru seceriș, pentru adunarea roadelor și pentru depozitarea recoltei, îmi vin în minte astfel de gânduri: „Pentru că este și un seceriș al oamenilor, care îi taie din viața aceasta de față, trecătoare și curgătoare, și îi mută în cealaltă viață, viitoare și netrecătoare, oare este cineva dintre cei care seceră spice neînsuflețite, sau angajează pe alții să secere, sau culeg roadele, sau cumpără de la cei care le culeg și le adună în hambar, [oare este cineva] care își aduce aminte că acel seceriș viitor îl va secera și pe el, și oare este cineva care se gândește să se înfățișeze Lucrătorului sufletelor fiind vrednic să fie iubit, și vrednic de hambarele și cămărilor Sale cele din ceruri, atunci când va veni timpul acela? Sau [nu cumva] toți s-au îndoit cu totul spre pământ, și după cum cei care muncesc la câmp [își îndoie] trupul, la fel [și ei] nu își ridică cugetarea și nici nu se înalță din cele pământești?”.

5. Dar dacă se întâmplă acest lucru, nu ne deosebim cu nimic de neamuri. Pentru că lor le este caracteristic să se dedice grijilor pământești cu toată puterea sufletului și a trupului; căci nu se gândesc deloc la cele viitoare și de bună seamă nu au nici vreo credință sau noțiune despre cele cerești. De aceea,

precum este scris, întreaga viață a celui necredincios este o viață petrecută în griji, de bună seamă griji ale celor de jos și stricăcioase⁴. Pentru aceasta și Domnul, atunci când ne zice în Evanghelii: *Nu vă îngrijiți pentru sufletul vostru ce veți mânca și ce veți bea, și nici pentru trupul vostru cu ce vă veți îmbrăca*⁵, adaugă: *căci toate acestea le caută neamurile*⁶. Nu te depărta de cele pe care le lucrezi, dar stai departe de grijă, mutându-ți nădejdea în Dumnezeu, pentru ca nici lucrarea să nu ne fie lipsită de nădejde și nici să ne punem nădejdea în ea în chip rău. Deci, nu duceți grijă spunând: *Ce vom mânca, sau ce vom bea sau cu ce ne vom îmbrăca*⁷, gândindu-ne mereu la aceasta, ca și cum am refuza [să acceptăm] nevoia care [ne] așteaptă, îndreptând și atrăgând sufletul spre această [grijă] și neîngăduindu-i să privească la cele de sus.

6. De aceea a și gătit Dumnezeu firea noastră în acest fel, încât nu numai când trupul stă liniștit, ci și când se mișcă și se schimbă, și face tot ceea ce are nevoie, cugetarea noastră să poată să fie în altele, pentru ca atunci când lucrăm cu trupul cele caracteristice lui, privind cu sufletul către Dumnezeu, să căutăm de la El cele cerești. Pentru că, după ce ne-a poruncit să nu ne îngrijim pentru sufletul nostru – căci aceasta este a neamurilor –, a adăugat: *Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui, și toate acestea se vor adăuga vouă*⁸, arătând că dacă ai îndreptată către Dumnezeu preocuparea sufletului tău, nu vei suferi, din această cauză, nimic din cele privoitoare la trebuințele trupului. Ci, mai degrabă, vei avea neconținut și acestea, dimpreună cu mântuirea sufletului, Dumnezeu fiind Cel care le dă [pe amândouă]. Căci El este Cel care-Și deschide mâna și umple toată ființa vie de bunăvoirea [Sa]. Către El zice și David: *Vara și primăvara, Tu le-ai plăsmuit*⁹,

⁴ Cf. Iov 15, 20.

⁵ Mt. 6, 25.

⁶ Mt. 6, 32.

⁷ Mt. 6, 31.

⁸ Mt. 6, 33.

⁹ Ps. 73, 17 (LXX).

vorbind nu numai despre cele văzute, ci și despre cele ale duhului. De aceea a și pus vara înaintea primăverii, căci dacă nu ajungi să te rupi de cei necredincioși, sau de faptele și de oamenii cei răi, nu te vei împriimăveri în virtuți.

7. Există așadar, fraților, și vară, și primăvară, și sămânță care sunt nu numai trupești, ci și raționale. Și nu numai raționale, ci și duhovnicești, după cum este și un semănat și o recoltare [duhovnicească], și cele care urmează acestora. Pentru că există și [o lucrare] de cultivare și o țarină cultivată. Iar Lucrătorul acestei țărini este Dumnezeu, după cum le zice și apostolul corintenilor: *Voi sunteți ogorul lui Dumnezeu, zidirea lui Dumnezeu*¹⁰. Și Domnul Însuși le-a spus ucenicilor Săi: *Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele*¹¹. *Tatăl Meu este Lucrătorul*¹². Iar în altă parte, iarăși zice despre Sine: *A ieșit Semănătorul să semene sămânța Lui*¹³. Iar sămânța aceasta este cuvântul învățaturii.

8. Așadar, pentru că cuvântul învățaturii Duhului este asociat cu sămânța, atunci de bună seamă există și o recoltare a acestei semințe, care se împlinește prin credință. Și arătând lămurit aceasta Domnul Însuși, iarăși le-a zis ucenicilor Săi, atunci când oamenii au început să vină cu mulțimile la credința în El: *Ridicați ochii voștri și priviți holdele, că sunt deja albe pentru seceriș. Iar cel care seceră primește plată și adună roadă spre viața veșnică*¹⁴. Căci după cum spicele, uscându-se sub căldura soarelui sensibil și pierzându-și culoarea pe care o aveau în urma umezelii, devin albe și sunt gata în chip natural pentru seceriș și pentru adunat în hambare, la fel și atunci când a venit pe pământ în trup *Soarele dreptății*¹⁵, sufletele oamenilor s-au albit, curățindu-se prin puterea venirii Sale: întunericul și pierzania care apăruseră în suflete în urma unei vieți pline de plăceri și veștejită s-au transformat, și astfel au fost gata pentru secerișul

¹⁰ 1 Cor. 3, 9.

¹¹ In 15, 5.

¹² In 15, 1.

¹³ Lc. 8, 5; Mt. 13, 3.

¹⁴ In 4, 35-36.

¹⁵ Mal. 3, 20.

cel duhovnicesc, în urma căruia să fie tăiate și mai desăvârșit de la impietate și necredință și prin credința cea adevărată să fie adunate în [hambarul] vieții veșnice.

9. Și dacă voiește cineva să înțeleagă adevărul acestui cuvânt, și anume că în acele zile puterea venirii Domnului nostru Iisus Hristos a făcut inimile oamenilor, ca să zicem așa, mai albe și mai curate și gata pentru credința [adevăratei] cinstiri a lui Dumnezeu, să se gândească că atunci nu toate popoarele mărturiseau pe Dumnezeu ca singurul Stăpân și Ziditor al universului, ci se închinau soarelui, lunii, stelelor și altor zidiri, precum și idolilor acestora, ca unor dumnezei. Însă puterea venirii lui Hristos i-a convins pe toți să mărturisească un singur Dumnezeu, Stăpân și Ziditor al universului. Și ceea ce Avraam, Isaac, Iacov și Moise acela, precum și Legea cea dată prin el, au putut să facă doar pentru neamul iudeilor, adică să-i convingă pe aceștia să cinstească un singur Dumnezeu, dar nici măcar cu acest singur neam nu au putut să facă acest lucru până la capăt, chiar dacă le-a fost dată acestora de sus, prin strămoșii lor, dogma cea dumnezeiească, aceasta a făcut-o puterea venirii lui Hristos pentru toate neamurile și popoarele; și astfel ogoarele au devenit gata pentru secerișul cel duhovnicesc, din moment ce vin gata la Hristos și la adevărata cinstire de Dumnezeu cei care au crezut, din fiecare neam, că unul este Făcătorul Universului, și ascultă cu înțelepciune propovăduirea cea profetică și apostolică și cercetează Scripturile.

10. Astfel, și numai arătându-Se pe pământ Domnul, a ridicat întreg neamul oamenilor din rătăcirea idolilor, chiar dacă nu i-a arătat pe toți binecinstitori. Căci și în veacul ce va să fie, puterea celei de-a doua veniri ale Sale îi va ridica pe toți din moarte, chiar dacă nu îi va învrednici pe toți de viața cea adevărată. Căci cei lipsiți de evlavie și necucernici și cei care nu iau aici iertarea păcatelor prin mărturisire și pocăință, pentru că nici nu se îngrijesc și nici nu se curățesc pe ei înșiși de poftele nemăsurate ale trupului – care sunt mâncarea nesățioasă, băutura cea multă, beția și desfătarea, din care

izvorăște nemăsurarea patimilor celor de sub pântece: maldățiile, curviile, adulterele și toată fapta cea rușinoasă, prin care devin de dorit vorbele și auzirile cele scârboase, precum și podoabele, și cosmeticele, care însă, necesitând multă cheltuială, îi fac pe cei prinși în acestea să fie hoți, lacomi, nedrepti și răpitori. Și ce mai trebuie spus despre urile și luptele care se stârnesc de aici, de mulțimea fără număr a patimilor și a gândurilor de necinste [care se nasc] în suflet? –, așadar, cei care nu s-au păzit pe ei înșiși de acestea și care nu L-au împăcat pe Dumnezeu prin mărturisire și pocăință vor învia și ei, dar vor suferi o viață mai cumplită decât moartea, fiind predați pe veci durerii, necazului, strâmtorării și rușinii, trăind veșnic împreună cu viermii cei neadormiți și arzând în focul cel întunecat și nestins, precum zice și profetul Isaia, că *vor fi arși neghiuții cu păcătoșii laolaltă, și nu va fi cine să stingă*¹⁶.

11. De aceea și apostolul zice către efeseni: *Aceasta s-o știți, că niciun desfrânat, sau necurat, sau lacom, care este un închinător la idoli, nu are moștenire în împărăția lui Hristos și a lui Dumnezeu*¹⁷. Și ca să întărească încă [cele spuse] și să închidă gura celor care învățau în alt fel, adaugă: *Nimeni să nu vă amăgească cu cuvinte deșarte, căci pentru acestea vine mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultării. Deci să nu vă faceți părtași cu ei*¹⁸. La fel, același apostol le scrie și corintenilor, zicându-le iarăși: *Nu vă amăgiți: nici desfrânații, nici închinătorii la idoli, nici adulterii, nici maldăhienii, nici sodomiții, nici lacomi, nici hoți, nici bețivii, nici batjocoritorii, nici răpitorii nu vor moșteni Împărăția lui Dumnezeu*¹⁹.

12. Însă cei care cred drept în Domnul nostru Iisus Hristos și își arată credința prin fapte și se păzesc pe ei înșiși, sau se curățesc prin mărturisire și pocăință de întinăciunile păcatelor mai sus amintite, și care lucrează virtuțile cele contrare

¹⁶ Is. 1, 31.

¹⁷ Ef. 5, 5.

¹⁸ Ef. 5, 6-7.

¹⁹ I Cor. 6, 9-10.

răutăților, înfrânarea, cumpătarea, dragostea, milostenia, dreptatea, adevărul, toți aceștia, înviind, vor auzi de la Însuși Împăratul cerurilor: *Veniți, binecuvântații Tatălui Meu, moșteniți împărăția cea gătită vouă de la întemeierea lumii*²⁰. Și astfel vor împărăți împreună cu Hristos – pentru că au moștenit o Împărăție cerească și neclintită –, trăind pentru totdeauna în lumina cea negrăită și neînserată și pe care nici o noapte nu o va întrerupe, și petrecând veșnic împreună cu sfinții cei din veac în desfătarea cea negrăită, în sânurile lui Avraam, de unde a fugit toată durerea, întristarea și suspinarea.

13. Pentru spicele cele neînsuflețite unul este secerișul, iar pentru spicele cele raționale, adică pentru neamul omenesc, Unul este, așa cum am spus, Cel care seceră de la necredință și îi aduce la credință pe cei care primesc propovăduirea Evangheliei. Iar secerătorii acestui seceriș sunt apostolii Domnului și următorii acestora și învățătorii Bisericii din [diferite] timpuri, despre care mai sus a spus Hristos că *cel care seceră primește plată și adună roade spre viața veșnică*²¹. Căci o astfel de plată vor lua de la Dumnezeu și învățătorii bunei cinstiri de Dumnezeu, pentru că îi aduc către viața veșnică pe cei care îi ascultă. Este însă și un alt seceriș, și anume mutarea prin moarte a fiecăruia dintre noi din cele de aici către viața cea viitoare. Și acest seceriș îi are drept secerători nu pe apostoli, ci pe îngeri, care au ceva mai mult [de făcut] decât apostolii, și anume că, după seceriș, îi aleg și îi despart pe cei răi de cei buni, precum neghinele de grâu. Și pe cei buni îi duc în Împărăția cerurilor, iar pe cei răi îi aruncă în gheena focului. Însă înfățișarea acestor lucruri [așa cum le prezintă] Evanghelia lui Hristos se va face altă dată, când El Însuși [îmi] va da timp potrivit și cuvânt.

²⁰ Mt. 25, 34.

²¹ In 4, 36.

14. Fie, dar, ca noi, așa cum suntem acum: popor ales al lui Dumnezeu, neam sfânt²², Biserica Dumnezeului cel viu²³, despărțită de toți cei necucernici și lipsiți de evlavie, la fel să ne găsim și în veacul ce va să fie, despărțiți de neghine și uniți cu partea celor mântuiți, în Însuși Hristos, Domnul nostru, Care este binecuvântat în veci. Amin.

²² Cf. I Pt. 2, 9; Ieș. 19, 6.

²³ Cf. I Tim. 3, 15.

... în anul 1918, când s-a încheiat războiul mondial...

... după ce s-a încheiat războiul mondial...

... în anul 1918, când s-a încheiat războiul mondial...

... după ce s-a încheiat războiul mondial...

Omilia a XXVII-a

Rostită și aceasta la vremea secerișului; întru care [se vorbește] și despre secerișul nostru rațional, care va să fie

1. *Cuvântul pe care l-am spus, acela îl va judeca¹ zice Domnul în Evanghelii. Acest cuvânt vi-l vestim și noi, fraților. Prin urmare, nimeni să nu-l asculte ca pe ceva care se destramă în aer, ci ca pe unul care rămâne și care va dăruii mântuire celor care cred, prin faptele lor, iar celor care resping [acest cuvânt] și arată cele potrivnice prin faptele lor, le va sta împotrivă, drept acuzator, la acel înfricoșător scaun de judecată care va să fie. Așadar, după cum fiecare dintre noi are o casă, o familie, o țarină și, poate, chiar și o vie, și mai are și animale, bani și diferite proprietăți, la fel și Dumnezeu ne socotește pe noi în locul tuturor acestora, din iubirea Sa de oameni. Căci noi, zice apostolul, suntem casă a lui Dumnezeu numai dacă ținem până la sfârșit neclintită mărturisirea și lauda nădejzii², arătând prin mărturisire buna cinstire, iar prin lauda nădejzii viața cea bineplăcută lui Dumnezeu, precum și Dumnezeu a spus prin porocul: Fiți sfinți, că Eu sfânt sunt³, iar Ioan cel iubit de Dumnezeu a arătat, zicând: Încă nu s-a arătat ce vom fi. Însă știm că, dacă Se va arăta, noi vom fi asemenea Lui. Și tot cel ce are nădejdea*

¹ In 12, 48.

² Cf. Evr. 3, 6; 1 Pt. 4, 17.

³ Lev. 11, 44.

aceasta se curățește pe Sine, așa cum Acela curat este⁴. Așadar, suntem și rămânem casă a Celui care zice: *Voi locui în ei și voi umbla și le voi fi Dumnezeu*⁵ dacă dimpreună cu buna cinstire avem și viață curată. Dacă însă trăim în chip greșit și nepocăit, vom auzi de la Acela: *Iată casa voastră vi se lasă pustie*⁶, și vom fi abandonati, ca să zic iarăși cuvântul Scripturii, *ca o colibă în vie și ca un bordei într-o grădină de castraveți*⁷, atunci când, trecând vremea când erau necesare, nu mai au nimic folositor adăpostit în ele.

2. Iar că Domnul ne socotește ca rude ale Lui, El Însuși este Cel care o spune: *Cel care va face voia Tatălui Meu care este în ceruri, acesta este și fratele Meu, și sora Mea, și mama Mea*⁸. Vedeți ce ne dă această prea înaltă înrudire? O trăire iubitoare de Dumnezeu, o viață în virtuți, o petrecere după dumnezeieștile porunci. Căci aceasta este voia Tatălui celui Preaînalt. Iar cel care nu face voia Tatălui celui Preaînalt și Ceresc într-atât se îndepărtează de înrudirea cu El, încât [ajunge] să aibă o relație de înrudire cu vrăjmașul. De aceea le-a și zis Domnul iudeilor: *Voi sunteți din tatăl vostru, diavolul, și vreți să faceți poftele lui*⁹. Iar celor care ziceau că sunt fii ai lui Avraam, le zice iarăși: *Dacă ați fi fii ai lui Avraam, ați face faptele lui Avraam*¹⁰.

3. *Via Domnului Savaot este casa lui Israel*¹¹, după Isaia, adică toți cei care [au primit] întru cunoștință buna cinstire. Dar via aceasta obține îngrijire și purtarea de grijă din partea lui Dumnezeu atunci când poartă rod plăcut lui Dumnezeu. Când însă face spini în loc de struguri, adică boldurile morții, care sunt păcatele, este lăsată neîngrijită și lăsată să fie călcată în picioare

⁴ I In 3, 2-3.

⁵ II Cor. 6, 16; cf. Lev. 26, 11-12; cf. Iez. 37, 27.

⁶ Mt. 23, 38.

⁷ Is. 1, 8 (LXX).

⁸ Mt. 12, 50; Mc 3, 35.

⁹ In 8, 44.

¹⁰ In 8, 39.

¹¹ Is. 5, 7 (LXX).

de demonii cei cu adevărat sălbatici și răi și este dată focului spre a fi arsă. De aceea și Domnul, spunându-le ucenicilor Săi: *Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele*¹², iar Tatăl Meu este Lucrătorul¹³, a adăugat: *orice mlădiță care aduce roadă întru Mine, El o curățește, ca mai multă roadă să aducă*¹⁴. Iar cel care nu aduce roadă se aruncă afară ca mlădița, și se usucă; și le adună pe acestea și le aruncă în foc și ard¹⁵. Iar că Cel care ne-a făcut pe noi ne socotește și ca o turmă a Sa, [o arată] zicând către întâistătorul întâistătorului cor al apostolilor: *Petre, mă iubești? Pășorește mielușei Mei, păstorește oile Mele*¹⁶. Căci noi toți ca niște oi ne-am rătăcit¹⁷, și ne-am pierdut ca drahma cea căzută din mâna Stăpânului¹⁸; dar a venit Păstorul cel Bun¹⁹, Stăpânul prin fire, și ne-a căutat, ne-a găsit, ne-a mântuit și ne-a unit cu El în chip de negrăit!

4. Să urmăm, așadar, fraților, Bunului Păstor, lui Hristos, Care ne conduce către pășunile și staulele vieții veșnice! Să păzim prin virtuți chipul și asemănarea cu El, ca să nu cădem din mâna cea de viață făcătoare! Să-i aducem roade prin fapte bune, ca să fim vie a Domnului Savaot și vlăstar iubit²⁰! Să facem voia lui Dumnezeu cea bună, bineplăcută și desăvârșită²¹, ca să ne îmbogățim cu acest Tată! Să ne curățim pe noi înșine de toată întinăciunea trupului și a duhului²², ca să fim numiți casă a lui Dumnezeu, Care are neamul nostru nu numai ca pe o vie și ca pe o casă, ci și ca pe o țarină a sa și ca un pământ semănat: *Asemănatu-S-a Împărăția cerurilor unui om care a semănat sămânță*

¹² In 15, 5.

¹³ In 15, 1.

¹⁴ In 15, 2.

¹⁵ In 15, 6.

¹⁶ In 21, 15-16.

¹⁷ Is. 53, 6 (LXX).

¹⁸ Cf. Lc. 15, 8-10.

¹⁹ Cf. In 10, 11.

²⁰ Cf. Is. 5, 7.

²¹ Cf. Rom 12, 2.

²² II Cor. 7, 1.

*bună în țarina sa, dar pe când oamenii dormeau, a venit vrăjmașul și a semănat neghină printre grâu și s-a dus*²³.

5. Nu la vreme nepotrivită am adus în cuvântul meu de față parabola aceasta. Căci e posibil ca prin ea să-mi plătesc datoria și să împlinesc făgăduința pe care am făcut-o în omilia precedentă către dragostea voastră. Căci învățându-vă despre secerișul cel rațional și duhovnicesc, [v-am spus] că secerătorii secerișului duhovnicesc – care este mutarea de la necredință la credință – sunt sfinții apostolii și urmașii lor și învățătorii de până la noi ai buneii cinstiri, din neam în neam. Iar despre secerișul cel rațional, care este trecerea fiecăruia dintre noi din cele de aici la viața veșnică, am spus că secerători sunt sfinții îngerii ai lui Dumnezeu, și că au ceva mai mult [de făcut] decât apostolii, și anume că, după seceriș, îi aleg și îi despart [punându-i] într-o parte pe cei buni, în altă parte pe cei răi; și pe cei buni îi duc în Împărăția lui Dumnezeu, iar pe cei răi îi aruncă în gheena focului.

6. Le-am amintit pe acestea mai înainte, însă nu le-am explicat, ci am făgăduit că atunci când Domnul îmi va da vreme și cuvânt, le voi înfățișa; iar acum ne oferă ocazia în chip suficient această parabolă a Domnului. *Văzând, zice, slugile Domnului neghinele în țarină, I-au zis Domnului: Voiești să ne ducem și să le plivim? El însă a zis: Nu, ca nu cumva plivind neghinele, să smulgeți odată cu ele și grâul. Iar la vremea secerișului voi zice secerătorilor: Pliviți întâi neghinele și legați-le în snopi ca să fie arse, iar grâul adunați-l în jitnița Mea*²⁴.

7. Neghinele sunt, după cum zice și Domnul, fiii celui rău. Căci, purtând chipul aceleuia, din cauza asemănării faptelor, sunt mereu semințe ale lui și fii ai săi adoptivi. Vremea secerișului este sfârșitul veacului acestuia. Căci chiar dacă a început de mult, chiar dacă acum lucrează prin moarte, atunci însă totul are un sfârșit. Iar secerătorii sunt îngerii, căci aceștia

²³ Mt. 13, 24-25.

²⁴ Mt. 13, 27-30.

sunt – și mai ales vor fi atunci – slujitorii Împăratului Ceresc: *Și după cum se alege neghinele și se ard în foc, așa va fi la sfârșitul veacului acestuia. Trimite-va Fiul Omului – Care este Însuși Fiul Tatălui celui Preaînalt – Trimite-va, așadar, pe îngerii Săi și vor culege din Împărăția Lui toate smintelile*²⁵. Căci Domnul nostru Iisus Hristos, ca Dumnezeu, este Stăpân și Împărat al cerului și al pământului și al celor mai presus de ceruri; iar ca om – făcut om pentru noi, zdrobind prin cruce pe cel ce a înrobit neamul nostru prin înșelăciune, răscumpărându-ne prin Sine și ducându-ne la Născătorul Său –, are neamul omenesc, și mai ales Sfânta Biserică cea din tot neamul ca Împărăție a Sa.

8. Așadar, *va trimite Acesta pe îngerii Săi și vor culege din Împărăția Lui toate smintelile și pe cei care fac fărâdelegea*²⁶, adică peeretici și pe cei care nu se îndepărtează de păcat prin pocăința [dovedită] prin fapte – fiindcă orice păcat este călcare de lege. Și plivindu-i pe aceștia, *îi va arunca în cuptorul focului; acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților*²⁷. Uitați-vă, fraților, [ce] seceriș și despărțire cu adevărat foarte înfricoșătoare și cumplite! Adevărat am grăit că îngerii sunt secerătorii acestui seceriș și că au ceva mai mult [de făcut] decât apostolii. Văzând, deci, slugile Domnului – adică îngerii lui Dumnezeu – că neghinele din țarină – adică oamenii cei lipsiți de evlavie și răi – trăiesc împreună cu cei buni și viețuiesc împreună cu aceștia în Biserica lui Hristos, i-au zis Domnului: *Voiești să ne ducem și să le plivim?*²⁸, adică să-i smulgem prin moarte de pe pământ? Însă Domnul le-a zis: *Nu, ca nu cumva plivind neghinele să smulgeți odată cu ele și grâul*²⁹.

9. Cum, dar, dacă ar fi cules neghinele dintre aceștia, dacă i-ar fi despărțit pe cei răi de cei buni, tăindu-i prin moarte, cum s-ar fi întâmplat să smulgă și grâul, adică pe oamenii buni?

²⁵ Mt. 13, 40-41.

²⁶ Mt. 13, 41.

²⁷ Mt. 13, 42.

²⁸ Mt. 13, 28.

²⁹ Mt. 13, 29.

Mulți dintre cei lipsiți de evlavie și păcătoși, trăind împreună cu cei care viețuiesc în chip binecinstitor și drept, se pot uneori schimba cu timpul, prin pocăință, și [pot] învăța din nou buna cinstire și virtutea, devenind grâu în loc de neghine! Și astfel, s-ar întâmpla ca la plivirea neghinelor să fie smuls și grâul dacă ar fi smulși de îngeri înainte de pocăință. De asemenea, sunt și mulți [oameni] răi care au dat naștere unor copii sau nepoți [care vor face] o alegere bună. De aceea, Cel care le știe pe toate înainte de nașterea [fiecăruia] nu a îngăduit ca neghinele să fie smulse înainte de vreme. *Însă la vremea secerișului va zice secerătorilor: Pliviți întâi neghinele și legați-le în snopi ca să fie arse, iar grâul adunați-l în jitnița Mea.*³⁰

10. Aceasta este exact ceea ce spune Domnul în altă parte, că intrând împăratul să privească pe oaspeți, a văzut acolo un om care nu era îmbrăcat cu haină de nuntă și i-a zis: *Prietene, cum ai intrat aici neavând haină de nuntă? El însă a tăcut. Atunci a zis slujitorilor săi: Legați-l de mâini și de picioare, luați-l și aruncați-l în întunericul cel mai din afară. Acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților*³¹. Căci după cum acolo neghinele stăteau împreună cu semințele cele bune, la fel și aici, alături de cei care purtau faptele bune ca o haină de nuntă, se afla la masă cel care purta veșmântul cel stricat și murdărit al păcatului. Și după cum acolo a poruncit prima dată ca neghinele să fie legate și apoi să fie aruncate în foc, la fel și aici, după ce a zis prima dată: *legați-l de mâini și de picioare*, a zis apoi: *aruncați-l în întunericul cel mai din afară*. Și a adăugat și aici ceea ce spusese acolo, și anume: *că acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților*. Prin urmare, gheena focului este același lucru cu întunericul cel mai din afară.

11. Dar, de vreme ce acesta este mai întunecat, cum de nu este numit *întunericul cel mai dinlăuntru*, ci *mai din afară*? Dumnezeu este lumină neînserată, adevărată și veșnică, în care sunt acum sufletele celor drepti, și în care, atunci, sfinții vor fi și

³⁰ Mt. 13, 30.

³¹ Mt. 22, 11-13.

cu trupul. Căci El este *Soarele dreptății*³². Și acum, cei care viețuiesc în necurăție și în nedreptate sunt în afara Acestui Soare și a luminii care vine de la El, dar au aici nădejdea pocăinței și trăiesc bucurându-se acum de lumina cea simțită și de mângâierea cea din alte zidiri ale lui Dumnezeu, fiindcă Dumnezeu îi suferă în chip iubitor de oameni și așteaptă cu milosârdie întoarcerea lor. Însă cei care nu se pocăiesc aici vor fi lipsiți atunci și de îndelunga răbdare, și de milosârdia, și de bucuria care vine de la zidirile simțite ale lui Dumnezeu; și astfel, ajungând să fie mai departe de Dumnezeu și despuiți și de nădejdea însăși, vor fi dați pedepsei celei veșnice. Și dacă acum sunt afară de lumina cea adevărată, atunci, după cum am spus, vor fi și mai în afară de această [lumină], fiind predați întunericii, care este mai în afară de lumina cea adevărată, și necazului celui nemângâiat și strâmtorării, după cum și apostolul zice, că *bunătatea lui Dumnezeu te duce la pocăință, dar după învârtoșarea ta și după inima ta cea nepocăită, îți aduni mânie în ziua mâniei și a dreptei judecăți și a descoperirii lui Dumnezeu*³³.

12. Dar cine va suferi mânia lui Dumnezeu³⁴? Cine va răbda atunci acuzarea și rușinea aceea pe care ne-a arătat-o Domnul în Evanghelie prin parabola aceasta, zicând către cel îmbrăcat cu păcatul ca un veșmânt urât: *Cum ai intrat aici, nevând haină de nuntă*³⁵, adică podoaba cea plină de har a virtuții? Iar acela a amuțit, neputând să-și deschidă gura! Cine va răbda acea sentință pronunțată cu mânie și năvălirea cea foarte silnică a îngerilor pentru împlinirea sentinței, smulgându-l pe cel osândit din ceata celor drepti, despărțindu-l ca pe neghină de grâu, legându-l fără milă și împingându-l, vai!, în gheenă? Cine va răbda întunericii acela *mai din afară* și în veci fără lumină, necurmatul și nemângâiatul zbucium care vine din jalea aceea

³² Mal. 3, 20.

³³ Rom. 2, 4-5.

³⁴ Cf. Mih. 7, 9.

³⁵ Mt. 22, 12.

fără de margini, scrâșnirea și lovirea dinților, durerea neîncetată și de nesuferit care vin din arderea în focul cel nestins? Ce fel e focul acela care arde și trupurile, și ființele care sunt în trupuri, și ființele cele spirituale care nu sunt în trupuri, făcându-le să sufere, dar în același timp ținându-le fără de moarte, și care va topi și focul nostru [cel material], precum este scris: *stihiele aprinse se vor topi*³⁶? Ce adaos de durere va aduce lipsa nădejzii slobozirii? Și ce [să mai spunem] de faptul că nici nu vedem [cât de grozav] e răul în care zacem? Căci focul acela este lipsit de lumină.

Acest seceriș este același cu aria pe care Domnul, ținând lopata în mână, o va curăți, după cum a arătat și Înaintemergătorul și Botezătorul Lui: *și va aduna grâul în jitnița Sa, iar pleava o va arde în focul cel nestins*³⁷. Căci Botezătorul, [vorbind de] *lopata din mâna Domnului*, s-a referit la puterile cele îngerești. Iar lopata este ceva care vântură [pleava].

13. Căci după cum lopata care este în mâinile țaranului, se mișcă unde și în ce fel voiește țaranul, la fel și îngerii, fiind în mâinile și în puterea Domnului nostru Iisus Hristos, se mișcă unde și cum vrea Acesta, și împlinesc voia Lui. Iar ceea ce a numit *țarină* în cazul aceluia seceriș numește aici *arie*. Căci în arie toate cele adunate din țarină sunt separate. Iar plivirea neghinelor pe care a poruncit-o acolo a numit-o aici vânturarea ariei. Aici a numit neghinele pleavă: căci și neghinele, fiind ușoare pentru că sunt fără rod, sunt luate de vânt împreună cu pleava. Poate că aici închipuie și ceva mai mult prin pleavă, și anume că nu numai cei care îi vatămă pe vecinii cei buni [sunt vrednici de foc] – după cum neghinele dăunează [plantelor] cu care și-au împletit rădăcinile –, ci sunt vrednici de foc și cei care chiar dacă nu îi vatămă pe alții, dar sunt ușor de întors și își sunt loruși nefolositori prin nerodire. Ceea ce acolo a numit *cup-torul cel de foc* l-a numit aici *foc nestins*, arătând că nesfârșită este

³⁶ II Pt. 3, 12.

³⁷ Mt. 3, 12.

pedeapsa aceea care vine și dăinuie pentru cei care din pricina nelucrării virtuții și din cauza unei vieți împătimate și păcătoase sunt asemuiți cu pleava și cu neghinele. Iar ceea ce aici a numit *jitniță*, acolo a arătat-o drept Împărăția lui Dumnezeu: *Căci atunci, zice, dreptii vor străluci ca soarele în Împărăția Tatălui lor*³⁸. Cum oare de nu a spus: *Întru Împărăția lui Dumnezeu, ci Întru Împărăția Tatălui lor?* Ca să arate că mai întâi omul devine fiu al lui Dumnezeu și vrednic să-L numească pe Dumnezeu drept Tată al său, și astfel, mai apoi, este așezat în mod potrivit drept moștenitor al Împărăției Lui. Dar cum devine omul fiu al lui Dumnezeu? Prin asemănarea faptelor. De aceea și Domnul le spune iudeilor care ziceau că *suntem fiii lui Avraam: Dacă ați fi fiii lui Avraam, ați face faptele lui Avraam*³⁹. Și iarăși, zicând aceștia că: *noi avem un singur tată, pe Dumnezeu*⁴⁰, le spune: *Dacă Dumnezeu ar fi Tatăl vostru, M-ați iubi pe Mine; căci Eu de la Dumnezeu am ieșit și vin*⁴¹. *Voi sunteți din tatăl vostru, diavolul, și vreți să faceți poftele lui*⁴².

14. Vedeți cum din poftele și faptele cele rele se face omul fiu al diavolului, și astfel devine moștenitor al focului cel veșnic? La fel, prin doririle și faptele cele bune, omul se aseamănă lui Dumnezeu și se face fiu al Lui și devine moștenitor al Împărăției Lui. Și aceasta arătând-o Domnul, și anume, că asemănarea cu Dumnezeu este virtutea, zice: *Poruncă nouă vă dau vouă: Să vă iubiți unul pe altul. Precum Eu v-am iubit pe voi, așa și voi să vă iubiți unii pe alții*⁴³. *Și dacă Eu, Domnul și Învățătorul, v-am spălat vouă picioarele, și voi sunteți datori să vă spălați picioarele unii altora. Că v-am dat vouă pildă, ca, precum v-am făcut Eu vouă, să faceți și voi*⁴⁴; și *Învățați de la Mine că sunt blând și smerit*

³⁸ Mt. 13, 43.

³⁹ In 8, 39.

⁴⁰ In 8, 41.

⁴¹ In 8, 42.

⁴² In 8, 44.

⁴³ In 13, 34.

⁴⁴ In 13, 14-15.

cu inima, și veți găsi odihnă sufletelor voastre⁴⁵; și Fiți milostivi, precum și Tatăl vostru milostiv este⁴⁶; și Iubiți pe vrăjmașii voștri și faceți bine și dați cu împrumut, nimic nădăjduind în schimb. Și multă va fi răsplata voastră și veți fi fiii Celui Preaînalt, că El este bun cu cei neumultumitori și răi⁴⁷.

15. Așadar, cel care are asemănarea cu Dumnezeu prin dragoste și prin celelalte virtuți, pentru că prin fapte s-a îmbogățit cu Dumnezeu ca Tată, va fi moștenitor al Împărăției Părintești. Iar cel care cade din aceasta nu numai că nu o dobândește, ci este dat întunericului celui fără de lumină, care arde în chip de nesuferit și fără încetare. Deci, cel care voiește să fie izbăvit de pedeapsa aceea neîncetată și să devină moștenitor al Împărăției veșnice a lui Dumnezeu să nu fie neghină, sămânță rea și vătămătoare – astfel încât să fie vătămare comună pentru trupurile și sufletele celor care se apropie de ei –, fiind dat drept pildă urâtă de Dumnezeu din pricina faptelor și a cuvintelor rele; să nu fie nici pai și pleavă – atât de ușor încât să fie lesne de vânturat de vânturile duhului cel rău, și atât de nefolositor încât să fie pus înaintea drept hrană patimilor celor neraționale și demonilor. Ci să fie grâu, rămânând departe de toate faptele și cuvintele nefolositoare și rele, lucrând virtuțile cele contrare acestora și aducând roadele pocăinței⁴⁸. Căci astfel ar fi vrednic de hambarul cel ceresc, ar fi numit fiu al Tatălui cel Preaînalt și ar intra bucurându-se în Împărăția Sa, ca moștenitor, luminat fiind de slava cea dumnezeiească.

16. Pe care fie ca toți să o dobândim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvine slavă, dimpreună cu Cel fără de început al Lui Părinte și cu Preasfântul și Bunul și de viață Făcătorul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!

⁴⁵ Mt. 11, 29.

⁴⁶ Lc. 6, 36.

⁴⁷ Lc. 6, 35.

⁴⁸ Cf. Lc. 3, 8.

Omilia a XXVIII-a

Rostită la prăznuirea Sfinților și corifeilor Apostoli Petru și Pavel

1. Pomenirea fiecăruia dintre sfinți, rânduitoră în ziua ei de prăznuire, este prilej de bucurie de obște pentru popoare și cetăți, pentru cetățeni și dregători, și este aducătoare de mare folos pentru toți cei care o prăznuiesc. Căci zice înțeleptul Solomon că *pomenirea dreptului [este] cu laude¹, și când dreptul va fi lăudat, se vor bucura popoarele²*. Pentru că, după cum în vremea nopții, când se aprinde o lampă, lumina apare spre folosul și bucuria tuturor celor prezenți, tot așa viața bineplăcută lui Dumnezeu a fiecăruia dintre sfinți, sfârșitul fericit al acestei vieți și harul dat lui de Dumnezeu pentru curăția vieții sunt ca o făclie luminoasă adusă în mijloc prin pomenire și aduc celor adunați împreună obștească bucurie și folos duhovnicesc. Și după cum atunci când pe pământ este o perioadă de abundență, se veselesc nu numai cultivatorii, ci și toți oamenii – căci bucuria care vine de la roadele pământului este comună tuturor –, la fel și rodirea cea pentru Dumnezeu prin virtute a sfinților nu Îl veselește numai pe Cultivatorul sufletelor, ci și pe noi toți, pentru că e pusă înainte spre desfătarea și bucuria obștească a sufletelor noastre. Căci și în viața aceasta fiind, toți sfinții sunt un îndemn la virtute pentru toți cei care-i ascultă și îi privesc cu înțelepciune. Pentru că ei sunt icoane însuflețite

¹ Prov. 10, 7 (LXX).

² Prov. 29, 2 (LXX).

ale virtuții, stâlpi a tot binele, de sine mișcători, cărți vii și grăitoare ale celor ce călăuzesc spre ceea ce e mai bun. Iar după mutarea lor din viața de aici, prin pomenirea celor bune care [s-au săvârșit] într-înșii, păstrăm nemuritor pentru noi ajutorul care ne vine de la aceștia. Pe de altă parte, amintirea facerii lor de bine este [și] un elogiu al aceluia, pe care li-l datorăm pentru ajutorul de mai înainte, dar care ne este de folos și acum datorită ajutorului dat nouă de acei [sfinți].

2. Făcând pomenirea celor săvârșite de aceia, noi nu adăugăm ceva la bunătățile aceluia³. Căci cum ar fi cu puțință așa ceva de vreme ce noi nu suntem capabili nici să înfățișăm toată virtutea lor? Pentru că ei au fost cinstiți cu răsplătirile cele mai presus de cuvânt, făgăduite de Dumnezeu, în măsura în care a îngăduit firea să se arate petrecerea cea potrivită, adică care a biruit tot cuvântul. Așadar, cinstindu-i pe aceștia, noi nu le mărim [meritele] – să nu fie! –, ci ne mărim bunătățile care ne vin nouă de la aceia, tinzând noi înșine spre ei ca spre niște lămpi care revarsă lumina cea dumnezeiască, înțelegând mai bine și primind puterea cea de frumusețe făcătoare care de la dânșii [ne] e dată.

3. Dacă pomenirea fiecăruia dintre sfinți, după cum am spus, se săvârșește de noi cu imne și cu elogii pe măsură, cu cât mai mult [se cuvine a cinsti pomenirea] lui Petru și Pavel, corifeii cei mai înalți ai corului corifeic al apostolilor? Ei sunt părinți de obște și călăuzitori ai tuturor celor numiți de la Hristos – ai apostolilor, mucenicilor, cuvioșilor, preoților, ierarhilor, păstorilor și învățătorilor, ai tuturor celor păstoriți și învățați – pentru că sunt întâipăstori sau [primii] făuritori ai dreptei credințe și ai virtuții comune a tuturor, ținând ca niște luminători în lume cuvântul vieții⁴. Și atâta îi întrec, strălucind, pe [ceialți] care strălucesc prin dreapta credință și prin virtute, pe cât [întrece] soarele celelalte stele, sau ca cerurile cerurilor, care

³ Lauda noastră nu este niciodată pe măsura faptelor sfinților. Plata lor este în ceruri, noi nu sporim prin lauda noastră starea lor de bine.

⁴ Cf. Filip. 2, 15-16.

povestesc slava cea preaînaltă a lui Dumnezeu⁵. Și atâta întrec măreția cerurilor și frumusețea stelelor și grabnica mișcare a amândurora, și ordinea, și puterea lor, pe cât aceștia arată și cele mai presus de simțire în raport cu înseși cele mai presus de ceruri și mai presus de lume, și luminează [cu o] lumină *la care nu este schimbare sau umbră de mutare*⁶. Ei nu doar scot din întuneric *la lumina cea minunată*⁷, ci îi și fac lumină și copii ai luminii cele desăvârșite⁸ pe cei care se împărtășesc de [această] difuziune [de lumină], pentru ca fiecare dintre aceștia, la viitoare venire și arătare întru slavă a Luminii cea Dintâi și a Cuvântului Dumnezeu-Om, să strălucească ca soarele⁹.

4. Astfel de luminători care ni se arată împreună astăzi fac să strălucească Biserica. Căci soborul lor nu produce o umbră [a vreunui dintre ei], ci o îmbeșugare de lumină. Pentru că nu se întâmplă ca unul, umblând sus, să stea așezat la înălțime, în vreme ce celălalt coboară ca să-l eclipseze pe celălalt, mergând mai jos [decât el]. Și nici nu stăpânește unul peste zi, iar celălalt peste noapte, astfel încât să cadă în umbră [vreunul din ei], mișcându-se în chip contrar. Și nici [nu se întâmplă] ca unul să se apropie de lumină, iar altul să plece de la lumina cea de acolo, [și astfel] din această pricină să pătimească vreo schimbare, pentru că acum unul, acum altul se împărtășesc de luminare, în funcție de mărimea distanței [față de lumină]. Ci amândoi se împărtășesc în chip egal de Hristos, Izvorul cel pururea-curgător al luminii celei veșnice, având în chip egal și înălțimea, și slava, și strălucirea. De aceea soborul acestor luminători este o împreunare care aduce sufletelor celor credincioși o îndoită strălucire.

5. Dar cel dintâi apostat, care l-a îndepărtat pe primul om de Dumnezeu, văzând că Cel care Îl plăsmuise deja pe Adam

⁵ Cf. Ps. 18, 1; 148, 4.

⁶ Iac. 1, 17.

⁷ 1 Pt. 2, 9.

⁸ Cf. Ef. 5, 8; 1 Tes. 5, 5.

⁹ Cf. Mt. 13, 43.

tată al neamului oamenilor Îl plăsmuiește din nou pe Petru [ca să fie] mai apoi tată al celor cu adevărat cinstitori de Dumnezeu – și nu doar că vede, dar Îl și aude zicându-i lui Petru: *Tu ești Petru, și pe această piatră voi zidi Biserica Mea*¹⁰ –, aflând, așadar, aceasta începătorul răutății, se ridică, prin răutatea care este de la sine pizmuitoare, și împotriva lui Petru, începătorul neamului celor de Dumnezeu cinstitori, după cum s-a ridicat oarecând împotriva lui Adam, începătorul neamului omenesc. Știind însă că Petru era împodobit cu înțelegeră și că era aprins de dragostea față de Hristos, nu îndrăznește atacul fățiș, ci, ca să zicem așa, lăturalnic, din partea cea de-a dreapta, și cu un mare viclesug furându-l, îl predispune să facă mai mult decât era necesar. Și [astfel], în vremea mântuitorilor pătimiri, când Domnul a zis către ucenici: *În noaptea aceasta toți vă veți sminti întru Mine*¹¹, Petru l-a contrazis, necrezând. Și nu numai atât, ci s-a și pus pe sine mai presus de ceilalți, zicând: *Dacă toți se vor sminti, eu nu [mă voi sminti]*¹². [Ca urmare] se și leapădă mai mult decât toți, fiind înșelat de lăudăroșenie, pentru ca, fiind smerit mai mult decât toți, la vremea potrivită să fie arătat mai strălucitor. [Căci în cazul lui nu a fost] ca la Adam, care fiind ispitit, totodată a fost și biruit, și cu totul doborât jos, ci ispitit fiind și înșfăcat puțin, l-a biruit pe ispititor. Cum? Prin osândirea de sine imediată, prin puternica întristare și pocăință, și prin medicamentul cel lucrător spre ispășire – lacrimile: *Căci inima înfrântă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi*¹³. Și întristarea cea după Dumnezeu lucrează pocăința cea fără părere de rău, spre mântuire¹⁴. Căci *cel care seamănă cererea sa cu lacrimi cu bucurie va secera*¹⁵ iertarea.

¹⁰ Mt. 16, 18.

¹¹ Mt. 26, 31.

¹² Mt. 26, 33.

¹³ Ps. 50, 18.

¹⁴ Cf. II Cor. 7, 10. Pocăința care nu se face în zadar, care nu aduce părere de rău pentru un oarecare timp irosit fără sens.

¹⁵ Ps. 125, 5 (LXX).

6. Dacă va cerceta cineva, va vedea că Petru nu numai că și-a tămăduit suficient prin pocăință și prin întristarea cea plină de durere lepădarea cu care fusese înșfăcat, ci a și smuls din rădăcină din sufletul său patima pentru care s-a și lepădat mai mult decât alții. Și vrând Domnul să arate aceasta tuturor, după pătımirea Sa cea în trup pentru noi și după ridicarea Sa cea din morți în a treia zi, s-a adresat lui Petru cu cuvintele citite acum în Evanghelie, zicându-i: *Simone al lui Iona, mă iubești mai mult decât aceștia?*¹⁶ – adică decât ucenicii Mei. Dar uită-te la schimbarea lui, care [arată] o mai mare smerenie. Căci prima dată, nefiind întrebat, se pune pe sine mai presus decât alții și zice: *chiar dacă toți [se vor sminti], eu nu*¹⁷. Iar acum, întrebat fiind dacă iubește mai mult decât alții, admite că iubește, dar lasă deoparte mai mult [decât alții], zicând: *Da, Doamne, Tu știi că Te iubesc*¹⁸.

7. Ce face, atunci, Domnul? După ce a arătat că Petru nici nu a căzut din dragostea cea față de El și a și dobândit smerenia, plinește deschis făgăduința pe care i-o făcuse demult și-i zice: *Paște mieluşei Mei*¹⁹. Căci atunci când a numit *clădire* adunarea credincioșilor, îi făgăduiește că-l va pune drept temelie: *Tu ești Petru, și pe această piatră voi zidi Biserica Mea*²⁰. Iar când a fost vorba de pescuit, l-a făcut pescar de oameni, zicându-i: *De acum înainte vei fi pescar de oameni*²¹. Și când îi numește pe ai Săi oi, îl așază păstor, zicându-i: *Paște mieluşei Mei, paște oile Mele*²².

8. E cu putință să vedem de aici, fraților, cât de mult dorește Domnul mântuirea noastră. Atât de mult o dorește încât nu cere nimic altceva de la cei care-L iubesc decât să ne conducă către pășunea și staulul cel mântuitor. Să dorim și noi,

¹⁶ In 21, 15.

¹⁷ Mt. 26, 33.

¹⁸ In 21, 15; 16, 17.

¹⁹ In 21, 15.

²⁰ Mt. 16, 18.

²¹ Lc. 5, 10.

²² Cf. In 21, 15-17.

aşadar, mântuirea noastră, şi prin faptă şi cuvânt să ascultăm de cei care ne duc către aceasta. Trebuie doar ca fiecare dintre noi să voiască să o ia pe [drumul] care duce la mântuire, şi [va vedea că] aproape era călăuza-învăţătorul, fiind pregătită de Mântuitorul de obşte, Cel care călăuzeşte la mântuire fiind în chip absolut pregătit [pentru călăuzire], din excesul iubirii Sale de oameni, ca Unul care face aceasta de Sine-chemat, sau mai degrabă de Sine-dăruitor de sprijin. [Deci] de trei ori l-a întrebat, pentru ca răspunzând de trei ori, Petru să mărturisească mărturisirea cea bună, şi prin [caracterul] întreit al mărturisirii să tămăduiască întreitul [caracter] al lepădării. Şi de trei ori l-a pus [păstor] al mieluşeilor şi oilor Sale, punând sub Petru cele trei stări ale celor mântuiţi: robimea, starea de năimit şi starea de fiu; sau fecioria, văduvia cea înţeleaptă şi nunta cea cinstită.

9. Dar Petru, întrebat fiind iară şi iară dacă Îl iubeşte pe Hristos, s-a întristat²³, zice, din pricină că a fost adesea întrebat, socotind că nu este crezut. Ştiindu-se, aşadar, pe sine că iubeşte şi neignorând nici faptul că este cunoscut de către Cel care îl întreba mai mult decât [se cunoştea] el singur pe sine, fiind ca şi cuprins din toate părţile, nu mărturiseşte doar că Îl iubeşte, ci propovăduieşte şi că Cel iubit de El este Însuşi Dumnezeu, Cel mai presus de toate²⁴, zicând: *Tu, Doamne, Care ştii toate, Tu ştii că Te iubesc*²⁵. Căci a şti toate este numai a lui Dumnezeu, Care este peste toate.

10. Însă Domnul, după ce [Petru] a făcut această mărturisire din suflet, nu doar îl hirotoneşte păstor şi arhipăstor al întregii Sale Biserici, ci îi şi făgăduieşte că îl va încinge cu atât de mare putere, încât să reziste până la moarte – şi încă moarte pe cruce –, el care înainte de această întărire nu a rezistat nici măcar la întrebarea şi convorbirea cu o copilă²⁶. *Amin, amin,*

²³ Cf. In 21, 17.

²⁴ Cf. Rom. 9, 5.

²⁵ In 21, 17.

²⁶ Cf. In 18, 17; Mt. 26, 69-75.

zic ție, îi spune [Domnul], *când erai mai tânăr* – și la vârsta trupească și la cea duhovnicească –, *te încingeai singur*, adică te foloseai de propria ta putere, și *umblai unde voiai*, mișcându-te de la sine și trăind conform alegerii care era proprie firii; *dar când vei îmbătrâni*, ajungând la culmea vârstei trupești și duhovnicești, *vei întinde mâinile tale*: [Domnul] face aluzie aici prin aceste cuvinte la sfârșitul prin cruce și dă mărturie că întinderea pe cruce nu va fi fără voia lui Petru. *Vei întinde, așadar, tu însuși mâinile tale și altul te va încinge*, adică îți va da putere, și *te va duce unde nu voiești*²⁷ – îndepărtându-te dintre oameni²⁸ – pentru că firea nu voiește destrămarea ei prin moarte. Aici arată, pe de o parte, starea firii noastre față de faptul de a trăi, iar, pe de altă parte, martiriul cel mai presus de fire al lui Petru. Căci, zice [Domnul], acelea pe care le vei răbda de bunăvoie pentru Mine și pentru mărturia Mea, întărit fiind de Mine, pentru că sunt mai presus de fire, firea nu le [poate] voi în chip natural.

10. Dar Petru a fost de așa fel încât [poate] fi cunoscut din puține [cuvinte]. Ce [să spunem] însă de Pavel, și ce limbă, sau mai degrabă ce fel de limbi și câte limbi vor putea să înfățișeze îndestul răbdarea aceluia pentru Hristos până la moarte? El care murea în fiecare zi, sau mai degrabă trăia fiind mereu mort, nemaitrăind el însuși, precum singur zice, *ci avându-L în sine pe Hristos trăind [în el]*²⁹. Pentru dragostea lui Hristos nu doar a socotit gunoaie cele prezente³⁰, ci și pe cele viitoare le pune pe locul al doilea, comparându-le cu Hristos: *Căci sunt încredințat că nici moartea, nici viața, nici cele de acum, nici cele viitoare, nici înălțimea, nici adâncul nu vor putea să ne despartă pe noi de dragostea lui Dumnezeu, cea întru Hristos Iisus*³¹. Avea râvna lui Dumnezeu și ne râvnea și pe noi cu râvna lui Dumnezeu³².

²⁷ In 21, 18.

²⁸ Sau „din această viață”.

²⁹ Cf. Gal. 2, 20.

³⁰ Cf. Filip. 3, 8.

³¹ Rom. 8, 38-39.

³² Cf. II Cor. 11, 2.

Și față de care dintre toți cei egali lui se dădea înapoi, dacă nu doar față de Petru? Însă, [ca să vezi] ce fel [i-a fost] smerenia, ascultă-l, din nou, grăind despre dânsul: *Căci eu sunt cel mai mic dintre apostoli, care nu sunt vrednic să mă numesc apostol*³³.

11. Ce, dar? De vreme ce [Pavel] este [asemenea] lui Petru în ceea ce privește mărturisirea, râvna, smerenia și dragostea, oare nu a dobândit și aceleași răsplătiri de la Cel care pe toate le cântărește [cu] o măsură și o greutate întru totul drepte? Dar cum să mai încapă discuție de așa ceva? De aceea lui Petru îi zice: *Tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica Mea*³⁴. Iar despre Pavel ce îi spune [Domnul] lui Anania? *Acesta Îmi este vas ales, ca să poarte numele Meu înaintea neamurilor și a împăraților*³⁵. Care nume? De bună seamă supranumele [care ne-a fost dat] nouă, Bisericii lui Hristos, pe care Petru o susține ca o temelie. Vedeți cât de mare este strălucirea și egalitatea cinstirii, și cum Biserica lui Hristos este susținută de amândoi? De aceea și Biserica le atribuie acum amândurora una și aceeași cinste, prăznuindu-i astăzi împreună pe ambii cu aceeași cinstire.

12. Iar noi, cercetându-le plecarea [din lumea aceasta], să imităm întoarcerea lor. Și dacă [nu putem imita] celelalte ale lor, [să imităm] îndreptarea lor cea din smerenie și pocăință. Căci celelalte fapte ale lor, fiind mari și înalte și potrivite celor mari și care îi privesc pe cei mari atunci când vine vorba de imitarea lor, probabil că nu pot fi imitate întru totul de toți. Însă îndreptarea cea din pocăință ne este mai potrivită nouă decât aceluia, știind cât de mult cade fiecare dintre noi în fiecare zi³⁶ și că de nicăieri altundeva nu avem nădejde de mântuire dacă nu o câștigăm pe aceasta prin pocăința cea fără încetare. Recunoașterea propriilor căderi ne călăuzește către pocăință, care este un prilej mare pentru milostivirea [lui Dumnezeu].

³³ I Cor. 15, 9.

³⁴ Mt. 16, 18.

³⁵ Fapte 9, 15.

³⁶ Cf. Iac. 3, 2.

Căci spune psalmistul profet către Dumnezeu: *Miluieste-mă, că fărădelegea mea eu o cunosc*³⁷, atrăgând prin recunoaștere mila și dobândind desăvârșita iertare prin mărturisire și defăimarea de sine. *Zis-am: Voi mărturisi împotriva mea fărădelegea mea Domnului, și Tu ai iertat nelegiuirea păcatului meu*³⁸. Căci recunoașterii propriilor păcate îi urmează osândirea de sine. Iar acestea îi urmează întristarea pentru păcate, pe care Pavel a numit-o *după Dumnezeu*³⁹. Iar întristării celei *după Dumnezeu* îi urmează în chip firesc mărturisirea și rugăciunea către Dumnezeu cu inimă înfrântă și făgăduința abținerii pe viitor de la cele rele. Și aceasta este pocăința.

13. Și Manase acela⁴⁰ tot prin aceasta a fost izbăvit de osânda pentru păcate, deși căzuse în mulțimea și mărimea și adâncul fărădelegilor în care se tăvălise o perioadă de mulți ani. Iar lui David nu numai că i-a ridicat păcatele⁴¹, dar nu i-a luat nici darul prorocesc. De [pocăință] folosindu-se Petru, nu numai că s-a ridicat din cădere și a dobândit iertare, dar i-a și fost rânduită conducerea Bisericii lui Hristos⁴². Și vei găsi că și Pavel caută [pocăința] [chiar și] după întoarcere, după sporire și după familiaritatea cu Dumnezeu cea mai presus de [toți] ceilalți. Căci pocăința, dacă e adevărată și este cu adevărat din inimă, îl convinge pe cel care a dobândit-o să nu se mai predea păcatelor, să nu se mai agațe de cele stricăcioase, să nu mai caște gura la plăcerile care nu sunt bune, ci să le disprețuiască pe cele prezente, să se țină de cele care vor să fie, să lupte împotriva patimilor, să pună în loc virtuțile, să fie înfrânat în toate, să

³⁷ Ps. 50, 1; 50, 4.

³⁸ Ps. 31, 5 (LXX).

³⁹ Cf. II Cor. 7, 10.

⁴⁰ Cf. II Paralip. 33, 1-20.

⁴¹ Cf. Ps. 50.

⁴² Petru primește vrednicia de a fi păstor al Bisericii lui Hristos nu în înțelesul impus de romano-catolici, ci în sensul unei păstoriri întemeiate pe smerenia și pocăința de care amintește Sfântul Grigorie Palama în aceste pasaje.

privegheze în rugăciuni către Dumnezeu, să se îndepărteze de câștigul cel din nedreptate, să fie milostiv cu cei care i-au greșit, să fie binevoitor cu cei care îl roagă, pe cei care au nevoie de ajutor de la el – pe cât se poate – [să-i ajute] cu cuvinte, fapte și cheltuieli, fiind întru totul gata să sară tuturor în ajutor, din suflet, ca prin iubirea sa de oameni să dobândească iubirea de oameni [a lui Dumnezeu], să ia răsplata de la Dumnezeu pentru iubirea sa față de aproapele, să-și câștige dumnezeiasca bunăvoință și să dobândească mila cea veșnică și harul și binecuvântarea care durează în veci.

14. Pe care fie ca toți să o dobândim cu harul Unuia-Născut Fiului lui Dumnezeu, Căruia I se cuvine slava, stăpânirea, cinstea și închinarea împreună cu Cel fără de început al Lui Părinte și cu Preasfântul și Bunul și de viață Făcătorul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Omilia a XXIX-a

**Având ca subiect pe paralyticul care,
după Evanghelistul Matei, a fost tămăduit
în Capernaum¹; întru care [se vorbește]
și despre întristarea cea după Dumnezeu**

1. Din multe locuri putem învăța că glasul Evangheliei este asemenea unui fagure de miere. Căci, după cum este scris în Cântarea Cântărilor, cerul gurii Mirelui cel cugetător al sufletelor – care e mai frumos cu frumusețea decât fiii oamenilor² – este dulceață și întru tot dorință³. Iar către sufletul nuntit cu Acesta, același scriitor al Cântării zice prin Duhul înțelepciunii și al nesticăciunii: *Buzele tale picură fagure, mireasă, miere și lapte sub limba ta*⁴. De bună seamă că astfel sunt toți evangheliștii, al căror cuvânt, pe de o parte, redă istoria, care este văzută ca un fagure, iar pe de altă parte, [poartă] un înțeles moral, ascuns sau arătat limpede – care este văzut ca miere și lapte –, și care este potrivit nu numai celor desăvârșiți, ci este [destinat], de asemenea, și pentru cei nedesăvârșiți, ca lapte duhovnicesc⁵. Căci zice că buzele miresei duhovnicești *picură*, și nu că *izvorăsc îmbelșugat*, privind la adâncul cel necuprins

¹ Mt. 9, 1-8.

² Cf. Ps. 44, 3.

³ Cf. Cânt. 5, 16; 2, 3.

⁴ Cânt. 4, 11.

⁵ Cf. 1 Pt. 2, 2.

al înțelepciunii și puterii Mirelui Acela, precum și la mulțimea celor împlinite dintr-o astfel de înțelepciune și putere. *Căci cele pe care le-a făcut Iisus, dacă s-ar fi scris cu de-amănuntul, cred că lumea aceasta n-ar cuprinde cărțile ce s-ar fi scris*⁶, zice cel mai înalt teolog dintre evangheliști.

2. Pentru noi însă, și această picurare este adânc și mare ineputabilă. Pentru că, deși și atunci când am ajuns la minunea cu paralyticul – când a binevestit-o Marcu în Biserica⁷ –, am cercetat-o [deja] pentru dragostea voastră și am hrănit sufletele voastre prin harul din acea [pericopă], însă și acum, examinând ceea ce se istorisește de către Evanghelistul Matei⁸, vom descoperi din nou în ea multă bogăție de hrănuri duhovnicești, sau, mai degrabă, vom dezvălui și acum o mică parte din bogăția care e în ea. Și fărâma aceasta va ajunge tuturor și va fi mai multă decât e necesar, așa după cum au fost pâinile acelea prin care Domnul a hrănit în pustie miile de oameni, [pâini pe care] le-a înmulțit prin împărțire⁹. Atunci așadar, ați primit mai întâi spre mâncare mierea cu fagurele, pentru că v-am expus istoria dimpreună cu înțelesul arătat în ea, mai subțire și mai moral. Iar acum, storcând mierea, cât ni se va da timp, îi voi întâmpina cu aceasta pe cei care azi s-au adunat pentru masa cea duhovnicească.

3. În vremea aceea, intrând Iisus în corabie, a trecut și a venit în cetatea Sa. Și iată i-au adus un slăbănog zăcând pe pat¹⁰. [În predica] de mai înainte am arătat că paralyticul acesta nu este același cu cel care, după Ioan, a primit vindecarea în Ierusalim¹¹; am arătat și că Capernaumul este numit cetatea lui Iisus și am arătat și de ce el singur dintre alte cetăți este numit astfel. Dar dându-vă să gustați și mierea [cea din istorisire], ca

⁶ In 21, 25.

⁷ Cf. Mc. 2, 1-12; a se vedea *Omilia* a X-a.

⁸ Cf. Mt. 9, 1-8.

⁹ Cf. Mt. 14, 19, 20; Mc. 6, 37-44; 8, 15-21.

¹⁰ Mt. 9, 1-2.

¹¹ In 5, 1-15.

unor oaspeți duhovnicești, și luând istorisirea în chip anagogic, drept pildă pentru virtute, am arătat că cetatea lui Iisus, spre care Acesta a venit, este lumea aceasta. Căci *întru ale Sale a venit*¹², după [cum zice] evanghelistul. Iar slăbănogul am spus că este sufletul fiecăruia [care], atunci când ia gând de întoarcere, este purtat către Domnul de patru: osândirea de sine, mărturisirea păcatelor, făgăduința de încetare de la cele rele și rugăciunea către Dumnezeu.

4. Iar aici, auzindu-l pe Matei spunând că, *intrând Iisus în corabie, a trecut și a venit în cetatea Sa*¹³, trebuie iarăși să înțelegem în chip anagogic această [parte] din istorisire, în acord cu cele de dinainte, chiar dacă diferit la înfățișare, și anume că Mântuitorul de obște al tuturor, după ce a îmbrăcat firea noastră, a traversat marea vieții acesteia a noastre și a ajuns în cetatea Sa, adică la acel tron și la acea petrecere care este mai presus de orice începătorie și stăpânie și decât tot numele și vrednicia, cunoscută fie în veacul de acum, fie în veacul ce va să fie¹⁴. Căci acela este cu adevărat locul propriu al Său, și Lui singur Îi este accesibil. Pe acesta arătându-l psalmistul, a zis: *Cerul cerului [este] al Domnului*¹⁵, pentru că există un cer și un loc, care sunt cu adevărat casa proprie a lui Dumnezeu. Dar pentru că Domnul nu a lăsat deoparte firea noastră când a ajuns în acest loc al Său, de aceea și evanghelistul acesta, zicând că, *intrând Iisus în corabie, a trecut, nu a adăugat și coborând din corabie – și astfel a intrat în cetatea Sa –*, ci [spune], *intrând în corabie, a trecut și a intrat în cetatea Sa*, rămânând în cele mai presus de ceruri dimpreună cu corabia potrivită, adică cu trupul nostru.

5. Așadar, când a ajuns în cetatea cea de sus și a intrat în cea cu adevărat Sfântă a Sfințelor și a șezut de-a dreapta

¹² In 1, 11.

¹³ Mt. 9, 1.

¹⁴ Cf. Ef. 1, 20-21.

¹⁵ Ps. 113, 24 (LXX).

Tatălui dimpreună cu frământătura noastră, ca să zic după apostol, câștigând [astfel] pentru noi o răscumpărare veșnică¹⁶, atunci apostolii, pe cei dintre neamuri care au primit propovăduirea adevărului și care, pe de o parte, erau înfricoșați și smeriți înțelegând cele auzite, dar care, pe de altă parte, zăceau încă ca pe un pat al plăcerii păcătoase, fiind slabi și paralitici, pentru că nu luaseră încă vindecarea bolilor sufletești, adică iertarea păcatelor lor, și de aceea aveau și trupul nemișcat către lucrarea binelui, pe aceștia, așadar, apostolii, după ce i-au ridicat, adică după ce i-au ales și i-au separat de cei care nu au primit propovăduirea pocăinței și a dreptei credințe, i-au adus lui Hristos. Și mai mult decât alți apostoli [au făcut aceasta] cei care au alcătuit împreună Evanghelia. Iar aceștia au fost patru.

6. Iar Domnul, văzând credința lor, adică a apostolilor care-i aduceau, din pricina credinței lor desăvârșite – căci acești ne sunt și învățători și mijlocitori în cele către Dumnezeu –, le dăruiește și celor nedesăvârșiți înfierea, zicând fiecăruia dintre cei aduși astfel: *Îndrăznește, fiule, iertate îți sunt păcatele*¹⁷. Leapădă, zice, teama pentru păcate, căci sunt iertate. Leapădă, zice, îngrozirea cea pentru amenințări, pentru că devenind copilul Meu și moștenitorul Meu vei dobândi făgăduințele. Aceasta însă se săvârșește efectiv prin dumnezeiescul Botez, întru care suntem născuți din nou întru Duhul înfierii¹⁸, primind iertarea păcatelor de mai înainte și devenind, după făgăduința¹⁹, moștenitori ai lui Dumnezeu [și] împreună-moștenitori cu Hristos²⁰.

7. Dar cărturarii și fariseii, elini și iudei, nu au dat crezare puterii și harului dumnezeiescului Botez, [putere și har] crezute de noi, și au zis: *Cine poate să ierte păcatele?*²¹. Noi însă,

¹⁶ Cf. Evr. 9, 12.

¹⁷ Mt. 9, 2.

¹⁸ Cf. Rom. 8, 15.

¹⁹ Cf. Gal. 3, 29.

²⁰ Cf. Rom. 8, 17.

²¹ Mc. 2, 7; cf. Mt. 9, 2-3.

care mai înainte eram paralizați și cu sufletul, și cu trupul, de plăceri și patimi, rămânând neputincioși de a ne mișca spre bine, auzim fiecare dintre noi, ca și paralticul acela: *Scoală-te, ia-ți patul și mergi la casa ta*²². Pentru că, întăriți de harul și puterea dumnezeiescului Botez din noi, ne facem viguroși și sprinteni pentru virtute, și înrobind puterile sufletului și ale trupului și materiile supuse acestora în faptele [noastre], de care eram stăpâniți mai înainte, ne îndreptăm spre locul plăcut și lui Dumnezeu și nouă, și ne mutăm, pe cât e cu putință, în ceea ce este cu adevărat casa noastră, în lăcașurile cele veșnice și cerești. Astfel, noi înșine deosebind cele ale noastre, în chip plăcut lui Dumnezeu, suntem admirați de cei care văd [această schimbare] și care slăvesc pe Dumnezeu, Cel care dă o astfel de putere și autoritate celor care cred în El²³, pentru că, trăind încă pe pământ, au petrecere în ceruri. Iar harul și puterea Botezului rămân [în noi] datorită iubirii de oameni a Dăruitorului, însă dacă noi păcătuim după Botez, sănătatea și curăția sufletului nu mai rămân [în noi].

8. De aceea, noi, cei care am păcătuit, avem nevoie iarăși, pentru păcatele săvârșite mai înainte, de întristare, de mâhnire și de cădere [în genunchi] prin pocăință, ca să auzim fiecare iarăși, în chip tainic, ca și paralticul acela: *Îndrăznește, copile, și luând milostivirea, să prefacem întristarea în bucurie*. Căci aceasta este întristarea: mierea cea duhovnicească, pe care noi o sugem din piatra cea tare, după cum s-a zis în chip figurat: *au supt miere din piatră*²⁴. Iar *piatra este Hristos*²⁵, după cum zice Pavel. Dar să nu vă minunați dacă am numit miere întristarea. Căci aceasta este cea despre care iarăși Pavel spune că *întristarea cea după Dumnezeu lucrează pocăința cea fără părere de rău, spre mântuire*²⁶. Căci după cum mierea adusă celui care e rănit

²² Mt. 9, 6.

²³ Cf. Mt. 9, 8.

²⁴ Cf. Deut. 32, 13.

²⁵ I Cor. 10, 4.

²⁶ II Cor. 7, 10.

la limbă i se pare usturătoare, dar dacă va lua tămăduirea rănilor, va simți și dulceața mierii, la fel și frica de Dumnezeu, născându-se din propovăduirea evanghelică în sufletele care înțeleg, provoacă întristarea, fiind încă împresurate [aceste suflete] de rănilile păcatelor. Dar când [rănilile păcatelor] sunt lepădate prin pocăință, sufletele primesc în schimb bucuria cea evanghelică, după cuvântul spus de Mântuitorul: *Și întristarea voastră se va preface în bucurie*²⁷. Care întristare? Aceea cu care s-au întristat ucenicii Domnului, când au fost lipsiți de Domnul și Învățătorul. Aceea cu care s-a întristat Petru din pricina lepădării. Aceea cu care se întristează tot cel drept-credincios care se pocăiește pentru păcatele sale și pentru lipsurile în ceea ce privește virtutea, lipsuri venite din nepăsare, în care și noi cădem, dar [pentru care însă] să ne acuzăm [doar] pe noi înșine și pe nimeni altcineva dintre toți. Căci nici lui Adam, după ce a lepădat porunca, nu i-a folosit mutarea vinei către Eva, după cum nici acesteia nu i-a folosit mutarea vinei către șarpele cel începător al răutății²⁸. Căci fiind de la Dumnezeu cu voință liberă și primind înlăuntrul nostru vrednicia de a exercita de la noi înșine puterea împotriva patimilor – [adică] partea stăpânitoare a sufletului –, nu avem deloc [pe cineva] care să ne stăpânească și să ne forțeze.

9. Așadar, aceasta este întristarea cea *după Dumnezeu* și mântuitoare: a ne acuza pe noi înșine și pe nimeni altcineva pentru cele pe care noi înșine le facem în chip rău, a ne întrista pentru noi înșine și a-L îndupleca pe Dumnezeu prin mărturisirea păcatelor noastre și prin străpungerea cea întristătoare pentru ele. Acestei osândiri de sine și străpungeri i-a pus început Lameh acela de demult, atunci când și-a mărturisit cu îndrăzneală păcatul și s-a judecat pe sine și s-a osândit mai mult decât Cain – *Cain a fost pedepsit de șapte ori, zice el, iar Lameh de șaptezeci de ori câte șapte*²⁹, și astfel, plângându-se pe

²⁷ In 16, 20.

²⁸ Cf. Fc. 3, 12-13.

²⁹ Fc. 4, 24.

sine ca vinovat, a scăpat de osânda lui Dumnezeu prin străpungerea cea plină de durere, după cum avea să spună mai târziu și profetul: *Spune tu cel dintâi păcatele tale, ca să fii îndreptățit*³⁰, iar apostolul după aceea spune: *Căci de ne-am fi judecat noi înșine, nu am mai fi judecați*³¹.

10. Așadar, e scris că Lameh a fost primul care a scăpat de judecata cea de sus prin pocăință și prin întristarea pentru păcate. Iar după el au fost ninivitenii – cetăți întregi și mulțime care nu se poate număra. Aceștia nu numai că păcătuiseră, ci și primiseră de la Dumnezeu sentința osândirii lor, dar au avut îndrăzneala să [creadă] că pot răsturna [sentința] prin pocăință și prin străpungerea cea dureroasă care se afla într-însa. Căci l-au ascultat pe Iona și l-au crezut atunci când a anunțat cu glas mare sentința dumnezeiască: *încă trei zile și Ninive va fi nimicită*³². Auzind însă și crezând, nu s-au aruncat în adâncul cel rău al deznădejdiei și nici nu și-au pus în inimile lor bolovanul nepăsării, ci și-au spus lor înșiși și unii altora: *Cine știe, poate Domnul Se va întoarce și Se va milostivi și nu vom pieri*³³. Și s-a întors fiecare din calea sa rea și de la nedreptatea mâinilor lor, și au vestit post și s-au încins cu saci, de la mic până la cel mare al lor, încât și regele, stând dimpreună cu ei, în sac și cenușă, se pocăia, iar pruncii nu mai sugeau – căci mamele, pe cât se pare, din pricina întristării, au uitat chiar și de copiii lor sugari, după cum zice și psalmistul: *Am uitat să-mi mănânc pâinea mea, de glasul suspinului meu*³⁴ –, iar vitele nu au fost duse la pășune. Și aceasta s-a întâmplat, după cum se pare, pentru că văcarii și păstorii le-au lăsat închise în staule și grajduri, fiind constrânși [la aceasta] de străpungerea cea puternică. Și astfel, unind petrecerea împreună cea mântuitoare cu tângu-irea mântuitoare cea după Dumnezeu, au transformat sentința

³⁰ Is. 43, 26 (LXX).

³¹ I Cor. 11, 31.

³² Iona 3, 4 (LXX). În *Vulgata* se menționează patruzeci de zile.

³³ Iona 3, 9 (LXX).

³⁴ Ps. 101, 5-6.

lui Dumnezeu cea împotriva lor, au oprit mânia cea de sus și au întors-o în dumnezeiască bunăvoință.

11. Așadar, pentru că aproape toată viața ne este în păcate, fraților, e nevoie ca noi toți să alegem această întristare mântuitoare și viața cea întru pocăință. Căci dacă nu vom face această, precum spune Domnul, ninivitenii ne vor judeca pe noi la înviere, pentru că ei s-au pocăit la propovăduirea lui Iona³⁵, iar noi nu ne pocăim la propovăduirea Domnului, Domn care este Dumnezeu lui Iona. Iar Iona nu le-a propovăduit pocăința, ci, după cum am spus, [le-a vestit] sentința de osândire, luarea vieții, nimicirea, moartea și desăvârșita distrugere. Domnul însă a venit ca să avem viață, și din belșug să avem³⁶ – și înfiere dumnezeiască, și Împărăție cerească. Iona, vestind distrugerea, nu a sugerat pocăința și nici nu a binevestit Împărăția cerurilor. Hristos însă, propovăduind pocăința și făgăduind Împărăția, a anunțat de mai înainte și nimicirea cea de obște și nestrămutată. Căci zice că, precum erau cei din vremea lui Noe, care se bucurau de cele trupești, fără lipsă și în chip nerușinat, dar a venit fără veste potopul și i-a luat pe toți, la fel va fi și la sfârșitul veacului acestuia³⁷. Căci trece chipul lumii acesteia³⁸.

12. Iona i-a amenințat atunci pe niniviteni doar cu nimicirea celor de aici, care se văd, însă nu și cu înfricoșător scaun de judecată și cu judecata nepărtinitoare de după nimicire; [nu i-a amenințat] nici cu foc nestins, nici cu vierme neadormit, nici cu întunericul cel mai din afară, nici cu scrâșnire vrednică de milă a dinților și nici cu tânguire nemângâiată. Domnul însă a amenințat și cu acestea, dar le-a descoperit celor care petrec aici în chip nesimțit că sunt păstrate pentru sfârșitul lumii și nu se vor întâmpla după trei zile, așa cum a vestit Iona, ci după

³⁵ Cf. Mt. 12, 41.

³⁶ Cf. In 10, 10.

³⁷ Cf. Mt. 24, 38-39; Lc. 17, 27.

³⁸ Cf. I Cor. 7, 31.

multă vreme; și aceasta este din marea milostivire a Stăpânului. Așadar, marea milostivire a lui Dumnezeu te duce la pocăință, însă vezi ca nu cumva, pentru împietrirea ta și pentru inima ta cea nesimțită, nestrăpunsă și nepocăită, să îți agoniștii mânia în ziua dreptei judecăți și a descoperirii lui Dumnezeu. Căci Domnul va da fiecăruia după faptele lui: celor care cer iertarea păcatelor întru răbdare, prin faptele pocăinței, cu inimă înfrântă, [le va da] alinare, bucurie, viață veșnică și Împărăție negrăită, iar celor care zac în chip nesimțit și nu se pocăiesc pentru păcate, le va fi necaz și strâmtorare³⁹ și pedeapsă de nesuferit și fără sfârșit.

13. Iar după niniviteni, David s-a arătat drept stâlp al întristării celei după Dumnezeu, stâlp viu și grăitor al celor despre străpungerea cea mântuitoare și dureroasă, cea după Dumnezeu. Căci acesta a pus în scris păcatul pe care l-a făcut, precum și câtă tânguire și pocăință a arătat către Dumnezeu și ce fel de milostivire a dobândit de la Dumnezeu. Căci spune: *Zis-am: Voi mărturisi împotriva mea fărădelegea mea Domnului, iar Tu ai iertat nelegiuirea inimii mele*⁴⁰, numind nelegiuire rădăcina răutății, [adică] patima care sălășluiește în suflet, iar fărădelege, păcatul săvârșit cu fapta. Pe acesta trâmbițându-l tuturor și străpungându-se și întristându-se pentru el, nu a aflat doar iertarea [acestuia], ci a luat și vindecarea cea dinlăuntru.

14. În ce fel era în continuu îndurerat/tânguindu-se, să-l auzim iarăși pe acesta zicând: *Și am fost lovit ziua întreagă, și muștrat în [fiecare] dimineață*⁴¹, și toată ziua [eram] ca unul care jeleşte și se mâhnește, așa mă smeream⁴². Și voi spăla în fiecare noapte patul meu, cu lacrimile mele îmi voi scărda așternutul⁴³, și m-am făcut ca bufnița dintre ziduri, singur pe acoperiș⁴⁴, și am mâncat

³⁹ Cf. Rom. 2, 4-9.

⁴⁰ Ps. 31, 5 (LXX).

⁴¹ Ps. 72, 14 (LXX).

⁴² Ps. 34, 14 (LXX).

⁴³ Ps. 6, 7 (LXX).

⁴⁴ Ps. 101, 7-8 (LXX).

cenușă ca pâine și înghițitura mea cu lacrimi o amestecam⁴⁵. Și genușii mi-au slăbit de post, și trupul mi s-a schimbat din [lipsă de] untdelemn⁴⁶, și înjosit am fost, dar m-a mântuit Domnul⁴⁷. Și ce strigăte nu înalță el către Domnul? Doamne, să nu mă mustri în mânia Ta, nici cu urgia Ta să nu mă pedepsești⁴⁸, și miluiește-mă Doamne⁴⁹, și fărădelegea mea eu o cunosc și păcatul meu înaintea mea este pururea⁵⁰, și Doamne, ascultă rugăciunea mea, și să nu intri la judecată cu robul Tău⁵¹.

15. Haideți, așadar, și noi, fraților, să ne închinăm, și să cădem, și să plângem, după cum iarăși același David zice îndemnându-ne, înaintea Domnului, Care ne-a făcut pe noi⁵² și Care ne cheamă la pocăință, și la întristarea aceea mântuitoare, și la plângere, și la străpungere. Pentru că cel care nu le are pe acestea și nici nu ascultă de Cel care cheamă nu este numărat dimpreună cu sfinții cei chemați de Dumnezeu și nici nu va dobândi fericirea cea vestită în Evanghelie și dumnezeiasca mângâiere cea încunoștințată. Căci zice: *Fericiți sunt cei care plâng, că aceia se vor mângâia*⁵³.

16. Dar poate va zice cineva că este afară de păcat și nu are nevoie de tânguire. Dar chiar dacă așa ceva [să fii fără păcat] este greu și foarte rar și aproape cu neputință – căci ar fi de dorit ca omul [măcar] să-și țină în frâu patimile –, totuși⁵⁴ [chiar de ar fi așa ceva] cuvântul [nostru] a arătat la început și o altă cauză a acestei tânguiri mântuitoare: ucenicii s-au întristat când au fost lipsiți de Cel cu adevărat Bun și Mântuitor, de

⁴⁵ Ps. 101, 10 (LXX).

⁴⁶ Ps. 108, 24 (LXX).

⁴⁷ Ps. 114, 6 (LXX).

⁴⁸ Ps. 6, 2 (LXX); Ps. 37, 2 (LXX).

⁴⁹ Ps. 50, 3 (LXX).

⁵⁰ Ps. 50, 5 (LXX).

⁵¹ Ps. 142, 1-2 (LXX).

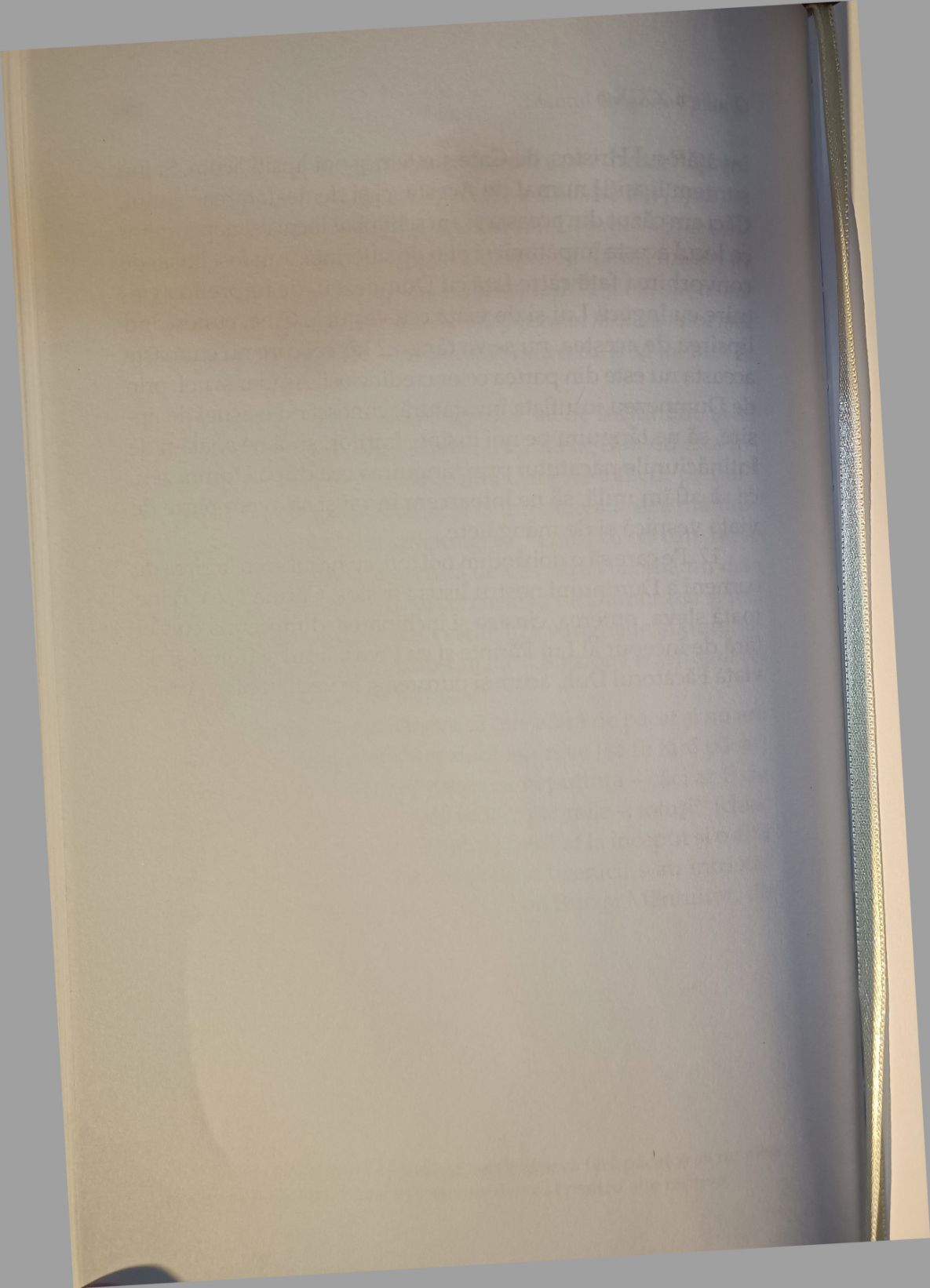
⁵² Cf. Ps. 94, 6 (LXX).

⁵³ Mt. 5, 4.

⁵⁴ Dacă așa ceva ar fi cu putință, să fie cineva fără păcat și să nu aibă nevoie de tânguire, totuși este nevoie de ea și pentru alte motive.

învățătorul Hristos, de Care suntem și noi lipsiți acum. Și [nu suntem lipsiți] numai de Acesta, ci și de desfătarea raiului. Căci am căzut din aceasta și am schimbat locul cel nepătimitor cu locul acesta împătimit și plin de suferință. Am fost lipsiți de convorbirea față către față cu Dumnezeu, de împreună viațuire cu îngerii Lui și de viața cea veșnică. Cine, cunoscând lipsirea de acestea, nu se va tângui? Iar cel care nu cunoaște aceasta nu este din partea celor credincioși. Așadar și noi, prin de Dumnezeu insuflata învățătură, cunoscând o astfel de lipsire, să ne tânguim pe noi înșine, fraților, și să ne spălăm de întinăciunile păcatului prin tânguirea cea după Dumnezeu, ca să aflăm milă, să ne întoarcem în rai și să avem parte de viața veșnică și de mângâiere.

17. Pe care să o dobândim noi toți, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvine toată slava, puterea, cinstea și închinarea, dimpreună cu Cel fără de început al Lui Părinte și cu Preasfântul și Bunul și de viață Făcătorul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Omilia a XXX-a

Având ca subiect pe cei doi orbi care, după Evanghelistul Matei, și-au redobândit vederea în casă¹; întru care [se pomenește] și despre faptul că nu există credință cu adevărat în afara faptelor de pocăință

1. Domnul nostru Iisus Hristos, petrecând cu cei de pe pământ cu trupul pe care l-a luat de la noi pentru noi, a vindecat mulți orbi, atât după suflet, cât și după trup. Ba mai mult, dacă cineva va avea în vedere și redobândirea vederii celei după cuget, care este mutarea de la necredință la credință, și de la necunoaștere la cunoașterea lui Dumnezeu, nu va putea cuprinde cu numărul pe orbii care și-au redobândit vederea prin înomenirea Domnului. Căci ei sunt numărați numai de El, Cel care are numărate și firele noastre de păr². Iar dacă vom avea în vedere redobândirea vederii ochilor celor trupești, vom afla și în acest caz mulți care [au primit] vindecarea, unii numai prin cuvânt, iar alții numai prin atingere. Și sunt și unii care [s-au vindecat] doar căzându-l la picioare sau apropiindu-Se de El, iar alții au luat vindecarea prin ungerea cu scuipat sau cu tină de către Hristos. Căci, *venind lângă Marea Galileii*³, după cum zice Matei, *mulțimi multe au venit la El, având cu ei șchiopi,*

¹ Mt. 9, 27-35.

² Cf. Mt. 10, 30.

³ Mt. 15, 29.

orbi, muți, ciungi și mulți alții. Și pe toți pe care s-au aruncat la picioarele Lui i-a vindecat, încât se minunau mulțimile și Îl slăveau, văzând pe muți vorbind, pe șchiopi umblând, pe ciungi sănătoși și pe orbi văzând⁴.

2. Dar și când a intrat în chip minunat în Ierusalim, așezat pe mânzul asinei, după profeție⁵, și a fost proslăvit de copii ca Dumnezeu, i-a vindecat pe toți orbii și șchiopii care veniseră acolo⁶, după cum spune Matei și despre aceasta. Iar când a venit în Betsaida, după cum zice Marcu, *i-au adus un orb, și l-au rugat să se atingă de el*⁷. Și Domnul, scoțându-l afară din sat și scuipând pe ochii lui și punându-și mâinile peste el, l-a făcut să vadă în chip nedeslușit. Apoi, punându-și iarăși mâinile peste el, i-a dăruit vederea în chip limpede. Și [tot așa], *când S-a apropiat de Ierihon*⁸, după cum spune Luca, l-a vindecat numai cu cuvântul pe orbul care ședea lângă drum și cerșea, zicând către cel care cerea vindecare: *Vezi!*. Și când a ieșit din Ierihon, după cum spune din nou Marcu, l-a luminat iarăși pe un alt orb, pe Bartimeu al lui Timeu, zicând către cel care cerea redobândirea vederii: *Fie ție după credința ta!*⁹. Iar în Ierusalim, văzându-l pe orbul cel din naștere, după cum ne spune Ioan, fără să I se ceară, mișcându-Se de la Sine, din preamulta bunătate, a scuipat pe pământ și, făcând tină, a uns ochii orbului, zicând către el: *Mergi și te spală în scaldătoarea Siloamului. Deci s-a dus și s-a spălat și a venit văzând*¹⁰.

3. Dar, așa cum îl vom auzi astăzi pe Matei binevestindu-ne¹¹, și după ce a înviat-o pe copila care murise, [pe fiica] lui Iair, mai marele sinagogii¹², *după ce a plecat Iisus de acolo,*

⁴ Mt. 15, 30, 31.

⁵ Cf. Zah. 9, 9; In 12, 15.

⁶ Cf. Mt. 21, 7-14.

⁷ Mc. 8, 22.

⁸ Lc. 18, 35.

⁹ Cf. Mc. 10, 46-52.

¹⁰ Cf. In 9, 1-7.

¹¹ Cf. Mt. 9, 27-35.

¹² Cf. Mt. 9, 18-26; Mc. 5, 22-43; Lc. 8, 41-56.

doi orbi se țineau după El, strigând și grăind: *Miluieste-ne pe noi, Fiule al lui David*¹³. Și El, intrând împreună cu ei în casă, atingându-Se de ochii lor și zicând către dânșii: *După credința voastră, fie vouă*¹⁴, i-a vindecat. Așadar, în afară de cei care nu pot fi cuprinși într-un număr, șase sunt cei enumerați. Și socotesc că nimeni din orbii care erau atunci în Iudeea sau în împrejurimi nu a rămas fără lumină. De aceea și Isaia, ca și cum ar vorbi din partea persoanei lui Hristos, zice că a fost trimis de Tatăl și de Duhul Lui *ca să vestească celor robiți slobozire și orbilor vederea din nou*¹⁵. Dar cum de nu a spus profetul că a fost trimis *să dea orbilor vederea din nou* – ceea ce s-a și întâmplat –, ci a zis că a fost trimis *să vestească orbilor vederea din nou*? Pentru că Domnul nu a venit pe pământ cu scopul principal ca să deschidă ochii trupești, ci pe cei ai sufletului, ochi care dobândesc vederea din nou prin vestirea evanghelică. Așadar, pe drept cuvânt profeția spune că Domnul *vestește* celor orbi redobândirea vederii.

4. Pe de altă parte, după cum ne îndeamnă pe noi Domnul Însuși să le căutăm [întâi] pe cele duhovnicești – *Lucrați nu [pentru] mâncarea cea pieritoare, ci [pentru] mâncarea care rămâne spre viața veșnică*¹⁶ –, [dar] făgăduiește să ne adauge [apoi] și cele trupești, dacă căutăm cele folositoare sufletului – *Căutați împărăția cerurilor, și toate acestea vi se vor adăuga*¹⁷ –, la fel face și în privința ochilor. Căci plecând cerurile și coborând pe pământ¹⁸ din iubire de oameni – astfel încât prin vestirea evanghelică să deschidă ochii sufletelor noastre și să ne dăruiască vederea cea din nou a minții –, a adăugat la aceasta și vindecarea ochilor nevăzători în chip sensibil. De aceea și este multă asemănare între cele două vederi din nou, cea trupească și cea

¹³ Mt. 9, 27.

¹⁴ Mt. 9, 29.

¹⁵ Is. 61, 1.

¹⁶ In 6, 27.

¹⁷ Lc. 12, 31.

¹⁸ II Rg. 22, 10.

sufletească. Căci după cum între orbii cei după trup sunt unii care au dobândit deodată vederea din nou¹⁹ – precum acela care, auzind: *Vezi!*, a fost vindecat pe dată²⁰ –, iar alții puțin câte puțin – precum acela care a zis înainte să primească vindecarea în chip desăvârșit: *Văd oamenii ca pe niște copaci umblând*²¹ –, la fel e și cu cei care primesc prin credință vindecarea ochilor noetici: unii o află deodată, precum cel care pe dată din vameș s-a arătat evanghelist²², iar alții puțin câte puțin, precum Nicodim, ucenicul care încă era pe atunci [ucenic doar] noaptea²³.

5. Și precum, între orbii cei după trup, unii au dobândit vindecarea doar prin cuvânt, precum Bartimeu²⁴, iar alții și prin lucrare, căci orbului care era lângă Betsaida i-a pus pe ochi propriul Său scuipat²⁵; acest orb, pe cât se pare, avea pleoape, dar le avea goale, supte de umoarea ochilor, umoare pe care a primit-o atunci prin scuipatul dumnezeiesc; iar orbul cel din naștere nu avea nici măcar pleoape, și de aceea a fost nevoie de plăsmuirea [lor] din pământ; și a primit [pleoapele] din dumnezeieștile degete, prin tina frământată²⁶; așadar, precum între orbii cei după trup, așa după cum am zis, unii au primit vindecarea doar prin cuvânt, iar alții și prin lucrare, la fel e și cu cei care iau vindecarea ochilor celor după suflet – vindecare care este, după cum am spus, mutarea de la necredință la credință –: unii au nevoie de minuni ca să creadă, precum cei trimiși de Ioan să întrebe: *Tu ești Cel care vine, sau să așteptăm pe altul?*²⁷, iar alții au luat vindecarea doar prin cuvânt, crezând

¹⁹ Cf. 10, 46-52; Lc. 18, 35-43.

²⁰ Cf. Lc. 18, 42.

²¹ Mc. 8, 24.

²² Mt. 9, 9.

²³ Cf. In 3, 2; In 19, 39.

²⁴ Cf. Mc. 10, 46-52.

²⁵ Cf. Mc. 8, 23.

²⁶ Cf. In 9, 6.

²⁷ Mt. 11, 3.

numai din auzire, precum sutașul, despre care și Domnul a mărturisit că i-a întrecut în credință pe cei din Israel²⁸.

6. Astfel sunt și cei care, după cele binevestite azi de Matei, au luat de la Hristos vederea cea trupească. Fiindcă se arată credincioși și înainte de vindecare, [căci] orbi fiind, au crezut desăvârșit din auzire. *Plecând Iisus de acolo, doi orbi se țineau de El, strigând și grăind: Miluiește-ne pe noi, Fiule al lui David*²⁹. Cum ar fi putut să se țină de El și cum, ținându-se de El, ar fi cerut cu strigare o atât de mare milă redobândirea vederii ochilor celor orbi dacă nu ar fi crezut? Dar credința orbilor se arată și din cele ce urmează. *Plecând Iisus de acolo. De unde de acolo, și din ce cauză a pus evanghelistul acest [cuvânt] aici, și nu doar aici, ci și puțin mai sus? Căci zice: Ieșind Iisus de acolo, a văzut un om șezând la vamă, cu numele Matei*³⁰, fiind vorba de același evanghelist, [adică de Matei], pe care Iisus l-a schimbat atunci doar cu cuvântul. Mie mi se pare că evanghelistul a vorbit astfel ca să dea motiv celor care ascultă cu înțelegere să primească cele istorisite în chip anagogic. Căci cineva care ar cerceta cu atenție ar vedea că istorisirea aceasta lasă să se înțeleagă în chip sinoptic și vestește în chip înțelept și minunat întreaga economie stăpânească cea după trup.

7. Căci Domnul Își avea sălașul în Capernaum. Pentru că [se] zice: *Venind, a locuit în Capernaum, lângă mare*³¹. Dar sălașul Său cel de atunci simboliza cu siguranță cerul, ca cel care purta în el pe Cel care sălășluiește în ceruri. De aceea și Domnul, în altă parte, spune: *Și tu, Capernaume, care ai fost înălțat până la cer*³². Așadar, precum [a ieșit] din casa aceea, la fel, Domnul, ieșind din cer prin luarea trupului, *pleacă de acolo; și dacă vei înțelege ieșirea din cer, [Îl] vei afla alegându-i pe apostoli și vindecându-ne de curgerea firii noastre către necurăție; iar*

²⁸ Cf. Mt. 8, 5-10; Cf. Lc. 7, 2-9.

²⁹ Mt. 9, 27.

³⁰ Mt. 9, 9.

³¹ Mt. 4, 13.

³² Lc. 10, 15.

dacă vei înțelege că pleacă din casa cea din Capernaum, Îl vei afla arătând prin fapte cele spuse mai înainte. Căci atunci, plecând [de acolo], l-a schimbat pe Matei din vameș în apostol și a vindecat pe cea cu *curgere* de sânge³³. Dar, ajungând la copila lui Iair care era moartă și arătându-Se pe Sine a fi biruitor al morții prin învierea acesteia [a fetei]³⁴, S-a întors iarăși acolo de unde a plecat.

8. Întorcându-Se, așadar, și plecând iarăși de acolo, deschide ochii orbilor care se țineau după El, în așa fel cum, coborând până la moarte și nimicind puterea morții prin învierea Lui și venind din nou și plecând de acolo, a deschis, după cum este scris, mintea ucenicilor ca să înțeleagă Scripturile³⁵. Iar aceia, ieșind, L-au propovăduit în tot pământul, după cum și despre orbii care acum și-au recăpătat vederea spune evanghelistul că, *ieșind, L-au vestit în tot ținutul acela*³⁶. Vedeți că în istorisirea aceasta stă scrisă [simbolic] limpede aproape întreaga iconomie dumnezeiesc-omenească? De aceea și zice de două ori *plecând de acolo*³⁷, ca să înțelegem *plecarea* și *revenirea* Lui. Și imitând această ieșire și revenire a Lui, preotul, ieșind din dumnezeiescul altar și coborând până la cei din urmă [din biserică], se întoarce și se așază din nou acolo de unde a ieșit.

9. Plecând, așadar, Domnul – pe când revenea [spre casa Sa] –, se țineau de El doi orbi, care închipuie cele două popoare: cel al [celor] dintre iudei și cel al celor [dintre] neamuri. Și strigând, ziceau: *Miluieste-ne pe noi, Fiule al lui David*³⁸, arătând că El este Cel profetizat și așteptat. Iar Domnul, plinind și chipul propriei iconomii și exersând credința orbilor, sau

³³ Cf. Mt. 9, 20. Analogie între cele două *ieșiri*: iese din ceruri și îi alege pe apostoli. Iese din Capernaum și îl alege pe Matei. Iese din ceruri și vindecă curgerea firii noastre, iese din Capernaum și vindecă femeia cu scurgere de sânge.

³⁴ Cf. Mt. 9, 18-26.

³⁵ Cf. Lc. 24, 45.

³⁶ Mt. 9, 31.

³⁷ Mt. 9, 9; 9, 27.

³⁸ Mt. 9, 27

arătând-o, trece pe lângă ei și tace până intră în casa din care a ieșit la început. Apoi le zice: *Credeți că pot să fac aceasta? Iar ei I-au zis: Da, Doamne!*³⁹. Nu i-a întrebat fiindcă nu știa [credința lor], ci ca să facă arătată credința orbilor celor care nu o știau. De aceea, și atunci când S-a atins de ochii lor, a adăugat: *Fie vouă după credința voastră*⁴⁰. *Și li s-au deschis ochii*⁴¹, mărturisind [ochii cei deschiși] atât faptul că aceia credeau, cât și că El este astfel, așa cum au crezut aceia că este, Dumnezeu și om în același timp. Căci ca om era și Fiu al lui David și S-a atins cu mâinile Sale de ochii lor și a vorbit cu ei în mod sensibil. Iar ca Dumnezeu și Făcător al luminii a dat lumină ochilor lor întunecați.

10. Dar pentru că încă nu era vremea să Se facă arătat tuturor – căci aceasta era păstrată după pătimirea Sa și după Învierea Sa cea din morți –, *le-a poruncit cu asprime: Vedeți, nimeni să nu știe*⁴², dându-le poruncă cu multă strictețe să tacă despre cele întâmplute. Însă *ei, ieșind, L-au vestit în tot ținutul acela*⁴³. Pe cât se pare, dacă nu le-ar fi poruncit să tacă, ar fi devenit vestitori în lumea întreagă ai puterii Lui. Dar, pentru că li s-a poruncit [să tacă], s-au abținut să meargă departe, deși în locurile învecinate nu au răbdat să nu vestească.

Astfel, orbilor care se țineau după Hristos nu le-a fost vindecat doar trupul, ci le-a fost luminat desăvârșit și sufletul.

11. Așadar, să urmăm și noi, fraților, luminii care luminează și sufletul, și trupul! Să mergem către strălucirea Lui și să umblăm cuviincios, ca în ziua Domnului⁴⁴. Să-L slăvim prin faptele cele bune și să-i facem pe cei care ne privesc să-L slăvească⁴⁵. Să fugim de întunericul cel potrivnic, care este

³⁹ Mt. 9, 28.

⁴⁰ Mt. 9, 29.

⁴¹ Mt. 9, 30.

⁴² Mt. 9, 30.

⁴³ Mt. 9, 31.

⁴⁴ Cf. Rom. 13, 13.

⁴⁵ Cf. Mt. 5, 16.

păcatul și diavolul, întâistătorul păcatului. Lumina aceea, care este Soarele dreptății depline, al înțelepciunii, al păcii, al milei, al îndelungii răbdări, al dragostei și, pe scurt, al întregii virtuți și îi face părtași pe cei care I se dedică. Iar întunericul cel potrivnic, fiind întunericul răutății, îi arată pe cei care i se alătură că sunt curvari, adulteri, că țin minte răul, nemilostivi, fără rânduială, răpitori, și, pe scurt, plini de toată răutatea. Căci din ce îi vom deosebi, spune-mi, pe cel credincios de cel necredincios, pe cel luminat de cel care nu e luminat sau, pe scurt, pe cel botezat după Hristos și supus lui Hristos de cel nebotezat și supus diavolului? Nu din cuvinte? Nu din fapte? Nu din modurile [de viețuire]?

12. Dar dacă cineva care zice că este botezat după Hristos se aseamănă în acestea [cuvinte, fapte, moduri] cu cei care nu sunt luminați, nu aparține oare în mod evident cetei aceloră despre care spune apostolul: *Ei mărturisesc că Îl cunosc [pe Dumnezeu], dar cu faptele lor tăgăduiesc, urăcioși fiind și nesupuși și la orice lucru bun, netrebnici*⁴⁶? Spune-mi, unde să-i așezăm pe unii ca aceștia care, în același timp, Îl mărturisesc și Îl tăgăduiesc pe Dumnezeu? Dimpreună cu cei credincioși? Dar tăgăduiesc prin fapte! Dimpreună cu cei necredincioși? Dar mărturisesc cu limba! Cu adevărat sunt ceva cu două fețe și un monstru greu de înțeles. Totuși, profetul psalmist a ajuns să dezlege aporia, zicând: *Va răsplăti Domnul fiecăruia după faptele lui*⁴⁷. Și Domnul Însuși a arătat că cel care aude și nu face cuvintele Lui este nebun⁴⁸. Iar Pavel, cel chemat din cer apostol, spune: *Va răsplăti Domnul: viață veșnică celor care, prin stăruință în faptă bună, caută slavă, cinste și nesticăciune; mânie, furie, necaz și strâmtorare peste tot sufletul omului care săvârșește răul*⁴⁹. Și iarăși: *Nu cei care aud legea sunt drepti la Dumnezeu, ci cei care împlinesc*

⁴⁶ Tit 1, 16.

⁴⁷ Ps. 61, 13 (LXX).

⁴⁸ Cf. Mt. 7, 26.

⁴⁹ Rom. 2, 6-9.

legea vor fi îndreptați⁵⁰, și Tu, care te lauzi cu legea, Îl necinstești pe Dumnezeu prin călcarea legii⁵¹.

13. Deci, fraților, după cum însuși Pavel a grăit către iudei că tăierea împrejur folosește dacă păzești legea; dacă însă ești călcător de lege, tăierea ta împrejur s-a făcut netăiere împrejur⁵², la fel nu e nelalocul lui să vi se spună că credința folosește dacă cineva petrece conform conștiinței și se curățește prin mărturisire și pocăință și pune în faptă făgăduințele făcute lui Dumnezeu la Botez. Dacă însă nu ascultă de conștiință și rupe făgăduințele, credința acestuia devine necredință. Căci cum am crezut că vom fi mântuiți dacă ne botezăm? Fără îndoială pentru că l-am auzit pe Domnul zicând: *Cel care va crede și se va boteza se va mântui, iar cel care nu crede se va osândi*⁵³. Așadar, dacă Acela, Adevărul în sine, vorbește despre amândouă acestea, *a crede și a se boteza*, atunci este cu neputință să fie mântuit cel care nu vrea să fie botezat, chiar dacă zice că într-adevăr crede, [după cum e cu neputință să fie mântuit] și cel care nu crede, deși a fost botezat. Dar tot cel botezat va zice și că crede? Să audă însă de la apostol: *arată-mi credința din faptele tale*⁵⁴. Căci Domnul de aceea a pus împreună credința cu dumnezeiescul Botez, ca prin credință să unească de dumnezeiescul Botez păzirea poruncilor Lui. Pentru că a zis mai întâi ucenicilor: *Mergeți în toată lumea și propovăduiți Evanghelia la toată făptura*⁵⁵, [și] apoi a adăugat: *Cel care va crede și se va boteza se va mântui*⁵⁶.

14. Ce spune, dar, în [această] Evanghelie propovăduită de cei trimiși, și ce [trebuie] să creadă în mod necesar că trebuie să facă aceia care [o] ascultă? Fără îndoială faptul că acela care are poruncile lui Hristos și le face și le păzește pe ele, acela

⁵⁰ Rom. 2, 13.

⁵¹ Rom. 2, 23.

⁵² Rom. 2, 25.

⁵³ Mc. 16, 16.

⁵⁴ Iac. 2, 18.

⁵⁵ Mc. 16, 15.

⁵⁶ Mc. 16, 16.

este cel care Îl iubește pe El⁵⁷, precum și că mântuirea se dobândește prin răbdare⁵⁸, și printr-o viață strămtorată și cu necazuri⁵⁹. Și că *dacă nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a cărturarilor și a fariseilor, nu veți intra în Împărăția cerurilor*⁶⁰. Acestea sunt cele pe care le-a poruncit acestora să le propovăduiască prin Evanghelie.

15. Așadar, cel care se străduiește să păzească dumnezeieștile porunci este cel care crede [cu adevărat]. Iar cel care nu se străduiește să le facă și să le păzească, și nici nu socotește vreo pagubă că nu le păzește, și nici nu se întoarce prin pocăință la păzirea dumnezeieștilor porunci, nici că va sta dimpreună cu cei botezați, chiar dacă zice că e botezat. *Căci îl va tăia pe el și partea lui o va pune împreună cu cei necredincioși*⁶¹. Dar aceasta ne este pusă înaintea încă [doar] ca o amenințare, fiindcă Stăpânul, în chip de oameni iubitor, așteaptă pocăința noastră. Pe iudei însă, ca să ne fie nouă o lecție, i-a tăiat de aici și i-a înstrăinat de înrudirea cu Sine și cu Avraam, zicându-le: *Voi sunteți din tatăl vostru, diavolul, și vreți să faceți poftele lui*⁶². Și iarăși: *Dacă ați fi fiii lui Avraam, ați face faptele lui Avraam*⁶³. Dar cine nu știe că aceștia erau din neamul lui Avraam? Dacă, așadar, înstrăinarea cea din fapte și din felurile de viețuire nimicește nașterea cea după trup și îi aruncă afară din înfiere pe fiii cei după sânge, cum oare neasemănarea cu El, cea prin faptele și modurile noastre de viețuire, nu ne va înstrăina și de dumnezeiasca înfiere și nu ne va rânduie cu cel potrivnic, pe noi, care nici după trup nu ne ridicăm la Hristos cu neamul?

16. Dar acestea și Domnul, în chip iubitor de oameni, a socotit vrednic să le spună, și noi, care suntem supuși acelorași

⁵⁷ Cf. In 15, 10; Cf. In 14, 21.

⁵⁸ Cf. Rom. 15, 4; Lc. 21, 19.

⁵⁹ Cf. Mt. 7, 14.

⁶⁰ Mt. 5, 20.

⁶¹ Mt. 24, 51.

⁶² In 8, 44.

⁶³ In 8, 39.

patimi, îndrăznim să le spunem către voi, ca să nu le facem, ca să nu pătimim acestea, ca să nu ne facem vinovați de osânda celor aruncați [afară] definitiv. Căci aici este cu putință nu doar să fugim de acestea prin pocăință, ci [se poate ca] prin roadele pocăinței și să stăm împreună și să devenim asemenea cu Fiul lui Dumnezeu, Care poate să facă vrednici din cei nevrednici și [Care poate] să[-i] facă prin El Însuși fii ai Tatălui celui Preaînalt și moștenitori și împreună-moștenitori⁶⁴ ai slavei și Împărăției Lui și a Tatălui.

17. Pe care fie ca noi toți să o dobândim, întru Însuși Hristos, Domnul nostru, dimpreună cu Care Tatălui [I se cuvine] slavă, împreună și Sfântului Duh, în vecii vecilor. Amin.

⁶⁴ Cf. Rom. 8, 17.

The first part of the report is devoted to a general
 description of the country and its resources. It
 is followed by a detailed account of the
 various districts and their respective
 characteristics. The report concludes with
 a summary of the findings and a
 list of references.

The second part of the report is devoted to a
 detailed description of the various districts
 and their respective characteristics. It
 is followed by a summary of the findings
 and a list of references.

The third part of the report is devoted to a
 detailed description of the various districts
 and their respective characteristics. It
 is followed by a summary of the findings
 and a list of references.

Omilia a XXXI-a

Rostită la săvârșirea litaniei din ziua întâia a lunii august

1. Dumnezeu nu a făcut moartea, nici nu Se bucură de pieirea celor vii¹. Dar dacă Dumnezeu nu a făcut moartea și nici nu este El pricina relelor, care, urmând morții², [vin] asupra noastră, de unde însă ne vin neputințele și bolile și [toate] celelalte greutăți din care [ni se trage] și moartea? Și de unde vine și moartea? Din neascultarea noastră cea de la început față de Dumnezeu; din călcarea poruncii dată nouă de Dumnezeu; din păcatul nostru strămoșesc cel din raiul lui Dumnezeu. Astfel încât și bolile, și beteșugurile, și întreaga greutate de tot felul a ispitelor sunt din pricina păcatului. Căci din pricina păcatului am fost îmbrăcați cu tunici de piele³, [adică] cu trupul acesta bolnăvicios, muritor și [plin] de multe suferințe, am fost mutați să locuim în lumea aceasta trecătoare și pieritoare și am fost osândiți să trăim o viață plină de multe pătimiri și necazuri. Așadar, boala este ca o cale aspră și greu de urcat, și păcatul a condus pe această cale neamul oamenilor. Iar cel din urmă popas al acestei căi și ultimă găzduire este moartea.

2. Nu numai că Dumnezeu nu a făcut moartea, ci a și împiedicat ca ea să fie. Evident însă, fiindcă l-a plăsmuit pe om

¹ Înț. Sol. 1, 13.

² Ca o consecință a mortalității.

³ Cf. Fc. 3, 21.

ca ființă vie cu voie liberă, nu trebuia să [-l] împiedice lip-sindu-l de voia liberă care ne-a fost dată [chiar] de El, ca să nu-și distrugă propria operă. Ci, în înțelepciunea și în bună-tatea Sa, a găsit și cum să-l împiedice pe om de la moarte, și cum să-i păstreze voința liberă. Așadar, cum a făcut aceasta? Imediat ce l-a plăsmuit și i-a dat viață, i-a dat un sfat care [avea rolul de a-l] face nemuritor. Și ca să întărească de mai înainte foarte tare sfatul cel de viață făcător, l-a făcut poruncă a Sa și i-a grăit-o de mai înainte în chip lămurit, afirmând că respingerea poruncii dătătoare de viață este moarte, și nu [numai] moarte trupească pentru un timp, ci și moarte a sufletului, zicând către perechea aceea de strămoși ai noștri: *În ziua în care veți mânca din pomul cunoștinței binelui și răului, de moarte veți muri*⁴. Vedeți că nu zice în chip de poruncă: *În ziua în care veți mânca, [să] muriți!* Căci porunca Lui este venire la existență a tuturor celor ce sunt. El a poruncit [să fie] toate, și s-au zidit⁵, însă moartea nu a poruncit-o, ci a prevestit că va fi din călcarea [poruncii], zicând: *nu mâncați din pom. Căci în ziua în care veți mânca, veți muri*, ca iubind sfatul și fugind de călcarea [poruncii], să nu cadă în moarte. Iar că nu a vorbit de moartea trupească pentru un timp, ci de cea a sufletului, este evident: căci în ziua în care au gustat din pomul oprit, nu au murit trupește.

3. Dar ce este moartea sufletului? Părăsirea lui Dumnezeu. Căci, după cum atunci când este prezentă lumina, nu este prezent în același [loc] și întunericul, dar dacă lumina părăsește locul, după aceea se naște întunericul – nu avându-și obârșia din lumină, ci din obstrucționarea [luminii], din umbrirea [ei], la fel și atunci când Dumnezeu – Care e viața în Sine și viața tuturor celor vii, și mai ales a celor care viețuiesc în chip dumnezeiesc –, este prezent în sufletul nostru, este cu neputință să fie și moartea prezentă în el. Însă, părăsindu-l

⁴ Fc. 2, 17.

⁵ Cf. Ps. 32, 9.

Dumnezeu pe acesta, apare în el moartea, nu avându-și obârșia în Dumnezeu, ci [apărând] din cauza dumnezeieștii părăsiri, a cărei [pricină] este păcatul. Vedeți, că nu din Dumnezeu este moartea, ci din păcat?

3. Dar cum poate să părăsească sufletul Cel care este prezent pretutindeni și Care nu lipsește de nicăieri? Pentru că mai întâi sufletul Îl părăsește de bună voie, și pentru că, fiind zidit de El cu voie liberă, [Dumnezeu] nu îl constrânge. Astfel că noi ne suntem nouă înșine cauze ale dumnezeieștii părăsiri care vine asupra noastră, și nu Dumnezeu cel Care ne-a făcut pe noi. Noi suntem, așadar, vai!, părinții propriei morți, părăsindu-L de bună voie pe cel Care ne-a zidit spre a trăi, Care este prezent pururea, pe Stăpânul cel prin Sine de viață făcător, întocmai precum cei care în miezul zilei închid de bunăvoie ochii și se lipsesc de lumină de bunăvoie, chiar dacă lumina e prezentă și strălucește. Căci, respingând sfatul cel de viață făcător și părăsindu-L pe Dumnezeu prin respingere, și îndepărtându-ne de bunăvoie de viață, am primit sfatul cel purtător de moarte al Satanei, și prin acesta [sfat] l-am sălășluit în noi înșine pe acesta [Satana], care este duh mort, pentru că el primul l-a părăsit pe Dumnezeu și a devenit prin sine aducătorul morții pentru noi. Și mă refer tot la moartea cea după suflet, [suflet] care, atunci când este despărțit de Dumnezeu, ca să zic ca Pavel, *deși viu, e mort*⁶. Viața acestuia este mai rea decât moartea. Căci fiind nelucrător al niciunui bine, devine lucrător a tot răul, complotând împotriva lui însuși și, prin răutatea cea de sine omorătoare, împingându-se necurmat către ceea ce e mai rău.

5. Poate mulți îl învinuiesc pe Adam, cum fiind convins ușor de sfatul cel rău, a respins porunca cea dumnezeiească și printr-o astfel de respingere ne-a procurat nouă moartea. Dar nu este același lucru a vrea să guști dintr-o plantă ucigătoare înainte de a avea experiența [gustării] cu a dori să mănânci din

⁶ I Tim. 5, 6.

ea după ce ai aflat din cercare că este ucigătoare. Căci mai [vrednic] de ocară este cel care după cercare bea ceea ce e vătămător și își atrage în chip nenorocit moartea, decât cel care face și pătimește aceasta înainte de a avea experiența [otrăvii]. Așadar, Adam, înainte de cercare, fiind convins de sfatul cel rău, a încălcat sfatul Celui Bun și porunca Lui. În schimb, fiecare dintre noi facem aceasta, vai!, după experiență și după împlinirea amenințărilor! De aceea și fiecare dintre noi e [vrednic] cu mult mai mult de ocară și de osândă decât Adam acela! Dar [am putea zice că] nu mai este în mijlocul nostru nici pomul acela și nici nu mai este către noi acum porunca lui Dumnezeu care oprea de la gustarea aceluia! Nu mai este în mijlocul nostru același pom, la fel [ca atunci], însă porunca lui Dumnezeu ne este și acum de față, eliberându-i de vina tuturor păcatelor lor și de blestemul și osânda strămoșească pe cei care ascultă de ea și voiesc să trăiască conform ei, și trimițându-i în acea gheenă veșnică a focului, rânduindu-i de mai înainte și făgăduindu-i diavolului, pe cei care acum o resping și preferă în locul ei sfatul și atacul celui rău.

6. Așadar, care este această poruncă care ne este pusă acum înainte de Dumnezeu? Pocăința, al cărei lucru de căpetenie este a nu se mai atinge de cele oprite. Căci, pentru că am fost aruncați afară din sălașul hranei celei dumnezeiești și cu dreptate am fost dați afară din raiul lui Dumnezeu, și am căzut în prăpastia aceasta, și am fost osândiți să sălășluim și să petrecem cu viețuitoarele cele neraționale, și ne-am făcut fără speranța de a fi chemați din nou în rai – pe cât ținea de noi –, Însuși Acela care cu dreptate atunci a pronunțat pedeapsa, sau mai degrabă, a consimțit cu dreptate ca aceasta să vină asupra noastră, acum, din preaplinul iubirii Sale de oameni și al bunătății Sale, pentru adâncul inimii milostivirii Sale, I-a pogorât până la noi, pentru noi, și făcându-Se om ca noi, afară de păcat⁷ – ca să învețe din nou și să mântuiască pe cel asemenea prin Cel

⁷ Cf. Evr. 4, 15.

asemenea/prin ceea ce e asemenea⁸ – ne-a adus sfatul și porunca cea mântuitoare, zicându-ne: *Pocăiți-vă, că s-a apropiat Împărăția cerurilor*⁹. Căci înainte de înomenirea Cuvântului lui Dumnezeu, pe cât de departe este cerul de pământ, pe atât de departe era de noi Împărăția cerurilor. Când însă Împăratul cerurilor a stat printre noi și a binevoit unirea Sa cu noi, Împărăția cerurilor s-a apropiat de noi toți.

7. Să ne pocăim, așadar, fraților, rogu-vă, și să arătăm roade vrednice de pocăință¹⁰, ca să moștenim Împărăția cerurilor. Aceasta s-a apropiat de noi. Să nu ne îndepărtăm noi pe noi înșine de ea prin lucrările celor rele. Ne-a strălucit lumina cea neînserată. Să călătorim către strălucirea acesteia prin lucrările celor bune. S-a arătat viața cea veșnică. Să o luăm, pe cât putem, prin virtuți. Hristos, Cel care ne-a făcut fericiți, a venit: să mergem către El cu tot sufletul. Să fugim de nenorocirea celor care stau în întuneric și în umbra morții¹¹. Să dorim și să dobândim lucrările pocăinței: cugetarea smerită, străpungerea și tânguirea cea duhovnicească, inima blândă și plină de milostivire, care iubește dreptatea, care urmărește curăția, plină de pace, făcătoare de pace, răbdătoare, care pentru adevăr și dreptate se desfătează în persecuții, în pierderi, în obrăznicii, în false acuzații și în pătimiri, ascultându-L pe Cel care zice: *Fericiți cei săraci cu duhul, că a lor este împărăția cerurilor. Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia. Fericiți cei blânzi, că aceia vor moșteni pământul. Fericiți cei ce flămânzesc și însetează de dreptate*¹² și toate câte urmează.

8. Dar din ce pricină zicând Domnul: *Fericiți cei săraci*, a adăugat *cu duhul*? Ca să deosebească sărăcia cea fericită de cea nenorocită, ca să cuprindă într-un cuvânt toată sărăcia cea fericită

⁸ Poate fi și o referire la sfatul cel de-al doilea, similar cu cel dintâi. Dar poate fi și referință la Mântuitorul, Cel asemenea.

⁹ Mt. 4, 17.

¹⁰ Cf. Lc. 3, 8.

¹¹ Cf. Is. 9, 1; Mt. 4, 16.

¹² Mt. 5, 3-6.

și, pe lângă acestea, ca să ne arate cauza fericirii. Căci duhul nostru, fiind primul care pătimizește, când este bine și se află iubindu-L pe Dumnezeu, atunci ne face și pe noi fericiți. Când însă se află în chip rău și urându-L pe Dumnezeu, atunci ne pune [în starea de a fi] nenorociți. Și de aceea Domnul a făcut începutul fericirilor de la acesta [duhul]. Și sunt trei feluri de sărăcii: una care este în legătură cu viața și cu bogăția fiecăruia, și care este lipsirea de cele necesare pentru a trăi, iar contrariul ei este bogăția, după cel care zice: *Bogăția și sărăcia nu mi le da*¹³; alt fel de sărăcie este sărăcia cu privire la trupul fiecăruia dintre noi, când din pricina unui fel de viață foarte modest și a hranei puține, devine slab, așa cum zice [David]: *Genunchii mei au slăbit de post și trupul mi s-a schimbat din [lipsă] de untdelemn*¹⁴; iar [al treilea] fel de sărăcie este moderarea și micșorarea cugetării sufletului, care este smerenia duhului sufletului nostru, contrariul ei fiind mândria.

9. Așadar, acestea două, și mă refer la sărăcia vieții și a trupului, dacă sunt unite cu cugetarea smerită a sufletului, sunt vrednice de fericire. Iar dacă sunt despărțite de smerenie, din pricina mândriei, sunt cu adevărat pline de nenorocire. Căci cineva este sărac cu viața sau cu trupul fie de bunăvoie, fie fără voia sa. Dacă cineva e sărac fără voia sa, dar nu are dispoziția aceea bună care vine în suflet din pocăință, [adică] smerenia, și nu poartă cu curaj sărăcia care este [în viața] lui fără voia lui, ci murmură contra lui Dumnezeu, devalorizând pronia cea preadreaptă a Lui, ca și cum n-ar fi astfel, și în multe feluri se poartă urât cu oamenii, și nu se uită la Dumnezeu – întru Care nimeni, punându-și nădejdea, nu a fost rușinat vreodată –, și nu-și restrânge cheltuielile, și nu-și procură [cele] pentru a trăi cu propriile mâini – sau nu cere cu smerenie de la cei care o duc bine –, ci fie devine hoț, răpitor, tâlhar de morminte, prădalnic, fie parazit, sicofant, mincinos, fățarnic, gudurându-se

¹³ Prov. 30, 8 (LXX).

¹⁴ Ps. 108, 24.

cu o lingușire nedeamnă și servilă în fața celor care au, cu nădejdea că vor dobândi vreun câștig de la ei, oare un astfel de sărac nu este cel mai nenorocit, sau mai degrabă astfel de săraci nu sunt oare cu totul străini de cei fericiți de Hristos?

10. Dar dacă se va găsi cineva care este sărac de bunăvoie, dar care face aceasta mai degrabă pentru o oarecare mândrie, și nu cu smerenie, și care nu respinge luxul și bogăția în virtutea sărăciei celei de lăudat a duhului, [unul] ca acesta este aproape asemenea demonilor. De aceea zice Domnul: *Fericiți cei săraci cu duhul*¹⁵, adică cei care, prin [smerenia] cea dinlăuntru și prin smerenia cugetării sufletului, care se află în ei înșiși, primesc cu bucurie sărăcia care vine din înfrânarea trupului, și socotesc sărăcia mai de dorit decât toată bogăția. Ei, chiar dacă li se întâmplă fără voie ceva din acestea, prin răbdare și mulțumire, de bunăvoie, fac binele pentru ei înșiși. Și a unora ca aceștia este Împărăția cerurilor.

11. Să ne străduim, fraților, să devenim și noi astfel de săraci, ca să ne agonisim Împărăția cea cerească. Iar dacă nu vom alege să devenim astfel de săraci, [măcar] să ne facem părtași unor astfel de săraci, prin milostenie și prin împărțirea averilor noastre. Să ne dobândim prieteni din Mamona al nedreptății, adică din cele pe care le avem de prisos, cât suntem în viața prezentă, pentru ca, mutându-ne din viața de aici, aceia să ne primească în sălașurile lor cele veșnice¹⁶. Aș fi vrut, așadar, fraților, să vă dezvălui acum și înțelesul tuturor fericirilor care urmează în Evanghelia Domnului, dar nici timpul de față nu ne este suficient, iar subiectul propus de noi la început cere o încheiere. Căci ne-am propus să arătăm că Dumnezeu nu a făcut moartea, și nici bolile și neputințele. Și am arătat aceasta referindu-ne la moartea cea sufletească, al cărei centru este în primul rând păcatul¹⁷.

¹⁵ Mt. 5, 3.

¹⁶ Cf. Lc. 16, 9.

¹⁷ Cf. I Cor. 15, 56.

12. Trebuie însă să cercetăm și să învățăm și despre moartea cea după trup, și anume de unde își are originea. Și în cazul acestei morți – de vreme ce Dumnezeu, Care este Viața în Sine și întreg viață și cauza oricărui fel de viață, atât a celei din timp, cât și a celei din veacul [cel nesfârșit], și mai ales a celei veșnice și după chipul lui Dumnezeu –, așadar, și în cazul acestei morți a trupului, nu Dumnezeu a dat-o, nici nu a făcut-o¹⁸, și nici nu a poruncit să existe. Dar dacă Dumnezeu nu a făcut această moarte și nu El este cauza bolilor trupești, de unde, dar, ne vin neputințele și bolile cele trupești, și de unde ne vine moartea trupului? De unde, dar, vine moartea aceasta? Luați aminte și înțelegeți! Șarpele cel inteligibil și începător al răutății, pentru că la început s-a mișcat de la sine însuși spre rău, a fost lipsit de viață bună și adevărată, fiind îndepărtat în chip drept de la aceasta – de la care el însuși a fugit mai întâi –, și a devenit duh mort, nu după ființă, căci nu există o ființă a morții, ci prin lepădarea de ceea ce e cu adevărat viață. Dar nesăturându-se cu năpustirea spre răutate, se face pe sine duh făcător de moarte, și prin viclesug, vai!, îl atrage pe om către părtășia propriei sale morți.

13. Iar protopărinții neamului, cugetând la fel cu Satan, împotriva voinței Ziditorului, au fost dezbrăcați de veșmintele cele luminoase din strălucirea cea de sus și vii, și s-au făcut morți, vai!, și ei după duh, precum Satan. Și pentru că Satan nu este doar duh mort, ci și omoară pe cei care se apropie de el, pentru că fiecare dintre cei care s-au împărtășit de moartea aceluia avea și trup – prin care sfatul cel de moarte făcător, ajungând să fie pus în lucrare, a fost înfăptuit –, duhurile cele moarte, devenite și de moarte făcătoare, au transmis și trupurilor lor moartea; [și din această pricină] și trupul omenesc s-ar fi desfăcut pe dată și s-ar fi întors în pământ dacă, ținut fiind laolaltă de o providență și de o putere mai mare, nu ar fi așteptat [împlinirea] sentinței Celui care poartă toate numai

¹⁸ Înț. Sol. 1, 13.

cu cuvântul¹⁹. Acesta a suspendat și a întârziat sentința morții cea după trup, așa cum am spus mai devreme, și atunci când a pronunțat-o, din adâncul preaplin al înțelepciunii și al iubirii Sale de oameni, a rezervat punerea sa în practică pentru viitor. Căci nu a zis către Adam că, *deoarece ai mâncat din pomul din care ți-am poruncit să nu mănânci, întoarce-te [acum] de unde ai venit*, ci după ce a interpus multe care indică intervalul vieții celei de aici, a adăugat și că *pământ ești și în pământ te vei întoarce*²⁰; și nu poruncește aici, ci vestește de mai înainte, îngăduie, și nu împiedică ceea ce avea să se producă cu dreptate. Vedeți că nici moartea cea trupească nu este de la Dumnezeu, ci de la păcat este și această moarte, și de la sufletul care a lucrat păcatul, și de la șarpele care l-a apucat în chip viclean și l-a tras către păcat? Așadar și bolile trupești de la păcat își fac intrarea.

14. De aceea și Cain, primul care a avut un trup supus bolii și care a viețuit într-o continuă tremurătură²¹, a ajuns la această rea stare a trupului în urma păcatului. Căci tremuratul, pe care medicii îl numesc spasm, este o mișcare involuntară în părțile trupului care din fire au rolul de a ține la un loc și a lega mădulele. Aceasta, când ajunge să se întâmple din cauza lipsei umorii naturale, nu se retrage în urma meșteșugului [medical] și nici nu primește vindecarea după [tratament]. Așadar, deoarece Cain și-a bătut joc, în chip rău și întru totul, de legătura cea existentă din fire față de fratele său, transformând iubirea în ură, ură născută din invidie și sfârșită în ucidere, de aceea – descompunerea cea din invidie lucrând patima – a fost pedepsit cu o boală nevindecabilă care corespunde [sfâșierii legăturii iubirii], și anume cu o lovitură adusă nervilor și mușchilor care sunt legătura trupului. Vedeți limpede că nu numai moartea, ci și bolile și neputințele și-au avut începutul din păcat? Aceasta ne-o arată și Domnul în Evanghelie, atunci când,

¹⁹ Cf. Evr. 1, 3.

²⁰ Fc. 3, 19.

²¹ Cf. Fc. 4, 14.

urmând să-l vindece pe paralyticul coborât de patru [oameni] către El în Capernaum, îi zice: *Copile, iertate îți sunt păcatele*²², ca și cum ar fi extras mai întâi spinele și ar fi îndepărtat cauza bolii, iar apoi a adus și vindecarea. Iar celui care zăcea în Ierusalim, lângă Scăldătoarea oilor, i-a zis după vindecare: *Iată, te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuiești, ca să nu-ți fie ție ceva mai rău*²³. Și Pavel, știind aceasta, și anume că majoritatea bolilor sunt din păcate, după ce zice despre cel care se apropie în chip nevrednic de masa cea tainică că își mănâncă și își bea sieși osândă, spune mai departe: *De aceea, mulți dintre voi sunt neputincioși și bolnavi și mulți au murit*²⁴. Dar și cusururile firii celei muritoare, din care [derivă] toată boala, de bună seamă că și-au avut începutul [și ele] din păcat. Căci sunt rari cei care suferă pentru slava lui Dumnezeu, așa cum era orbul cel din naștere vindecat de Domnul²⁵.

15. Prin urmare, iubirea de oameni a purtătorilor de Dumnezeu Părinți – pentru că din cele patru anotimpuri ale anului, vara este [cea mai prielnică] bolii, iar din timpul verii mai cu seama luna aceasta, august, căci materia din noi, fierbând de la căldura primită și de la arșiță, oricare element ar găsi din cele care sunt în noi, unul sau două, îl varsă către întreg corpul, și astfel vătămând celelalte umori care sunt în noi, naște bolile –, așadar, după cum ziceam, iubirea de oameni a Sfinților Părinți, văzând timpul acesta [prielnic] bolii, ca să ne ușureze pe noi de boli, a poruncit să săvârșim această apă sfințită pentru stropire, pentru ca sfințiți fiind de aici, cei care ne apropiem [de aceasta] cu credință să rămânem mai presus de bolile care vin asupra noastră în urma păcatelor; totodată, învățându-ne că dacă i se întâmplă cuiva vreo boală, să nu alerge către șarlatani și către vrăjitori, ci către Dumnezeu, către mijlocirea sfinților

²² Mt. 9, 2; Mc. 2, 5.

²³ In 5, 14.

²⁴ I Cor. 11, 30.

²⁵ Cf. In 9, 1-3.

Lui, către mijlocirile, cererile și rugăciunile cele pentru noi ale celor care-I sunt afierosiți și care I Se dedică toată viața. Căci cei care aleargă către șarlatani și vrăjitori resping faptul că Dumnezeu există, se pun sub stăpânirea diavolilor și îșiucid sufletele. Și, uneori, din aceste [alergări la vraci] își agonisesc boli incurabile și moarte înainte de vreme. Căci atunci când Ohozia al lui Ahab s-a îmbolnăvit, a trimis [soli], așa cum este scris, către zeul Accaronului – iar [accaroniții] erau idolatri și se încredințau pe ei vrăjitorilor și ghicitorilor. A trimis, așadar, soli fiul acela al împăratului Ahab către unii ca aceștia, ca să afle despre boala lui, dar întâlnindu-se profetul Ilie cu cei trimiși, le-a zis: *Pentru că nu este Dumnezeu în Israel ați pornit voi să întrebați în [casa] lui Baal, zeul Accaronului? Acestea zice Domnul: Din patul în care te-ai suit nu te vei mai da jos, ci cu moarte vei muri*²⁶.

16. Vedeti că cei care caută să afle ceva de la vrăjitori și de la ghicitori, sau să li se facă ceva de aceștia, resping faptul că Dumnezeu este în noi, și își rodesc din [această căutare] moartea, mai ales cea a sufletului, iar uneori și pe cea a trupului. Dar cel care aleargă către Dumnezeu și către sfinții Lui în nevoi și în boli, dacă îi este de folos, este dezlegat și de nevoile cele trupesti, și este ușurat și de boli. Însă sănătatea sufletului și iertarea păcatelor o dobândește mereu. Astfel zice și Iacov, apostolul și fratele Domnului: *Este cineva bolnav între voi? Să cheme preoții Bisericii și să se roage pentru el, ungându-l cu untdelemn în numele Domnului. Și rugăciunea credinței îl va mântui pe cel bolnav și Domnul îl va ridica. Și de va fi făcut păcate, i se vor ierta lui*²⁷. Dar trebuie și voi să conlucrați prin rugăciunile cele pentru voi, prin întoarcerile [la Dumnezeu], prin mărturisiri, prin milostenii și prin celelalte fapte ale pocăinței. Căci mult poate rugăciunea stăruitoare a dreptului²⁸.

²⁶ IV Rg. 1, 3-5.

²⁷ Iac. 5, 14-15.

²⁸ Iac. 5, 16.

17. Fie, dar, ca noi toți, sloboziți de primejdiile sufletului și ale trupului, și trăind acum în înfrânarea patimilor, să petrecem timpul acestei vieți cu ușurință. Și petrecând-o pe aceasta, să avem parte la vremea potrivită și de viața cea veșnică, fericită și neîntinată, desăvârșit lipsită de patimi și fără de grijă, întru Însuși Hristos, Doctorul și Dumnezeuul sufletelor și al trupurilor noastre, dimpreună cu Care Tatălui [I Se cuvine] slavă, împreună și Sfântului Duh, în veci. Amin.

Omilia a XXXII-a

La Evanghelia după Matei a celei de-a noua duminici¹; întru care [se vorbește] și despre cercări

1. Iacov, fratele lui Dumnezeu, zice: *Toată bucuria să socotiți [a avea], fraților, când cădeți în felurite cercări*². Nu a zis simplu bucurați-vă, ci toată bucuria să socotiți, îndemnându-ne nu să fim nesimțitori față de cele dureroase, căci acest lucru este cu neputință, ci sfătuindu-ne să facem să fie mai predominant gândul cel plăcut lui Dumnezeu. A zis *toată bucuria*, adică desăvârșită, mare și nesfârșită, și aceasta mai ales când sunt cercări de multe feluri. De ce? Pentru că prin răbdarea cercărilor ne antrenăm și devenim mai încercați în cele cu privire la Dumnezeu. Și nu numai aceasta, dar și suntem cunoscuți [de alții] ca fiind așa. Căci astfel și *Înțelepciunea lui Solomon* zice despre sfinți: *Că Dumnezeu i-a pus la cercare și i-a găsit vrednici de El*³. Dar oare nu de toată bucuria a fost vrednică cercarea aceasta pentru ei? Același lucru spunându-l Dumnezeu și lui Iov, l-a ușurat de întristarea cea pentru cercare: *Crezi că m-am purtat cu tine așa din altă pricină, decât ca tu să te arăți drept?*⁴. Ce vrea să spună cu acest cuvânt pe care i-l adresează? *M-am purtat cu tine așa,*

¹ Mt. 14, 22-34.

² Iac. 1, 2.

³ Înț. Sol. 3, 5.

⁴ Iov 40, 8 (LXX).

*cercându-ți credința în Mine, [atunci când erai] în sănătate, [când aveai] un bun renume și bogăție, și te-ai arătat drept, folosindu-te de acestea după voia Mea, Cel care ți le-am dat, administrându-le și gospodărindu-le așa cum voiam Eu. M-am purtat cu tine așa, cercându-ți credința în Mine [și atunci când erai] în boală, în defăimare și în lipsă, și te-ai arătat drept, zicând: Dacă am primit cele bune din mâna Domnului, de ce să nu îndurăm și cele rele?*⁵

2. De unde [vine], așadar, răbdarea în cercări? Din [caracterul] cercat al credinței în Dumnezeu. Deci cercările sunt [un mijloc de] testare a celor credincioși. De aceea și Iacov, fratele Domnului, după ce ne-a îndemnat să ne bucurăm când cădem în cercări, a adăugat că *cercarea credinței voastre lucrează răbdarea, iar răbdarea să-și aibă lucrul ei desăvârșit*⁶. Nu reduce, zice, nimic din lucrarea virtuții tale, fiind slăbit de înmulțirea cercărilor, ci cu răbdare dobândește desăvârșirea virtuții. Pentru că omul nu se desăvârșește numai prin cele fără voie, ci trebuie să aibă și cele cu voia, care sunt: înfrânarea, dreptatea, dragostea față de Dumnezeu și a unora față de alții și cele care urmează acesteia. Căci avem nevoie și de acestea pentru desăvârșire. De aceea, acest dumnezeiesc apostol, scriindu-ne, a adăugat: *Iar răbdarea să-și aibă lucrul desăvârșit, ca să fiți desăvârșiți și întregi, nelipsiți în nimic*⁷, spunând în chip deschis că dacă vreți să arătați desăvârșită credința voastră în Dumnezeu, nu [trebuie] doar să suferiți cu curaj, pătimind cele din afara [voastră], ci și voi, de la voi înșivă [trebuie] să lucrați cel plăcute lui Dumnezeu, chiar dacă sunt dureri [care vă înconjoară]. Căci lucrarea și pătimirea, întâlnindu-se una cu cealaltă pentru bine, îl desăvârșesc pe om după Dumnezeu.

3. Cum de nu a spus să *vă bucurați când lucrați virtutea, ci când sunteți în cercări?* Pentru că a lucra virtutea ține de noi și este în puterea noastră, însă a cădea în cercări nu ține de noi.

⁵ Iov 2, 10.

⁶ Iac. 1, 3-4.

⁷ Iac. 1, 4.

Și pentru că fără acestea nu există desăvârșire sau arătare a credinței față de Dumnezeu, cel care aleargă către desăvârșirea credinței, atunci când cade în cercări, se bucură că a găsit [mijlocul] prin care [poate] dobândi desăvârșirea. Căci pentru cei desăvârșiți, în ceea ce privește credința, cercările folosesc spre arătarea desăvârșirii [credinței] lor, dar ceea ce e mai minunat decât în cazul acestora, este că [cercările] îi desăvârșesc pe cei nedesăvârșiți atunci când se întâmplă să vină asupra lor, ceea ce se vede clar și din înseși cuvintele Evangheliei citite astăzi.

4. Dar să le înfățișăm iubirii voastre de la început: *În vremea aceea a silit Iisus pe ucenici să intre în corabie și să treacă pe țăr-mul celălalt până ce va da drumul mulțimilor. Și după ce a dat drumul mulțimilor, S-a suit în munte să se roage singur*⁸. La care vremea aceea ne referim? După ce a hrănit cu cinci pâini și doi pești cinci mii de oameni cu tot cu femei și copii, și [după] ce s-au săturat într-atât, că încă și douăsprezece coșuri cu fărâmi-turi s-au umplut, după cum am auzit în duminica trecută la biserică⁹.

5. De asemenea, cineva ar putea fi nelămurit de ce i-a silit pe ucenici să intre în corabie. Putem spune că a iconomisit și cele care urmau, sârguindu-Se către lucrările pe care a venit să le împlinească pe pământ. Iar eu, dacă nu i-ar fi silit, atunci aș fi fost nedumerit. Căci [Domnul], vrând să se dea pe Sine Însuși tuturor, prin fapte, pildă a tot binele, a arătat cum trebuie a fi cu mulțimile, [și anume că trebuie lucrat] spre folosul sufletelor și al trupurilor, dar a rămas să arate și cum trebuie a fi cu Dumnezeu, prin mișcarea către El a minții slobozite de toate cele de jos. Iar spre aceasta duce mult singurătatea, retragerea și isihia din aceasta. Așadar, pentru că era timpul să învețe și aceasta, și anume că retragerea, liniștea, rugăciunea și singurătatea sunt bun lucru, și că de aceea trebuia

⁸ Mt. 14, 22-23.

⁹ Cf. Mt. 14, 14-22.

să urce pe munte, ca să se roage singur, dar fiindcă ucenicii doreau să fie cu El tot timpul și era greu pentru ei să se rupă de El, cum altfel ar fi urcat singur pe munte dacă nu i-ar fi silit să urce în corabie și să treacă pe celălalt țărm?

6. Din acest [pasaj] se poate însă vedea și altceva. Căci așa cum atunci, – după ce a vindecat, a învățat și a hrănit mulțimea în chip minunat –, despărțindu-Se de ucenici și suindu-se în munte, i-a silit să se predea pe ei înșiși mării și valurilor, la fel și mai apoi, – după ce a vindecat firea noastră prin înomenirea Sa, și după ce [ne-]a învățat și [ne-]a hrănit prin El În-suși –, părăsindu-ne trupește și urcând la cer, i-a trimis pe ucenici în lumea toată, adică în marea cea amară – pentru că e plină de cercări – a neamurilor, ca într-o corabie [pe care o închi-puie] Evanghelia și Biserica cea după Evanghelie, cu care au fost aruncați în cercări. Dar nu numai că i-a trimis, ci i-a și silit. Dacă cineva știe cele cu privire la Ioan¹⁰, Teologul cel iubit de Hristos, [sau] dacă cineva știe de ce a fost îngăduit necazul asupra lui Ștefan¹¹ și prigonirea care i-a urmat¹², acela știe ce spun. Căci apostolii nu voiau să plece din Ierusalim, dar fiind siliți de prigonire, s-au împrăștiat în lume, și astfel s-a împlinit apostolia [lor]¹³.

7. Însă nu i-a silit să navigheze pur și simplu pe marea cea lumească, în care este tot necazul și tot chipul ispitei, ci [i-a silit să navigheze în așa fel] încât să ajungă pe celălalt țărm, adică să izbândească, și prin izbândă să se ridice deasupra cercărilor. Dar nu puteau fără Iisus: *Barca*, dimpreună cu dânșii,

¹⁰ Se referă la un eveniment din viața Sfântului Evanghelist Ioan. Trimis de Hristos să propovăduiască într-o cetate din Grecia, a fost bătut până aproape de moarte, fiind îngăduit aceasta de Dumnezeu pentru ca pocăința aceluia să fie cu mult mai intensă, după ce Sfântul Ioan a tămăduit un demonizat dintre aceia. Cf. *Viețile Sfinților pe luna Septembrie, ziua a 26-a*.

¹¹ Cf. Fapte 6, 8 ș.u.

¹² Cf. Fapte 8, 1.

¹³ Cf. Mt. 28, 19.

era acum în mijlocul mării, fiind învăluită de valuri, căci vântul era împotriva¹⁴. Vântul cel neînsuflețit nu le-a fost atunci mai potrivnic decât au fost mai târziu Domițian, Traian sau Nero. Sau, mai degrabă, aceștia, precum și cei deopotrivă cu ei sunt valurile sălbatice care se ridică împotriva Bisericii, iar vântul cel potrivnic care [le] mișcă și [le] ridică este duhul răutății, diavolul cel care totdeauna este împotriva Bisericii lui Hristos. *Iar la a patra strajă din noapte, a venit la ei Iisus, mergând pe mare*¹⁵, adică după al nouălea ceas al nopții. Căci străjile nopții obișnuiau să împartă durata nopții în patru [părți] succesive, astfel încât la echinocții începutul celei de-a patra strajă să fie la începutul celui de-al zecelea ceas al nopții.

8. I-a lăsat atât de mult să fie învăluiți de valuri, ca să-i antreneze în răbdare și să-i facă [capabili] să poarte truda. Dar și după aceasta, arătându-li-Se, a îngăduit ca ei să creadă că este o nălucire și să se înfricoșeze atât încât să strige de frică, chiar dacă El venise ca să-i salveze¹⁶. Aceasta ai putea să vezi că o face și cu poporul acela vechi: când marea era pe cale să se despice și să le ofere drum salvator, atunci li s-a părut că sunt în cel mai mare pericol, [crezând că] sunt înconjurați, prin încercuirea din spate a vrăjmașilor, de rele cu neputință de scăpat¹⁷. Și acum, la venirea Lui, tulburarea cea puternică a celor eliberați preceda izbăvirea de demonii care îi posedau. Căci astfel, facerile de bine nu deveneau doar [vrednice] de iubit, ci și persistau în amintirea celor care le-au bine-pătimit. Se arată, așadar, acelora care de bună seamă îl chemau în înviforarea aceea de valuri pe Dumnezeuul tuturor, arătând că El este Dumnezeuul tuturor¹⁸, Care întinde mână de ajutor celor care-L cheamă pe El. Merge pe valuri, în vreme ce marea se sălbăticea, arătând din belșug că El este, după profeție, Cel care

¹⁴ Mt. 14, 24.

¹⁵ Mt. 14, 25.

¹⁶ Cf. Mt. 14, 26.

¹⁷ Cf. Ieș. 14, 10 ș.u.

¹⁸ Cf. Rom. 9, 5.

umblă pe mare ca pe uscat, Cel către Care spune David în chip profetic: *În mare sunt căile Tale, și cărările Tale în ape multe*¹⁹ și *Tu stăpânești peste tăria mării, iar frământarea valurilor ei Tu o potolești*²⁰, lucru pe care l-a făcut mai apoi. Căci atunci [când] i-a văzut cuprinși de frică din pricină că nu L-au recunoscut, pentru că era noapte, le-a grăit lor de-a dreptul, făcându-Se cunoscut din voce și zicându-le: *Eu sunt, nu vă temeți!*²¹. Eu sunt, Cel care fiind pururea Dumnezeu²², în [zilele] acestea cele mai din urmă, M-am făcut om pentru voi, fiind văzut, auzit și putându-le pe toate. De aceea și umblu pe valuri cu trupul și dau și altora puterea [să facă aceasta]. Căci Petru zicându-i: *Doamne, dacă Tu ești, poruncește-mi să vin la Tine pe apă*²³, [Domnul] a poruncit și s-a făcut așa.

9. Dar să ducem cuvântul la urmarea cea dintâi, în care, dezvoltând cuvântul în chip anagogic, spuneam că ucenicii au fost trimiși pe marea cea lumească a neamurilor, în vreme ce Domnul S-a urcat la înălțimea cea cerească ca pe un munte, și acolo aduce, fără îndoială, rugăciunile cele pentru noi, ca Cel care S-a făcut arhieru pentru noi și a intrat în partea cea mai dinlăuntru a catapetesmei²⁴ ca să curețe păcatele poporului²⁵, după cum zice apostolul. Așadar, ucenicii, fiind trimiși să treacă pe celălalt țărm, adică să biruiască și să calce peste ispititori, nu au biruit întru totul. Căci potrivnicul este încă lucrător și neamurile turbează împotriva Bisericii. *La a patra strajă din noapte*, adică după legea naturală, după legea scrisă, după prima venire a Domnului și legea harului cea [de după] această venire, va fi de bună seamă timpul celei de-a doua veniri a lui Hristos, care corespunde în mod just celei de-a patra straje

¹⁹ Ps. 76, 20 (LXX).

²⁰ Ps. 88, 10 (LXX).

²¹ Mt. 14, 27.

²² Cf. Ieș. 3, 14.

²³ Mt. 14, 28.

²⁴ Cf. Evr. 6, 19-20.

²⁵ Evr. 2, 17.

a nopții, când Domnul va veni, călcând, făcând să înceteze și robind toată începătoria, puterea și stăpânia. Căci va face să înceteze în chip vădit și va călca valurile care se ridică în chip înfricoșător împotriva Bisericii Lui.

10. Amintiți-vă că cuvântul meu a arătat în chip anagogic cum valurile mișcate și ridicate de duhul cel potrivnic sunt cârmuitorii lumii. Și – ca să las deoparte analiza amănunțită a celor petrecute între timp –, atunci când au intrat în corabie Iisus și Petru, care ieșise din corabie spre El, *s-a potolit vântul și, trecând dincolo, au venit la pământ*²⁶. Căci atunci când Iisus și toți sfinții cei ieșiți dintre noi – pe care i-a reprezentat Petru – vor fi împreună cu noi la a doua parusie a lui Hristos, atunci duhul potrivnic cel intelectual va fi făcut cu totul să înceteze, iar noi, după ce vom fi traversat marea cea cu multe valuri a vieții, vom intra în pământul celor blânzi, *de unde a fugit toată durerea, întristarea și suspinul*²⁷. Iar cei din corabie, zice, venind, *I s-au închinat lui Iisus, zicând: Cu adevărat Fiul lui Dumnezeu ești*²⁸. Căci atunci *tot pământul se va pleca, al celor cerești și al celor pământești și al celor de dedesubt, și toată limba va mărturisi că Domn este Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu Tatăl*²⁹.

11. Dar lăsând deoparte anagogia, să ne amintim de începutul cuvintelor noastre, unde [spuneam] că cercările sunt folositoare nu doar celor desăvârșiți în credință – precum lui Iov, lui Petru, lui Pavel și celor asemenea, ci, atunci când se întâmplă, îi fac și pe cei nedesăvârșiți desăvârșiți. Căci și aici, nu numai Petru și nici numai ceilalți ucenici, care și aceștia încă erau nedesăvârșiți, ci și toți care se aflau în corabie, atât de mult s-au folosit spre credință din cercarea aceluia, încât venind la Iisus, *I s-au închinat și I-au zis: Cu adevărat Fiul lui Dumnezeu ești*³⁰. Bine zice, așadar, apostolul la care ne-am

²⁶ Cf. Mt. 14, 32-34.

²⁷ „Rânduiala înmormântării”, *Molitifelnic*, EIBMBOR, București, 2006, p. 205.

²⁸ Mt. 14, 33.

²⁹ Filip. 2, 10-11.

³⁰ Mt. 14, 33.

referit la început: *Fericit bărbatul care rabdă ispita, că lămurit făcându-se, va lua cununa vieții*³¹.

12. Nu voiesc să nu știți, fraților, că îndoit este chipul cercărilor. Dar nu vă vorbesc acum despre faptul că cercările vin asupra oamenilor prin plăcere și durere, prin sănătate și boală, prin slavă și necinste, prin bunăstare și lipsire, iar că din acestea cu mult mai rele sunt cele care vin prin plăcere și sănătate, prin slavă și bunăstare. Există și aceasta, dar nu despre acest îndoit [chip] al cercărilor vă vorbesc acum. Dar despre care [îndoit chip] primesc eu acum ca voi să cunoașteți? Luați aminte și învățați! Acest mare Iacov, numit fratele Domnului după trup pentru logodirea cea din dumnezeiască iconomie a Fecioarei Maici cu Iosif, a zis: *Bucurați-vă când cădeți în felurite ispite*³², și *Fericit bărbatul care rabdă ispita, că va lua cununa vieții*³³. Apoi, ca și cum cineva ar zice către el că dacă sunt [unii] care blasfemiază în cercări, iar alții care se deznădăjduiesc cu totul, alții care se aruncă în laț, iar dacă cercarea vizează cele înnăscute și trupești, spre exemplu mânia sau pofta, unii cad în ucideri uneori, iar alții se predau pe ei înșiși desfrânărilor, cum [mai poate fi] cercarea de la Dumnezeu și cum procură cununi? – [așadar] ca și cum ar răspunde celor care ar spune unele ca acestea, adaugă: *Nimeni să nu zică, atunci când este ispitit: De la Dumnezeu sunt ispitit. Pentru că El nu ispitește pe nimeni. Căci Dumnezeu nu este ispitit de rele*³⁴. Numește aici cercare [ispită]³⁵ răul, de bună seamă, și păcatul, și a cădea în păcat, [păcat] de care Hristos a rămas neatins, fiind totuși ispitit în alt fel: *Căci prin ceea ce a pățimit, fiind El Însuși ispitit, poate și celor care sunt ispitiți să le ajute*³⁶. Căci și după ce a fost botezat

³¹ Iac. 1, 12.

³² Iac. 1, 2.

³³ Iac. 1, 12.

³⁴ Iac. 1, 13.

³⁵ În acest context folosim și cuvântul ispită, pentru că Sfântul Grigorie Palama arată că, dincolo de cercările care apar în viață, cu mult mai provocatoare este ispita păcatului.

³⁶ Evr. 2, 18.

în Iordan, a urcat în munte ca să fie ispitit, așa cum zice glasul Evangheliei³⁷.

13. Astfel încât sunt numite cercări și durerile care le vin oamenilor din afară prin trup, [dar] și însuși atacul vrăjmașului – deși nu [implică] vină. Pentru că s-a năpustit [vrăjmașul] și asupra Domnului, ispitindu-L. [Însă] se numesc cercări [ispite] și păcatele, cu care fiecare dintre noi este ispitit, după cum zice Iacov, *fiind tras și momit de [însăși] pofta sa. Căci pofta, zămisind, naște păcatul, iar păcatul, odată săvârșit, aduce moarte*³⁸. Care moarte? Cea veșnică, care este despărțirea sufletului de Dumnezeu prin păcat, căreia acum [în veacul acesta] i-a urmat, de la Adam până la sfârșit, moartea trupului, iar în veacul ce va să fie îi va urma, în cazul celor care nu se vor fi pocăit aici, pedeapsa cea de nepurtat și fără de sfârșit a sufletului și a trupului, aceștia fiind osândiți de Cel care poate, în chip drept, să piardă și sufletul, și trupul în gheena³⁹.

14. Să fugim de această cercare [ispită], fraților, cât putem! Căci a fugi de ea stă în puterea noastră. De aceea, să ne îndurerăm când ne vedem căzuți în ea. [Iar] dacă ne îndurerăm pentru acest lucru atât cât trebuie, ne vom lucra spre mântuire o pocăință *fără părere de rău*⁴⁰. Această cercare [ispită] am venit eu acum să o ridic de la voi, nu pe cea care cauzează pierdere și vătămare pentru o vreme, ci pe cea [care face aceasta] pentru totdeauna. Căci Domnul nostru Iisus Hristos, ai Cărui slujitori suntem noi prin har, este Arhiereu al bunătăților celor viitoare, nu al celor vremelnice, și prin sângele Său a intrat în Cele cu adevărat Sfinte, *dobândind răscumpărarea noastră veșnică*⁴¹, și nu vremelnică, pe care și noi am venit să v-o aducem, izbăvirea cea veșnică – dacă ascultați [de noi] – de ispitele cele sufletesti, dar nu și de cele trupesti. *Căci armele noastre nu sunt*

³⁷ Cf. Mt. 4, 1-2.

³⁸ Iac. 1, 14-15.

³⁹ Cf. Mt. 10, 28.

⁴⁰ II Cor. 7, 10.

⁴¹ Cf. Evr. 9, 11-12.

trupești, după apostol, *ci puternice, prin Dumnezeu, spre dărâ-marea întăriturilor*⁴², nu a celor trupești, ci a celor zămislite împotriva noastră de dușmanul cel intelectual.

15. Însă voi îmi păreți că nici nu înțelegeți, nici nu căutați izbăvirea de ispitele sufletului. Căci vă îndurerați mai ales pentru acele cercări pentru care ar trebui să vă bucurați, ca unele care procură, dacă voim, izbăvirea noastră cea veșnică. Și de la mine căutați mai ales această alinare a cercărilor trupești, pe care eu mai degrabă, disprețuind-o, am venit la voi alegând să sufăr împreună cu voi. Și, într-adevăr, dacă ne-am îndurera mai mult pentru păcatele noastre decât pentru vătă-mările care vin asupra noastră, vom avea parte nu numai de mântuirea sufletului și de răscumpărarea cea veșnică, ci și de izbăvirea de cercările cele vremelnice. Căci de unde ni s-a făcut viața dureroasă și cu multe necazuri? Nu din aceea că prin călcarea poruncii ne-am aruncat pe noi înșine în ispita cea oprită, adică în păcat? Așadar, dacă ne vom curăți pe noi înșine întru totul de tot păcatul prin pocăință, vom avea nevoie aici de ispite mai moderate, și la vremea potrivită vom reveni la viața cea fără de durere și fără cercări.

16. Să ne întoarcem, așadar, către acest gând mântuitor și să nu ne îndurerăm și să nu ne îngrijorăm mai mult pentru necazurile și vătămările cele trupești, ci pentru vătămările cele sufletești, care sunt cu adevărat ispite și vrednice cu adevărat de îndurerare, ca să spunem către Dumnezeu precum El Însuși ne-a învățat: *Nu ne duce pe noi în ispită, cea neîngăduită și de bună seamă vinovată, ci ne izbăvește pe noi de cel viclean. Că a Ta este împărăția și puterea și slava, în vecii vecilor*⁴³. Amin!

⁴² II Cor. 10, 4.

⁴³ Mt. 6, 13; Cf. Lc. 11, 4.

Omilia a XXXIII-a

Despre virtuți și patimile potrivnice lor și că lumea, al cărei stăpânitor¹ este diavolul, nu este zidirea lui Dumnezeu, ci cei care s-au supus [diavolului] prin reaua întrebuințare a zidirilor. Rostită la litie

1. Precum într-un pământ cultivat, semănând cineva un fel [de semințe], pe cele asemenea le și recoltează, iar dacă plantează în acest pământ pomi roditori, sau dacă seamănă grâu, sau orz, sau altceva din cele folositoare, pe acestea pământul le hrănește, le crește și le pârguiește, dar dacă [acel cineva] lasă pământul nelucrat și nesemănat, acesta face să crească ierburi, dar nu cele folositoare, ci mai ales spinii și mă-răcinii blestemului nostru², și, în chip asemănător, dacă vlăstă-rește vreun copac, fără roadă va fi și acesta, și nefolositor și purtător de spini ca multe [alte plante], la fel este și în cazul sufletului: ce fel de dispoziții va înrădăcina cineva în suflet, de aceleași se va și bucura. Și dacă are discuții folositoare și ascultă și se supune învățaturii celei duhovnicești și pune în lucrare cele ale ei, atunci cultivă virtuțile și se face folositor și lui Dumnezeu, și altor oameni, și lui însuși. Dar dacă se bucură de discuții care nu sunt bune și nu ascultă de învățatura

¹ Tâlcuire la versetul din Evanghelie: „Acum este judecata acestei lumi, acum stăpânitorul lumii acesteia va fi aruncat afară” (In 12, 31).

² Cf. Fc. 3, 18.

cea duhovnicească, ci socotește ceea ce aude drept ceva neînsemnat, atunci se sălbăticește, nu mai cunoaște frâu și hrănește patimile cele rele, și va rodi din propria-i [voie] spinii și boldurile morții, sufletești și trupești deopotrivă, care sunt păcatele.

2. Căci la început, așa după cum știți cu toții, șarpele cel începător al răului, după ce l-a străpuns pe om prin păcat, l-a făcut muritor, și scoțându-l afară din sălașul desfătării, l-a mutat în lumea aceasta stricăcioasă și cu multă durere. Iar acum, dacă nu se va sili cineva prin pocăință [să ia] vindecare de rănilor făcute de acesta, va fi trimis în osânda veșnică și în focul gheenei. Căci precum în pădurile cele sălbatice și în deșitul plin de spini se ascund fiarele și târâtoarele pământului, la fel și acest balaur începător al răului, fiara cea mare și a toată lumea, după Iov, sălășluiește sub copacii de tot felul ai patimii plăcerii³, iar înaintea lui *aleargă nimicirea*⁴. Dorind eu ca voi toți să fiți mai presus de această nimicire, și pe toate făcându-le, mă ostenesc din greu, fraților, și în cuvânt, și în învățatură duhovnicească în fiecare zi pentru cei care vin [la mine, în particular], și când e timpul, și în comun, tuturor, în biserică. Căci acest lucru taie tufișurile cele rele, nimicește adâncurile păcatelor, tocește boldurile răutății, triumfă asupra balaurului cel începător al răului, vedește calea cea nerătăcită și procură cunoașterea cea mântuitoare.

3. Și pentru că Biserica lui Hristos, și mai ales cea din această mare cetate, nu are numai oameni de rând, ci și înțelepți, atât prin fire, cât și prin studiul învățăturilor celor din afară și celor ale noastre, de aceea în majoritatea cazurilor nu îmi fac omilia foarte simplă, vrând mai degrabă să îi ridic pe cei mai de jos, decât să îi cobor din pricina acestora și pe cei mai înalți. Iar cel care este atent și ascultă cu grijă învățătura, chiar de ar fi simplu, nu se va afla nepricepând întru totul cele spuse; și ceea ce ar putea să înțeleagă, să rețină și să pună în lucrare, chiar

³ Cf. Iov 40, 21 (LXX).

⁴ Iov 41, 14 (LXX).

și dacă foarte puțin, pe de o parte va pune pe fugă toată răutatea din sufletul său, iar pe de altă parte va spori, va umple și va mântui inima care primește aceasta. Căci [acest puțin], fiind din Scriptura cea de Dumnezeu însuflată, se aseamănă cu piatra aceea de care spune Daniel⁵ că a fost mișcată din munte [pe când era] foarte mică, și după ce a lovit chipul acelor lucruri trecătoare, făcându-l mici fărăme și nimicindu-l, s-a mărit, umplând tot pământul. Acum însă, mai ales, trebuie să fie atenți cu mintea la cele spuse nu numai cei de rând, ci și cei înțelepți. Căci dacă omilia merge în cuvânt ca pentru cei de rând, totuși nu are [un conținut] mediocru al cunoștinței, și nici nu are puțin folos. Căci vă voi arăta patimile cele rele și virtuțile, descoperindu-vă însăși rădăcina fiecăreia, că nu este aceeași, ci diferită, astfel încât pe una să o tăiați, iar pe alta să o îngrijiți.

4. Așadar, dragostea față de Dumnezeu este rădăcina și începutul a toată virtutea, în vreme ce dragostea față de lume cauzează toată răutatea. De aceea și sunt acestea [două] potrivnice, și se distrug reciproc, după cum strigă fratele Domnului: *Iubirea lumii este dușmănie față de Dumnezeu; cine voiește să fie prieten cu lumea se face vrăjmaș al lui Dumnezeu*⁶. Și Ioan, cel iubit de Hristos, zice: *Dacă cineva iubește lumea, iubirea Tatălui nu este întru el. Pentru că tot ce este în lume, adică pofta trupului și trufia vieții, nu este de la Tatăl*⁷. Să luăm aminte, fraților, ca nu cumva, iubind poftele cele rele și având trufie unii față de alții, să cădem din dragostea Părintelui Ceresc. Căci în acestea două se cuprinde toată patima care ne desparte de Dumnezeu.

5. Dar diadei acestor rădăcini potrivnice – și mă refer la iubirea față de lume și față de Dumnezeu –, o altă diadă a iubirii îi este rădăcină și început și origine, care și aceasta este [învrăjbită] față de sine în chip potrivit și fără nici o cădere

⁵ Cf. Dan. 2, 34-35.

⁶ Iac. 4, 4.

⁷ 1 In 2, 15-16.

la pace. Căci iubirii față de lume i se face cauză iubirea față de trupul nostru – pentru că noi iubim lumea din pricina trupului și pentru patima cea cu plăcere care ține de el. Iar iubirii față de Dumnezeu i se face cauză iubirea față de duhul nostru, adică față de suflet – pentru că fiecare dintre noi Îl iubim pe Dumnezeu pentru sufletul nostru și pentru alinarea și partea cea bună a veacului ce va să fie. Iar că și acestea se împotrivesc unele altora și marele Pavel mărturisește zicând: *Trupul pofteste împotriva duhului, adică a sufletului, iar duhul împotriva trupului*⁸.

6. Dar cum se naște iubirea față de Dumnezeu din iubirea fiecăruia pentru sufletul său? [Pentru că] există amenințarea cu gheena focului nestins și făgăduința împărăției celei veșnice a lui Dumnezeu: împărăția cea veșnică pentru cei care ascultă și fac dumnezeieștile porunci, gheena focului pentru cei care prin fapte nu se supun Evangheliei lui Hristos. Așadar cei care sunt cu adevărat credincioși și își iubesc sufletele și doresc să le păstreze pentru viața veșnică, ascultând aceste amenințări și făgăduințe, pe dată îi încearcă în ei înșiși și dorință și frică: frică de durerea fără de sfârșit din gheena focului cu care [suntem] amenințați; dorință de împărăția lui Dumnezeu cea din făgăduință și de bucuria cea veșnică din aceasta.

7. Dorind, așadar, să dobândească bucuria cea nestrucată și dumnezeiască și temându-se de durerea aceea a focului, renunță la legăturile cele împătimate, vinovate și pământești, și se străduiesc să se lipească prin cereri stăruitoare de Dumnezeu, ca Cel care singur are puterea și autoritatea să slobozească de durerea cea din gheenă și să învrednicească de bucuria cea veșnică cea mai presus de toată mintea. Și astfel dobândesc iubirea față de Dumnezeu, și prin aceasta, unindu-se încă și mai desăvârșit cu Dumnezeu, dobândesc în plus toată virtutea. Căci atunci când Dumnezeu lucrează în noi, se naște în noi tot chipul virtuții. Iar când Dumnezeu nu lucrează în

⁸ Gal. 5, 17.

noi, tot ceea ce facem noi este păcat. De aceea și Domnul spune în Evanghelie că *fără Mine nu puteți face nimic*⁹. Și aceasta cunoscând-o cei care cu adevărat lucrează virtuțile, nu se înalță pentru nici o faptă virtuoaasă, ci, smerindu-se, Îl slăvesc pe Dumnezeu, Izvorul virtuților, din care se umplu de strălucirea cea dătătoare de bine. Căci precum văzduhul, umplându-se de lumină de la soare, ne arată nu slava și strălucirea sa, ci slava și strălucirea soarelui, la fel, cei care se unesc cu Dumnezeu prin lucrarea dumnezeieștilor porunci sunt, după Pavel, *bună mireasmă a lui Hristos*¹⁰, și au mireasma lui Hristos, și vestesc virtuțile Celui care i-a chemat din întuneric la lumina Lui cea minunată¹¹.

8. Astfel, prin învățătura cea duhovnicească se naște în noi cunoașterea¹² celor viitoare, prin iubirea cea adevărată pentru propriul suflet al fiecăruia apare în noi, cei credincioși, frica și dorința pentru aceste [lucruri viitoare], prin [frică și dorință] [se naște] rugăciunea și cererea cea stăruitoare și neîncetată către Dumnezeu, prin rugăciunea cea neîncetată [se naște] iubirea față de El și unirea [cu El], iar din unirea aceasta se naște toată virtutea care poartă cu sine smerenia, prin recunoașterea Celui care naște în noi virtuțile.

Dar cum se naște dragostea față de lume din iubirea trupului, și cum se zămislesc prin dragostea aceasta patimile cele rele și mulțimea păcatelor? După cum sufletul dorește pentru sine plăcerea cea viitoare și care rămâne, la fel și trupul dorește [plăcerea] cea prezentă și trecătoare. Iar o astfel de plăcere este sensibilă și lucrează prin simțurile noastre și provine de la cele sensibile, care sunt lumea. De aceea cel care își iubește trupul iubește lumea. Dorind, așadar, în chip nemăsurat, din această iubire față de trup, plăcerile lumești, urmărindu-le și

⁹ In 15, 5.

¹⁰ Cf. II Cor. 2, 15. Cf. Ef. 5, 2.

¹¹ Cf. I Pt. 2, 9.

¹² Cu sensul de a fi informat despre cele viitoare: osândă sau Împărăția cea veșnică.

cinstindu-le, ne înfășurăm cu urâciunea cea multiformă a patimilor. Căci, având în vedere că plăcerea cea lumească se lucrează prin simțuri, iar simțurile sunt multe și diferite, multe și diferite sunt și plăcerile și patimile care [se lucrează] prin ele. Căci altele sunt ale vederii, altele ale auzului, altele ale mirosului, iarăși altele ale pipăitului și altele ale gustului.

9. Așadar, nu hrana este cauza patimilor rele ale gustului, ci lipsa de măsură a [simțului] gustului, care este desfătarea rafinată. Aceste [patimi] sunt lăcomia pântecelui, nesațul, multa băutură și beția. Iar stomacul, care primește fără control cele ale gustului, și care varsă prin digestie spre cele din afară [ceea ce s-a adunat] în chip prisositor, oferă pipăitului materie îmbelșugată a răutății, ca un rezervor dezgustător care răspândește curgeri dezgustătoare, prin care se formează patimile cele de sub pânțe, curvia, adulterul, imoralitatea, trivialitatea și toată necurăția cărnii. Și acestea, înrobind și auzul, și vederea, și mirosul, fac de poftit cele murdare, cuvintele de rușine, cântecetele curvești, dansurile satanicești, ungerile cu miruri, care duc la cele necurate, boielile dezgustătoare, împodobirile cele cu veșminte și zorzoane de păr de mare preț, care înfrumusețează din afară pe cei împătimiți, în vreme ce înlăuntru sunt încinși, ca cu o mască diformă, cu patimile de necinste și sunt cu adevărat asemenea mormintelor vărute, care afară se arată a fi frumoase, dar înăuntru sunt pline de miros greu și de toată necurăția¹³. Aceste organe ale simțurilor, atunci când sunt înrobite răutății, atrag cele necurate atât din lăuntru, cât și din afară, atât de aproape, cât și de departe, și astfel păcatul cel spre moarte nu numai iese, ci și intră prin deschizăturile naturale care sunt în noi: *Căci cele ce ies din gură, acelea sunt cele care spurcă pe om*¹⁴, iar *cel care privește la femeie ca să o poftască, a și săvârșit adulter cu ea în inima lui*¹⁵.

¹³ Cf. Mt. 23, 27.

¹⁴ Mt. 5, 18.

¹⁵ Mt. 5, 28.

10. Un astfel de suflet iubitor de trup, care vânează în tot chipul plăcerea simțurilor și adună de peste tot materii pentru plăcerea pipăitului, a gustului și a altor simțuri, dă naștere iubirii de a avea și iubirii de argint, care [la rândul lor dau naștere] furțișagurilor, nedreptăților, răpirilor și la tot felul de lăcomie. Dar, pe lângă acestea, este și o altă simțire, dinlăuntru și întru totul cuprinzătoare, lipsită de organele trupești de simț: imaginația, prin care se nasc în iubitorii de lume și alte plăceri și patimi, printre care sunt părerea de sine, îngâmfarea și trufia [falsa pretenție]. Dar din simțuri și imaginație iau naștere iarăși unele patimi combinate, care sunt dorința de a plăcea oamenilor, slava deșartă și înfumurarea [față de alții].

11. [Așadar] plăcerea sufletului, care este de la Dumnezeu și de la cele dumnezeiești, este curată, nepătimașă și neamestecată cu durere. Iar lumea aceasta, în chip natural, aduce dimpreună cu plăcerea și durerea, nu numai din pricina schimbărilor și a alterărilor de multe feluri, ci și pentru că, procurând fiecăruia o parte minimă, îl lipsește de [partea] mai mare. Căci lumea, una fiind, se împarte la foarte mulți oameni, aproape fără număr, și fiecare dintre aceștia pofteste și se străduiește să o aibă și să o stăpânească în întregime. Așadar, cel care iubește lumea, poftind totul, și dacă are cea mai mare parte din tot, și dacă se împărtășește [doar] de puțin, dar are totuși ceva mai mult decât alții, fie se întristează de lipsă, fie îi provoacă întristare celui care are mai puțin, prin ceea ce are el în plus. În schimb, în cazul plăcerii și bucuriei celei după minte și dumnezeiești, care se împarte în chip neîmpărțit, chiar dacă cineva ar fi capabil să o primească întreagă, nu-i vatămă pe alții. Căci, [spre exemplu,] fiecare dintre noi are întreagă dreapta credință, dar nu îl lipsește pe aproapele său prin aceasta, ci mai degrabă îl ajută în multe chipuri.

12. Așadar, lumea aceasta, după cum am spus, dimpreună cu plăcerea procură și durerea. Iar trupul nostru primește plăcerea, dar respinge durerea. De aceea lumea aceasta este pentru el și ademenitoare, și crudă. Iar cei ce sunt legați de dragostea

de trup, ignorând firea lumii, și anume că nu este numai plină de plăcere, ci și plină de durere, și nerealizând că trebuie în primul rând să fugă de ceea ce ei [din păcate] urmăresc, sunt nemulțumiți din pricina durerii care este firească lumii, [și] ca într-o luptă nocturnă, ingnorând cauza pătimirii, se acuză unii pe alții pentru dificultățile care apar de fiecare dată. Și de aici îi este procurat acestui nenorocit neam al oamenilor un alt lanț neplăcut de patimi, din care ies insultele, vorbirile de rău, calomniile, mânia, ura, certurile, invidia și toată dorința plină de otravă, din pricina căreia în toată lumea locuită se săvârșesc războaie și ucideri – și mai ales în neamul nostru, din cauză că s-a răcit dragostea și s-a înmulțit păcatul.

13. Dar noi să ne păzim într-un cuget, uniți unii cu alții prin pace și ținându-ne departe de mânia reciprocă, care duce și sufletele, și trupurile la pierzare. Da, fraților, rogu-vă, să iertăm unii altora, dacă cineva are vreun reproș la adresa cuiva, după cum și Hristos ne-a iertat pe noi, pentru ca nu numai în bisericile lui Dumnezeu, ci și în case și în piață rămânând netulburați, să-L slăvim împreună, cu o singură gură, pe Părintele nostru cel din ceruri¹⁶. Dar, pe lângă catalogul acesta rău al patimilor nimicitoare – legat de plăcere și durere –, sunt și alte patimi asemănătoare, care nu sunt nici lipsite de durere, nici pline de plăcere, ci își au originea nașterii într-un fel de amestec al celor potrivnice, de genul: ironie și lingușeală, [sau] viclenie și fățărnicie¹⁷.

14. Vedeți amăgirea și dragostea față de această lume, cât de variată este, cu câte rele ne înconjoară și prin câte ne desparte de Dumnezeu? Căci, făcându-ne [subiecte] ale nenumăratelor patimi, ne separă în multe feluri de Cel fără patimă. De aceea și Domnul Însuși a zis: *Lumea zace [în puterea] celui rău*¹⁸, și l-a numit pe diavol stăpânitor al lumii¹⁹, pentru că este

¹⁶ Cf. Rom. 15, 6.

¹⁷ Cf. Mt. 24, 12.

¹⁸ I In 5, 19.

¹⁹ Cf. In 12, 31.

stăpânitor al întunericului veacului acestuia²⁰. [Dar] să nu socotiți că cel rău stăpânește cerul și pământul și zidirile lui Dumnezeu care se află între acestea, și de aceea este numit stăpânitor al lumii. Departe [de noi] o [astfel] de gândire neroadă! Căci nu această *lume* [fizică] *zace* [în *puterea*] *celui rău*. Pentru că Cel care măsoară cerul cu palma, după [cum zice] profetul²¹, și ține pământul cu pumnul, este Singurul Ziditor al acestora. Dar reaua întrebuițare a celor ce sunt, administrarea împătimită a acestora, care pleacă de la noi, lumea nedreptății, pofta cea rea și lăudăroșenia [trufia], așa după cum spune Teologul cel iubit de Hristos²², nu sunt de la Tatăl. Așadar, această *lume* *zace* în [puterea] *celui rău*, prin reaua noastră întrebuițare și prin administrarea cea primejdioasă. Și aceasta este lumea al cărei stăpânitor este Satana, [și anume] mulțimea patimilor pe care am enumerat-o mai sus, [lume] care, prin împreună lucrarea celui rău, se zidește din voia noastră cea aplecată spre păcat, voie prin care, cei care nu s-au eliberat prin pocăință, și-l fac stăpânitor pe diavol.

15. Dar noi, cei aflați în rândurile lui Hristos, să dorim lumea cea de sus! Să poftim împărăția cea făgăduită nouă de Hristos. Să ne îndepărtăm de plăcerile care trag în jos sufletul! Să ne temem de gheena focului cu care sunt amenințați iubitorii de plăcere! Să fugim de desfătare, de beție, de curvie, de risipă, de lăcomie, de nedreptate, de slava deșartă, de înfumurare, de ură, de mânie, de lipsa de omenie! Căci din pricina acestora, ni-l punem, vai!, și nouă înșine, și lumii drept stăpânitor pe diavol. Să fugim, așadar, de lumea aceasta amăgitoare [a păcatului] și de stăpânitorul ei, și să ne arătăm pe noi înșine prin lucrările noastre cele bune că suntem lucrările mâinilor întru tot bune ale lui Dumnezeu. Căci astfel ne vom folosi bine și de cele de față, și ne vom și bucura, la vremea potrivită, de bunătățile veșnice cele făgăduite.

²⁰ Cf. Ef. 6, 12.

²¹ Cf. Is. 40, 12.

²² Cf. 1 In 2, 16.

16. Pe care fie ca toți să le dobândim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, dimpreună cu Care Tatălui se cuvine slavă, împreună și Sfântului Duh, în vecii vecilor. Amin!

Omilia a XXXIV-a

La cinstita Schimbare la față a Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos¹; întru care se înfățișează că lumina de la această [Schimbare] este nezidită

1. Lăudăm și noi și ne minunăm când contemplăm² această măreață lucrare a lui Dumnezeu, adică întreaga zidire cea văzută. O laudă și se minunează și înțelepții elinilor, cercetând-o. Dar noi facem aceasta spre slava Ziditorului, în vreme ce aceia o fac împotriva slavei Ziditorului. Căci *au slujit* în chip nenorocit zidirii, în locul Ziditorului³. În același fel, și noi înfățișăm cu limpezime glasurile cele profetice, apostolice și ale Părinților, însă facem aceasta spre folosul celor pe care îi întâlnim și spre lauda Duhului care a vorbit prin profeți, apostoli și părinți. [Dar] pun mâna pe ele, ca să le tâlcuiască, și cei care, în anumite vremuri, sunt capi [vreunei] rele erezii, iar aceștia o fac spre vătămarea celor care ascultă de ei și spre respingerea adevărului dreptei credințe, folosind graiurile Duhului împotriva Duhului. Și însuși cuvântul Evangheliei harului, fiind înalt și potrivit unor urechi și înțelegeri vârstnice, Purtătorii de Dumnezeu Părinții noștri, ca și cum l-ar înmuia cu gurile lor, îl fac potrivit și pentru noi, cei nedesăvârșiți.

¹ Cf. Lc. 9, 28-36; Mt. 17, 1-19; Mc. 9, 2-8.

² Sensul verbului este „a cerceta în adânc”.

³ Cf. Rom. 1, 25.

Precum niște mame iubitoare de prunci, mestecând hrana cea tare, o fac de bun folos și ușor de primit pentru cei care sunt încă sugaci. Pentru că [după cum] saliva care este în gurile mamei celor după trup devine hrană pentru copii, [la fel] și înțeleșurile care sunt în inimile Purtătorilor de Dumnezeu Părinți devin hrană potrivită pentru sufletele celor ce ascultă și se supun, în vreme ce gurile celor răi și eretici sunt pline de otravă de moarte purtătoare, care [otravă], amestecându-se cu cuvintele vieții, le face și pe acestea de moarte purtătoare pentru cei care ascultă fără băgare de seamă.

2. Să fugim, așadar, de cei care nu primesc tâlcuirile Părinților, ci încearcă de la ei înșiși să introducă cele potrivnice, pretinzând că urmează cuvintele în literă, în vreme ce resping înțeleșul cel dreptcredincios. Și să fugim mai mult decât fuge cineva de un șarpe! Căci acesta, mușcând trupul, îl face să moară temporar, despărțindu-l de sufletul cel nemuritor, în vreme ce aceștia, apucând cu dinții sufletul însuși, îl despart de Dumnezeu, lucru care este moarte veșnică pentru sufletul nemuritor. Să fugim așadar de unii ca aceștia cu toată puterea și să alergăm către aceia care învață cele dreptcredincioase și mântuitoare, deoarece sunt în conglăsuire cu predaniile Părinților.

3. Unele ca acestea vă grăiesc acum! Și le-am spus pe acestea către iubirea voastră ca pe un prolog, pentru că azi prăznuim Schimbarea la față cea cinstită a Domnului pe munte, și cuvântul nostru [va fi] despre lumina de la această [Schimbare], împotriva căreia acum este multă luptă din partea dușmanilor luminii. Haideți, așadar, să luăm pe scurt, de la început, graiurile evanghelice citite azi, spre dezvăluirea tainei și înfățișarea adevărului: *După șase zile Iisus a luat pe Petru și pe Iacov și pe Ioan, și i-a dus într-un munte înalt, de o parte. Și S-a schimbat [la față] înaintea lor și a strălucit fața lui ca soarele*⁴. Este nevoie să examinăm în primul rând acest [pasaj] al Evangheliei, [și

⁴ Mt. 17, 1-2.

anume] după care zi numără Apostolul lui Hristos și Evanghelistul Matei cele șase zile după care a fost ziua Schimbării la față a Domnului. Așadar, după care zi? După aceea în care Domnul, învățându-i pe ucenicii Săi, zicea că *Fiul Omului va să vină întru slava Tatălui Său*⁵, și adăuga, spunând: *Sunt unii dintre cei care stau aici care nu vor gusta moartea până ce nu vor vedea pe Fiul Omului venind întru Împărăția Lui*⁶. Slava Tatălui și Împărăția Lui numește lumina Schimbării Sale la față.

4. Aceasta arătând-o și Evanghelistul Luca și expunând-o mai limpede, zice: *Au fost după cuvintele acestea ca la opt zile, și luând pe Petru și Ioan și Iacov, S-a suit în munte, ca să Se roage. Și pe când Se ruga El, chipul feței Sale s-a făcut altul și îmbrăcămintea Lui albă, strălucind*⁷. Dar cum se potrivesc între ei, dacă unul zice clar că au fost opt zile între făgăduință și descoperire, iar celălalt zice că după șase zile? Ascultați și înțelegeți! Opt [persoane] erau pe munte, dar șase se arătau: aceștia trei, Petru, Iacov și Ioan, care au urcat cu Iisus; iar acolo i-au văzut împreună cu El și vorbind cu El și pe Moise și pe Ilie, astfel încât [toți] aceștia sunt șase. Dar de bună seamă că împreună cu Domnul erau în chip nevăzut și Tatăl și Duhul Sfânt, Unul mărturisind prin propriul glas că Acesta este Fiul Lui cel iubit⁸, iar Celălalt, prin norul cel luminos⁹ împreună strălucind și arătând deoființimea Fiului cu Sine și cu Tatăl și unimea luminii¹⁰. Căci bogăția Acestora este deoființimea și izbucnirea una a strălucirii¹¹. Așadar, în acest fel opt sunt cei șase. Deci, după cum în acestea, șasele nu se află în niciun dezacord față de opt, la fel nici evangheliștii nu sunt în dezacord atunci când

⁵ Mt. 16, 27.

⁶ Mt. 16, 28.

⁷ Lc. 9, 28-29.

⁸ Cf. Lc. 9, 35.

⁹ Cf. Lc. 9, 34.

¹⁰ Unitatea luminii, izvorâtă din ființa cea Una a Dumnezeirii este articol de credință a teologilor isihăști.

¹¹ Sf. Grigorie de Nazianz, *Or. 40, De sancto baptisma* 5, PG 36, 364 B.

unul zice *după șase zile*¹², iar Luca zice că *au fost după cuvintele acestea ca la opt zile*¹³, ci prin amândouă aceste cuvinte ne-au dat ca un fel de tip al celor care s-au întâmplat pe munte, totodată tainic și descoperit.

5. Iar cineva ar putea vedea astfel, dacă examinează bine și după literă, că [cei doi] vestitori de Dumnezeu sunt în acord între ei [și după literă]. Pentru că Luca a zis *opt zile*, nu fiind în dezacord cu cel care a zis *după șase zile*, ci punând la socoteală și ziua în care au fost rostite cuvintele acelea, și ziua în care S-a schimbat la față Domnul. Pe acestea, și Matei le lasă să se înțeleagă pentru cei care examinează în chip înțelept [litera]. De aceea și adăugirea *după*, care arată [ziua] următoare, acesta [Matei] a spus-o, iar celălalt a lăsat-o. Căci [Luca] nu zice *după opt zile*, precum acela *după șase zile*, ci [zice că] *au fost ca la opt zile*. Astfel, nu este nici o diferență în înțelesul istoric al evangheliștilor.

6. Dar [aceștia] ne descoperă și altceva mare și tainic în faptul de a părea că sunt în dezacord între ei. Fiți, dar, atenți cu mintea la cele ce vor fi zise, toți câți sunteți mai ageri cu înțelegerea. De ce unul a zis *după șase zile*, iar altul a trecut dincolo și de *a șaptea [zi]*, pomenind-o pe cea *de-a opta*? Pentru că marea priveriște a luminii Schimbării la față a Domnului este taina [zilei] a opta, adică a veacului viitor, care se descoperă după încetarea lumii care s-a făcut în șase zile și [după] trecerea dincolo de simțirea noastră care lucrează înșesit – căci avem cinci simțuri, dar adăugându-se la acestea și cuvântul [minții] rostit după simțuri, face înșesită lucrarea simțirii. [Căci] nu numai mai presus de simțire, ci și mai presus de cuvânt este Împărăția lui Dumnezeu făgăduită celor vrednici. De aceea, după buna nelucrare a acestor [simțuri] care [își] împlinesc [lucrarea] în chip înșesit – prin care nelucrare se îmbogățește

¹² Mt. 17, 1.

¹³ Lc. 9, 28.

cu cinste [ziua]¹⁴ a șaptea – Împărăția lui Dumnezeu se arată în a opta [zi] cu puterea unei lucrări mai înalte. Și această putere a Dumnezeiescului Duh, prin care este văzută Împărăția lui Dumnezeu de cei vrednici, Domnul, arătând-o ucenicilor, după dumnezeiescul Luca, le-a zis de mai înainte: *Sunt unii dintre cei care stau aici care nu vor gusta moartea, până ce nu vor vedea împărăția lui Dumnezeu venind întru putere*¹⁵, adică [pe lângă] că le dă celor ce văd puterea de a vedea cele nevăzute, îi curățește mai înainte de stricăciunea cea omorătoare și de suflet nimicitoare, care este păcatul. Și gustarea din acesta este [reprezentată] de începutul răutății celei din cuget, iar cei care sunt curățiți mai înainte de aceasta nu gustă din moartea cea sufletească, fiind păziți fără prihană în cugetare, după cum socotesc eu, prin puterea arătării celei viitoare.

7. *Sunt unii dintre cei care stau aici care nu vor gusta moartea, până ce nu vor vedea Împărăția lui Dumnezeu venind întru putere*¹⁶. Pretutideni este Împăratul și pretutideni este Împărăția Lui, astfel încât [expresia] *venirea Împărăției Lui* nu arată că vine de altundeva în alt loc, ci că [Împărăția] se descoperă prin puterea Dumnezeiescului Duh. De aceea a zis *venind întru putere*. Care putere nu survine pur și simplu celor care se întâmplă [la întâmplare], ci celor care stau cu Domnul, adică celor care sunt tari în credința în El și celor care, precum Petru, Iacov și Ioan, sunt și ei mai întâi urcați de Cuvânt într-un munte înalt, adică sunt înălțați deasupra smereniei firii noastre. Deci și pentru aceasta se închipuie [în minte]¹⁷ Dumnezeu în munte –

¹⁴ „Zi” are sens anagogic. Cele șase simțuri reprezintă cele șase zile ale săptămânii, încetarea lucrării simțurilor reprezintă ziua a șaptea, iar ziua a opta este ziua arătării Împărăției, „ziua” vederii luminii negrăite. Sfântul Grigorie se referă aici la Împărăția lui Dumnezeu ca vedere a luminii prin harul dumnezeiesc.

¹⁵ Mc. 9, 1; Cf. Lc. 9, 27.

¹⁶ Mc. 9, 1.

¹⁷ A se vedea *Triade* II.3.59-60. Imaginat sau înfățișat de minte ca Dumnezeu în munte, care coboară către om și îl înalță pe om către El; această înfățișare nu este o lucrare independentă a minții, ci descoperirea tainei Întrupării de către Duhul Sfânt.

după cel care spune [așa]¹⁸ –, pe de o parte coborând El Însuși din propria înălțime, iar pe de altă parte ridicându-ne pe noi din smerenia cea de jos, [făcând acestea] ca să Se cuprindă Cel necuprins într-o fire creată, pe măsura [acesteia] și pe cât este de sigur. Iar această înfățișare nu este inferioară minții, ci cu mult mai superioară și mai înaltă, pentru că se naște din puterea Duhului Sfânt.

8. Așadar, lumina Schimbării la față a Domnului nu se naște și dispare, nici nu e circumscrisă și nici nu cade sub puterea sensibilă, chiar dacă a fost văzută și cu ochii cei trupești și pentru puțin timp și pe un vârful îngust al muntelui, ci atunci, după cel care spune așa, [*ucenicii*] *cei inițiați ai Domnului s-au mutat de la trup la duh prin schimbarea simțurilor pe care a lucrat-o în ei Duhul*¹⁹. Și astfel au văzut lumina aceea negrăită, cum și pe cât le-a hărăzit lor puterea Duhului. Ceea ce, nevăzând cei care acum blasfemiază împotriva ei, au socotit că apostolii cei aleși au văzut lumina Schimbării la față a Domnului cu o putere sensibilă și zidită, și de aceea încearcă să tragă în jos, spre [a o considera] zidire, nu numai lumina aceea, slava și împărăția lui Dumnezeu, ci și puterea Dumnezeiescului Duh, prin Care se descoperă celor vrednici cele dumnezeiești. Căci nu l-au auzit și nici nu au crezut lui Pavel, care zice: *Cele ce ochiul nu le-a văzut, și urechea n-a auzit, și la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor care-L iubesc pe El. Iar nouă ni le-a descoperit Dumnezeu prin Duhul Său. Căci Duhul cercetează [chiar] și adâncurile lui Dumnezeu*²⁰.

9. Dar când a venit ziua a opta, cum s-a zis, *luând Domnul pe Petru, pe Iacov și pe Ioan, s-a suit în munte ca să se roage*²¹.

¹⁸ Ieș. 4, 27.

¹⁹ Cf. Sf. Maxim Mărturisitorul, *Ambigua* 10, PG 91, 1125 D – 1128 D, ed. Constatas, vol. 1, pp. 190-194; cf. Sf. Ioan Damaschinul, *Homilia in transfigurationem salvatoris nostri Jesu Christi*, 12, PG 96, 564 C – 569 A, ed. P.B. Kotter, *Die Schriften des Johannes von Damaskos*, vol. 5 (PTS 29), Berlin, NY, 1988, pp. 450-453.

²⁰ I Cor. 2, 9-10.

²¹ Lc. 9, 28.

Căci întotdeauna, fie se ruga singur, despărțindu-se de toți, și de apostolii înșiși, precum atunci când a hrănit cinci mii de oameni, cu tot cu femei și copii cu cinci pâini și doi pești – căci atunci, slobozindu-i pe toți, pe dată, iar pe ucenicii toți *silindu-i să intre în corabie, El s-a suit în munte ca să se roage*²² –, fie ia cu Sine puțini [ucenici], pe cei care sunt peste ceilalți. Căci și atunci când se apropia pătimirea cea mântuitoare, le zice celorlalți ucenici: *Ședeți aici, până ce Mă voi ruga*²³, în vreme ce pe Petru, pe Iacov și pe Ioan îi ia împreună cu El. Așadar, doar pe aceștia luându-i și acum, *i-a suit într-un munte înalt, de o parte, și S-a schimbat la față înaintea lor*²⁴, adică în vreme ce ei priveau.

10. Ce înseamnă că *S-a schimbat*? Spune Hrisostom Teologul: „A întredeschis, pe cât a binevoit, puțin din dumnezeire, și le-a arătat ucenicilor pe Dumnezeu sălășluit [în trup]”²⁵. Căci, după cum zice Luca, *pe când se ruga El, chipul Lui s-a făcut altul*²⁶, *strălucind ca soarele*²⁷, după cum scrie Matei. Însă a zis *ca soarele* nu ca să socotească cineva sensibilă lumina aceea – piară orbirea cea după minte a celor care nu pot să cugete nimic mai înalt decât cele ce se arată după simțuri –, ci ca să cunoaștem că ceea ce este soarele pentru cei care trăiesc după simțire și văd prin simțul [vederii], aceea este Hristos, ca Dumnezeu, pentru cei care trăiesc după Duhul și văd întru Duhul, și că cei în chipul lui Dumnezeu nu au nevoie de o altă lumină în vederea lui Dumnezeu. „Căci pentru cei veșnici, El este lumina, și nu altceva.”²⁸ Căci ce nevoie au de o a doua lumină cei care au [lumina] cea mai mare? Și pe când se ruga astfel, a strălucit și a descoperit în chip negrăit celor aleși dintre ucenici lumina

²² Mt. 14, 16, 23.

²³ Cf. Mt. 26, 36-37.

²⁴ Mt. 17, 1-2.

²⁵ Sf. Ioan Gură de Aur, *In Iohannem homiliae*, 19, 1, PG 59, 121; *Eclogae* 21, PG 63, 700.

²⁶ Lc. 9, 29.

²⁷ Mt. 17, 2.

²⁸ Sf. Grigorie de Nazianz, *Or. 44, In novam dominicam* 3, PG 36, 609 C.

aceea negrăită, fiind împreună cu ei și vârfurile profețiilor, ca să arate că rugăciunea este cea care procură acea fericită vedere, și ca să învățăm că prin apropierea de Dumnezeu după virtute și prin unirea cu El după minte vine [în noi] și apare acea strălucire care e dată tuturor²⁹ și e văzută de toți aceia care tind fără încetare către Dumnezeu prin facerea de bine cea adevărată și prin rugăciunea cea curată. „Căci, zice, [există] o frumusețe adevărată și foarte de dorit, care poate fi contemplată doar de cel care și-a curățit mintea, care este în jurul firii celei dumnezeiești și fericite, din care, cel care îi contemplă strălucirile și harurile, se împărtășește de ceva din ea, ca și cum s-ar colora pe propria față cu o licărire strălucitoare. De aceea și lui Moise, când a vorbit cu Dumnezeu, i-a fost slăvită fața.”³⁰

11. Vedeți că și Moise s-a schimbat la față³¹ urcând în munte³², și astfel a văzut slava Domnului? Dar el a pătimit schimbarea, nu a lucrat-o, după cel care spune: „spre aceasta mă duce lumina cea măsurată a adevărului [cea de] aici: spre a vedea și a pătimi strălucirea lui Dumnezeu”³³. Însă Domnul nostru Iisus Hristos avea strălucirea aceea de la Sine. De aceea nici nu a avut El nevoie de rugăciune care să-i facă să strălucească trupul cu lumina cea dumnezeiască, ci a arătat de unde vine sfinților strălucirea lui Dumnezeu și cum va fi văzută de aceștia. Căci dreptii vor străluci ca soarele în Împărăția Tatălui lor³⁴, și astfel, deveniți întregi lumină dumnezeiască, ca fii ai luminii dumnezeiești, Îl vor vedea pe Hristos [Care strălucește] mai presus de strălucire în chip dumnezeiesc și negrăit, a Cărui slavă,

²⁹ „Tuturor” este explicat în aceeași frază și se referă la toți aceia care se apropie de Dumnezeu prin rugăciune și fapte bune. Nu are un sens general, indefinit.

³⁰ Sf. Vasile cel Mare, *In psalmum*, 29, 5, PG 29, 317 B.

³¹ Litt: „a fost schimbat la față”.

³² Cf. Ieș. 33, 18-19.

³³ Sf. Grigorie de Nazianz, Or. 38, *In theophania*, 11, PG 36, 324 A; Or. 45, *In sanctum Pascha*, 7, PG 36, 632 B.

³⁴ Mt. 13, 43.

care purcede în chip firesc din dumnezeire, s-a arătat pe Tabor comună și trupului, din pricina unimii ipostasului. Astfel, și printr-o asemenea lumină a strălucit fața Lui ca soarele³⁵.

12. Însă cei care se laudă înaintea noastră cu cuvântul cel elinesc și cu înțelepciunea lumii acesteia, și care au ales să nu asculte cu totul de bărbații cei duhovnicești cu privire la cuvintele Duhului, ci să se ridice împotriva, auzind de lumina Schimbării la față a Domnului pe munte, cea văzută de ochii apostolilor, pe dată o coboară la o lumină sensibilă și zidită, și trag în jos, spre aceasta, acea lumină nematerialnică, neînserată și veșnică – care nu e numai mai presus de simțire, ci și de minte, ei înșiși zăcând jos și neputând să cugete nimic mai presus de cele pământești. Totuși, strălucind El Însuși cu această [lumină], a dovedit de mai înainte că [lumina] aceasta este nezidită, numind-o Împărăția lui Dumnezeu. Căci nu este Împărăția lui Dumnezeu roabă și zidită, pentru că ea singură dintre toate nu este sub stăpânirea unui rege [lumesc], și este de neînving, [fiind] dincolo de orice timp și veac. „Nu se poate spune că Împărăția lui Dumnezeu are un început sau că este precedată de veacuri/eoni și timpuri. Credem însă că aceasta este moștenirea celor mântuiți.”³⁶

13. Apoi, [dat fiind că] atunci când S-a schimbat Domnul la față, a strălucit și a arătat slava și strălucirea și lumina aceea, și [știind că] va veni iarăși precum a fost văzut de ucenici în munte, oare și-a adăugat o lumină pe care nu a avut-o mai înainte – și pe care o va avea în veci? Piară această blasfemie! Căci cel care spune aceasta va presupune trei firi în cazul lui Hristos: cea dumnezeiască, cea omenească și cea a acelei lumini. Așadar, nu altă strălucire, ci pe aceea pe care o avea în chip nevăzut, pe aceea a descoperit-o. Iar strălucirea firii dumnezeiești o avea ascunsă sub trup. Așadar, lumina aceea este a dumnezeirii, și este nezidită. Când Hristos S-a schimbat la față,

³⁵ Cf. Mt. 17, 2.

³⁶ Referință neidentificată.

după cuvântătorii de Dumnezeu, „nu a luat ceea ce nu era, nici nu s-a transformat în ceea ce nu era, ci a descoperit ucenicilor ceea ce era, deschizându-le ochii și din orbi făcându-i văzători”³⁷.

14. Vezi că față de lumina aceea sunt orbi ochii care văd după fire? Așadar, nici lumina aceea nu este sensibilă, și nici cei care o vedeau nu o vedeau simplu, cu ochi sensibili, ci cu [ochii] cei transformați prin puterea Dumnezeiescului Duh. Așadar, s-au schimbat, și astfel au văzut schimbarea, nu [o schimbare] de moment, ci pe cea pe care frământătura noastră a luat-o chiar de la asumarea ei [de către Hristos], fiind îndumnezeită prin unirea Cuvântului lui Dumnezeu [cu ea]. De aici și cea care în feciorie a zămislit și în chip străin a născut, L-a cunoscut Dumnezeu purtător de trup pe Cel născut din ea, [precum și] Simeon când a luat cu mâinile acest prunc și bătrâna Ana când L-a întâmpinat³⁸. „Căci puterea dumnezeiească care strălucea s-a arătat ca printr-un pergament de cristal celor care aveau curățiți ochii inimii.”³⁹

15. Dar de ce îi desparte pe corifei de ceilalți, și îi urcă pe aceștia [în munte], și numai pe ei, aparte? Ca să [le] arate ceva cu totul mare și tainic. Așadar, cum [ar fi putut] să fie mare și tainică vederea luminii sensibile, pe care o aveau cei aleși și înainte de a urca și pe care o aveau, odată cu ei, și cei rămași jos? Ce nevoie ar mai fi avut de puterea Duhului și de adaosul [lucrat] prin ea sau de schimbarea ochilor spre vederea acelei lumini dacă ar fi fost sensibilă și zidită? Și cum să fie lumina cea sensibilă slava și Împărăția Tatălui și a Duhului? Cum va veni Hristos în veacul ce va să fie într-o astfel de slavă și Împărăție, atunci când nu va fi nevoie nici de aer, nici de lumină, nici de spațiu și nici de altele asemenea, ci în loc de toate, după

³⁷ Sf. Ioan Damaschinul, *Homilia in transfigurationem salvatoris nostri Jesu Christi*, 12, PG 96, 564 C, ed. P.B. Kotter, *Die Schriften des Johannes von Damaskos*, vol. 5 (PTS 29), Berlin, NY, 1988, p. 450.

³⁸ Cf. Lc. 2, 25-38.

³⁹ Sf. Vasile cel Mare, *In sanctam Christi generationem*, PG 31, 1473 D.

apostol, ne va fi Dumnezeu⁴⁰? Dacă ne va fi în loc de toate, de bună seamă că ne va fi și în loc de lumină. De aici se arată iarăși că lumina aceea este a dumnezeirii. Pentru că și cel mai teolog dintre evangheliști, Ioan, arată prin Apocalipsă că acea cetate care va veni și va rămâne, *nu are trebuință de soare, nici de lună, ca să o lumineze. Căci slava lui Dumnezeu a luminat-o și făclia ei este Mielul*⁴¹. Dar oare nu ni l-a indicat nouă lămurit și acolo [în Apocalipsă] pe Iisus, Care acum s-a schimbat la față pe Tabor în chip dumnezeiesc, și Care are ca făclie trupul, iar în loc de lumina [zilei] [are] slava dumnezeirii care s-a arătat pe munte celor care au urcat împreună cu El? Dar și despre cei care locuiesc în cetatea aceea, tot el zice că *nu au trebuință de lumina făcliei și de lumina soarelui, pentru că Domnul Dumnezeu va lumina peste ei, și noapte nu va mai fi*⁴². Ce este așadar lumina aceasta, la care *nu este schimbare sau umbră de mutare*⁴³? Ce este lumina aceasta neschimbată și neînserată? Oare nu este [lumina] dumnezeirii?

16. Dar și Moise și Ilie, mai ales Moise – fiind suflet care nu era în trup –, cum au fost văzuți [în slavă] și cum au fost slăviți printr-o lumină sensibilă? Căci și aceștia, *arătându-se întru slavoă, vorbeau atunci despre sfârșitul Lui, pe care avea să-l împlinească în Ierusalim*⁴⁴. Iar apostolii cum i-au recunoscut pe aceștia, pe care nu i-au văzut mai înainte, dacă nu prin puterea descoperitoare a acelei lumini?

17. Dar ca să nu vă solicităm prea mult înțelegerea, vom păstra cele rămase din cuvintele evanghelicești pentru timpul atotsfintei și dumnezeieștii slujbe. Crezând, deci, după cum am fost învățați de cei luminați de Hristos – pentru că doar aceștia cunosc în chip precis; căci zice Dumnezeu prin profet că tainele Mele sunt pentru Mine și pentru cei ai

⁴⁰ Cf. I Cor. 15, 28.

⁴¹ Apoc. 21, 23.

⁴² Apoc. 2, 25.

⁴³ Iac. 1, 17.

⁴⁴ Lc. 9, 31.

Mei⁴⁵ –, bine crezând așadar, după cum am fost învățați și înțelegând taina Schimbării la față a Domnului, să purcedem către strălucirea luminii aceleia. Și dorind frumusețea slavei celei neschimbăcioase, să ne curățim ochiul cugetării de întinăriunile cele pământești, disprețuind toată plăcerea și toată frumusețea care nu rămâne. Aceasta, chiar de ar părea plăcută, procură durere veșnică, și chiar de ar aduce frumusețe trupului, încinge sufletul cu acea tunică hidoasă a păcatului, din pricina căreia cel care nu are veșmântul unirii celei nestricăcioase, fiind legat de mâini și de picioare, este aruncat în focul acela și în întunericul cel mai dinafară⁴⁶.

18. De care să fim izbăviți toți prin strălucirea și cunoașterea luminii celei nematerialnice și veșnice a Schimbării la față a Domnului, spre slava Lui și a Celui fără de început al Lui Părinte și a Duhului Celui de viață făcător, a Cărora [este] una și aceeași strălucire și dumnezeire și slavă și Împărăție și putere, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

⁴⁵ Cf. Dan. 2, 27-49.

⁴⁶ Cf. Mt. 22, 2-14.

Omilia a XXXV-a

**La aceeași prăznuire a Schimbării
la față a Domnului¹; întru care
se arată că, chiar dacă lumina cea
preadumnezeiască care [s-a arătat] atunci
este nezidită, nu este ființa lui Dumnezeu**

1. Profetul Isaia mai dinainte a spus despre Evanghelie că *cuvânt scurt [concis] va da Domnul pe pământ²*. *Scurt [concis]* este un cuvânt care în puține spuse cuprinde mult înțeles. Așadar, să contemplăm din nou spusele evanghelice pe care mai înainte le-am avut în vedere astăzi și să le adăugăm pe cele care au rămas, ca să ne umplem iar de înțelesul cel nestricăcios aflat în ele și să devenim întregi [părtași] însuflării celei dumnezeiești.

2. *În vremea aceea a luat Iisus pe Petru, pe Iacov și pe Ioan, și i-a dus într-un munte înalt, de o parte. Și S-a schimbat la față înaintea lor și a strălucit fața Lui ca soarele³. Iată acum vreme potrivită, iată acum ziua mântuirii⁴, fraților, zi dumnezeiască, nouă și veșnică, nemăsurată cu ceasuri, care nu se mărește și nici nu se micșorează, și nici nu e întreruptă de noapte. Căci este ziua Soarelui dreptății⁵, întru care nu este schimbare sau umbră de*

¹ Cf. Mt. 17, 1-9.

² Cf. Is. 10, 23 (LXX).

³ Mt. 17, 1-2; Cf. Mc. 9, 2-3.

⁴ II Cor. 6, 2; Cf. Is. 49, 8.

⁵ Cf. Mal. 3, 20.

*mutare*⁶, Care, de când cu bunăvoirea Tatălui și împreună lucrarea Duhului a strălucit peste noi în chip de oameni iubitori, ne-a scos din întuneric la lumina Lui cea minunată⁷, [și acum] întinde [peste noi] timpul veșnic, strălucind peste capetele noastre, ca unul Care este Soarele cel neapus.

3. Însă, fiind Soarele dreptății⁸ și al adevărului, nu suferă să Se arate și să Se facă cunoscut cu acrivie celor care au de-a face cu minciuna și grăiesc nedreptate către înălțime⁹, sau o arată prin faptele lor, ci Se arată și este crezut de cei care lucrează dreptatea și care iubesc adevărul, iar pe aceștia îi bucură cu strălucirile luminii. Și aceasta este ceea ce spune Scriptura: *Lumină a răsărit pentru cel drept și tovarășa lui este veselia*¹⁰. De aceea și profetul psalmist Îi cântă lui Dumnezeu: *Taborul și Ermonul în numele Tău se vor bucura*¹¹, mai dinainte scriind de bucuria care avea să fie mai apoi pe munte din acea luminare pentru cei care [aveau] să o vadă. Iar Isaia zice: *Dezleagă toată legătura nedreptății, desfă nodurile învoielilor silnice, rupe orice înscris nedrept*¹². Iar apoi ce [adaugă]? *Atunci va izbucni în zori lumina ta, și vindecările tale degrabă vor răsări, și dreptatea ta va merge înainte-ți, și slava lui Dumnezeu te va învălui*¹³. Și iarăși: *Dacă dai la o parte de la tine legătura și întinderea mâinii și cuvântul cântitor, și dai din tot sufletul pâine celui flămând și sufletul înjosit îl îndestulezi, atunci va răsări în întuneric lumina ta și întunericul tău [va fi] ca amiaza*¹⁴. Pentru că Soarele Acesta îi face alți sori pe aceștia peste care strălucește în chip arătat. Căci *dreptii vor străluci ca soarele în Împărăția Tatălui lor*¹⁵.

⁶ Iac. 1, 17.

⁷ Cf. I Pt. 2, 9.

⁸ Cf. Mal. 3, 20.

⁹ Ps. 72, 8 (LXX).

¹⁰ Cf. Ps. 96, 11 (LXX).

¹¹ Ps. 88, 13.

¹² Is. 58, 6 (LXX).

¹³ Is. 58, 8 (LXX).

¹⁴ Is. 58, 9-10 (LXX).

¹⁵ Mt. 13, 43.

4. Să lepădăm, dar, fraților, lucrările întunericului și să facem lucrările luminii, ca nu numai în această zi să umblăm cu viincios¹⁶, ci să și devenim fii ai zilei¹⁷! Și haideți să ne suim în munte¹⁸, unde Hristos a strălucit, ca să le privim pe cele de acolo ; sau, mai degrabă, dacă vom fi astfel și vom deveni vrednici de o astfel de zi, Însuși Cuvântul lui Dumnezeu ne va înălța pe noi la vremea potrivită [la cele de acolo]. Acum însă, rogu-vă, încordați-vă și înălțați-vă ochiul înțelegerii spre lumina evangheliceștii propovăduiri, ca să fiți schimbați până [ajungeți] la înnoirea minții voastre¹⁹, și astfel, atrăgând [peste voi] dumnezeiasca strălucire care vine de sus, să deveniți asemenea cu înfățișarea [asemănarea]²⁰ slavei Domnului, a Căruia față a strălucit azi pe munte ca soarele.

5. Cum ca soarele? A fost [o vreme] când lumina aceasta de soare nu se afla ca într-un vas în discul acesta. Căci lumina a fost făcută mai întâi²¹, în vreme ce Cel ce pe toate le-a creat a creat discul [soarelui] în cea de-a patra zi; și legând lumina de el, astfel l-a rânduit luminător care face și care luminează ziua²². La fel și lumina Dumnezeirii: a fost [o vreme] când nu era ca într-un vas în trupul lui Hristos. Căci [lumina] este mai înainte de veci, în vreme ce asumarea [trupului], pe care Fiul lui Dumnezeu l-a luat de la noi, s-a înfăptuit pentru noi acum. Mai apoi, când, luând [trupul] în sine plinătatea dumnezeirii²³, S-a arătat ca un luminător îndumnezeitor și strălucitor de lumină dumnezeiască. Astfel, a strălucit fața lui Hristos ca soarele, și hainele Lui s-au făcut albe ca lumina²⁴. Iar Marcu zice:

¹⁶ Cf. Rom. 13, 12-13.

¹⁷ I Tes. 5, 5.

¹⁸ Cf. Is. 2, 3.

¹⁹ Cf. Rom, 12, 2; Ef. 4, 23.

²⁰ Termenul poate fi tradus și prin *asemănarea slavei*. Cf. Rom. 8, 29; Filip. 3, 21.

²¹ Cf. Fc. 1, 3.

²² Cf. Fc. 1, 14-19.

²³ Col. 2, 9.

²⁴ Mt. 17, 2.

[s-au făcut] strălucitoare, albe foarte, ca zăpada, cum nu poate înălbi pe pământ un înălbitor²⁵.

6. Așadar, cu aceeași lumină a strălucit și trupul acela închinat al lui Hristos, și hainele, dar nu la fel. Căci fața Lui a strălucit ca soarele, în vreme ce hainele au devenit luminoase pentru că erau apropiate de trupul Lui; prin acestea a arătat ce sunt veșmintele slavei pe care le vor îmbrăca în veacul viitor cei care sunt aproape de Dumnezeu și ce era haina nepăcătuirii, pe care, dezbrăcând-o Adam prin călcarea poruncii, s-a văzut gol și s-a rușinat²⁶. Așadar, Luca cel dumnezeiesc zice că *s-a făcut chipul Lui altul și îmbrăcămintea Lui albă, strălucind*²⁷, pentru că a văzut toate cele săvârșite acolo [ca unele care] nu [se puteau compara] cu nici un exemplu. Iar Marcu descrie [și el] hainele, dar spunând că *[s-au făcut] strălucitoare, albe foarte, ca zăpada*²⁸, a arătat și el că imaginile și exemplele sunt insuficiente pentru [descrierea] vederii acelor haine. Căci zăpada e albă, dar nu și strălucitoare [de la sine]. Întrucât are o suprafață care e mereu neregulată, fiind formată toată ca din niște mici bule, din pricina amestecării cu aerul care este în interior. Căci atunci când norul nu este încă pe deplin format și nu poate să elimine aerul dinăuntru, îngheață din pricina frigului puternic și astfel, purtând aer, plutește în jos, având aspectul unei spume, atât din pricina albeții, cât și din pricina neregularității.

7. Așadar, pentru că albul zăpezii nu era suficient pentru a înfățișa desfătarea acelei vederi, a inclus și verbul *a străluci*, evanghelistul arătând și prin acestea, mai cu seamă, lumina aceea mai presus de fire, prin care hainele acelea s-au făcut strălucitoare și albe. Căci nu este al luminii [obișnuite] să facă albe și strălucitoare cele pe care le luminează, ci să arate care

²⁵ Mc. 9, 3.

²⁶ Cf. Fc. 3, 1-10.

²⁷ Lc. 9, 29.

²⁸ Mc. 9, 3.

e culoarea lor, în vreme ce această lumină, după cum se pare, acoperă [culorile hainelor], sau mai degrabă le schimbă, ceea ce nu e propriu luminii sensibile. Dar lucru și mai minunat e că, deși le-a schimbat, totuși le-a păstrat neschimbate, așa cum s-a arătat după puțin. Unde sunt aceste [caracteristici] la lumina pe care o cunoaștem noi? De aceea, evanghelistul, ca să arate nu doar strălucirea și frumusețea aceea mai presus [de fire] a feței Domnului, ci și frumusețea cea mai presus de fire a hainelor, le-a despărțit de frumusețile cele din fire, unind *albului zăpezii strălucirea*. Și pentru că și arta pare-se că născoceste firii ceva frumusețe, [evanghelistul] pune acea frumusețe mai presus și de înfrumusețările meșteșugurilor: *cum nu poate înălbi pe pământ un înălbitor*²⁹.

8. Dar Cuvântul cel mai înainte de veci, Cel întrupat pentru noi, Înțelepciunea enipostatică a Tatălui, poartă întreg întru Sine și cuvântul evangheliceștii propovăduiri, căruia litera îi este ca un veșmânt, fiind alb și clar, dar în același timp și strălucitor și luminos, ca un mărgăritar sau, mai degrabă, [fiind] lui-Dumnezeu-potrivit și dumnezeiesc pentru cei care le văd în duhul pe cele ale Duhului și tâlcuiesc în chip potrivit lui Dumnezeu sensurile cele din literă, și arată astfel cuvintele evangheliceștii propovăduiri, *cum înălbitorul de pe pământ*, adică înțeleptul lumii acesteia, nu poate să le tâlcuiască. Dar ce zic să le tâlcuiască? Căci nu poate să cunoască nici când tâlcuieste altul! Căci *omul firesc*, după cum zice apostolul, *nu primește cele ale Duhului, și nici nu poate să le cunoască*³⁰. De aceea înțelege greșit, [socotind] sensibile strălucirile cele mai presus de minte, cele dumnezeiești și duhovnicești, [încercând] să pătrundă cele pe care nu le-a văzut și îngâmfindu-se zadarnic [împins fiind] de mintea trupului său³¹.

²⁹ Mc. 9, 3.

³⁰ I Cor. 2, 14.

³¹ Col. 2, 18.

9. Dar Petru, fiindu-i luminată înțelegerea de acea preafecită vedere și fiind ridicat către o dragoste dumnezeiască către o dorință mai mare, nemaivrând să se despartă de acea lumină, a zis către Domnul: *Dacă vrei, vom face aici trei corturi [colibe], una Ție, una lui Moise și una lui Ilie, neștiind ce zice*³². Căci încă nu venise vremea așezării din nou [a lumii]; însă atunci când va veni vremea, nu vom avea nevoie de corturi făcute de mână. Dar nici nu trebuia să-i facă egali pe slujitori cu Stăpânul, prin asemănarea corturilor. Căci Hristos, ca Fiu adevărat, este în sânurile Tatălui, iar [cei doi] profeți, la rândul lor, ca fii adevărați ai lui Avraam, sălășluiesc în corturile lui Avraam. Așadar, când Petru spunea [acestea], neștiind ce zice, *iată, un nor luminos i-a umbrit*³³, întrerupând cuvintele lui Petru și arătând care este cortul potrivit lui Hristos. Dar ce este acest nor și în ce fel, fiind luminos, îi umbrea? Nu este acesta lumina cea neapropiată întru care sălășluiește Dumnezeu³⁴, *Care Se îmbracă cu lumina ca o haină*³⁵? Iar [în ceea ce privește că îi umbrea, fiind luminos] [pe de o parte] se zice: *Cel care pune norul suirea Lui*³⁶ și *și-a pus întunericul ascunziș Lui, cortul Lui, jur împrejurul Lui*³⁷, iar pe de altă parte, după cum zice apostolul, [El este] *Cel care singur are nemurire și locuiește întru lumină neapropiată*³⁸. Astfel încât aici același este și lumină, și întuneric, umbrind din pricina strălucirii celei mai presus de toate.

10. Dar se mărturisește de sfinții teologi că și ceea ce a fost văzut prima dată de ochii apostolilor a fost neapropiat. „Căci azi, zice, este adâncul luminii celei neapropiate. Azi, pe muntele Taborului strălucește apostolilor revărsarea necircumscrisă

³² Lc. 9, 33. Cf. Mt. 17, 4; Cf. Mc. 9, 6.

³³ Mt. 17, 5.

³⁴ Cf. I Tim. 6, 16.

³⁵ Ps. 103, 2

³⁶ Ps. 103, 3.

³⁷ Ps. 17, 12 (LXX).

³⁸ I Tim. 6, 16.

a luminii dumnezeiești.”³⁹ Și marele Dionisie, spunând că „întineric este lumina cea neapropiată, în care se zice că sălăș-luiește Dumnezeu”⁴⁰, afirmă că în aceasta ajunge tot cel care este vrednic să-L cunoască și să-L vadă pe Dumnezeu. Așadar, aceeași lumină era și ceea ce au văzut apostolii prima dată strălucind din fața Domnului, precum și norul luminos care i-a umbrit după aceea. Dar atunci [prima dată] strălucind mai puțin, le-a permis să vadă. Iar mai apoi s-a arătat cu mult mai mult și a devenit nevăzută pentru ei, din pricina strălucirii celei mai presus [de toate], și astfel L-a umbrit pe Hristos, izvorul luminii celei dumnezeiești și veșnice și Soarele dreptății⁴¹. Căci și în cazul soarelui sensibil, aceeași lumină și permite a vedea, prin rază, și înlătură vederea, atunci când cineva s-ar uita chiar spre soarele acela. Căci strălucirea lui este mai presus de puterea ochilor noștri.

11. Dar soarele cel sensibil strălucește pentru că așa e firea lui, iar nu pentru că voiește; și nici nu [strălucește] doar pentru cei pentru care ar voi. Însă Hristos, Soarele adevărului și al dreptății⁴², având nu doar fire [conform căreia strălucește] și strălucire și slavă firească, ci și voință corespunzătoare, strălucește în chip proniator și mântuitor doar celor pentru care vrea și cât vrea. De aceea, voind, S-a arătat și a fost văzut de ochii apostolilor ca un soare, și aceasta nu de la o mare distanță. Apoi, luminând în chip mai strălucitor, după cum a voit, S-a făcut nevăzut ochilor apostolilor, din pricina strălucirii celei mai presus [de toate], ca și cum ar fi intrat într-un nor luminos. Dar glas s-a făcut din nor: *Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru Care*

³⁹ Sf. Ioan Damaschinul, *Homilia in transfigurationem salvatoris nostri Jesu Christi*, 2, PG 96, 545 B, ed. P.B. Kotter, *Die Schriften des Johannes von Damaskos*, vol. 5 (PTS 29), Berlin, NY, 1988, p. 437.

⁴⁰ Sf. Dionisie Areopagitul, *Ep. 5*, PG 3, 1073 A, ed. G. Heil, A.M. Ritter, *Corpus Dionysiacum*, II (PTS 67), Berlin, 2012, p. 162.

⁴¹ Cf. Mal. 3, 20.

⁴² Cf. Mal. 3, 20.

*am binevoit. Pe Acesta să-L ascultați*⁴³. Când Domnul S-a botezat în Iordan, s-au deschis cerurile, și același glas s-a făcut, fără doar și poate din slava aceea⁴⁴, pe care și Ștefan, mai târziu, când i s-au deschis cerurile, plin fiind de Duhul Sfânt, a privit-o cu ochii ațintiți⁴⁵. Acum însă [glasul s-a făcut] din norul care l-a umbrit pe Iisus. Așadar, [norul] acesta este aceeași cu slava cea mai presus de ceruri a lui Dumnezeu. Cum, dar, va fi sensibilă lumina cea mai presus de ceruri?

12. Iar glasul Tatălui, cel venit din nor, a învățat că toate cele de dinainte de venirea Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos – jertfele, proclamările de lege și înfierile – erau nedesăvârșite și nu s-au făcut și s-au săvârșit conform unei voi premergătoare a lui Dumnezeu, ci au fost îngăduite pentru această viitoare venire și arătare a Domnului. Acesta este Cel întru Care, ca într-un Fiu iubit, binevoiește și Se odihnește și găsește plăcere Tatăl⁴⁶. De aceea a și poruncit să fie ascultat și să I se supună Lui. Și dacă spune: *Intrați prin poarta cea strâmtă, că largă este și lată cea care duce la pieire; și strâmtă și îngustă este calea care duce la viață*⁴⁷, ascultați-L! Și dacă spune că lumina aceasta este Împărăția lui Dumnezeu, ascultați-L și credeți în El și faceți-vă vrednici de o astfel de lumină!

13. Dar când s-a arătat norul cel luminos și glasul cel părintesc a răsunat din nor, *ucenicii au căzut cu fața [la pământ]*⁴⁸; nu [au căzut] din pricina glasului, căci acesta, adesea, și cu alte prilejuri, s-a făcut [auzit], nu numai la Iordan, ci și în Ierusalim, când se apropia pătimirea cea mântuitoare – căci zicând Domnul *Părinte, proslăvește-Ți numele!, a venit glas din cer: L-am*

⁴³ Mt. 17, 5.

⁴⁴ Cf. Mt. 3, 16-17.

⁴⁵ Cf. Fapte 7, 55-56.

⁴⁶ Cf. Mt. 17, 5.

⁴⁷ Mt. 7, 13-14.

⁴⁸ Mt. 17, 6.

*proslăvit și iarăși Îl voi proslăvi*⁴⁹; și deși toată mulțimea a auzit, totuși nimeni nu a căzut la pământ –; aici însă, nu numai glasul [a răsunat], ci dimpreună cu glasul s-a arătat și lumină necuprinsă. Din această pricină, pe bună dreptate, [Părinții] cei purtători de Dumnezeu au cunoscut că apostolii au căzut cu fața [la pământ] nu pentru glas, ci din pricina luminii celei străine și mai presus de fire. Căci ei erau înspăimântați și înainte de a fi glasul, după cum zice Marcu⁵⁰, de bună seamă din pricina acelei dumnezeiești arătări.

14. Dar când prin toate acestea se arată clar că lumina aceea este dumnezeiască și mai presus de fire și nezidită, ce pătimesc iarăși cei care sunt prinși mai mult decât trebuie de învățătura cea din afară și trupească și care nu le pot cunoaște pe cele ale Duhului? Se aruncă într-o altă prăpastie. Căci zic că [lumina] aceasta nu este slavă dumnezeiească, nu este împărăția lui Dumnezeu, nu este frumusețe, nu este har, nu este strălucire, așa cum am învățat noi de la Dumnezeu și de la cuvântătorii de Dumnezeu, ci susțin cu tărie că ceea ce mai înainte [ei înșiși] spuneau că este sensibilă și zidită, este ființa lui Dumnezeu. Însă Domnul în Evanghелиi spune că slava aceasta nu este comună numai Lui și Tatălui, ci și sfinților îngeri, după cum scrie dumnezeiescul Luca: *Căci de cel care se va rușina de Mine și de cuvintele Mele în neamul acesta, de acesta și Fiul Omului se va rușina când va veni întru slava Sa și a Tatălui și a sfinților îngeri*⁵¹. Așadar, cei care susțin că slava aceasta este ființă spun că aceeași este ființa lui Dumnezeu și a îngerilor, ceea ce e cea din urmă necinstire.

15. Nu numai îngerii, ci și sfinții cei dintre oameni se împărtășesc de această slavă și Împărăție. Însă Tatăl și Fiul, dimpreună cu Dumnezeiescul Duh, au această slavă și Împărăție prin fire, în vreme ce sfinții îngeri și oamenii au parte de ea

⁴⁹ In 12, 28.

⁵⁰ Cf. Mc. 9, 6.

⁵¹ Lc. 9, 26.

prin har, și de la ea primesc strălucirea. Și Moise, și Ilie, care au fost văzuți în aceeași slavă, ne-au arătat nouă aceasta⁵². Iar Moise s-a arătat nu numai acum pe Tabor a fi părtaș al slavei dumnezeiești, ci și atunci când fața sa astfel a fost strălucită încât nu puteau fiii lui Israel să tindă ochii către el⁵³. Și aceasta ne-o arată cel care spune că „slava cea fără de moarte a Tatălui s-a arătat pe fața muritoare a lui Moise”⁵⁴, [precum și] cel care împotriva lui Eunomie, care spunea că slava Pantocratorului nu este împărtășită și către Fiul, a răspuns împotriva că „dacă cuvântul acesta ar fi fost și [numai] despre Moise, nici așa nu aș fi îngăduit un astfel de cuvânt”⁵⁵.

16. Așadar, comună este și una slava și Împărăția și strălucirea aceasta a lui Dumnezeu și a sfinților. De aceea și psalmodiază profetul psalmist: *[să fie] strălucirea Dumnezeului nostru peste noi*⁵⁶. Dar că este comună și una ființa lui Dumnezeu și a sfinților nimeni vreodată până acum nu a îndrăznit să spună. Și s-a arătat acum pe munte că dumnezeiasca strălucire este comună și dumnezeirii Cuvântului, și trupului; iar faptul că este ființa comună și dumnezeirii, și trupului, aceasta a lui Eutihie și a lui Dioscor este a o spune, iar nu a celor care voiesc să cinstească drept pe Dumnezeu. Și slava aceasta, și strălucirea, le vor vedea toți atunci când Domnul se va arăta strălucind, de la răsărit până la apus⁵⁷. Și l-au văzut și acum cei care au urcat cu El pe munte. Însă nimeni nu a stat în ipostasul și în ființa lui Dumnezeu⁵⁸, și [nimeni] nu a văzut și nu a dezvăluit firea lui Dumnezeu. Și lumina aceasta dumnezeiască este dată cu măsură și e primită mai mult sau mai puțin, după

⁵² Cf. Mt. 17, 3.

⁵³ Cf. Ieș. 34, 29-30; II Cor. 3, 7.

⁵⁴ Cf. Sf. Macarie Egipteanul (parafrază Simeon Metafrastul), *Opuscula. De libertate mentis*, 21, PG 34, 956 A-C.

⁵⁵ Sf. Grigorie al Nyssei, *Contra Eunomium*, PG 45, 421 A.

⁵⁶ Ps. 89, 17 (LXX).

⁵⁷ Cf. Mt. 24, 27.

⁵⁸ Cf. Ier. 23, 18.

vrednicia celor care o primesc, împărțindu-se în chip neîmpărțit. Iar dovada este la îndemână. Căci fața Domnului a strălucit mai presus decât soarele, în vreme ce hainele Lui s-au făcut strălucitoare și albe ca zăpada. Și Moise, și Ilie au fost văzuți în aceeași slavă, dar nici unul dintre ei nu a strălucit atunci ca soarele. Iar ucenicii înșiși au putut pe de o parte să vadă lumina aceea, dar nu au putut să-și ațintească privirile [spre ea].

17. Așadar, lumina aceea astfel se măsoară, se împarte în chip neîmpărțit și admite [să fie cunoscută] *mai mult* sau *mai puțin*. Căci [parte] din ea se cunoaște acum, [parte] mai târziu. De aceea și dumnezeiescul Pavel zice: *Acum în parte cunoaștem și în parte profețim*⁵⁹. În schimb, ființa lui Dumnezeu este cu totul fără părți și de necuprins, și niciuna dintre ființe nu admite *mai mult* sau *mai puțin*. Altminteri, este și al blestemaților de mesalieni să socotească că ființa lui Dumnezeu poate fi văzută de cei, după ei, vrednici. Noi însă, întorcând spatele celor care rău învață, și celor din vechime, și celor de acum, și crezând că sfinții văd și se împărtășesc de Împărăție, de slavă, de strălucire, de lumină negrăită și de har dumnezeiesc, iar nu de ființa lui Dumnezeu, după cum am fost învățați, să purcedem către strălucirea luminii harului, ca să cunoaștem și să cinstim Dumnezeirea cea în trei Lumini, una și negrăita strălucire care strălucește din firea Una cea în trei Ipostasuri⁶⁰, și să tindem ochii înțelegerii către Cuvântul, Care acum șade mai presus de bolțile cerești; Care, așezat fiind de-a dreapta mării, în chip de-Dumnezeu-potrivit, ca de pe [scaunul său] cel nevăzut, ne trimite acest glas: *Dacă cineva vrea să stea întru slava aceasta, să Mă imite, pe cât e cu putință și să purceadă pe calea Mea și întru petrecerea Mea, pe care am arătat-o pe pământ*.

18. Să privim, așadar, cu ochii cei lăuntrici această mare privilegiște, firea noastră cea veșnic unită cu focul cel nematerialnic

⁵⁹ I Cor. 13, 9.

⁶⁰ Dumnezeirea însăși este cunoscută ca lumină.

al dumnezeirii, și, lepădând tunicile cele de piele pe care le-am îmbrăcat în urma căderii⁶¹ – adică gândurile cele trupești și pământești –, să stăm în pământul cel sfânt⁶², arătând fiecare propriul pământ sfânt prin virtuți și prin tinderea către Dumnezeu, încât să putem dobândi încredere, [știind că] Dumnezeu locuiește întru lumină, și alergând spre El, să putem fi luminați, și luminați fiind, să putem viețui veșnic cu El, spre slava Dumnezeirii celei în Trei Sori și de un singur principiu în sens absolut, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

⁶¹ Cf. Fc. 3, 21.

⁶² Cf. Ieș. 3, 5.

Omilia a XXXVI-a

La Evanghelia celei de-a unsprezecea duminici a Evanghelistului Matei, având ca subiect parabola care zice: *Asemănatu-s-a Împărăția cerurilor omului împărat care a voit să se socotească*¹; întru care [se pomenește] și despre îngăduință și milostivire

1. Dumnezeu, creându-l pe om cu voință liberă, l-a învrednicit de o mare prevedere, astfel încât, bine folosindu-se de voința liberă, să nu încline spre rău, ci spre bine. Așadar, de la bun început când l-a făcut, după chipul și asemănarea Sa l-a făcut², astfel încât și [omul] privind spre Arhetipul cel bun, să nu cadă din bunătate, [dar] și Dumnezeu, la rândul Său, să arate spre el, chiar și în cele de după aceea, în chip drept, bogata Sa bunătate, ca spre propriul Său chip, mai mult decât față de toate cele aduse la existență de El. Și de aici iarăși, din revărsarea [bunătății], prin imitare, îl atrage către bunătatea potrivită și adecvată lui. Căci este cu puțință ca și omul să fie bun, după chipul Ziditorului, prin imitarea Acestuia, însă ca vreun om să fie [bun] în chip identic și pe cât este bun Dumnezeu este un lucru dintre cele cu neputință. Cercetați, dar, mulțimea și mărimea darurilor lui Dumnezeu către noi și

¹ Cf. Mt. 18, 23-55.

² Cf. Fc. 1, 26.

cum Se dă pe Sine pentru noi, punându-Se pe Sine pildă a facerii de bine. Și voi lăsa acum deoparte beneficiile cele înnescute în noi, pe care a primit să le avem, spre care numai privind David a zis către [Dumnezeu]: *Preaminunată este știința Ta, peste mine, prea puternică s-o pot [ajunge]*³, și voi vorbi acum despre cele din afara și din jurul nostru; și voi face aceasta pe scurt.

2. Căci toate cele văzute și cele nevăzute pentru om le-a făcut. Pentru că nu [numai] cerul, pământul, apa, focul și toate cele dintr-însele, speciile felurite de viețuitoare și plante, pe care nici nu ne este cu putință a le număra în detaliu, ci și înseși mulțimile cele de multe feluri și mult numeroase ale îngerilor le-a făcut pentru om⁴, pe unii rânduindu-i sprijinitori ai lumii și conducători ai neamurilor, după cum ne învață profetii lui Dumnezeu de El învățați, iar pe alții slujitori ai celor care vor moșteni mântuirea cea veșnică, după cum ne-a descoperit Pavel⁵, care și el a fost învățat de Dumnezeu. Și ce vorbesc [despre] cele aduse la existență de El? Căci și El Însuși S-a făcut pe Sine om pentru noi. Și ce cuvânt ar putea să spună cuvintele pe care le-a grăit de la Sine pentru noi, petrecerea și virtuțile pe care ni le-a arătat de la Sine și mărima minunilor pe care pentru noi le-a făcut prin Sine Însuși? Dar, – o!, minunea cea mai presus de toate minunile – că S-a și dat pe Sine morții pentru noi, a înviat și S-a înălțat Cel care trăiește veșnic ca Dumnezeu și este în ceruri sau, mai degrabă, care este pretutindenea și mai presus de tot, care în continuu [este] și înainte de veacuri, și în timpul veacurilor și dincolo [de veacuri].

3. Așadar, toate cele aduse întru ființă pentru noi de El [au fost făcute] din mila Sa. Căci ce altceva L-a mișcat către atât de multe și atât de mari faceri de bine, dacă nu iubirea de oameni, dragostea și mila? Dar această milă se arată a fi îndoită. Căci înainte de a păcătui împotriva Lui, din milele Sale, plinea

³ Ps. 138, 6.

⁴ Cf. Col. 1, 16.

⁵ Cf. Evr. 1, 14.

lipsa firii noastre prin preamultele faceri de bine. Iar după ce am păcătuit împotriva Lui, din milele Sale, a rămas îndelung răbdător; și nu numai aceasta, ci din multa milostivire, și-a mărit mereu și darurile Sale către noi, spre mai bine, și ne-a dus către înaintare. Și nu numai că nu ne-a răsplătit cu cele rele pentru cele rele, după cum nici nu ne-a dat simplu cele bune în locul celor rele, ci ne-a dat cele mai bune dintre cele bune, nefiind nimic mai mare sau mai bun decât acestea. Căci mai apoi S-a dat pe Sine Însuși pentru noi, Cel care este Cel dintâi dintre cele bune, Cel mai mare și Cel mai înalt, sau mai degrabă singurul bun și fără asemănare.

4. Așadar, pentru că îndoit este binele milosteniei – [căci] un chip al lui este darea, pentru cei care au nevoie de adăpost, acoperământ, hrană și ajutor în nevoie, iar altul este îndelunga răbdare, îngăduința și milostivirea față de cei care au greșit –, Fiul lui Dumnezeu, făcându-Se om pentru noi, și socotind vrednic să ne fie învățător, conducându-ne către acel chip al milostivirii care se întemeiază pe împărțirea de către noi a averilor, zice: *Oricui cere de la tine, dă-i, și de la cel care vrea să se împrumute de la tine, nu te întoarce*⁶. *Și adunați-vă comori în cer, unde nici molia și nici rugina nu le strică, și unde furii nu le sapă și nu le fură*⁷. *Și în altă parte iarăși: Dați, dar, milostenie cele ce sunt înlăuntru, și toate vă vor fi curate*⁸.

5. Îndemnându-ne spre dăruire nu numai prin aceste cuvinte, ci și printr-o parabolă, ne aduce în fața ochilor acea viitoare și cu totul înfricoșătoare venire, și Se arată pe Sine ca Împărat șezând pe tronul slavei⁹. Și pe cei generoși îi pune de-a dreapta, ca lucrători ai faptelor celor drepte, în vreme ce pe cei care nu sunt astfel [îi așază] de-a stânga, muștrându-i că nu au împărțit și le zice că sunt blestemați pentru că s-au

⁶ Mt. 5, 42.

⁷ Mt. 6, 20.

⁸ Lc. 11, 41.

⁹ Cf. Mt. 25, 31-46.

arătat a fi lipsiți de milostivire față de El Însuși, prin aceea că nu au dat celor care aveau nevoie și îi trimite în focul cel veșnic, cel gătit diavolului și îngerilor lui. Iar pe cei generoși, laudându-i pe față și arătând că facerea de bine față de cei în nevoi este ca și cum [ar fi] făcută Lui Însuși, mărturisește despre ei că sunt binecuvântați de Tatăl Său și îi face moștenitori ai Împărăției celei gătite lor de la întemeierea lumii.

6. Așadar, unele ca acestea spune Domnul în Evangheliu, conducându-ne și îndemnându-ne către unul [din cele două] chipuri ale milostivirii, care este împărțirea [averilor] celor aflați în nevoi. Dar despre celălalt chip al acesteia, care este îngăduința și milostivirea față de cei care ne-au greșit, ce spune? *Nu răsplăti răul cu rău*¹⁰, *ci biruiește răul cu binele*¹¹. *Nu judecați, ca să nu fiți judecați*¹², *și de veți ierta oamenilor greșelile lor, și Tatăl vostru cel Ceresc vă va ierta. Iar de nu veți ierta oamenilor greșelile lor, nici Tatăl cel din ceruri nu vă va ierta greșelile voastre*¹³. Și după cum în cazul celuilalt fel de milostivire s-a folosit și de cuvinte îndemnătoare, și a și îndemnat prin lucrurile înseși¹⁴, așezându-Se ca păstor și împărat, la fel și în cazul îngăduinței și al milostivirii față de cei ce au greșit, nu doar a zis toate câte le-am arătat mai înainte, ci a și adăugat și a înfățișat o parabolă, care v-a fost citită azi în Evangheliu și care zice: *Asemănatu-S-a Împărăția cerurilor unui om împărat care a voit să se socotească cu slugile sale; și începând să se socotească, i-au adus un datornic cu zece mii de talanți*¹⁵.

7. Aici zice că *om împărat* este Tatăl Său, după cum [a zis] și despre Sine în cuvintele despre sfârșitul lumii¹⁶. Iar dacă zice că [Tatăl] Se aseamănă cu un om, face aceasta în chip

¹⁰ Rom. 12, 17; cf. Mt. 5, 39; Lc. 6, 37; I Tes. 5, 15; I Pt. 3, 9.

¹¹ Rom. 12, 21.

¹² Mt. 7, 1; Lc. 6, 37.

¹³ Mt. 6, 14-15.

¹⁴ Prin pilda care arată ceea ce se va petrece în chip real.

¹⁵ Mt. 18, 23-24.

¹⁶ Cf. Mt. 13, 40-41; cf. Mt. 16, 28.

alegoric. Însă pe Sine nu s-a asemănat în chip alegoric, ci El S-a făcut cu adevărat om pentru noi. Și, fără îndoială, unul este tronul și una este Împărăția Fiului și a Tatălui. Dar pentru că în acele cuvinte ale Sale despre facerea de bine față de aproapele a zis *flămând am fost, și am însetat*, și celelalte, și i-a numit frați pe cei din nevoi¹⁷, și pe lângă acestea, [a zis] și altele care sunt proprii înomenirii Sale, de aceea acolo spune despre Sine că șade ca Împărat. Și acolo, pentru că a amintit în chip alegoric de oi și capre, se așază pe Sine Însuși drept împărat și păstor, iar aici, pentru că a amintit de slugi, de socoteală și de averi – ca [și cum ar fi vorba de] vistieriile împărătești –, spune că Tatăl Său șade ca împărat care se socotește și cere datoriile.

8. De ce însă acolo zice că *va șede, că [neamurile] se vor aduna, că va despărți, că împăratul va zice*¹⁸, și pe scurt [de ce] toate acestea au acolo un înțeles viitor, în vreme ce aici zice că *s-a asemănat, a voit să se socotească, a fost adus un datornic, a poruncit Domnul*¹⁹, și pe scurt toate cuvintele conțin un timp trecut? Pentru că toate cele spuse acolo sunt ale veacului viitor, în vreme ce mare parte din cele ale parabolei pusă nouă azi înainte se împlinesc mai ales aici. Căci zice că atunci când i-a fost adus un datornic cu zece mii de talanți, care nu avea cu ce să întoarcă înapoi datoria, *Domnul a poruncit să fie vândut și el, și femeia lui, și copiii, și toate câte avea, și să se plătească. Dar pentru că acela a căzut la pământ și cerea să fie îngăduit și fângăduia să întoarcă datoria, Domnul, milostivindu-se de el, i-a dat drumul și i-a lăsat și datoria*²⁰. Nimic din acestea nu ține de veacul viitor: nici întârzierea, nici fângăduința datornicului, nici dezlegarea, și în niciun chip lăsarea [datoriei] de către Dătătorul tuturor, Care atunci va cere socoteală tuturor. Dar și aducerea datornicului cu zece mii de talanți când împăratul a început să se socotească nu ține de veacul

¹⁷ Cf. Mt. 25, 35-40.

¹⁸ Cf. Mt. 25, 31-46.

¹⁹ Cf. Mt. 18, 23-35.

²⁰ Mt. 18, 25-27.

viitor. Căci atunci este sfârșitul tuturor, în vreme ce în cele de aici se începe.

9. Și cele ce urmează în parabolă sunt ale veacului de acum: *leșind sluga aceea, a găsit pe unul dintre cei slujeau cu el, care-i datora o sută de dinari. Și punând mâna pe el, îl sugruma zicând: Plătește-mi ce ești dator²¹. Și căzând, și rugându-l, și făgăduindu-i, nu l-a miluit nici [măcar] un pic, ci mergând, l-a aruncat în închisoare, până ce va plăti toată datoria²². Dar ce ieșire va fi atunci când va veni timpul acela? Ce datorie va mai fi atunci către cei împreună slugi? Ce cerere? Ce atac? Dar zice și căzând la picioarele lui cel ce era slugă ca și el, îl ruga zicând: Îngăduiește-mă și îți voi plăti toate. Acela însă nu l-a ascultat, ci l-a aruncat în temniță până ce va plăti toată datoria²³. Însă în veacul viitor nu vom mai pătimi violență unii de la alții, și nici nu ne vom mai prosterna unii în fața altora, și nici nu vom mai avea cereri. Căci Unul este Cel căruia atunci I se va pleca tot genunchiul, și al celor cerești, și al celor pământești, și al celor de dedesubt²⁴. Dar din pricina unei asemenea nemilostiviri față de cel împreună slugă cu el, zice [Evangelhia] că s-au întristat foarte tare celelalte slugi și au descoperit Domnului toate cele întâmplare, iar [Domnul], mâniindu-se și făcând de rușine pe sluga cea lipsită de milostivire, l-a dat chinuitorilor, până ce va plăti toată datoria²⁵.*

10. Deși cineva ar putea vedea că acest [final al parabolei] se întâmplă și în veacul prezent, totuși el ține mai ales de veacul viitor. Căci acolo și cercetarea este publică, și sentința fără milă, și chinul fără sfârșit, *până ce va plăti toată datoria²⁶*. Dar aceasta este dintre cele cu neputință, și anume a găsi de la noi plata care să fie egală cu datoriile noastre către Dumnezeu, de aceea *până ce va plăti toată datoria* arată chinul cel veșnic.

²¹ Mt. 18, 28.

²² Mt. 18, 30.

²³ Mt. 18, 29-30.

²⁴ Cf. Filip. 2, 10; Cf. Rom. 14, 11.

²⁵ Mt. 18, 34.

²⁶ Mt. 18, 34.

Dar cum toate acelea din parabolă se săvârșesc aici: tronul de judecată cel împărătesc, cercetarea datornicilor, cererea înapoi de după cercetări și condamnarea, dezlegarea de după condamnare, condamnarea din nou și toate câte urmează? Stătut-a Biserica aceasta a lui Dumnezeu ca un alt cer înăuntrul sfintei catapetesme²⁷, ca în corturile cele mai presus de ceruri, având tronul cel stăpânesc, pe care șezând Împăratul tuturor, Se socotește în chip nevăzut cu robii Săi, noi toți care stăm aici și ne rugăm.

11. Mulți sunt, unul dintre ei fiind și eu însumi, care sunt făcuți de rușine de dumnezeieștile cuvinte cântate și citite aici spre a fi ascultate, pentru că nu se folosesc după Dumnezeu de unele ca acestea [de cuvinte] care sunt zeci de mii²⁸ – adică foarte multe –, fiecare dintre ele fiind un talant, – pentru că poartă o grea și multiplă osândire. Căci astfel și Cain, chiar dacă pare că a făcut un singur păcat,uciderea de frate, de șapte ori a fost pedepsit, adică de multe ori, după cum este scris²⁹. Însă [în Biserică] nu doar suntem făcuți de rușine pentru că datorăm, ci și învățăm din dumnezeieștile cuvinte care sunt pedepsele păstrate pentru cei vinovați. Și învățând acestea, câtă vreme rămânem în biserică, ne pocăim, cădem, ne rugăm, făgăduim că vom trăi pe mai departe în chip plăcut lui Dumnezeu, dar și dobândim iertare, rămânând aici până la sfârșit și rugându-ne cu căldură. Căci zice [profetul]: *Întoarceți-vă către Mine, și Eu mă voi întoarce către voi, spune Domnul*³⁰, și nu-mi voi mai aduce aminte de fărădelegile voastre³¹.

12. Însă, ieșind însă apoi din biserică și întâlnindu-i pe cei ce ne-au greșit, care uneori ne cad înainte și ne roagă, ne arătăm silnici, fără milă și cruzi, și aceasta chiar dacă greșiții noștri au [o datorie] în valoare de nici măcar un dinar în comparație

²⁷ Cf. Evr. 6, 19; 9, 3.

²⁸ Cf. Mt. 18, 24.

²⁹ Cf. Fc. 4, 15.

³⁰ Zah. 1, 3.

³¹ Cf. Is. 43, 25.

cu [datoria] noastră față de Dumnezeu, care valorează talanți sau, mai bine spus, mulți talanți. De aceea Domnul, Care S-a milostivit de noi când ne-am pocăit și Care ne-a iertat atâtea, văzând nemilostivirea și neînduplecarea noastră față de cei de un neam cu noi, cu dreptate Se mânie împotriva noastră și ne dă chinurilor de neîndurat, ispitelor de aici și pedepselor viitoare fără de sfârșit, după cum zice însuși cuvântul Adevărului în Sine [citit] aici: *Tot așa și Tatăl Meu cel Ceresc vă va face vouă dacă nu veți ierta fiecare fratelui său, din inimile voastre, greșelile lor*³². Iar ceea ce este și mai înfricoșător e că pe cei care cu adevărat sunt robii lui Dumnezeu, adică pe sfinții îngeri și oameni, pe care nădăjduim, rugându-ne aici, că-i vom avea drept rugători și mijlocitori către Dumnezeu, îi vom afla – vai! – pornindu-L pe Dumnezeu împotriva noastră dacă nu ne vom fi arătat milostivi aici celor care care ne-au greșit. Căci aceștia sunt, după cum am fost învățați mai sus, cei care au vestit Domnului cu foarte multă întristare asprimea și neînduplecarea judecății noastre. Așadar, bine am grăit la început că Acela pe Care aici în parabolă Domnul Îl numește împărat și judecător este Tatăl Său. Căci nu a zis: *Eu Îl voi da pe cel neînduplecat chinuitorilor, ci Tatăl Meu cele Ceresc*.

13. Să ne temem, deci, fraților, de zelul pe care atunci sfinții îl vor avea împotriva noastră! Să ne înfricoșăm de dumnezeiasca sentință! Să ne rușinăm în fața acestei îndelungi răbdări a lui Dumnezeu față de noi! Să socotim câtă este mărimea datoriei noastre față de Dumnezeu, și aceasta ca să o comparăm cu cele datorate nouă din partea altora! Petru, întrebându-l pe Domnul, i-a zis: *De câte ori va greși față de mine fratele meu, și-i voi ierta lui? Oare până de șapte ori? Și a auzit: Nu zic ție până de șapte ori, ci până de șaptezeci de ori câte șapte*³³ or, este aproape cu neputință ca fratele nostru să ne greșească de atâtea ori. Însă greșelile fiecăruia dintre noi față de Dumnezeu

³² Mt. 18, 35.

³³ Mt. 18, 21-22.

depășesc chiar și acest număr. Și dacă vei cerceta mărimea și a unuia [dintre ele], gândindu-te față de Cine este greșeala, vei afla că e fără de asemănare față de toate acelea [făcute ție de frați], chiar dacă se vor întâmpla să fie de șaptezeci de ori câte șapte.

14. Deci fiind dator cu atât de mari și mulți talanți, și [știind că] cerând doar îngăduință, ai luat desăvârșită iertare a datoriei de la El, apoi, când ți se cere îngăduință de către cel împreună slugă cu tine, care ți-e dator, pentru o datorie mică de arginți – căci aceștia sunt dinarii –, tu nu îngădui bucuros aceasta? În cazul acesta toate se vor cere de la tine pe bună dreptate. Căci cum nu ar fi drept să fii supus la toată confiscarea și să ți se adauge și osânda pentru nerecunoștință? De aceea zice unul dintre profeți: *După cum ai făcut, așa să fie și cu tine! Răsplata ți se va plăti înapoi pe capul tău*³⁴. Dar să nu așteptăm, fraților, acuzarea, mânia și judecata, ci să ne îmbrăcăm, cum zice apostolul, cu milostivirile îndurărilor³⁵, și să arătăm prin cuvinte, prin gânduri și prin fapte milostivirea și să devenim unii pentru alții, după cum iarăși ne învață același [apostol], *buni, milostivi, iertând unii altora*³⁶, dacă cineva are spre cineva vreun reproș, după cum și Hristos ne-a iertat. Căci astfel și harul acesta de la Hristos va veni neîndoielnic la noi, sau mai degrabă ne va fi în loc de arvună pentru făgăduințele viitoare cele negrăite.

15. Cel care ne greșește ne procură atâtea bunătăți, dacă vrem, încât eu îl văd ca pe o corabie care poartă mii de tone și care poate cu ușurință să dea înapoi datoria noastră de zece mii de talanți și să garanteze abundența bunătăților celor viitoare. Și văd un astfel de lucru cu mintea, în cele ce țin de suflet, după cum am văzut și cu ochii, în cele ce țin de trup, [întâmplându-se aceasta] de curând în cetatea noastră. Au venit

³⁴ Avd. 15 (LXX).

³⁵ Cf. Col. 3, 12.

³⁶ Ef. 4, 32.

barbarii, au asediat cetatea, ne-au tăiat calea la proviziile pentru trai, cele de pe uscat, și ne-au amenințat cu cea din urmă primejdie, pentru că urmau să ne cucerească prin strămtorarea de cele necesare. Dar când s-a arătat și a acostat și în porturile noastre o corabie cu grâu de mii de medimne, a zădărnicit insolența barbarilor, a făcut ieftine cele necesare și ne-a pus deoparte și pentru viitor provizii pentru trai.

16. Astfel vine în chip nevăzut la tot neamul oamenilor care poartă numele lui Hristos vrăjmașul cel înțeleghător, cel mai sălbatic decât toți barbarii, și taie din toate părțile [calea] sufletului către proviziile cele spre mântuire, îl împresoară cu foamea [lipsa] virtuților și, ca și cum nimic bun nu a lucrat, îl împinge la deznădejde, urmând ca prin aceasta să îl cucerească și să îl distrugă. Dar arătându-se, de bună seamă prin pronia Celui care voiește mântuirea păcătoșilor, cineva care cere de la noi milostivire, pentru că ne-a greșit, și aflându-l de la noi, face zadarnică toată răutatea diavolului cea împotriva noastră, împlânzește Dumnezeuirea, ne procură provizii îmbelșugate ale milostivirii și mântuirii și ne face făgăduința vieții veșnice.

17. Pe care fie ca toți să o dobândim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvine toată slava, puterea, cinstea și închinăciunea, dimpreună cu Cel fără de început al Lui Părinte și cu Preasfântul și Bunul și de viață Făcătorul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!

Omilia a XXXVII-a

La întrutotcinstita Adormire a Întrutotpreacuratei Stăpânei noastre de Dumnezeu Născătoare și Pururea Fecioarei Maria

1. Și dorul, și datoria au alcătuit, pentru dragostea voastră, omilia mea de astăzi: nu numai pentru că [vreau] să insuflu în urechile voastre cele iubitoare de Dumnezeu un cuvânt mântuitor și de aici să hrănesc sufletele voastre – [lucru] pe care îl vreau din pricina dragostei pentru voi, dar cu care sunt și dator potrivit sfintelor rânduieli –, ci și pentru că, dacă este ceva din cele datorate și iubite de mine, acela este să povestesc în amănunt, cu cuvinte de laudă, în biserică, mărețiile Pururea Fecioarei și Maicii lui Dumnezeu. Dar dorul, fiind îndoit în loc să fie simplu, [mă] ridică, [mă] cheamă și [mă] îndeamnă, iar caracterul de neînlăturat al datoriei mă silește, în vreme ce cuvântul nu e în stare să se apropie de cele mai presus de cuvânt, după cum nici ochiul nu poate privi neabătut la soare. Dar dacă totuși nu este [cu puțință] a spune cele mai presus de cuvânt, cu puțință este, din iubire de oameni, a înălța imne celor cântate, cu puțință este și a atinge [prin ele] cele nicidecum atinse, a întoarce datoria prin cuvinte [de laudă] și a ne împlini dorul față de Născătoarea de Dumnezeu prin cântări după putere.

2. Iar dacă *cinstită este moartea cuvioșilor*¹ și *pomenirea dreptului cu laude*², cu cât mai mult se cade să facem cu laude dintre cele mai mari pomenirea Sfintei sfinților, a Celei prin care vine sfinților toată sfințirea, a Pururea Fecioarei și Maicii lui Dumnezeu? După cum și facem, prăznuind și sfânta adormire, sau mutarea ei dincolo, făcută astăzi, prin care, fiind cu puțin mai prejos decât îngerii³, a întrecut fără asemănare și îngerii, și arhanghelii, și toate puterile cele mai presus de lume, prin apropierea de Dumnezeu cel peste toate⁴ și prin minunile cele din veac scrise și plinite în ea.

3. Căci pentru Ea au fost: dumnezeiești profeții ale profeților celor insuflați de Dumnezeu; faceri de minuni care arătau de mai înainte viitoarea mare taină a întregului pământ, pe această Pururea Fecioară Maică a lui Dumnezeu; schimbări ale neamurilor și ale lucrurilor care au deschis calea împlinirii noii ale taine; rânduielei ale Duhului, care de mai înainte au închipuit în felurite moduri adevărul ce avea să vină; plinirea sau mai degrabă începutul și rădăcina minunilor și lucrurilor de după, [și anume] făgăduința lui Dumnezeu împlinită față de Ioachim și Ana, cei atunci foarte înalți în virtute, că vor naște la adâncă bătrânețe, sterpi fiind din tinerețe, și că vor naște pe cea care avea să nască fără sămânță pe Cel născut fără timp din Dumnezeu Tatăl înainte de veci. [Pentru ea a fost] iarăși făgăduința celor care astfel, în chip minunat, au născut-o pe cea care avea să nască în chip și mai minunat, că pe cea dată o vor da înapoi Dătătorului. Potrivit acestei preavrednice făgăduințe a avut loc mutarea nemaipomenită a Maicii lui Dumnezeu încă de pruncă din casa tatălui său în Casa lui Dumnezeu și petrecerea ei minunată o perioadă de nu puțini ani în înseși Sfintele Sfinților, și dăruirea acolo a unei hrane negrăite

¹ Ps. 115, 6.

² Pilde 10, 7.

³ Cf. Ps. 8, 6. Cf. Evr. 2, 7-9.

⁴ Cf. Rom. 9, 5.

prin grija îngerilor, hrană pe care Adam nu a ajuns să o guste. Căci [atunci] nu ar fi căzut din viață, precum nu a căzut această Preacurată, chiar dacă din pricina lui și ca să se arate că e fiică a lui, supunându-se puțin firii, ca și Fiul ei, S-a mutat astăzi de pe pământ la cer.

4. Iar după acea negrăită hrană, a urmat cu această Fecioară iconomia cea mai de taină a unei logodne, [apoi] salutare străină și mai presus de cuvânt printr-un arhanghel care a zburat de sus, precum și vestiri și adresări ale lui Dumnezeu, potrivnice osândirii Evei și a lui Adam, tămăduitoare de blestemul venit asupra acelora și preschimbătoare ale acestuia în binecuvântare⁵. Căci a dorit Împăratul universului tainica frumusețe a acestei Pururea Fecioare, după cum de mai înainte a grăit David⁶, și, plecând cerurile, S-a pogorât⁷ și a adumbrit-o⁸ sau, mai degrabă, S-a sălășluit [în ea] puterea cea enipostatică a Celui Preaînalt. Căci nu și-a arătat prezența prin întuneric și foc, ca la văzătorul de Dumnezeu Moise⁹, și nici prin vijelie și nor, ca la Profetul Ilie¹⁰, ci nemijlocit și fără vreun vâl puterea Celui Preaînalt adumbrește pântecul cel întru totul preacurat și fecioresc, nimic fiind la mijloc, nici aer, nici eter, nici ceva din cele sensibile, sau din cele mai presus de acestea. Iar aceasta nu este [doar] o adumbrire, ci de-a dreptul unire.

5. Dar pentru că ceea ce adumbrește reproduce prin firea lucrurilor propria formă și propriul chip în cel adumbrit, nu numai unire, ci și plămădire a fost în pântecul [Fecioarei], și ce s-a plămădit din ambele – din puterea Celui Preaînalt și din acel pântec preasfânt și fecioresc – era Cuvântul întrupat al lui Dumnezeu. Astfel S-a sălășluit în ea și din ea a ieșit purtător de trup Cuvântul lui Dumnezeu, și S-a arătat pe pământ

⁵ Cf. Lc. 1, 28-38.

⁶ Cf. Ps. 44, 11-12.

⁷ Cf. Ps. 17, 10. Ps. 143, 5.

⁸ Cf. Lc. 1, 35.

⁹ Cf. Ieș. 19, 16-18; Ieș. 24, 15-18; Ieș. 3, 1-6.

¹⁰ Cf. III Rg. 18, 45; III Rg. 19, 9-13; IV Rg. 2, 11.

și cu oamenii a petrecut¹¹, îndumnezeind firea noastră și dăruindu-ne, după dumnezeiescul apostol, *cele spre care doresc îngerii să privească*¹². Și aceasta este lauda cea mai presus de fire și slava cea preaslăvită a acestei Pururea Fecioare, față de care toată mintea și cuvântul, chiar și îngerești de-ar fi, se micșorează. Iar cele de după nașterea cea negrăită, cine le-ar putea iarăși grăi? Căci împreună-lucrând și împreună-pățimind cu deșertarea cea înălțătoare a Cuvântului lui Dumnezeu¹³, cea [lucrată] prin ea, împreună a și fost slăvită și cu dreptate a fost înălțată, totdeauna adăugând [ceva și mai mult] sporirilor celor mai presus de fire ale mărețiilor ei. Dar și după urcarea la cer a Celui întrupat din ea, era ca și cum concura cu mărețiile cele mai presus de minte și de cuvânt făcute în ea de către El, prin răbdarea preamare și feluritul chip al nevoinței, prin rugăciunile cele pentru toată lumea dimpreună cu sânguințele [pentru toată lumea], prin sfaturile și îndemnurile către cei care Îl vesteau pe Dumnezeu mergând până la marginile pământului, căci ea singură era reazim și mângâiere tuturor, de toți era ascultată și văzută, împreună lucrând în tot felul la vestirea Evangheliei și arătând astfel o viață și o petrecere foarte luptătoare, care biruiește mintea și cuvântul.

6. De aceea, așadar, și moartea ei, mutând-o la viața cea cerească și nemuritoare, a fost de viață purtătoare. Și pomenirea acestei [morți] este sărbătoare plină de bucurie și laudă a toată lumea, care nu doar reînnoiește pomenirea minunilor Maicii Domnului, ci adaugă și [pomenirea] reunirii celei de obște și noi a sfinților apostoli din tot neamul la întrutotsfânta sa punere în mormânt, cântările cele de Dumnezeu-descoperitoare cântate pentru ea de acei insuflați de Dumnezeu, îngrijirile, corurile și liturgiile cele îngerești în jurul Ei, [aceștia] însoțind-o, urmând-o, conlucrând, ridicându-se împotriva [vrăjmașilor],

¹¹ Cf. Bar. 3, 38.

¹² I Pt. 1, 12.

¹³ Cf. Filip. 2, 7.

apărând-o, apărându-se, împreună-lucrând și împreună cântând cu toată puterea laolaltă cu cei care cinsteau prin toate acel trup de viață începător și de Dumnezeu primitor – leacul cel mântuitor al neamului nostru, lauda a toată zidirea –, luptându-se și împotrivindu-se cu mână ascunsă iudeilor care se porniseră și se ridicaseră cu mână și cuget luptător împotriva lui Dumnezeu, Însuși Domnul Savaot și Fiul acestei Pururea Fecioare fiind de față în chip nevăzut și dând Maicii Lui cinstea ieșirii, [căci] în mâinile Lui a primit duhul cel de Dumnezeu purtător [al ei], prin care, nu după multă vreme, și trupul ei cel însoțit [al sufletului] se mută într-un loc de viață veșnică și ceresc, în mod corespunzător și până acum potrivit pârgii ei¹⁴.

7. Căci mulți din cei din veac au dobândit dumnezeiasca bunăvoință, și slavă, și putere, după cum spune și David: *Pentru mine mult au fost cinstiți prietenii Tăi, Doamne, mult s-au întărit stăpânirile lor. Îi voi număra și vor fi mai mulți decât nisipul*¹⁵. [Iar,] după Solomon, *mulți au dobândit bogăție, multe fiice au făcut putere, dar aceasta întrece și a întrecut pe toți și pe toate*¹⁶, pe cât nu se poate spune. Căci ea singură stând între Dumnezeu și tot neamul omenesc, pe Dumnezeu L-a făcut Fiu al omului¹⁷, iar pe oameni fii ai lui Dumnezeu, făcând pământul cer și îndumnezeind neamul [omenesc]; și singură dintre toate [femeile] aceasta S-a arătat Maică din fire a lui Dumnezeu, mai presus de orice fire, iar prin negrăita Sa naștere a fost împărăteasă a toată zidirea cea din lume și mai presus de lume. Și astfel, înălțându-i prin ea pe cei de sub ea și arătând ceresc în loc de

¹⁴ Maica Domnului este mutată ca o pârgă la ceruri. Ea este pârga firii omenești, cheazășie că firea omenească are drept cetate viața cea veșnică și fericită. Mutarea Maicii Domnului ca pârgă firii în acest locaș este *până acum* o realitate pe potrivă adevărului ontologic al acestei mutări.

¹⁵ Ps. 138, 17-18 (LXX).

¹⁶ Pilde 31, 29.

¹⁷ Maica Domnului este cea prin care Dumnezeu S-a făcut Fiu al omului. Sfântul Grigorie folosește encomiastic expresia „L-a făcut”, accentuând măreția felului în care Maica Domnului a participat la taina Întrupării.

pământesc ceea ce pe pământ era supus, împărtășindu-se ea de o vrednicie mai mare și de o putere mai tare și de o alegere din ceruri prin Dumnezeiescul Duh¹⁸, a fost așezată cea mai înaltă dintre cele mai înalte și împărăteasă preafericită a fericitului neam.

8. Acum are cerul cuvenit sălaş, ca un palat împărătesc potrivit ei, în care astăzi s-a mutat de pe pământ și șade de-a dreapta Împăratului a toate, îmbrăcată și preainfrumusețată în haină aurită, după spusa profetului psalmist cu privire la ea¹⁹. Iar prin haină aurită înțelege trupul ei cu dumnezeiască strălucire, preainfrumusețat cu virtuțile cele de multe feluri. Căci ea singură are acum, cu trupul ei cel slăvit de Dumnezeu, loc în cer împreună cu Fiul său. Fiindcă pământul, mormântul și moartea nu au putut ține până la sfârșit un trup începător de viață și de Dumnezeu primitor, sălaş [al Lui] mai iubit decât cerul și decât cerul cerurilor. Căci dacă un suflet care are sălășluind în el harul lui Dumnezeu urcă la cer când se desface de cele de aici, întocmai cum s-a și făcut arătat prin multe, precum și credem, cum să nu fi fost ridicat de la pământ la cer trupul care nu numai că a primit în sine pe Însuși Fiul lui Dumnezeu cel mai înainte de veci și Unul-Născut, Izvorul cel pururea curgător al harului, ci s-a și arătat născător al Lui? Ce oare? Cea care s-a sălășluit în Sfintele Sfinților fiind încă de trei ani – și neavând încă sălășluit în ea pe Cel mai presus de ceruri, și fără să-L fi oferit [lumii] purtător de trup –, și care a devenit preadesăvârșită și după trup, și cu adevărat mai presus de lume prin astfel și atât de mari lucruri, cum ar fi putut să devină pământ supus stricăciunii? Și ce noimă ar putea să aibă aceasta pentru cei care cercetează lucrurile cu rațiune?

9. De aceea, pe drept cuvânt, trupul care a născut e împreună slăvit cu Cel născut [din el], cu o slavă cuvenită lui Dumnezeu, și, după cântarea psalmistului, *chivotul sfințeniei*

¹⁸ Cf. Fapte 1, 14; 2, 1-4.

¹⁹ Cf. Ps. 44, 10.

Lui²⁰ se scoală împreună cu Hristos cel înviat mai înainte, a treia zi. Înfațișare a învierii ei din morți se fac pentru ucenici giulgiurile și [acoperămintele] de îngropare, singure lăsate în mormânt și găsite singure în mormânt de cei care au venit să caute, precum mai înainte s-a întâmplat și la Fiul și Stăpânul ei²¹. Dar nu a fost nevoie ca și aceasta să mai petreacă puțin timp pe pământ, precum Fiul și Dumnezeu ei. De aceea, pe dată a fost înălțată din mormânt spre locul cel mai presus de ceruri, de unde iarăși strălucește până la pământ [cu] scântierile și harurile ei cele întrutotstrălucitoare și preadumnezeiești, luminând de acolo tot rotundul pământului, închinată fiind, admirată și cântată de toți.

10. Ca și cum vrând Dumnezeu să așeze o icoană a toată frumusețea și să arate limpede și îngerilor, și oamenilor puterea Sa cu privire la acestea, astfel a lucrat încât aceasta să fie cu adevărat atât de frumoasă, concentrând [în ea] toate cele prin a căror împărțire [variație] a împodobit toate atunci când a întemeiat o lume comună a bunătăților celor văzute și nevăzute sau, mai degrabă, arătând [această icoană – Maica Domnului] drept o unime comună a tuturor frumuseților dumnezeiești, îngerești și omenești și [drept o] frumusețe mai înaltă care înfrumusețează amândouă lumile, care a început de pe pământ, dar a ajuns până la cer și a trecut și dincolo de cer, prin înălțarea ei de acum din mormânt către cer, care a unit cele de jos cu cele de sus și care îmbrățișează totul prin lucrurile minunate în legătură cu ea; pentru că și faptul că s-a zis la început că e cu puțin mai prejos decât îngerii²² – și vorbesc aici despre faptul că a gustat moartea – sporește superioritatea Maicii lui Dumnezeu față de toate. De aceea, pe drept cuvânt, astăzi toate bat din palme și împreună lucrează la prăznuirea acestei [adormiri].

²⁰ Cf. Ps. 131, 8.

²¹ Cf. Lc. 24, 12; cf. In 20, 5-7.

²² Cf. Ps. 8, 5-6. Cf. Evr. 2, 7-9.

11. Se cuvenea, deci, ca aceea, care L-a cuprins pe Cel care pe toate le umple și Care este mai presus de tot, să întreacă și ea toate și să fie mai presus de toate prin virtuțile ei și prin mărimea vredniciei. Așadar, adunând toate cele care, deși împărțite, au fost de ajuns tuturor celor mai buni din tot veacul ca să fie cei mai buni, și cele pe care cei plăcuți lui Dumnezeu, îngeri și oameni, le au doar în parte, și, desăvârșindu-le ea singură pe toate și prisosind [în ele] pe cât nu se poate spune, are acum și acest lucru, mai presus de toți, și anume faptul de a fi fost făcută nemuritoare după moarte, de a petrece cu trupul în cer împreună cu Fiul său și Dumnezeu, singura [dintre toți], și de a revârsa de aici spre cei ce o cinstesc harul cel prea îmbelșugat, dăruindu-le și posibilitatea să se înalțe spre ea – fiind disc al atâtor haruri –, și împărțindu-le cu îmbelșugare, din bunătate, cele mai bune [lucruri] și neîncetând niciodată acest rod folositor pentru noi și acest obol îmbelșugat. Privind, deci, cineva spre o astfel de adunare și îmbelșugare a tot binele, va spune că Fecioara săvârșește prin virtute pentru cei ce trăiesc în virtute același lucru pe care [îl săvârșește] soarele prin lumina sensibilă pentru cei ce trăiesc în lumina lui. Iar dacă și-ar muta ochiul cugetării către Soarele care răsare oamenilor din această Fecioară în chip mai presus de ceea ce e obișnuit, [Soare] Care are toate și întrece, prin fire, cele care au crescut în ea prin har, dacă, așadar, și-ar muta ochiul cugetării către Acesta, pe dată Fecioara va apărea [drept] cer, [ca una] care a dobândit, prin toate cele bune, buna moștenire, cu atât mai strălucită decât cei de sub cer și decât cei mai presus de cer, care au fost dăruți în chip dumnezeiesc, pe cât cerul este mai mare decât soarele și pe cât soarele este mai strălucitor decât cerul.

12. Ce cuvânt poate zugrăvi, Maică a lui Dumnezeu Fecioară, frumusețea Ta cea dumnezeiesc strălucitoare? Căci cele ale tale nu pot fi hotărnicite de cugete sau de cuvinte, pentru că toate covârșesc și cuget, și cuvânt! Dar cu putință este să fii cântată, tu, cea care primești cu iubirea de oameni [cântarea]!

Fîindcă tu ești loc al tuturor harurilor, plinătatea a toată frumusețea și bunătatea, tablă și icoană însuflețită a tot binele, și a toată bunătatea, ca una care singură ai fost învrednicită în chip concentrat de harismele Duhului sau mai degrabă, ca una care singură ai avut în chip minunat în cele dinlăuntru ale tale pe Cel în Care sunt vistieriile tuturor acestor [harisme] și te-ai făcut Lui cort minunat. Iar acum, prin moarte, ai trecut de aici către nemurire și cu dreptate te-ai mutat de pe pământ la cer, ca să fii împreună locuitoare cu Acesta în corturile cele mai presus de ceruri de-a pururea, grijindu-te de acolo de moștenirea ta și cu rugăciunile tale cele neadormite către Dânsul făcându-L milostiv tuturor.

13. Pe atît este Născătoarea de Dumnezeu mai aproape de Dumnezeu față de cei care sunt aproape de Dumnezeu, pe cît a fost învrednicită de privilegii mai mari decît toți. Și nu mă refer numai la oameni, ci și la toate ierarhiile îngerești. Căci despre cinul cel mai de sus al acestora, *Isaia scrie: Și serafimii stăteau în cerc în jurul Lui*²³. Iar despre aceasta, *David zice iarăși: Stătut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta*²⁴. Vedeți diferența stării? De aici puteți vedea și diferența ordinii în ceea ce privește vrednicia. Căci serafimii [stau] în jurul lui Dumnezeu, în vreme ce aproape de [lângă] Însuși Acela stă singură Împărăteasa a toate, care este admirată și lăudată de Însuși Dumnezeu, Care o proclamă asemenea puterilor din jurul Lui și zice potrivit celor spuse în *Cântarea Cântărilor: Ce frumoasă ești, de-aproapea Mea!*²⁵. Mai strălucitoare decît lumina, mai înfloritoare decît raiurile cele dumnezeiești, mai împodobită decît toată lumea văzută și nevăzută. Și nu doar [că stă] aproape, ci pe drept cuvânt [că stă] și de-a dreapta. Căci unde a șezut Hristos în ceruri, adică de-a dreapta mării²⁶, acolo și aceasta

²³ Is. 6, 2.

²⁴ Ps. 44, 10.

²⁵ Cf. Cânt. 1, 15; 4, 1; 6, 4 (LXX).

²⁶ Cf. Evr. 1, 3.

a stănut, cea care urcă acum de pe pământ la cer. Nu numai fiindcă dorește și este dorită mai mult decât toate, prin înseși rânduiețile firești²⁷, ci și fiindcă e cu adevărat tron al Lui. Iar unde șade Împăratul, acolo stă și tronul Lui.

14. Acest tron l-a văzut și Isaia în mijlocul aceluia cor heruvimic și a spus că e *înalt și ridicat*²⁸, arătând că Maica lui Dumnezeu întrece puterile cele cerești. De aceea, [Iezechiel] îi introduce pe îngerii înșiși care Îl slăvesc pe Dumnezeu plecând de la ea și zic: *Binecuvântată este slava Domnului din locul Lui*²⁹. Iar Iacov patriarhul, văzându-l prin ghicituri, zice: *Cât de înfricoșător este locul acesta! Nu este altceva decât Casa Domnului și însăși poarta cerului*³⁰. Și David, pe de altă parte, unind cu sine mulțimea celor mântuiți, și folosindu-se ca de niște corzi și sunete diferite de cei armonizați din neamuri diferite într-o singură credință de această Pururea Fecioară, dă tonul unui cântec întru totul armonios, care să fie spre cântarea ei: *Pomeni-voi numele tău în tot neamul și neamul; pentru aceasta popoarele îți vor mărturisi laudă în veac și în veacul veacului*³¹.

15. Vedeți că toată făptura aduce laudă acestei Maici Fecioare și nu în anii trecuți, ci în veac și în veacul veacului? De aici se poate vedea că ea nu va înceta în tot veacul să facă bine întregii zidiri, și nu vorbesc aici numai de cea a noastră, ci și de ordinele cele nematerialnice și mai presus de fire. Căci faptul că împreună cu noi și acestea se împărtășesc și se ating numai prin ea de Dumnezeu, de acea fire neatinsă, l-a arătat limpede Isaia³². Fiindcă nu l-a văzut pe serafim luând cărbunele în chip nemijlocit de pe jertfelnic, ci [l-a văzut] luându-l cu un clește, prin care s-a și atins de buzele profetice, dându-le curăție. Iar această [vedenie] a cleștelui era identică cu marea

²⁷ Adică relația presupusă între mamă și fiu.

²⁸ Cf. Is. 6, 1.

²⁹ Iez. 3, 12.

³⁰ Fc. 28, 17.

³¹ Ps. 44, 18.

³² Cf. Is. 6, 6-7.

vedere pe care a văzut-o Moise, și anume, rugul care ardea în foc și nu se mistuia³³. Dar cine nu știe că Maica Fecioară este și acel rug, și cleștele însuși, cea care a zămislit fără să se aprindă focul cel dumnezeiesc, și, în acest caz, un arhanghel slujind zămislirii și unind prin ea cu neamul omenesc pe Cel care ridică păcatul lumii și curățindu-ne prin acea negrăită unire? Așadar, ea singură e hotar între firea zidită și cea nezidit, și nimeni n-ar putea veni la Dumnezeu dacă prin ea nu ar fi cu adevărat luminat de sfeșnicul cel cu adevărat cu dumnezeiască strălucire. Căci zice: *Dumnezeu e în mijlocul ei și nu se va clătina*³⁴.

16. Iar dacă răsplătirile sunt pe măsura dragostei față de Dumnezeu, și cel care iubește pe Fiul e iubit de Fiul și de Tatăl Lui și devine sălaș al Amândurora, locuind Aceștia în el și umblând [cu el] în chip tainic, potrivit stăpâneștii făgăduințe³⁵, cine L-ar putea iubi pe Acesta mai mult decât Maica Lui, care nu numai că L-a născut [ca] Unul-Născut, ci L-a născut singură fără însoțire [cu un bărbat], ca astfel dragostea ei să fie îndoită, nefiind împărțită cu cineva care să-i fie părtaș. Și cine ar putea fi iubit mai mult de Unul-Născut decât Maica Lui, dat fiind că din singură aceasta a ieșit în veacurile de pe urmă³⁶, după cum și înainte de veci [a ieșit] din singur Tatăl? Cum, dar, să nu fie înmulțite de către Cel care a venit să plinească Legea³⁷, în plus față de dispoziția cuvenită [de Fiu], și cele ale cinstirii datorate ei potrivit Legilor?

17. Așadar, după cum numai prin ea a venit [Hristos] la noi și *S-a arătat pe pământ și cu oamenii a petrecut*³⁸, fiind nevăzut tuturor înainte de ea, așa și în veacul viitor cel nesfârșit toată purcederea de dumnezeiască arătare de lumină, toată descoperirea de dumnezeiești taine și toată vederea harismelor

³³ Cf. Ieș. 3, 2.

³⁴ Ps. 45, 5.

³⁵ Cf. In 14, 21-23.

³⁶ Cf. Evr. 1, 2.

³⁷ Cf. Mt. 5, 17.

³⁸ Bar. 3, 38.

duhovnicești va fi tuturor cu neputință de cuprins fără ea. Primind ea prima plinătatea care pe toate le străbate a Celui care le plinește pe toate³⁹, o face cu putință de cuprins tuturor, împărțind fiecăruia după putere, potrivit proporției și măsurii curăției fiecăruia, astfel încât aceasta este și vistierie, și stăpână a bogăției dumnezeirii.

18. Apoi este și această lege veșnică în ceruri, și anume, ca cele mai mici să participe prin cele mai mari la Cel așezat dincolo de ființă. Iar cea mai mare dintre toți în chip fără asemănare fiind Fecioara Maică, [urmează] că prin ea se vor împărtăși [de Dumnezeu] cei care se vor împărtăși de Dumnezeu, pe ea o vor cunoaște loc al Celui neîncăput cei care Îl cunosc pe Dumnezeu și pe aceasta o vor cânta după Dumnezeu cei care-L cântă pe Dumnezeu. Ea este pricina celor de dinaintea ei, apărătoarea celor de după ea și cea care procură cele veșnice. Ea este subiectul profețiilor, începătura apostolilor, temelia mucenicilor, fundamentul dascălilor. Ea este slava celor de pe pământ, desfătarea celor cerești, podoaba a toată zidirea. Ea este început, izvor și rădăcină a bunurilor celor negrăite. Ea este pisc și desăvârșirea a tot [ce e] sfânt.

19. O, Fecioară dumnezeiască și acum cerească, cum voi grăi toate ale tale? Cum te voi slăvi pe tine, vistieria slavei? Și numai pomenirea ta sfințește pe cel care o face! Și numai aplecarea spre tine face mai strălucitoare mintea, ridicând-o pe dată către înălțimea cea dumnezeiască! Prin tine se limpezește ochiul minții! Prin tine se luminează duhul prin venirea Duhului Dumnezeiesc! Căci te-ai făcut vistiernică și cuprindere a harurilor, nu ca să le ții pentru tine, ci ca să umpli pe toate de har. Căci împărțitorul vistieriilor nedeșertate veghează împărțirea lor [și] pentru ce ar fereca cineva o fericire care nu se împuținează?

20. Dăruiește, așadar, cu îmbeșugare, întregului tău popor, acestei a tale moșteniri, milele tale și harurile tale, o,

³⁹ Cf. Ef. 1, 23; cf. Ef. 4, 10.

Stăpână! Dă-ne dezlegare de cele cumplite care ne stăpânesc! Vezi de câte și de ce fel suntem istoviți, de ale noastre, de cele străine, de cele din afară, de cele dinlăuntru! Pe toate le întoarce spre mai bine cu puterea ta, pe cei dinlăuntru și pe cei de un neam cu noi îmblânzindu-i unii față de alții, iar pe cei care din afară ne împresoară precum fiarele cele sălbatice alungându-i. Dă-ne în locul patimilor noastre ajutorul și vindecarea ta, împărțind și sufletelor și trupurilor noastre harul cel îmbelșugat și de ajuns pentru toate. Și dacă nu-l încăpem, fă-ne mai încăpători. Și dă-ne cu adăugire, încât mântuiți și împuterniciți cu harul tău, să-L slăvim pe Cuvântul cel mai înainte de veac, Care din tine S-a întrupat pentru noi, dimpreună cu Cel fără de început al Său Părinte și cu Duhul cel de viață Făcător, acum și pururea și în vecii cei fără de sfârșit. Amin!

The first thing I noticed when I stepped out of the airplane was the fresh air. It felt like a breath of life after being cooped up in a small cabin for hours. The sun was shining brightly, and the birds were chirping happily. I took a deep breath and smiled. This was my first time flying solo, and I was feeling a mix of excitement and nervousness.

As I walked through the airport, I saw many people with luggage, some looking tired and some looking happy. I found my gate and waited for my flight to board. The pilot came out and gave a short speech, thanking everyone for flying with us. I took my seat and fastened my seat belt. The plane started to move, and I felt a slight lurch. I looked out the window and saw the runway stretching out behind us.

The flight was smooth and uneventful. I spent most of the time reading a book and listening to music. The cabin crew was friendly and attentive, making sure everyone was comfortable. I felt safe and relaxed, even though I was flying alone. The pilot announced that we were approaching the destination. I looked out the window and saw the airport buildings and parking lots. The plane landed smoothly, and I felt a sense of accomplishment.

I stepped out of the plane and walked towards the baggage claim. I saw my suitcase and picked it up. I felt a sense of relief and freedom. I had done it! I had flown solo, and I was proud of myself. I took a deep breath and smiled. This was just the beginning of my adventure.

I had always dreamed of flying solo, and now it was a reality. I had overcome my fears and taken a big step towards my goal. I felt a sense of pride and accomplishment. I had done it! I had flown solo, and I was proud of myself. I took a deep breath and smiled. This was just the beginning of my adventure.

I had always dreamed of flying solo, and now it was a reality. I had overcome my fears and taken a big step towards my goal. I felt a sense of pride and accomplishment. I had done it! I had flown solo, and I was proud of myself. I took a deep breath and smiled. This was just the beginning of my adventure.

I had always dreamed of flying solo, and now it was a reality. I had overcome my fears and taken a big step towards my goal. I felt a sense of pride and accomplishment. I had done it! I had flown solo, and I was proud of myself. I took a deep breath and smiled. This was just the beginning of my adventure.

I had always dreamed of flying solo, and now it was a reality. I had overcome my fears and taken a big step towards my goal. I felt a sense of pride and accomplishment. I had done it! I had flown solo, and I was proud of myself. I took a deep breath and smiled. This was just the beginning of my adventure.

I had always dreamed of flying solo, and now it was a reality. I had overcome my fears and taken a big step towards my goal. I felt a sense of pride and accomplishment. I had done it! I had flown solo, and I was proud of myself. I took a deep breath and smiled. This was just the beginning of my adventure.

Omilia a XXXVIII-a

La întâia [Evanghelie] de la Utrenie¹; întru care [se arată] și că nu e de ajuns dumnezeiescul Botez să-l mântuiască pe om dacă nu se străduie să aibă și păzirea dumnezeieștilor porunci

1. Cel ce este mai înainte de cele ce sunt și Care din bunătate a făcut cele ce sunt din cele ce nu sunt este în toate, chiar dacă este mai presus de toate. Așadar, era în lume și înainte de a veni [în ea] cu trupul, dar lumea nu L-a cunoscut, fiindcă nu a voit². Câți însă au voit, L-au cunoscut. De aceea, cei care [L-]au cunoscut au fost primiți, iar cei care nu [L-]au cunoscut au fost lepădați, după cum și Pavel zice, scriind despre elini – [Pavel] care a și voit, și care a fost voit, și care s-a străduit să prindă [îndreptarea], drept pentru care a și fost prins de Hristos, Domnul nostru³ –: *și precum nu au încercat să aibă pe Dumnezeu în cunoștință, [așa și] Dumnezeu i-a lăsat la mintea [lor] cea fără judecată*⁴. Așadar, cei care nu au voit și care nu L-au cunoscut sunt și aceștia la fel cu [elinii]. Dar cine sunt cei care L-au cunoscut înainte de dumnezeiasca înomenire? Mulți, [dar] probabil înainte de toți și mai presus de toți au fost Avraam, Isaac și Iacov. De aceea au și fost primiți cu dreptate de Dumnezeu.

¹ Cf. Mt. 28, 16-20.

² Cf. In 1, 10.

³ Cf. Filip. 3, 12.

⁴ Rom. 1, 28.

2. Și nu numai aceștia [au fost primiți], ci și tot neamul care e din ei, astfel încât aceștia să [poată] fi și să se numească poporul lui Dumnezeu, și – o negrăit mare dar! – mai apoi să [poată] ajunge neam⁵ al lui Dumnezeu. Căci, atunci când a trebuit să Se arate acestei lumi în trup, nu numai că a luat [trup] de la ei, ci a și venit în primul rând la ei, după cum zice Însuși Domnul în Evanghelii: *Nu am venit decât către oile cele pierdute ale casei lui Israel*⁶. Căci văzându-i căzuți din acea cucernicie și virtute părintească și [văzând] că resping cunoașterea Lui, nu a suferit, datorită părinților lor celor cucernici, să îi treacă cu vederea, ci, *S-a coborât, plecând cerurile*⁷, *făcându-Se întru asemănarea oamenilor*⁸ și a petrecut împreună cu aceștia, grăind și făcând cele ale lui Dumnezeu. Și nu simplu zicând și făcând, ci covârșindu-i cu faceri de bine potrivite lui Dumnezeu: curățind pe leproșii cei dintre ei, luminându-i pe cei orbi ai lor, îndrăvenindu-i pe paralizici, îndreptând pe gârbovi, alungând pe demoni din cei demonizați și, pe scurt, tămăduind de toată boala, de toată neputința și de toată nebunia și aducând la viață pe cei morți numai cu porunca Sa.

3. Însă când aceia nu numai că L-au respins – [căci] ai Săi [nu L-au primit] pe Binefăcătorul, Care întru ale Sale a venit⁹ –, ci, ca să spun cel din urmă lucru, L-au dat morții, și încă moarte pe cruce – Vai, ce nebunie! – [socotindu-L] ca pe un potrivnic al lui Dumnezeu pe Dumnezeu [Fiul] Care pentru ei S-a arătat lor în trup, pe drept au fost lepădați și aruncați de Cel care a grăit către ei: *Iată, se lasă pustie casa voastră*¹⁰. Și s-a făcut înlăturarea lor împăcare a lumii¹¹, iar noi am fost miluiți prin neascultarea lor¹² sau, mai degrabă, – O, adâncul bogăției, înțelepciunii

⁵ „Strămoși după trup ai lui Dumnezeu”.

⁶ Mt. 15, 24.

⁷ Ps. 17, 10 (LXX).

⁸ Filip. 2, 7.

⁹ Cf. In 1, 11.

¹⁰ Mt. 23, 38.

¹¹ Cf. Rom. 11, 15

¹² Cf. Rom. 11, 30.

și cunoașterii lui Dumnezeu!¹³ –, ca să zic iarăși după apostol: *I-a închis Dumnezeu pe toți în neascultare, ca pe toți să-i miluiască*¹⁴.

4. Căci tocmai l-am auzit pe Evanghelistul Matei binevestind că *cei unsprezece ucenici au mers în Galilea, la muntele unde le-a poruncit lor Iisus, și văzându-L, I s-au închinat Lui, ei care se îndoiseră*¹⁵ – dar apropiindu-Se Domnul și vorbindu-le, s-au încredințat – *Și apropiindu-Se Iisus, le-a vorbit lor, zicând: Datu-mi-S-a toată puterea în cer și pe pământ. Mergând, învățați toate neamurile*¹⁶. Acesta este motivul pentru care am spus mai înainte cuvântul acela apostolic, că *înlăturarea iudeilor s-a făcut împăcare a lumii și am fost miluiți prin neascultarea lor*¹⁷. Căci Cel care a zis mai întâi către ucenicii Săi: *În calea păgânilor să nu mergeți și în cetate de samarineni să nu intrați, ci mergeți mai degrabă către oile cele pierdute ale casei lui Israel*¹⁸, Același zice acum: *Mergând, învățați toate neamurile*¹⁹. Căci înainte, când noi eram neascultători și nu voiam să-L cunoaștem pe Dumnezeu, Care era în lume și Care era vestit de buna întocmire a ființelor, pe bună dreptate Domnul vorbea, prin Sine și prin profeții Lui, cu cei care-L cunoșteau în chip ascultător. Acum însă, când și aceia s-au făcut neascultători, nimic nu stă împotriva judecării lui Dumnezeu ca și noi să fim miluiți și să fim învățați de El prin sfinții apostoli. Și poate aceasta înseamnă [spusa]: *Datu-Mi-s-a toată puterea în cer și pe pământ*²⁰, pentru că mai înainte judecata [lui Dumnezeu] nu îngăduia ca noi, cei necredincioși, să fim miluiți la fel cu cei credincioși și să fim chemați către cele cerești.

5. Dar acum, și pe cei care mai înainte, și pe cei care mai apoi [iudeii] s-au închis în necredință, și pe unii, și pe alții,

¹³ Rom. 11, 33.

¹⁴ Rom. 11, 32.

¹⁵ Mt. 28, 16-17.

¹⁶ Mt. 28, 18-19.

¹⁷ Cf. Rom. 11, 30.

¹⁸ Mt. 10, 5-6.

¹⁹ Mt. 28, 19.

²⁰ Mt. 28, 18.

pe toți, Dumnezeu i-a miluit pe cei pe care a voit cu puterea Sa cea dată de judecata Sa [cea dreaptă]. A voit și ne-a miluit pe noi, cei dintre neamuri, sau mai degrabă pe toți, pentru că este Dumnezeu al tuturor. Căci, pe de o parte, a voit să facă începutul milei de la noi, iar nu de la cei care acum sunt neascultători [iudeii]. Dar nu S-a întors cu totul nici de la aceia, pentru că le-a deschis, prin noi, și acelora poarta mântuirii – dacă vor voi –, și pe aceia dintre ei care se apropie de Biserica noastră îi primește bucuros. Căci ei nu au greșit ca să cadă²¹, ci ca prin greșeala lor să ne vină mântuirea nouă, celor care mai înainte eram neascultători, [lucrurile acestea ducând și] la întărâtarea râvnei lor și la tragerea lor către o mântuire asemenea, doar dacă nu își închid de bunăvoie ochii și nu își astupă urechile, ca nu cumva, văzând, și auzind și crezând să fie mântuiți. S-a întâmplat ceva asemănător cu aceasta: cineva se apucă să încline într-o parte un vas care are în el un izvor de ulei; dar pomindu-se [din vas] o revărsare îmbelșugată, aceasta va curge nu doar în partea spre care e aplecat vasul, ci va da pe afară, inundând și partea cealaltă. Căci înclinându-se către neamuri adâncul dumnezeieștilor milostiviri cele din Trupul cel închinat, pentru că iudeii l-au apucat împotriva, a îmbrățișat [acest adânc] nu numai pe cei credincioși dintre neamuri, ci și pe cei [credincioși] dintre iudei.

6. *Datu-Mi-s-a toată puterea²² în cer și pe pământ²³*. Aceasta poate fi înțeleasă și după omenitatea [Mântuitorului]. Pentru că autoritatea pe care o avea din veac ca Dumnezeu, precum și puterea, și slava, și înălțimea cea mai presus de ceruri, și vrednicia acum le ia ca om. *Datu-Mi-s-a Mie*, adică Celui înviat din morți, *toată puterea în cer și pe pământ*. Moartea nu mai stăpânește asupra trupului, căci în Mine mortalitatea trupului a fost înghițită de viață²⁴. Moartea nu mai este sfârșitul cel

²¹ Rom. 11, 11.

²² Cu sens de autoritate.

²³ Mt. 28, 18.

²⁴ Cf. II Cor. 5, 4.

din urmă și definitiv, căci în Mine viața cea fără de moarte a luat locul morții, și prin Mine toți cei morți se vor muta la viața veșnică. Moartea nu va mai stăpâni trupurile celor morți de pe pământ, căci Eu voi așeza pe tron, în ceruri, trupul Meu cel pământesc, și împărățind cu el în ceruri, iarăși voi veni și voi judeca tot pământul ca un Împărat al universului. Și pe cei vrednici de pământ îi voi lăsa pământului, în vreme ce pe cei îndreptați îi voi ridica cu trupurile la ceruri și le voi dăruî Împărăția cerurilor. *Mergând, faceți ucenici [din] toate neamurile, botezându-i și învățându-i*²⁵. Și aceasta ține de puterea pe care a primit-o, pentru că nu a zis doar *învățați, ci faceți ucenici [din] toate neamurile*. Căci a învăța era doar a apostolilor, ca împlinitori ai poruncii, în vreme ce a dobândi ucenici și a-i boteza, ucenici care se amestecau în număr mare din fiecare neam și rasă, nu mai era doar [lucrarea] celor care învățau [a apostolilor], ci și a ascultătorilor lor, sau mai bine zis, a dumnezeiescului har și a puterii Celui care a poruncit. Aceasta a arătat-o și dumnezeiescul Pavel spunând: *Datu-mi-s-a har spre ascultarea [credinței] la toate neamurile*²⁶.

7. *Botezându-i în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh*²⁷. Vedeți cum e vestită deoființimea și de-o-cinstirea celor Trei Persoane închinată? Căci unul este numele Celor Trei, una este sfințirea care ne vine de la Aceste [Persoane] și una este credința față de Ele. S-a vorbit de multe ori în Evanghelie despre Aceste [Persoane], dar în ghicitură. Și când S-a botezat Domnul, S-a arătat lămurit [Treimea] cea în trei Ipostasuri, dar nu la fel [de clar] s-a arătat și deoființimea și de-o-cinstirea Lor²⁸. Acum însă Domnul poruncește să fie vestit și pus în inima credincioșilor de la început că fără această dogmă și fără credința cea cu privire la ea nu e cu putință în niciun fel a temelui începutul dreptei cinstiri de Dumnezeu. Dar nu a zis

²⁵ Mt. 28, 19-20.

²⁶ Rom. 1, 5.

²⁷ Mt. 28, 19.

²⁸ Cf. Mt. 3, 13-17.

numai botezându-i, ci și învățându-i să păzească toate câte v-am poruncit vouă²⁹. Astfel încât nu e de ajuns numai Botezul pentru a-l face pe om ucenic al Evangheliei, ci e nevoie și de păzirea dumnezeieștilor porunci, și încă a tuturor. Căci zice: *învățându-i să păzească toate câte v-am poruncit vouă*, și nu doar unele. Bine a scris Iacov, fratele lui Dumnezeu, zicând: *Cine va păzi toată legea, dar va greși într-o singură [poruncă], s-a făcut vinovat față de toate [poruncile]*³⁰. Căci printr-un singur păcat, cel care cade și nu se ridică prin pocăință din groapa păcatului se face călcător al legii harului. Așadar, zice [Iacov]: *Așa să grațiți și așa să faceți, ca unii care veți fi judecați de legea libertății*³¹. Căci Legea lui Hristos este legea libertății, pentru că ne-a eliberat pe noi prin dumnezeiescul Botez de legea păcatului și a morții³².

8. Dacă, așadar, nu ne vom strădui până la sfârșit să ne păzim libertatea prin fapte și cuvinte la care nu încape reproș, sau dacă am căzut, și [nu ne vom strădui] să ne revenim prin pocăință, vom fi judecați de însași legea care [ne-]a eliberat, ca unii care nu am păzit libertatea cea dată nouă. De aceea Pavel cel dumnezeiesc zice despre sine: *Eu așa alerg, nu ca la întâmplare. Așa mă lupt, nu ca lovind aerul. Ci îmi chinuiesc trupul și îl supun robiei, ca nu cumva altora propovăduind, eu să mă fac netrebnic*³³. Iar către noi, ca să ne stârnească un zel asemănător, a zis: *Nu știți că acei care aleargă în stadion, toți aleargă, dar unul ia premiul?*³⁴. Nu a spus însă aceasta ca de aici [să se înțeleagă] că unul singur ia premiul mântuirii, ci că iau premiul aceia care se străduiesc foarte tare, fie că e unul, fie că sunt mulți. Căci acel premiu al chemării de sus³⁵ este nesfârșit și ajunge tuturor, împărțindu-se fără să se împuțineze.

²⁹ Mt. 28, 20.

³⁰ Iac. 2, 10.

³¹ Iac. 2, 12.

³² Cf. Rom. 8, 2.

³³ I Cor. 9, 26-27.

³⁴ I Cor. 9, 24.

³⁵ Filip. 3, 14

9. De aceea, iarăși, acesta îi îndeamnă pe toți, zicând: *Alergați așa, ca să luați*³⁶. Dar arătând și felul alergării, zice: *Tot cel ce se luptă se înfrânează de la toate*³⁷, fără să se predea vreodată vreuncea din plăcerile cele oprite, până la sfârșit. Iar apoi, ca și cum cei botezați ar fi obiectat și ar fi zis că sunt bine primiți de Dumnezeu doar prin Botez, fără fapte, el arată prin tipuri din Legea Veche și îi convinge că Dumnezeu nu binevoiește față de nimeni care, deși are o credință fermă, nu se îndeapartează de patimile, cuvintele și faptele cele rele: *Căci nu voiesc, fraților, ca voi să nu știți că părinții noștru au fost toți sub nor și că toți au trecut prin mare, și toți, întru Moise, au fost botezați în nor și în mare, și toți au mâncat aceeași mâncare duhovnicească, și toți aceeași băutură duhovnicească au băut, pentru că beau din piatra cea duhovnicească care îi urma. Iar piatra era Hristos. Dar cei mai mulți dintre ei nu au plăcut lui Dumnezeu*³⁸.

10. Toate acestea erau tipuri ale Sfințelor noastre Taine. Marea [era tip] al apei Botezului; norul [era tip] al Dumnezeiescului Duh, Care de sus îi adumbrește în chip tainic pe cei botezați; mâncarea și băutura [erau tip] al Trupului și Sângelui lui Hristos, din care noi ne împărtășim, ca să zicem așa, în fiecare zi. De aceea și materia cea neînsuflețită și fără de simțire, piatra aceea, Pavel a numit-o duhovnicească. Căci așa cum se numește firesc trupul căruia i se dă putere și este mișcat de suflăt, la fel, este duhovnicesc trupul care este pus în lucrare, în chip mai presus de fire, de Dumnezeiescul Duh³⁹. Așadar, pentru că piatra aceea care era pusă în lucrare în chip minunat de Duhul avea în ea izvorul apei, [izvor] care o însoțea, și care izbucnea din ea din belșug, pe bună dreptate a fost numită de Pavel [piatră] duhovnicească și a fost luată drept tip al trupului lui Hristos. Căci și [trupul lui Hristos], fiind pus în

³⁶ I Cor. 9, 24.

³⁷ I Cor. 9, 25.

³⁸ I Cor. 10, 1-5.

³⁹ Cf. I Cor. 15, 44.

lucrare de plinătate dumnezeirii care locuia în el⁴⁰, are și să din belșug celor ce se apropie cu credință izvorul vieții celei veșnice.

11. Dar [să revenim] acum la cuvântul nostru. Spunând dumnezeiescul Pavel că aceia de dinaintea noastră s-au împărtășit de toate tainele în tip, a adăugat: *Dar cei mai mulți dintre ei nu au plăcut lui Dumnezeu, căci au căzut în pustie și s-au făcut tipuri ale noastre, ca să nu poftim la cele rele după cum au poftit aceia*⁴¹. Zicând acestea, [arată] clar că după cum aceora care se aplecau spre poftele rele, tipurile tainelor date lor nu le-au folosit la nimic și nici nu i-au scăpat de părăsirea lui Dumnezeu, drept pentru care, stricându-se în afara [pământului făgăduinței], nu s-au mântuit în acesta, la fel și noi, dacă alegem să trăim în păcate, dumnezeiescul Botez și dumnezeieștile Taine care urmează acestuia nu ne izbăvesc de judecata cea veșnică, ci vom cădea din moștenirea cea cerească, precum aceia din pământul făgăduinței, trăind în chip nepocăit și neascultând de dumnezeieștile porunci. De aceea ne îndeamnă iar [Pavel], zicând: *Nu fiți necredincioși, fraților, și nici nu învățoșați inimile voastre, precum aceia în ziua ispitirii în pustie*⁴². *Căci împotriva cui S-a înfuriat? Nu împotriva celor care au păcătuit, ale căror oase au căzut în pustie? Și cui S-a jurat că nu vor intra întru odihna Sa dacă nu celor neascultători? Și vedem că nu au putut să intre*⁴³. *„Nici să ne desfrânăm, cum s-au desfrânat unii dintre ei și au căzut, într-o singură zi, douăzeci și trei de mii. Nici să ispitim pe Domnul”*⁴⁴, necrezând în făgăduințele Lui față de noi și neascultând de poruncile și de rânduielile Lui, precum *L-au ispitit unii dintre ei și au pierit de șerpi. Nici să cârtim, precum au cârtit unii dintre ei și au fost nimiciți de pierzătorul*⁴⁵.

⁴⁰ Cf. Col. 2, 9.

⁴¹ I Cor. 10, 5-6.

⁴² Evr. 3, 8; cf. Evr. 3, 15; Ieș. 15, 23; 17, 7.

⁴³ Evr. 3, 17-19.

⁴⁴ I Cor. 10, 8-9; cf. Num. 25, 1-9; 26, 62.

⁴⁵ I Cor. 10, 9-10; Ieș. 16, 2; Num. 14, 2; 14, 36; 16, 11-35.

12. Căci putem vedea și la noi aceste fapte rele și aceste patimi cu totul înfricoșătoare și ne putem da seama că din pricina păcatelor noastre rău pățimim și suntem încercați cu aceleași lucruri înfricoșătoare ca și aceia. Căci cine nu cunoaște focul lăcomiei care arde la noi și care se ridică la înălțime, ajungând aproape peste tot: în tributurile publice, în piețele de obște, în agricultură, în schimburile [de mărfuri] și în negoțuri? [Acest foc] și-a făcut loc și în sfintele lăcașuri și s-a obrăznicit în zilele de sărbătoare, făcând și praznicele nepraznice prin nebunia și deșertăciunea cea plină de sânge și mincinoasă a multora după câștig. Prin ce se deosebesc de șarpele care odinioară îi șoptea Evei sau de șerpia aceia care mușcau în pustie, aceștia care [acum], prin șoptituri și născociri viclene provoacă între noi discordii interne? Câți dintre ai noștri nu țin seama de cumpătare și nu le mai ajung căsătoriile cele după lege, ci aleargă după desfrânate și după paturi fără de lege?

13. Din pricina acestora și a [altora] asemenea, mulți dintre ai noștri au căzut pradă, unii sabiei, alții jafului, și vor mai cădea, dacă nu se vor pocăi. Căci chiar dacă cineva ar scăpa aici de acea mânie viitoare, după moarte nu va [mai] scăpa, pentru că de ea nu pot fugi cei care au trăit nepocăit. *Pentru acestea, zice, vine mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultării*⁴⁶, și cea prezentă, și cea viitoare. Să ne întoarcem, așadar, fraților, fiecare dintre noi de la răutăți. Să nu facem răul, și rău nu ni se va întâmpla, ci să învățăm să facem bine, iar pe cele rele să le lepădăm prin mărturisire și prin cuvenita pocăință. Și dacă nu vom putea să ajungem [să dobândim] în chip desăvârșit virtuțile, să câștigăm, prin smerenia cea către Dumnezeu, prin milostenia către cei săraci din bunurile noastre și prin alegerea de a-i răbda pe cei ce [ne]-au greșit, iertarea cea de sus, iar prin iubirea de oameni a lui Dumnezeu, să plinim lipsa noastră de fapte bune, ca să rămână neîncetat cu noi Domnul, potrivit făgăduinței. Căci, după ce le-a poruncit ucenicilor să boteze

⁴⁶ Ef. 5, 6.

și să învețe, a adăugat: *Și, iată, Eu sunt cu voi în toate zilele, până la sfârșitul veacului*⁴⁷.

14. Cei care au auzit acestea cu propriile urechi, după ce au slujit voii lui Dumnezeu în neamul acela, au trecut din cele de aici. Așadar, făgăduința este și pentru noi, cei care din neam în neam, până la sfârșitul veacului, credem în El și ne arătăm credința prin fapte, astfel încât, avându-L de aici pe Domnul cu noi, să dobândim întru El și bunătățile cele prezente, și pe cele viitoare, spre slava Lui și a Celui fără de început al Său Părinte și a Duhului cel împreună veșnic, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin !

⁴⁷ Mt. 28, 20.

Omilia a XXXIX-a

Rostită la litia ținută la plaga de atunci, cea neobișnuită și larg răspândită, a morții

1. Ioan, Teologul cel iubit al lui Hristos, spune: *Dacă inima noastră nu ne osândește, avem îndrăznire către Dumnezeu și ceea ce cerem primim de la El, pentru că păzim poruncile Lui și cele plăcute înaintea Lui facem*¹. Noi însă, care avem o conștiință care se osândește pe sineși², care suntem trași îndărăt [de] poftele noastre cele rele, care respingem poruncile lui Dumnezeu și facem înaintea Lui cele spurcate, care ne îmbătăm în fiecare zi și ne petrecem ziua în vin și căutăm unde este de băut, noi, care ne petrecem nopțile în necurăția sufletului și a trupului, care conviețuim cu nedreptatea și lăcomia, care ne bucurăm de hoții și de răpiri, care avem invidie și ură unii față de alții, care ne ocărăm reciproc, care ne grăim de rău unii pe alții, care urâm toată virtutea și învățarea și ne aruncăm spre tot chipul păcatului, cum să avem îndrăznire să cerem ceva de la Dumnezeu prin rugăciune și psalmodie? De unde să așteptăm să luăm [împlinirea] cererilor de la Dumnezeu, de vreme ce noi respingem voile lui Dumnezeu? Căci, după psalmist, *i-a zis Dumnezeu păcătosului: De ce povestești îndreptările Mele și iei legământul Meu în gura ta? Tu ai urât învățătura și ai dat la spate cuvintele Mele. Dacă vedeai un hoț, i te alăturai, și cu cel desfrânat*

¹ 1 In 3, 21-22.

² Cf. Tit 3, 11.

îți puneai partea. Gura ta înmulțea nedreptatea și limba ta împletea vicleșug. Stând, grăiai împotriva fratelui tău și împotriva fiului maircii tale ai pus sminteală. Te voi muștra și voi pune înaintea feței tale fărădelegile tale. Pricepeți acestea, cei ce uitați de Dumnezeu, ca nu cumva să vă răpească și să nu aveți izbăvitor³. Așa după cum și noi suntem răpiți astăzi, și nu este cel ce izbăvește, nu este cel care să ajute.

2. Dar [veți zice] că nu fiecare dintre noi are toate chipurile de păcate enumerate mai sus? Însă fiecare dintre noi, prin unul din acestea, sau și mai multe, toți ne-am abătut, împreună netrebniți ne-am făcut⁴. Și într-adevăr, fiecare din aceste [păcate] este de ajuns pentru a îndepărta mila lui Dumnezeu și a atrage mânia Sa. Ce i-a făcut pe israeliți nevrednici de tablele cele de Dumnezeu lucrate? Nu beția? Căci urcând Moise în munte, a postit patruzeci de zile și a vorbit lui Dumnezeu pentru popor. Acolo a primit și tablele cele nefăcute de mână, scrise cu degetul lui Dumnezeu⁵, și a coborât, purtând darul pentru israeliți. Dar pe când era [încă] departe, i-a simțit din zarva și din strigătul cel necuviincios că sunt beți, și după ce a zis: *Eu aud glas de oameni beți*⁶, judecându-i nevrednici de [tablele] cele făcute și scrise de însăși mâna lui Dumnezeu, a spart acele table⁷, i-a înarmat împotriva lor pe cei care nu își clătinaseră mințile cu băutura și nici nu își făuriseră un dumnezeu al celor beți, și a ucis cu ei mai multe mii, și astfel l-a îmblânzit pe Dumnezeul celor nebăutori⁸. Și iarăși urcând, aduce jos alte table, scrise la fel⁹, dar care nu mai erau la fel [cu primele], căci erau din materia cea de jos¹⁰. Vedeti, dar, că beția era din [Legea] Veche aducătoare de moarte? De câtă

³ Ps. 49, 16-22.

⁴ Cf. Rom. 3, 12.

⁵ Cf. Ieș. 31, 18.

⁶ Cf. Ieș. 32, 18.

⁷ Cf. Ieș. 32, 19.

⁸ Cf. Ieș. 32, 27-28.

⁹ Cf. Ieș. 32, 15.

¹⁰ Cf. Ieș. 34, 1.

osândire este vrednică și cum îi face nevrednici pe cei care obișnuiesc [să trăiască în beție] și de darurile cele de la Dumnezeu, și de viața cea prezentă! Beția este un demon care stă în materie, este stricare a gândurilor, paralizie a trupului, viață mai rea decât moartea, pricină a întoarcerii de la Dumnezeu. Iar răul și mai mare constă în înstrăinarea de viața cea făgăduită de Dumnezeu: *Căci bețivii nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu*¹¹.

3. Ce [să spunem] despre curvie? A ieșit poporul de atunci al lui Dumnezeu din Egipt cu totul neînarmat, și îi urmărea mulțime de soldați. Și când au ajuns la mare, unii fugind, alții urmărindu-i [pe primii], prin puterea și voia lui Dumnezeu și prin bastonul și mâna lui Moise marea s-a despărțit și pentru unii, și pentru alții: pentru unii s-a retras, despicându-se la mijloc și dându-le cale neprimejdută, iar pe cei care îi urmăreau i-a acoperit cu valuri și i-a aruncat morți pe acele țărături învecinate. Și pe cei neînarmați i-a arătat întru totul înarmați, de vreme ce i-au despuiat [de arme] pe morții aruncați afară [din mare]¹². Iar apoi ce a fost? Au străbătut neînvinși locuri și ținuturi locuite și nelocuite, biruind pe toți cei care li se împotriveau. Însă când au căzut în curvie, într-atât au fost învinși, încât pe dată au pierit atunci în război douăzeci și trei de mii¹³. De aceea și Pavel zice către noi: *Nu curviți, după cum au curvit unii din ei și au căzut într-o singură zi douăzeci și trei de mii*¹⁴. Și dacă Finees, plin fiind de râvnă, nu L-ar fi milostivit pe Dumnezeu, ucigând dintr-o singură lovitură și pe cel ce săvârșea pângărirea și pe cea cu care curvea și stăvilind [astfel] fapta, toți ar fi murit, cercând tot poporul mânia cea dumnezeiască din pricina fărădelegii curviei¹⁵. Iar la voi, cine nu știe

¹¹ I Cor. 6, 10.

¹² Cf. Ieș. 14, 21-30.

¹³ Cf. Num. 25, 1-9; 26, 62. Cartea Numerii precizează că au fost douăzeci și patru de mii.

¹⁴ I Cor. 10, 8.

¹⁵ Cf. Num. 25, 7-11.

că se săvârșește această patimă urâtă de Dumnezeu? Dar nu este nimeni care să împiedice, aproape că nici tatăl pe fiu, nici frate pe frate, nici prieten pe prieten. Ba mai sunt unii care împreună lucrează, deși apostolul spune: *Cu unii ca aceștia nici să nu mâncați*¹⁶. De aceea, toți suntem vrednici de moarte și de toată nimicirea.

4. Dar dacă curvia este vrednică de o asemenea osândă, cu cât mai mult nu va fi pângărirea adulterului? Acesta distruge și aduce la ruină nu numai pe unul sau doi, ci case întregi, bunuri întregi, înrudirile după trup și moștenirile, după ce mai înainte de acestea a umplut sufletele de tot răul și de toată răutatea. De vreme ce invidia naște uciderea, pentru că prin ea, la început, omul a cunoscut cercarea morții – atunci când Cain a săvârșit uciderea de frate¹⁷ –, cum nu va avea [adulterul] dreaptă osândire moartea, sau ceva mai rău decât moartea, dacă există? Și iarăși, cât de mult îl întărește furtul pe Dumnezeu? În vechime, Ahar a fost singurul care a furat, [dar] toată oastea a suportat lovitura până când, după ce au căutat [vinovatul], l-au scos din mijlocul [lor] omorându-l cu pietre¹⁸.

5. Toate acestea s-au scris spre *muștrarea noastră*¹⁹, ca nu [cumva] căzând și noi în aceleași păcate, să suferim aceleași osândiri, sau chiar mai rele. Căci fiind noi învredniciți de dumnezeiasca cercetare mai mult decât poporul acela, suntem vrednici și de bătăi mai mari dacă nu ne păzim [să rămânem] deasupra relelor oprite de Dumnezeu. Căci zice apostolul: *Dacă s-a adevărit cuvântul spus prin îngeri, și toată călcarea de poruncă și neascultarea și-a primit dreapta răsplătire, cum vom scăpa noi dacă vom fi nepăsători la o astfel de mântuire care, luând obârșie din propovăduirea Domnului, ne-a fost adevărită de cei care au ascultat-o, împreună mărturisind și Dumnezeu cu semne și cu minuni,*

¹⁶ I Cor. 5, 11.

¹⁷ Cf. Fc. 4, 5-8.

¹⁸ Cf. Ios. 6, 18-19; 7, 1-26 (LXX).

¹⁹ Cf. I Cor. 10, 11.

și cu puterile cele de multe feluri și împărțite ale Duhului, după voia Lui²⁰.

6. De aceea Anania și Safira, care [totuși] au furat nu dintr-ale altora, ci dintr-ale lor, au fost dați morții de Petru, sau mai degrabă de Dumnezeu, din pricina minciunii – care întotdeauna însoțește furtul²¹. Către [Acest Dumnezeu] zice Profetul David: *Pierde-vei pe toți cei ce grăiesc minciuna*²². Iar Pavel l-a predat Satanei pe curvarul acela din Corint²³ și le poruncește corintenilor, scriind: *cu unul ca acesta nici să nu mâncați*²⁴. Și nu i-a arătat dragoste până ce acela, depărtându-se de fapta cea rea, nu a arătat pocăința prin fapte²⁵. Iar către cel lacom, care, după ce i-a rodit țarina din belșug, nu a dat celor care nu aveau, ci și-a mărit hambarele, ce spune Domnul în Evanghелиi? *Nebune, în noaptea aceasta vor cere sufletul tău de la tine. Iar cele pe care le-ai pregătit, ale cui vor fi?*²⁶. Și ca să nu socotească cineva că osândirea aceasta este [doar] împotriva unuia oarecare, adaugă: *Așa se întâmplă cu cel care își adună comori sieși, și nu se îmbogățește în Dumnezeu*²⁷. Și totuși, bogatul acela nu s-a îmbogățit din nedreptate. Căci cum a nedreptățit, dacă i-a rodit țarina îmbelșugat? Însă pentru că nu s-a folosit bine de bogățiile [date] de Dumnezeu și nici nu s-a îmbogățit în Dumnezeu prin împărțirea [bunurilor], s-a făcut vrednic morții, nimic câștigând din bogăție. Dar între noi sunt unii care au în casele lor nu doar lucruri dobândite în chip drept, ci și lucruri răpite de la cei săraci; unii ca aceștia iubesc lăcomia, care, după Pavel, este a doua idolatrie²⁸, și sunt bolnavi de iubirea de arginți,

²⁰ Evr. 2, 2-4.

²¹ Cf. Fapte 5, 1-10.

²² Ps. 5, 6.

²³ Cf. I Cor. 5, 5.

²⁴ I Cor. 5, 11.

²⁵ Cf. II Cor. 2, 6-8.

²⁶ Lc. 12, 20.

²⁷ Cf. Lc. 12, 21.

²⁸ Cf. Col. 3, 5.

care este cauza tuturor relelor²⁹. Și [sunt așa] nu numai cei de vază de la noi, ci și comercianții. Căci câte pagube nu mai născocesc negustorii cei de pe la noi și alți comercianți celor care cumpără [de la ei]? Căci aceștia, atunci când pot, nu se folosesc nici de măsuri și nici de greutăți corecte!

7. Pentru acestea și pentru unele asemenea suntem pedepsiți și vom mai fi pedepsiți. Căci pe de o parte dorim și căutăm dezlegarea de împresurări, dar pe de altă parte adăugăm căderile pentru care suntem pedepsiți. Vreți să vedeți cât de mare rău este excesul?³⁰ Cunoașteți aceasta din bătaia pe care o suferim acum! Căci [dacă] sângele, care e unul din elementele trupurilor, este în exces, atunci, după cum vedeți, aduce moartea celor [care stau] să moară. Așadar, după cum în cazul trupului, excesul strică trupul, la fel și în cazul sufletului, excesul-lăcomia strică sufletul și îl omoară, izgonind de la el harul lui Dumnezeu, care este viața dumnezeiască. Și o astfel de moarte a sufletului precede întotdeauna moartea trupului, care survine în urma părăsirii de către Dumnezeu. Pentru că și la început moartea a intrat în lume din pricina păcatului³¹ și a respingerii dumnezeieștii porunci, însă omul nu a murit îndată după călcarea poruncii, fiindcă Dumnezeu i-a dat timp de pocăință.

8. [Dumnezeu] putea crea toți oamenii deodată din cele ce nu sunt³², pentru că și pe îngeri, arhangheli, începătorii, puteri, stăpânii, domnii, heruvimi, serafimi, tronurile cele mai de sus, numai [i-] a gândit, și gândul lucru s-a făcut³³ și toți au fost creați. Putea, așadar, ca într-un anumit moment al timpului să facă neamul tuturor oamenilor, și iarăși, într-un singur moment oarecare al timpului putea să-i șteargă de pe pământ prin moarte, după cum a făcut și la potop, când l-a

²⁹ Cf. I Tim. 6, 10.

³⁰ Sinonim cu lăcomia

³¹ Cf. Fc. 2, 17.

³² Cf. Fc. 1, 26-27; 2, 7.

³³ Cf. Sf. Grigorie de Nazianz, *Or.* 45, 5, PG 36, 629 A.

păzit numai pe Noe cu copiii săi pentru nașterea celui de-al doilea neam³⁴. Dar nu a voit aceasta [tocmai] din iubire de oameni. Căci a iconomisit ca fiecare dintre noi să vadă la altul, sau mai degrabă la mulți alții, atât dintre [rudele] noastre după sânge, cât și la cei ce nu-s ai noștri, că moartea va veni să apuce în chip de neocolit, pentru ca prin vederea ei să fim duși la pocăință și la îngrijirea de cele de după moarte. Și pentru că acum ne vede trăind întru totul nepocăiți, și neavând nici o grijă pentru cele viitoare, aduce cu dreptate moartea aproape peste toți laolaltă, nesuferind ca noi să trăim în rău și în păcat continuu. Și aceasta este cea din urmă plagă [adusă] aici asupra păcătoșilor, după cum am fost învățați din plăgile egiptenilor³⁵.

9. Este cu puțință ca și din felul acestei drepte pedepsiri să înțelegem cât de mult am păcătuit lui Dumnezeu. Căci atunci când pedepsește omul, este posibil ca și fără o dreaptă pricină, și pentru niște greșeli mici, cel care a greșit să sufere o pedeapsă mare, din pricina lipsei de discernământ sau a asprimii celui care pedepsește. Însă iubirea de oameni cea preainaltă nu se mișcă spre o astfel de furie și spre aducerea de lovituri aducătoare de moarte decât dacă săvârșim păcate mari, și dacă, după ce le săvârșim, rămânem nepocăiți.

10. Să recunoaștem din aceasta, așadar, fraților, mulțimea și mărimea greșelilor noastre, și să se întoarcă fiecare de la cugetările lui cele trupești și să se îndrepte către Domnul. Să ne pocăim din suflet, să ne lepădăm de obiceiul cel rău și de cugetarea cea iubitoare de păcat, ca să oprim dumnezeiasca mânie și să o întoarcem spre milă. Să ne vindecăm de răutatea noastră, ca să nu pierim din pricina răutății. Să-i imităm nu pe cei ce au fost nimiciți de potop, ci pe cei din Ninive, care au fost mântuiți prin pocăință. Aceia, neînțelegând atunci din multe pilde dumnezeiasca iubire de oameni, totuși au strigat către Dumnezeu neîncetat și s-a întors fiecare din calea răutății

³⁴ Cf. Fc. 6,5.

³⁵ Cf. Ieș. 11; 12, 29-30.

lui și din nedreptatea mâinilor lui, zicând: *Cine știe, [poate] Dumnezeu Se va răzgândi și Se va întoarce de la urgia mâinii Sale și nu vom pieri?*³⁶ Noi [însă] știm și de la aceia și de la mulți alții că a văzut Dumnezeu faptele lor, că s-au pocăit și s-au întors, și S-a răzgândit și Dumnezeu în privința relelor pe care a spus că le va face lor și nu le-a făcut³⁷. Dar acolo Iona era cel care vestea și amenința. Și ceea ce e lucru și mai mare e că nici nu i-a tras spre pocăință și nici nu le-a vestit mila [acest] Iona care a coborât în Iope din Iudeea și de acolo a trecut în talazul mării, în care a și fost înghițit de un chit, și după trei zile a fost dat afară către Ninive și le-a vestit [primejdia]³⁸.

11. Iar aici, cu cât mai mult este decât Iona? Căci Însuși Cuvântul lui Dumnezeu cel mai înainte de veci, al Cărui tip era Iona, a coborât din ceruri, după cum acela a coborât în Iope. Și a fost dat cercărilor și pătimirilor, după cum Iona a fost dat valurilor mării, iar prin moarte S-a coborât în cele mai de jos ale întregului pământ³⁹, la iad, după cum și acela a fost înghițit de un chit, și înviind a treia zi de acolo, a făgăduit celor care se pocăiesc Împărăția cea cerească și ne-a arătat lămurit și ne-a vestit nouă tuturor faptele pocăinței, pe care, dacă le vom respinge, vom fi dați cu dreptate unei morți nesuferite.

12. Nesuferită este așadar moartea, și când se întâmplă, și când este așteptată, dar cu mult mai nesuferită este neîntoarcerea de la păcatele noastre, căci aici ea mărește pedeapsa, iar după [viața aceasta] ne trimite în pedepse nesfârșite, pe care fie ca nimeni dintre noi să nu le încerce! Căci dacă cele înfricoșătoare de aici ni se par de nepurtat, deși sunt trecătoare și ating doar trupul, atunci cum sunt celelalte, care, împreună cu trupul, pedepsesc și sufletul și care nicicând nu au vreo nădejde de izbăvire? Dar noi să ne pocăim, fraților, și să ne

³⁶ Iona 3, 8-9 (LXX)

³⁷ Iona 3, 10.

³⁸ Cf. Iona 1, 2 - 3, 4.

³⁹ Cf. Ef. 4, 9.

întoarcem, arătând, cu fapta și cu cuvântul, pocăința. Și să c
dem către Dumnezeu cu inimă zdrobită, zicându-i: *Doamne, nu cu mânia Ta să mă mustri și nici cu urgia Ta să mă pedepsești*⁴⁰, ci fă cu noi după mila Ta, iar nu după cum suntem noi vrednici. Căci după cum slava Ta este nemăsurată, așa și mila Ta! [Domnul] este aproape de cei ce Îl cheamă, însă nu numai cu gurile, ci strigă și cu cugetul, întorcându-se către El prin faptele și obiceiurile lor.

13. *Întoarceți-vă către Mine, și Mă voi întoarce către voi*⁴¹, zice Domnul, *și fărădelegile voastre nu le voi mai pomeni*⁴². Dacă noi vom fugi de acestea întru totul și fără chip de întoarcere, sau dacă Îl vom împlânzi pe Dumnezeu prin mă
pocăința cea prin fapte care cumpăne
lostivindu-L față de noi printr-
pentru că iubirea de oameni a
și plinește lipsurile noastre, ve
aceasta dumnezeiască și de moartea aceasta mai înainte de vreme și generală și de nimicirea cea totală care vine de la ea, iar în veacul ce va să fie ne vom învrednici de viața cea fără de moarte, spre slava Unuia Dătătorului de viață, Hristos, Căruia I se cuvine slavă, putere, cinste și închinare, dimpreună cu Cel fără de început al Său Părinte și cu Duhul cel de viață Făcător, acum și în vecii vecilor. Amin.

⁴⁰ Ps. 37, 1.

⁴¹ Zah. 1, 3.

⁴² Cf. Evr. 8, 12; 10, 17.

Omilia a XL-a

La Întrupatcinstitul profet, Înaintemergător și Botezător al Domnului, Ioan

1. Dacă *cinstită este moartea cuvioșilor*¹ și *pomenirea dreptului cu laude*², cu cât mai mult trebuie să facem noi pomenirea cu laude a culmii celei mai înalte a cuvioșilor și a dreptilor, a lui Ioan, care de mai înainte a dăntuit [în pântecul maicii sale]³, a mers înainte și de mai înainte L-a vestit pe Cuvântul lui Dumnezeu, Care pentru noi S-a întrupat, de către Care și el la rândul său fost vestit și mărturisit că este mai presus de profeții, cuvioșii și dreptii cei din veac⁴? Căci, deși cele ale sale sunt mai presus de orice cuvânt omenesc și chiar dacă a primit mărturie și dar de cinstire de la Unul-Născut Fiul lui Dumnezeu și nu are nevoie de dar de cinstire din partea noastră, [nu trebuie] ca noi, tăcând din aceste pricini, să îl lipsim de darul cinstirii prin cuvinte pe glasul Cuvântului celui Preaînalt – după cum este [numit în Scriptură]⁵ –, pe cât vom reuși, ci pentru că a fost vestit și mărturisit de Hristos, Stăpânul tuturor, că este astfel, atunci toată limba credincioșilor să se miște spre cântare, după putere, nu ca să adăugăm ceva slavei aceleia – căci cum ar fi posibil? –, ci ca să ne plătim datoria, fiecare în parte și toți laolaltă, cântând și povestind minunile lui!

¹ Ps. 115, 6.

² Pilde 10, 7.

³ Cf. Lc. 1, 41.

⁴ Cf. Lc. 7, 28; cf. Mt. 11, 11-13.

⁵ Cf. In 1, 23; cf. Mt. 3, 3; cf. Is. 40, 3.

2. Căci toată viața celui [care] *între cei născuți din femei*⁶ e mai presus de toți este o minune a minunilor. Și nu numai toată viața lui Ioan, profet înainte de naștere și mai presus de profeți⁷, ci și cele cu mult înainte de viața lui, precum și cele de după viață, câte se referă la el, sunt mai presus de toate minunile. Pentru că dumnezeieștile prorocii despre el ale profeților insuflați de Dumnezeu îl descriu ca fiind înger și nu om⁸, făclie a Luminii⁹, stea care revarsă lumina dumnezeiască și luceafăr de dimineață, ca unul care [avea să] meargă înaintea Soarelui dreptății¹⁰ și care este glasul Cuvântului lui Dumnezeu¹¹. Căci ce este mai apropiat și mai înrudit Cuvântului lui Dumnezeu decât *glasul* lui Dumnezeu?

3. Iar când s-a apropiat zămislirea lui, nu om, ci înger zboară jos din cer și dezleagă sterpiciunea lui Zaharia și a Elisabetei, și le vestește că ei, cei fără copii din tinerețe, vor naște la adânci bătrâneți un copil; și îi anunță că nașterea acestuia va aduce multă bucurie, pentru că va fi mântuitoare pentru toți¹². *Căci va fi mare înaintea Domnului și încă din pântecul maicii sale se va umple de Duhul Sfânt, și pe mulți din fiii lui Israel îi va întoarce la Domnul Dumnezeu lor. Și acesta va merge înaintea Lui cu duhul și cu puterea lui Ilie*¹³. Căci fecior [avea să fie] ca și acela și locuitor al pustiului mai mult decât acela și muștrător de împărați și împărătese călcători de lege. Iar ceea ce mai ales îl așază pe acesta deasupra aceluia este că va fi înaintemergător al lui Dumnezeu: *Căci va merge înaintea Lui*¹⁴.

4. Socotind Zaharia că acestea sunt peste putință de a fi crezute, i s-a legat limba. Și de vreme ce de voie nu a voit să

⁶ Mt. 11, 11; Lc. 7, 28.

⁷ Cf. Lc. 7, 26.

⁸ Cf. Mt. 11, 10; cf. Ieș. 23, 20; cf. Mal. 3, 1.

⁹ Cf. In 5, 35; cf. 131, 17.

¹⁰ Cf. In 1, 8; cf. In. 5, 35; cf. Mal. 3, 20.

¹¹ Cf. Mt. 3, 3; cf. Is. 40, 3 (LXX); cf. In 1, 23.

¹² Cf. Lc. 1, 13-14.

¹³ Lc. 1, 15-17.

¹⁴ Lc. 1, 17.

dea vestea, fără de voie, prin însăși tăcerea sa, a strigat zămisirea cea străină a copilului, până ce a văzut *glasul* Cuvântului venind în lumină¹⁵. Zămislit fiind cu atâtea făgăduințe, atât de mari, este uns profet înainte de a se naște și împărtășește harul [profeției] – o, minune! – și maicii sale¹⁶. Și, după [cum spune] Isaia, se îmbracă în haina mântuirii și în tunica înțelepciunii¹⁷. Iar asemenea lui Ilie, unge profet în locul său¹⁸, și ajunge și întrece desăvârșirea amânduror profeți fiind încă în pânțele maicii sale, ca unul care a arătat unele ca acestea înaintea Domnului. Pentru că fătul, după ce i se disting mădulele, se mișcă, dar nu are încă glas, pentru că nu trăiește încă în aer. [Deci] când a stat [în casa Elisabetei] Fecioara care purta atunci în pânțe pe Dumnezeu, Ioan, fiind în pânțe, nu rămâne nesimțitor la venirea și iconomia cea dumnezeiască, ci o cântă de acolo, teologhisind prin limba maicii sale¹⁹. Și saltă și el înăuntru și se bucură – o, minune! – în Duhul Sfânt, primind în pânțele maicii sale desăvârșirea veacului ce va să fie²⁰.

5. Căci după cum marele Pavel, vestind de mai înainte taina vieții veșnice, zice că *se seamănă trup firesc, înviază trup duhovnicesc*²¹, adică [trup] care este condus și pus în mișcare în veacul ce va să fie prin puterea cea mai presus de fire a Dumnezeiescului Duh, la fel și Ioan, a fost semănat și s-a format trup firesc în pânțele maicii sale, dar prin ungerea cea extraordinară a Dumnezeiescului Duh în pânțe a fost arătat trup duhovnicesc, săltând și bucurându-se în Duhul, și pe cea care îl purta în pânțe făcând-o profeteasă. Căci cu glas mare, prin limba aceleia, Îl binecuvintează pe Dumnezeu, o vestește drept

¹⁵ Cf. Lc. 1, 5-79.

¹⁶ Lc. 1, 41.

¹⁷ Cf. Is. 61, 10.

¹⁸ Cf. III Rg. 19, 16.

¹⁹ Cf. Lc. 1, 42.

²⁰ Cf. Lc. 1, 39-45.

²¹ I Cor. 15, 44.

Maică a Domnului pe Fecioara care avea în pântece și îl numește pe Cel purtat în ea *rod al pântecelui ei*, arătând că aceasta și poartă în pântece și este și fecioară²².

6. Astfel că nu numai înainte de a cunoaște răul a ales binele²³, după cum este scris, ci și înainte de a cunoaște lumea, în pântece fiind, era mai presus de lume. Și născându-se, pe toți i-a bucurat și i-a uimit cu minunile sale. *Căci mâna Domnului era cu el*²⁴, lucrând iarăși minuni ca și mai înainte. Fiindcă gura tatălui său, legată fiind pentru că nu a crezut zămislirea cea străină a pruncului, a fost deschisă și umplută de Duhul Sfânt și a profetizat, [pe lângă altele] și cu privire la acest prunc al său: *Iar tu, pruncule, profet al Celui Preaînalt te vei chema. Căci vei merge înaintea feței Domnului, ca să gătești căile Lui, să dai poporului Lui cunoștința mântuirii*²⁵. Și precum, după ce a fost zămislit, pruncul acesta dumnezeiesc, organ însuflețit al harului din pântecetele maicii sale, se mișca în chip dumnezeiesc și se bucura în Duhul, la fel, și după ce s-a născut, *creștea și se întărea în Duhul*²⁶. Și pentru că lumea nu era vrednică de el, din fragedă pruncie, cum se spune, a trăit tot timpul în pustietăți, ducând o viață simplă, de nevoie în goliciune, fără griji, fără întristare, nepărtașă patimilor celor rușinoase, mai presus de această plăcere josnică și trupească care tulbură trupul și [satisface] doar simțirile cele trupești, trăind doar lui Dumnezeu, văzându-L doar pe Dumnezeu, făcându-L pe Dumnezeu propria sa desfătare. Trăia, așadar, ca într-un loc mai presus de pământ. *Și a fost în pustie până în ziua arătării lui către Israel*.²⁷

7. Care a fost ziua acestei arătări? Când a venit vremea botuzului Domnului, vreme despre care este scris: *Nu este cel care înțelege, nu este cel care-L caută pe Dumnezeu, toți au rătăcit, laolaltă*

²² Cf. Lc. 1, 41-45.

²³ Cf. Is. 7, 16 (LXX).

²⁴ Lc. 1, 66.

²⁵ Lc. 1, 76-77.

²⁶ Lc. 1, 80.

²⁷ Lc. 1, 80.

s-au făcut netrebnci²⁸. Așadar, așa cum Domnul atunci, când noi toți eram lipsiți de evlavie²⁹, din negrăită iubire de oameni, a coborât din ceruri pentru noi, la fel și Ioan, [tot] atunci a ieșit din pustie pentru noi ca să slujească voii Sale de oameni iubitoare. Căci pe măsura vârfului răutății de atunci a oamenilor și [potrivit] acelei pogorâri fără de asemănare a iubirii de oameni a lui Dumnezeu, astfel trebuia să fie și [acel] slujitor, nelipsindu-i niciun prisos de virtute. Căci astfel i-ar fi putut atrage pe cei care-l vedeau – cum de altfel i-a și atras –, făcându-i să se întoarcă către el cu uimire, ca unul care este diferit și care arată o viețuire mai presus de om. Și propovăduind, propovăduirea îi era vrednică de felul viețuirii. Căci vestea Împărăția cerurilor, amenința cu foc nestins și Îl arăta pe Hristos drept Împărat al cerurilor, *a Cărui lopată este în mâna Lui, și va curăța aria Sa și va aduna grâul în jîtnița Sa, iar pleava o va arde în foc nestins*³⁰.

8. Dar nu numai cu cuvintele, ci și prin fapte L-a arătat tuturor pe Acesta, botezându-L, arătându-L cu degetul, prezentându-L propriilor ucenici și mărturisind prin toate că Acesta este Fiul Tatălui, Mielul lui Dumnezeu³¹, Mirele sufletelor care Se apropie de el³², Cel care ridică păcatul lumii³³, Care scoate afară întinăciunea și, în schimb, aduce și dăruiește sfințenia. Pregătind astfel calea Lui, potrivit prorociei lui Zaharia³⁴, și împlinind tot [lucrul] pentru care a fost trimis, pentru care a mers înainte și pentru care s-a făcut botezător în Iordan, îi lasă lui Hristos îndrăzneala cuvântului față de cei adunați și învățătura și se retrage din fața mulțimii, lăsându-i pe aceștia în seama Domnului³⁵. Apoi însă, cum Irod, fiul aceluia ucigător

²⁸ Rom. 3, 11-12; cf. Ps. 13, 1-3.

²⁹ Cf. Rom. 5, 6-8.

³⁰ Lc. 3, 17.

³¹ Cf. In 1, 29; 34-36.

³² Cf. In 3, 29.

³³ Cf. In 1, 29.

³⁴ Cf. Lc. 1, 67-79.

³⁵ Cf. In 1, 35-39.

de prunci³⁶, deși nu primise toată puterea tatălui, fiind doar tetrarh, adăuga însă [multe alte rele] la răutatea aceluia, însoțindu-se cu desfrânarea și făcându-se iudeilor pildă a toată răutatea, Ioan nu a răbdat să tacă – căci cum ar fi putut, de vreme ce era glasul adevărului³⁷? –, ci l-a muștrat în privința tuturor celorlalte rele pe care le-a făcut, dar mai ales pentru Irodiada, femeia fratelui său, pe care, răpind-o acela, s-a însoțit cu ea în chip nelegiuit, zicând către el: *Nu-ți este îngăduit să fii pe femeia lui Filip, fratele tău*³⁸. Iar acela, nesuferind muștrarea, sau mai degrabă muștrările, a mai adăugat și aceasta la celelalte fapte rele, și *l-a închis pe Ioan în închisoare*³⁹.

9. Filip acesta era și el fiu al lui Irod și era tetrarh al unei alte părți. Căci Irod, tatăl lor⁴⁰, după acea crudă și nebună ucidere a pruncilor, a căzut în necazuri și boli de nesuportat și de nevindecat și și-a luat singur viața din pricina unei nebulii fără măsură și a chinurilor foarte mari – moment în care și îngerul a zis către Iosif în Egipt: *Scoală-te, ia pruncul și pe mama Lui și mergi în pământul lui Israel, căci au murit cei care căutau să ia sufletul copilului*⁴¹. Așadar, după ce Irod acela și-a sfârșit în chip rău viața, Cezar, care era atunci împărat peste tot, a împărțit în patru stăpânirea aceluia, în două dintre ele punând pe alții, iar în alte două părți așezând tetrarhi pe acești fii ai lui Irod, pe Filip și pe acest Irod. De aceea Evanghelistul Luca spune că Irod era tetrarh al Iudeii, iar Filip, fratele său, al Itureii și al ținutului Trahonitidei, atunci când Ioan s-a oprit la Iordan ca să propovăduiască botezul pocăinței⁴².

10. Așadar, acest Irod cel tânăr, punând mâna pe Ioan, l-a legat și l-a pus în temniță, după cum zic Matei și Marcu⁴³,

³⁶ Cf. Mt. 2, 16.

³⁷ Cf. Mt. 3, 3; Is. 40, 3 (LXX).

³⁸ Mc. 6, 18.

³⁹ Lc. 3, 20.

⁴⁰ Cf. Lc. 2, 16.

⁴¹ Mt. 2, 20; cf. Mt. 2, 13.

⁴² Cf. Lc. 3, 1-18.

⁴³ Cf. Mt. 14, 3; cf. Mc. 6, 17.

din cauză că a fost muștrat de Ioan din pricina Irodiadei, pe care și-a făcut-o a sa, deși era femeia fratelui său. Iar Luca zice că nu numai din cauza Irodiadei, ci și *pentru toate relele pe care le-a făcut Irod [a fost muștrat]⁴⁴, și a adăugat la toate și aceasta, și l-a închis pe Ioan în temniță⁴⁵. Cum de ceilalți evangheliști au făcut pomenire numai despre muștrarea cea cu privire la Irodiada? Pentru că închiderea lui Ioan avea și alte multe cauze, sau mai degrabă [avea drept cauză] toate faptele împăratului iubitor de rău, care, fiind muștrat pentru toate acestea, nu a răbdat îndrăzneala lui Ioan. Dar singura cauză pentru care i s-a tăiat capul a fost adulterina, care a săvârșit și și-a adus la împlinire lucrul prin uneltirile și strădaniile ei. Căci aceasta, fiind cuprinsă de adâncă pornire contra lui Ioan care-l muștra pe Irod și se opunea faptei sale contrare legii, voia să-l omoare⁴⁶. Căci, după cum socotea, nu era alt chip să aducă la tăcere muștrarea la adresa sa. Și necurăția ei nu era numai una, sau numai două, ci era de multe feluri. Căci era adulterul cel mai rușinos dintre toate păcatele, [pentru că] nu se săvârșea de oricine altcineva, ci de fratele bărbatului celei adultere, [bărbat] care avea și o copilă cu ea, iar fata era încă în viață. Și chiar de ar fi murit acela, nu era permis, după [legea lui] Moise⁴⁷, ca fratele să ia de soție pe femeia aceluia. Însă acesta, trăindu-i încă fratele și având acesta o fiică [în viață], plănuia s-o aibă în pat [pe femeia fratelui său]. Și [voia] să săvârșească necurăția nu într-ascuns, cum cu oarecare fereală se lucrează dezmațul, ci cu îndrăzneală și fără de rușine.*

11. Astfel, dedându-se răutății cu toată alegerea, și nesuportând muștrarea ce decurgea de aici, l-a închis pe Ioan în temniță. Dar și temnița aceasta, mai mare muștrare era, fiind auzită și văzută și ducându-se vestea [despre ea] la toți. De aceea și Irodiada, deși era adânc pornită împotriva lui, adică

⁴⁴ Lc. 3, 19.

⁴⁵ Lc. 3, 20.

⁴⁶ Cf. Mc. 6, 19.

⁴⁷ Cf. Deut. 25, 5-10; cf. Fc. 38, 8.

hrănea în sine nebunia împotriva lui Ioan, și voia să îl omoare, totuși nu putea. *Căci Irod se temea de Ioan, știindu-l bărbat drept și sfânt*⁴⁸. Se temea Irod de Ioan, din pricina prisosului virtuții, însă nu se temea de Dumnezeu, de la Care [vine] oamenilor virtutea. [Ba chiar] nu se temea de Ioan pentru că era astfel – căci Irod îl știa drept bărbat drept și sfânt –, ci se temea din pricina mulțimilor, care îl socoteau ca un profet, după cum zice Matei⁴⁹. Căci, după cum scrie acesta, nu doar Irodiada, ci și Irod vrând să-l omoare pe Ioan, se temea de mulțime⁵⁰.

12. Iar ceea ce spune Marcu despre Irod, și anume că îl asculta cu plăcere pe Ioan⁵¹, aceasta este: după cum în cazul pozițiilor cu medicamente simțim amăreala, dar le primim, gândindu-ne la folosul lor, în chip contrar, în cazul învățăturilor duhovnicești, ele, fiind astfel, adică dulci, prin firea lor, le plac și celor care nu ascultă de ele, însă aceștia nu le primesc, gândindu-se la împotrivirea care se naște din ele față de poftele lor cele rele. Și poate că la început [Irod] îl asculta cu plăcere, căci *îl ocrotea, și ascultându-l, multe făcea*⁵². Dar cum [oamenii] cei răi din fire⁵³ îi urăsc pe cei care îi muștră – ura înmulțindu-se din pricina muștrării –, Irod nu a ținut seama de toate [cele auzite], ci s-a învoit cu femeia adulteră în ceea ce privește intenția de ucidere; și vrând și el să îl omoare pe Ioan, după cum spune Matei, se temea de mulțime⁵⁴. Nu îi era însă frică de vreo opoziție din partea acestora, ci doar de osânda din partea lor, pentru că aceștia îl socoteau profet [pe Ioan]. Căci știa că pentru nimeni dintre toți aceia nu a rămas ascunsă superioritatea

⁴⁸ Mc. 6, 20.

⁴⁹ Cf. Mt. 14, 5.

⁵⁰ Cf. Mt. 14, 5.

⁵¹ Cf. Mc. 6, 20

⁵² Cf. Mc. 6, 20

⁵³ Nu este vorba de o răutate ontologică, ci despre o înrădăcinare atât de profundă a răului în firea omenească încât acțiunile par a fi de natură ontologică.

⁵⁴ Cf. Mt. 14, 5.

virtuții și a harului lui Ioan și, fiind dependent de opinia celor mulți, se temea de acuzația din partea lor; iar pentru că vâna laudă de la ei, în unele aspecte încă pretindea că are față de Ioan ascultare și evlavie.

13. Dar Irodiada, care era isteată în a face rău, i-a dezlegat și această frică și l-a incitat către ucidere – fără să dea naștere reproșurilor, după cum socotea ea, sau mai degrabă după cum [plănuia] să înșele. Căci fiind pornită împotriva [lui Ioan] și [având gânduri] ucigașe, căuta vreme potrivită să [se] ascundă de blamul celor mulți și să pună în lucrare nebunia sa contra Botezătorului și Profetului. *Și fiind o zi cu bun prilej*⁵⁵, adică pentru uneltirea cea ucigașă, pe când se sărbătorea ziua de naștere a lui Irod și toată mulțimea era adunată, iar toți dregătorii erau așezați, a ieșit în mijlocul tuturor, trimisă anume de [Irodiada], fiica acesteia⁵⁶. *Și fătuca a dăntuit înaintea ochilor tuturor, și a plăcut și altora, și lui Irod. Căci fiind [fiica] aceleia și fiind crescută de ea, cum avea să nu danseze în chip nerușinat și să nu îi placă lui Irod? Iar dansul cel nerușinat într-atâta l-a stăpânit pe regele cel iubitor de jocuri, încât i-a și zis copilei: Cere de la mine ce vei voi și îți voi da. Și s-a jurat ei: Ce vei cere, îți voi da, până la jumătate din regatul meu*⁵⁷.

14. Iese copila cea nerușinată la mama ei, care o învățase acele sărituri necuviincioase și acele învățeli, îi vestește jurământul, cere să fie învățată [despre] cerere, pe dată e învățată, ascultă cu cea mai dragă inimă și se întoarce la rege cu grabă⁵⁸, aruncându-i în față, fără rușine, cererea, zicând: *Vreau să-mi dai îndată*, adică cât mai repede, în acest ceas, *capul Botezătorului pe o tipsie*⁵⁹. Așadar, fătuca a cerut acestea fără să se rușineze. Iar cea adulteră socotea că l-a dezlegat, după părerea sa, pe rege, prin aceste [tertipur], de acuzația pentru uciderea Botezătorului

⁵⁵ Mc. 6, 21.

⁵⁶ Cf. Mc. 6, 22.

⁵⁷ Mc. 6, 23.

⁵⁸ Cf. Mc. 6, 24.

⁵⁹ Mc. 6, 25.

și Profetului. *Vei părea că ai săvârșit uciderea din evlavie ta față de jurământ, și nu din ură față de cel drept. Iar regele s-a mâhnit adânc, dar pentru jurăminte și pentru cei ce ședeau cu el la masă nu a voit să o respingă. De aceea, trimitând, i-a tăiat capul în temniță. Și a fost adus capul și a fost dat fetei.*⁶⁰

15. Vai, vai, pricina câtor rele este nebuna iubire de slavă! Nu putea ucide din pricina mulțimii, dar a ucis din pricina celor așezați împreună cu el la masă. S-a mâhnit adânc pentru nimic altceva decât pentru că socotea că va fi lipsit de slava din partea celor mulți. Căci situația devenise dificilă pentru rege în toate cazurile: dacă l-ar fi ucis pe cel drept, se aștepta la blam pentru ucidere, iar dacă nu l-ar fi omorât pe cel drept, avea să pară călcător de jurământ. Jurământul a fost din pricina ambiției, frica de călcarea jurământului a fost din pricina iubirii de slavă, uciderea pricinuită de ținerea jurământului a fost din cauza slavei; de altfel și întreg banchetul acesta tot pentru slavă deșartă l-a adunat. Bine zice Domnul în Evanghelii: *Cum puteți să credeți în Mine, când primiți slavă unii de la alții, și slava care vine de la Unul Dumnezeu nu o căutați?*⁶¹. Această slavă de la oamenii căutând-o și iudeii, au refuzat credința în El și au tăiat capul tuturor profeților celor dintre ei, ucigându-L și pe Hristos, Care era plinirea profeților. Astfel erau faptele împăratului care a fost împărățit de [femei] adultere și dansatoare. Astfel sunt cele cu care se încântă și care îi plac și prin care își vinde și își trădează împărăția și ajunge pe punctul [chiar] de a face așa ceva.

16. Un astfel de lucru pătimește și mintea noastră, fraților! Căci fiind zidită de Dumnezeu drept împărat și suveran al patimilor, atunci când se lasă fermecată de ele, este dusă în robie nefirească și [către] fapte străine. Și astfel, fiecare dintre cei robiți de păcat și patimi, atunci când este muștrat de propria conștiință, se irită și se enervează, și prima dată face ca și

⁶⁰ Mc. 6, 26-28.

⁶¹ In 5, 44.

cum ar închide-o, așa cum [l-a închis] Irod pe Ioan, nevrând să asculte de ea. În plus, nici nu primește a auzi cuvintele scrise pentru respingerea păcatului și pentru îndemnul către toată virtutea. Iar când [unii ca] aceștia sunt stăpâniți desăvârșit de Irodiada, care viețuiește împreună cu ei în chip nelegiuit, adică de cugetarea cea iubitoare de păcat, atunci nimicesc și cuvântul harului cel înnăscut în ei – și mă refer la propria lor conștiință –, făcând-o într-un totul nelucrătoare; și nu cred și contrazic Scriptura cea de Dumnezeu însuflată, devenind cu totul fără conștiință și potrivnici cuvântului lui Dumnezeu, precum Irod [era potrivit] lui Ioan.

17. Dar și cei care contrazic adevărul dreptei credințe pățimesc lucruri asemănătoare, sau mai degrabă fac [lucruri asemănătoare]. Căci fiind muștrați de cuvintele profetice, apostolice și ale Părinților, pe care noi le punem înainte, prima dată fac ca și cum le-ar închide pe acestea în cărți, zicând: *Lăsați-le să șadă acolo și nimeni să nu le folosească sau să nu le pună înainte!* Căci ei nu-L aud pe Domnul, Care zice: *Cercetați Scripturile, și în ele veți afla viață veșnică*⁶². Apoi, fiind duși către și mai rău de Irodiada, adică de părerea lor cea păgânească, le oferă pe o tavă, ca ucise, nimicite fiind de scrierile lor, spre desfătarea cea bolnavă și spre vătămarea celor care sunt de acord cu ei.

18. Astfel, Irod este planul a toată răutatea și păgânătatea, în vreme ce Ioan este stâlpul a toată virtutea și dreapta credință. Irod este pleroma răutății, puterea păgânătății, organul fără-delegii, [omul] cu adevărat trupesc, ca unul care și trăiește, și cugetă după trup. Ioan însă este înălțimea din veac a purtătorilor de Dumnezeu, sălaş strălucit al harismelor Duhului, nume numit după dumnezeiescul har, lăcaș a toată dreapta credință și virtutea. Așadar, două chipuri ne stau înainte azi, extrem de opuse și potrivnice unul altuia. Unul dintre ele, părând, puțin și pentru puțin timp, că aduce bucurie și îi cinstește pe cei care aleg să trăiască ca el, îi predă unei necinste

⁶² In 5, 39.

și unui necaz nesfârșit și de nepurtat. Celălalt, deși pentru puțin timp îi face să sufere pe cei care privesc la el, mai apoi le hărăzește acestora slavă și bucurie dumnezeiască, negrăită, adevărată și veșnică. Așadar, dacă trăim după trup, imitându-l pe Irod cel trupesc, vom muri, după cum zice apostolul⁶³. Dacă însă, prin Dumnezeiescul Duh, după zelul lui Ioan, ne opunem poftelor și faptelor cele rele ale trupului, vom trăi în veci.

19. Sfârșitul vieții după Duhul este ascuns acum în Hristos, la Dumnezeu⁶⁴, și încă nu este arătat tuturor. Când însă se va arăta, vom fi asemenea Lui⁶⁵, moștenitori ai lui Dumnezeu, împreună moștenitori ai lui Hristos⁶⁶, dobândind bunătățile acelea veșnice și neprihănite pe care nici ochiul nu le-a văzut, nici urechea nu le-a auzit și nici la inima omului nu s-au suit⁶⁷, pentru că sunt mai presus de auzire, de ochi și de cugetare. Iar pentru cei care trăiesc după trup, desfătărilor nu sunt numai muritoare și vremelnice, ci și atât de mărunte și de lipsite de valoare, încât sunt asemenea roșcovelor și mâncării porcești⁶⁸.

20. Așadar, pe de o parte, chiar dacă aceste [desfătări trupești] ar fi veșnice, ar trebui iarăși să le preferăm pe acelea [duhovnicești], pentru că sunt fără asemănare și întru totul mai presus. Iar dacă, pe de altă parte, și acestea [trupești] ar fi mari și minunate ca acelea [duhovnicești], având în vedere că acestea [trupești] sunt vremelnice, iar acelea sunt veșnice, iarăși trebuie să le preferăm pe acelea [duhovnicești], ca unele care rămân. Însă pentru că acelea sunt fără sfârșit și fără de asemănare, iar acestea sunt nefolositoare și vremelnice, să preferăm, fraților, pe cele statornice, negrăite și cerești în locul celor care se încolăcesc aici jos și sunt stricăcioase. Să trecem pe bună dreptate peste cele care trec, chiar dacă cu furțișag înșală

⁶³ Cf. Rom. 8, 13.

⁶⁴ Cf. Col. 3, 3-4.

⁶⁵ I In 3, 2.

⁶⁶ Rom. 8, 17.

⁶⁷ I Cor. 2, 9.

⁶⁸ Cf. Lc. 15, 16.

pentru puțină vreme simțirea, și atunci ni se vor oferi în schimb cele viitoare, ca unele care rămân și nu se strică niciodată. Să fugim de asemănarea cu Irod. Să ne străduim, după putere, să-l imităm pe Înaintemergătorul harului și să facem aceasta mai ales noi, cei a căror viață este monahală și a căror viețuire s-a rupt de obiceiurile și lucrurile lumești și s-a apropiat cumva de viața eremitică și solitară a Profetului și Botezătorului; care profet, și aceasta știind-o de mai înainte, și anume că va fi o tagmă monahală, care-l va putea imita cândva într-o măsură potrivită, a fost decapitat nu pentru că s-a luptat pentru dreapta credință, ci [pentru că s-a luptat] pentru virtute, pentru ca și noi să fim gata să ne împotrivism până la moarte păcatului, știind că cel care pune patimile pe fugă prin virtute va lua cununa muceniciei. Căci pe cât păcatul este un rău mai mic dacă e comparat cu lipsa drepte credințe, cu atât mai mare va fi binele care urmează din înfruntarea primejdiei pentru virtute. Căci cum nu își va pune viața, dacă e nevoie, și pentru [binele] acela mai mare, adică pentru dreapta credință, acela care și-a dat-o pentru un [bine] mai mic?

21. De aceea și celui mai mare dintre cei născuți din femei⁶⁹, vestitorului pocăinței, Înaintemergătorului și Botezătorului Mântuitorului, i s-a tăiat capul pentru că a luptat pentru virtute. Și acesta nu a fost numai Înaintemergătorul lui Hristos, ci și al Bisericii Lui, și mai ales, fraților, al viețuirii noastre. Acela s-a născut din cea stearpă, din Elisabeta, iar noi din Biserica neamurilor, despre care este scris: *Veseleşte-te, cea stearpă, care nu naști, izbucnește și strigă, tu, care nu ai durerile nașterii, că [mai] mulți sunt fiii celei singure decât ai celei care are bărbat*⁷⁰. Pe acela, după naștere, l-a prigonit Irod ucigătorul de prunci [cu gând] ucigaș⁷¹, luptându-se și împotriva aceluia din pricina urii pentru Hristos; dar [Ioan] a găsit drept scăpare pustia,

⁶⁹ Cf. Mt. 11, 11; cf. Lc. 7, 28.

⁷⁰ Is. 54, 11; cf. Gal. 4, 27.

⁷¹ Cf. Mt. 2, 16-18.

pe care a socotit-o mai vrednică de iubit decât lumea și a locuit în ea. Și pe noi ne atacă Irod cel intelectual după nașterea cea duhovnicească, prigonindu-L și acesta acum pe Hristos prin noi.

22. De aceea fugim și noi de lume și găsim scăpare în aceste școli ale virtuții afierosite lui Dumnezeu, și astfel scăpăm de nemiloșii lăncieri și soldați înarmați cu săbii, [adică] de materiile patimilor prin care se pricinuieste moartea cea duhovnicească, despărțindu-se omul de Dumnezeu. Aceasta este moartea care urcă la noi prin ferestrele deschise care sunt în noi, adică prin simțuri. Căci prin aceste ferestre a venit și la început [moartea] și a tras de sus neamul nostru, făcându-i să cadă din nemurire pe protopărinți. A ascultat Eva sfatul cel răuvoitor al vicleanului; a văzut, a dorit [după fruct], a mâncat, a murit, l-a ademenit pe bărbat, l-a luat părtaș și la gustare și la cădere. Aceia nu au putut să se împotrivescă unei singure cercări și au plecat pe dată urechile la un singur cuvânt spus cu vicleșug, fiind învinși de o singură vedere frumoasă, deși nu erau încă împătimiti, ci fără patimă, umblând într-un loc curat de patimi. Noi însă, care am crescut toată viața în lume, vom putea oare să nu pătimim rău, să nu fim vătămați și să nu aducem într-o stare rea omul cel dinlăuntru în fața vederilor celor de multe feluri ale patimilor, în fața auzirilor și a conversațiilor abundente și nu mai puțin rușinoase? Nu este [cu puțință] aceasta, nu este!

23. Pentru aceste motive Părinții, imitându-l pe Înaintemergătorul harului, s-au despărțit de lume și au fugit departe de locuirea cu cei legați de ea; și unii au locuit pustia și au atras către ea pe mulți dintre cei care au trăit mai apoi, iar alții, nevoindu-se în sfintele incinte [ale mănăstirilor], au organizat în acestea obști duhovnicești, unde noi, cu râvnă potrivindu-ne, uneori într-una, uneori în alta dintre acelea, trăim în aceste sfinte împrejmui. Dar nu trebuie numai să locuim în ele, ci trebuie să și trăim după [chipul] acelor Părinți. Căci nici

din aceste alte raiuri ale lui Dumnezeu pe pământ nu lipsește pomul cunoașterii binelui și răului, și nici îndrumătorul cel rău. Însă e cu putință ca, instruiți fiind de exemplele cele din vechime, să ne dedicăm Singurului Înțelept și Bun Sfătuitoare și să urmăm pașilor celor care, și mai înainte, și acum, ascultă de El, imitând, ca să zicem ca apostolul⁷², felul de viețuire al acelorora cărora le știm ieșirea [din viață]. Dar sunt fiare și dobitoace și în pustie, și în aceste sfinte mănăstiri. Și [trebuie] să avem multă frică să nu fim la fel cu bestiiile cele lipsite de rațiune și să nu ne asemănăm lor⁷³ dacă nu imităm fiecare dintre noi, după putere, viața lui Ioan.

24. Ce, dar? Acela avea mereu capul descoperit, și acesta era semn al rugăciunii neîncetate și al îndrăznirii față de Dumnezeu⁷⁴. Căci trebuie ca bărbatul să se roage [cu capul] neacoperit, după glasul apostolului⁷⁵, pentru ca, cu fața descoperită, să reflectăm ca într-o oglindă slava Domnului⁷⁶. Să fie acoperiți, așadar, cei care sunt legați de lume prin lucrurile cele vătămătoare – care îi împresoară, sau mai degrabă care le sunt înăscute –, și prin piedicile fără încetare care [le încălesc] picioarele, neputând [să se roage] neîntrerupt precum noi. Noi însă, care ne-am retras în chip bun din lume, să ne despărțim și cu cugetarea de lume, legând mintea noastră de Hristos prin psalmi, cântări și rugăciuni duhovnicești⁷⁷, și să ne facem sălaş al numelui mântuitor⁷⁸, pomenindu-L pe Acela pentru Care am ieșit din lume. Căci cel care s-a retras pentru El din lume și din cele ale vieții dorește în orice chip unirea cu El. Iar această unire vine prin pomenirea neîncetată a Lui, pomenire care curăță mintea.

⁷² Cf. Evr. 13, 7.

⁷³ Cf. Ps. 48, 13; 48, 21.

⁷⁴ Cf. Ef. 3, 12; 6, 19; Evr. 4, 16.

⁷⁵ Cf. I Cor. 11, 4.

⁷⁶ Cf. II Cor. 3, 18.

⁷⁷ Cf. Ef. 5, 19.

⁷⁸ Cf. Fapte 2, 21; 2, 38; 4, 12; 10, 43.

25. Să ne curățim, așadar, ochiul cugetării, tinzând către Dumnezeu prin fapte, cuvinte și cugetări. Căci nu vom avea parte de nimic din cele care trag în jos dacă numai vom vrea să privim, după putere, la viața lui Ioan. Acela trăia fără un acoperiș; noi să ne mulțumim cu un mic acoperiș și să iubim fiecare dintre noi chiliuța dată de proestos, gândindu-ne la cel ce toată viața a fost fără adăpost. Acela se mulțumea cu poame și miere sălbatică⁷⁹ – [căci] există o plantă care crește de la sine în pustie, ale cărei rădăcini le-au folosit pentru hrană și Părinții locuitori ai pustiei de după Ioan, iar fructele ei se numesc poame. Așadar, acela își ducea viața cu fructe și cu rădăcini de plante sau cu miere de pe munți și era îmbrăcat numai cu o haină, având în jurul mijlocului o cingătoare de piele, arătând pe de o parte, în chip simbolic, că și-a încins în trup moartea patimilor, iar pe de altă parte că are el însuși [virtutea] bună a sărăciei și că ne învață și pe noi [aceasta] prin fapte. Iar noi de câte provizii pentru hrană și pentru îmbrăcăminte nu suntem plini, având recipiente și depozite de grâu și vin, locuri de frământat și de făcut pâinea și, pe scurt, toate cele necesare?

26. Să mulțumim, așadar, lui Dumnezeu, Dătătorul acestora, și Înaintemergătorului Său, datorită Căruia se adună acestea fără trudă, ca și cum s-ar revărsa la noi dintr-un izvor, și să le primim spre slava Sa, dându-I în schimb mulțumirea noastră cea prin fapte. Pentru că dacă ne mulțumim cu acestea, care sunt de obște celor din mănăstire, nu suntem foarte departe de sărăcia și cumpătarea lui Ioan. Căci, deși acela a fost de neîntrecut în toate privințele, însă după cum și el a fost hrănit de Dumnezeu, la fel și noi [suntem hrăniți] din hambarele lui Dumnezeu. Dacă însă avem bunuri și rezerve proprii, lucrul acesta este groaznic și ne îndepărtează de părtășia cu sfinții. Căci cel care s-a retras din lume, dar are ale sale – fie că le-a adus din lume, fie că le-a dobândit aici – poartă cu sine

⁷⁹ Cf. Mt. 3, 4; Mc. 1, 6.

lumea și nu se retrage niciodată din lume, chiar dacă se află în acest Sfânt Munte; și chiar dacă locuiește în aceste mănăstiri, care sunt icoane ale lumii cerești, își însușește⁸⁰ locul pentru sine și nu-l lasă să fie mai presus de lume. Unul ca acesta cu siguranță va fi osândit, pentru că a socotit [locul] cel sfânt al lui Dumnezeu drept un loc obișnuit.

Dar [oare] și Ioan, Botezătorul și Înaintemergătorul, a ieșit din pustia și din liniștea aceea? [A ieșit,] dar pentru că a fost trimis de Acela ca să dea poporului Său cunoștința mântuirii și ca să mustre pe cei necredincioși, lucru pentru care i s-a și luat capul de către ei astăzi. Căci nu trebuia să se supună morții firești, pentru că aceasta este osânda pentru căderea lui Adam⁸¹, căreia nu îi era dator slujitorul poruncii, care l-a fost ascultător lui Dumnezeu din pântecel maicii; [pentru că] sfinții, după porunca Domnului⁸², sunt datori să-și dea viața pentru virtute și pentru dreaptă credință. De aceea, pentru ei este mai potrivită moartea violentă decât cea bună. Pentru aceasta și Domnul a gustat astfel moartea. Trebuia însă ca moartea lui Ioan să preceadă moartea Domnului, pentru ca să [poată să] meargă înaintea feței Domnului și să dea cunoștința mântuirii și celor aflați în întunericul iadului⁸³, potrivit profeției tatălui său, ca și aceștia să alerge către viața întru Hristos, cea fericită și fără de moarte, și să o dobândească.

27. Pe care fie ca noi toți să o dobândim, cu rugăciunile celui care din pântecel maicii sale a dobândit-o și a vestit-o și celor de pe pământ, și celor de sub pământ, și care a călăuzit și călăuzește pe toți cu fapta, cu cuvântul și cu cererile cele către Dumnezeu, întru Însuși Hristos, Domnul nostru, Căruia Unuia I se cuvine slavă veșnică. Amin!

⁸⁰ Un sens și mai puternic al termenului este: *pângărește locul*.

⁸¹ Cf. I Cor. 15, 21.

⁸² Cf. In 10, 11.

⁸³ Cf. Lc. 1, 76-79.

Main body of faint, illegible text, likely a letter or document, covering the upper and middle portions of the page.

Lower section of faint, illegible text, possibly a signature block or a concluding paragraph.

Omilia a XLI-a

La Evanghelia după Matei din cea de-a paisprezecea duminică, la parabola care [ne] cheamă la nunțile Fiului; întru care [se face răspuns] către cei care zic: De ce i-a chemat Dumnezeu pe cei care nu ascultă deloc – sau care nu ascultă prin fapte¹ – și de ce i-a făcut pe cei care vor fi pedepsiți?

1. Voi începe prin a spune prima dată iubirii voastre sfârșitul parabolei citită astăzi în Evanghelia Domnului, și anume că *mulți sunt chemați, dar puțini aleși*². Căci acest lucru ni-l arată Domnul prin toată parabola, pentru ca noi să ne sârguim să fim nu doar printre cei chemați, ci printre cei aleși. Pentru că cel care nu este printre cei aleși, ci doar printre cei chemați, nu numai că are să cadă din lumina cea neînserată, ci este și izgonit în întunericul cel mai dinafară. Și fiindu-i legate și mâinile, și picioarele – picioarele, pentru că nu au alergat către Dumnezeu, și mâinile, pentru că nu au lucrat cele ale lui Dumnezeu –, va fi predat plângerii și scrâșnirii dinților³.

2. Prima dată, cineva ar putea fi nedumerit cum de Domnul a zis că *cei chemați sunt mulți*, dar că nu sunt [chemați] toți

¹ Cf. Mt. 22, 1-14.

² Mt. 22, 14.

³ Mt. 22, 13.

oamenii. Căci dacă nu au fost chemați toți, nu este drept ca cei care nu au fost chemați să cadă din bunătațile cele făgăduite și să aibă parte de cercarea chinurilor cu care [am fost] amenințați. Căci e posibil că, dacă ar fi fost chemați, să fi ascultat. Iar faptul acesta nu e lipsit de rațiune, pentru că nu e drept să fie respinși dacă nu au fost chemați. Ceea ce însă nu e adevărat e a zice că nu toți au fost chemați. Fiindcă Domnul, pe când Se înălța la cer după Învierea Sa din morți, le-a zis ucenicilor Săi: *Mergând în toată lumea, propovăduiți Evanghelia la toată făptura⁴, și faceți ucenici [din] toate neamurile, botezându-i în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învătăându-i să păzească toate câte v-am poruncit vouă⁵*. Iar că ucenicii au și pus în lucrare această poruncă ne înfățișează îndeajuns marele Pavel: *Oare nu au auzit? Dimpotrivă: în tot pământul a ieșit vestirea lor și până la marginile pământului cuvintele lor⁶*, adică ale apostolilor. Astfel că toți au fost chemați și, cu dreptate, cei care nu s-au apropiat de credință vor fi pedepsiți. Cum, dar, Domnul nu a spus că toți, ci că mulți sunt chemați? Pentru că acum cuvântul Său este despre cei care se apropiaseră [atunci]. De aceea a și pus acest cuvânt mai spre sfârșit, după parabolă. Deci dacă cineva, fiind chemat, ascultă de chemare și, botezat fiind, este chemat [numit] după Hristos, dar nu umblă în chip vrednic de chemare și nici nu își împlinește făgăduințele pe care le-a făcut când s-a botezat, ca să trăiască după Hristos, atunci [unul ca] acesta este chemat, dar nu și ales.

3. Dar unii sunt nedumeriți și de aceasta – sau mai degrabă Îl acuză pe Cel mai presus de ceruri, ei care sunt pământ și tină, și pe Cel mai înainte de veci, ei care s-au născut ieri: *De ce, i-a [mai] chemat Dumnezeu, zic ei, pe cei [despre care] știa că nu vor asculta deloc, sau că nu vor asculta prin fapte? De ce, pe scurt, i-a [mai] făcut pe cei care vor fi pedepsiți, de mai înainte știind acestea?*

⁴ Mc. 16, 15.

⁵ Mt. 28, 19-20.

⁶ Rom. 10, 18; Ps. 18, 4.

[Ei acuză] neauzind [cuvântul] acela că *pe cât este de departe cerul de pământ, atât de departe sunt cugetele Mele de cugetele voastre, zice Domnul*⁷, ci scrutează cu rațiunea și se târguiesc cu Cel mai presus de înțelegere. Cât de mult ne deosebim noi de furnici? Nu din aceleași [materii] avem frământătura aceasta a noastră, adică trupul? Nu din aceleași ne hrănim? Nu în aceleași [locuri] locuim? Nu ne folosim aproape de aceleași puteri? Ba chiar sunt unele din acestea în care ne și întrec furnicile. Căci sunt mai prevăzătoare cu cele de trebuință, cunosc mult mai bine cele necesare și sunt mai sânguincioase să-și facă proviziile de peste an. Dar și noi le întrecem prin [puterea] rațională a sufletului nostru. Însă ce este această superioritate a noastră prin comparație cu superioritatea lui Dumnezeu față de noi?

4. Dacă, așadar, toate furnicile din lume adunate laolaltă nu ar putea vreodată cunoaște vreuna din cele mai mici fapte sau cugete ale noastre, cei care le suntem superiori în toate cum vom putea noi să înțelegem lucrările și mintea lui Dumnezeu, care, de nesfârșite ori în chip nesfârșit ne întrece, [și cum vom putea] să urmărim în chip exact firul celor ce se întâmplă, fără credință? Căci după cum luminătorul cel mare din cer nu ar putea să facă ziuă dacă strălucirea lui nu ar depăși [capacitatea] noastră de vedere, la fel nici Dumnezeu, Ziditorul firii noastre, nu ar mai fi făuritorul mântuirii pentru noi dacă ar fi cu puțință de înțeles pentru noi și nu ar avea o înțelepciune și o bunătate care să depășească cugetarea noastră.

5. Însă cei care Îl acuză pe Dumnezeu [zicând] cum de i-a chemat pe cei care aveau să nu asculte prin fapte, cum de nu L-au socotit pe El cauză a pieirii acestora, [tocmai] fiindcă nu i-a chemat? De aceea, așadar, i-a chemat, ca nimeni să nu spună că El este cauza pedepsirii lor! Dar de ce, pe scurt, i-a mai făcut pe cei care aveau să fie pedepsiți? Nu ca să [ii] pedepsească, ci ca să [ii] mântuiască, și aceasta se vede limpede din

⁷ Is. 55, 9.

chemare. Căci dacă ar fi vrut să pedepsească pe cineva, nu i-ar fi chemat pe toți la mântuire! Iar dacă Acela, din bunătatea Sa, m-a adus și m-a chemat la mântuire, însă eu m-am arătat rău, trebuia ca răutatea mea – care nu era încă manifestă⁸ – să învingă și să împiedice bunătatea care este din veac? Ce rațiune ar putea avea aceasta? Cel care nu spune aceasta, ci Îl acuză pe Ziditor, afirmă de-a dreptul că nu trebuia să existe fire rațională. Căci la ce mai servește [o fire] rațională dacă nu are capacitatea de alegere și nu e [înzestrată] cu liberul arbitru? Și cum ar putea fi cineva înzestrat cu liberul arbitru și [cum] ar putea avea capacitatea de alegere dacă nu poate, atunci când vrea, să fie rău? Iar dacă nu poate să fie rău, atunci fără îndoială că nu poate să fie nici bun.

6. Așadar, cel care spune că cei care vor fi pedepsiți nu trebuiau creați de Dumnezeu afirmă că nici cei mântuiți nu trebuiau creați, și pe scurt, nici vreo fire rațională și înzestrată cu liber arbitru. Iar dacă toate celelalte au fost create pentru firea rațională, aceasta [înseamnă că unul ca acesta] zice că Dumnezeu nu trebuia să fie [deloc] Creator. Vedeți câtă absurditate? Dar de vreme ce a fost creat de Dumnezeu un neam rațional și înzestrat cu liber arbitru, și prin folosirea într-o anumită direcție și diferită a liberului arbitru unii urmau să fie răi, iar alții buni, ce ar fi trebuit să facă Dumnezeu, Cel cu adevărat Bun? Să nu-i mai aducă la existență pe cei buni din pricina celor care aveau să fie răi? Dar ar putea cineva cugeta un lucru mai nedrept? Căci dacă și numai unul urma să fie bun, nici astfel nu era drept să lase deoparte [actul] creației. *Căci unul singur care face voia Domnului este mai bun decât o mie.*⁹ Dar ce vom spune aceluia care aleg aurul din minereul aurifer? Să nu mai strângă la început și praful cel nefolositor dimpreună cu pulberea de aur?

⁸ Dar despre care Dumnezeu știa. Preștiința lui Dumnezeu cu privire la răutatea omului nu L-a împiedicat pe Dumnezeu să îl creeze pe om și să îl călăuzească către mântuire.

⁹ Cf. Înț. Sir. 16, 3 (LXX).

Dar [îi] vom auzi [răspunzând] că nu ar mai putea fi vorba de alegere în acest caz; [astfel] nici cei aleși nu ar exista dacă nu ar fi fost chemați și cei care nu sunt aleși. Și cum ar fi putut să fie chemați dacă nu ar fi fost creați?

7. Dar să ducem cuvântul nostru și mai aproape și îi vom întreba pe cei care-L acuză cu privire la cei care nu voiesc propria mântuire pe Cel care voiește ca toți să se mântuiască¹⁰. Noi, care suntem muritori, avem nevoie să ne hrănim. Așadar, pentru că firea noastră alege o parte din hrană pentru propria suținere și o absoarbe pentru sine, iar altă parte, făcând-o urât mirositoare, o aruncă afară prin organele excretoare ca nefolositoare, oare voi, din pricina a ceea ce urmează să sfârșească drept necurăție, veți respinge cu totul hrana sau, din pricina a ceea ce este ales și asimilat și adaptat prin digestie pentru susținerea firii noastre, veți primi [spre suținerea firii] totul din mâncare? De bună seamă nici nu e nevoie de cuvânt aici. Deoarece dăm răspuns cu fapta atunci când ne hrănim în fiecare zi și luăm și ceea ce e nepotrivit pentru fire din pricina a ceea ce este potrivit pentru noi. Din ce motiv facem aceasta? Din dragostea noastră de a trăi, conaturală nouă. Astfel, și Dumnezeu, din bunătatea Sa cea conaturală și din dragostea Sa de bine, nu S-a oprit să-i aducă la existență pe cei buni din pricina celor care aveau să devină de la sine răi, ci din pricina celor buni i-a creat și pe cei care aveau să devină răi.

8. Nu vedeți că doctorii nu le permit să se abțină de la hrană celor care, din pricina slăbirii stomacului, nu rețin mâncarea, ci o vomită? Așadar, din ce cauză îi îndeamnă să se hrănească? Pentru că firea ia [totuși] ceva din hrană, fie și puțin, chiar dacă mare parte din cele mâncate este nefolositoare din pricina vărsăturilor. De aceea, pe bună dreptate, medicina este numită și [știință] iubitoare de oameni. Astfel că și iubirea de bine, și iubirea de oameni a lui Dumnezeu se arată mai cu seamă din aceasta, și anume că, deși sunt puțini cei care urmăresc propria

¹⁰ I Tim. 2, 4.

mântuire în comparație cu mulțimea celor care nu se mântuiesc, El a creat întreg neamul și, deși sunt puțini cei care aveau să fie dintre cei aleși, El, din preaplinul iubirii Sale de oameni, i-a chemat pe toți.

9. *Asemănatu-s-a Împărăția cerurilor omului împărat care a făcut nunți fiului său, și i-a trimis pe slujitorii săi să cheme pe cei chemați, dar ei nu au voit să vină*¹¹. Nuntă [numește] aici unirea Fiului lui Dumnezeu cu firea omenească, și prin aceasta, cu Biserica noastră. Căci astfel și Pavel, după ce a zis că *taina nunții mare este*, a adăugat: *iar eu zic: în Hristos și în Biserică*¹². Iar în altă parte iarăși zice către noi: *V-am logodit unui singur bărbat, ca să vă înfățișez lui Hristos fecioară neprihănită*¹³. Din ce cauză însă zice că nu o singură nuntă, ci că *nunți* a făcut Împăratul cerurilor, Tatăl cel Preaînalt, Fiului Său? Pentru că Hristos, Mirele sufletelor curate, unindu-Se tainic cu fiecare din sufletele care sunt astfel, Îi dă Tatălui ocazia să sărbătorească bucurie de nuntă pentru faptul acesta. Căci El Însuși este Cel care zice că *bucurie se face în cer pentru un păcătos care se pocăiește*¹⁴. Pentru că bucuria, după Apostol, este rod al Duhului Sfânt¹⁵, Care, prin schimbarea [vieții oamenilor], iarăși îi pune împreună și îi unește cu Hristos pe cei care trăiesc în pocăință; această bucurie îi adună împreună pe cei îndumnezeiți care sunt în cer și pe pământ. De aceea *bucurie se face în cer pentru un păcătos care se pocăiește*¹⁶.

10. Așadar, fiind deja săvârșită negrăita unire a Fiului lui Dumnezeu – Care ne-a dăruit nouă pocăința – cu firea omenească, și fiind prăznuită în ceruri această bucurie tainică de către Dumnezeu și Tatăl, au fost trimiși slujitori: Ioan, Înaintemergătorul Domnului, Zaharia pe care l-au ucis iudeii între

¹¹ Mt. 22, 2-3.

¹² Ef. 5, 32.

¹³ II Cor. 11, 2.

¹⁴ Lc. 15, 7; Lc. 15, 10.

¹⁵ Cf. Gal. 5, 22.

¹⁶ Lc. 15, 7.

templu și altar¹⁷, Simeon primitorul de Dumnezeu¹⁸ și, pe scurt, toți cei care înainte de pătimirea cea mântuitoare și de înviere au vestit cea deja plinită venire pe pământ a Domnului în trup. Au fost trimiși, deci, aceștia să îi cheme pe cei chemați, adică pe iudei. Căci aceștia sunt cei chemați, ca unii care și mai înainte au fost chemați prin profeți. Dar nu au voit să vină, adică să creadă și să se împărtășească de negrăita părtășie și de har, chiar dacă, de multe ori – și mai înainte, și acum – au fost chemați. Deci iarăși – o, nespuse îndelungă răbdare! – a trimis pe alți slujitori, zicând: *Iată, am pregătit ospățul Meu. Juncii Mei și cele îngrășate s-au junghiat și toate sunt gata. Veniți la nunți!*¹⁹. Auzind însă, unii s-au arătat nepăsători și au plecat la câmpurile și neguțătoriile lor²⁰. Cu cât sunt mai departe de aceștia cei care, invocând [acum] drept scuză recoltarea strugurilor, podgoriile și problemele afacerilor lor, lipsesc de la sfintele sinaxe și nu se sârguiesc să asculte sfintele psalmodii și învățăături? *Iar alții, punând mâna pe slugi, le-au batjocorit și le-au ucis*²¹. Nu foarte departe de aceștia sunt cei care astăzi nu se supun întâistătorilor Bisericii și rostesc uneori împotriva lor cuvinte de războire. Dar noi să storcem din parabola aceasta gratuit, și pentru aceștia, dulcele must mântuitor. *Iată, am pregătit ospățul Meu. Juncii Mei și cele îngrășate s-au junghiat și toate sunt gata*²².

11. Cu adevărat, odată cu înomenirea Domnului s-a săvârșit *cel mai de seamă*²³ [ospăț] din cele făcute de Dumnezeu. Căci toate cele de dinaintea înomenirii, create pentru noi de Dumnezeu în iconomia Sa, erau bune și frumoase, tinzând către

¹⁷ Cf. Mt. 23, 35; Lc. 11, 51; II Par. 24, 20-22.

¹⁸ Cf. Lc. 2, 28.

¹⁹ Mt. 22, 4.

²⁰ Cf. Mt. 22, 5.

²¹ Mt. 22, 6.

²² Mt. 22, 4.

²³ Sfântul Grigorie Palama folosește un joc de cuvinte: τὸ ἄριστον se traduce și cu ospăț, dar este și superlativul substantivizat pe care l-am tradus cu *cel mai bun lucru*.

acest scop. Dar *cel mai de seamă*²⁴ dintre toate, sau mai degrabă singurul lucru cu adevărat *cel mai de seamă* și fără de asemănare este înomenirea Domnului nostru Iisus Hristos, și mai ales sfârșitul acesteia, adică pătimirile cele mântuitoare și Învierea. Căci se arată că această chemare [din parabolă] s-a făcut după Învierea Domnului din morți. Pentru că atunci toate erau gata pentru mântuirea noastră: iconomia cea desăvârșită prin trup a Fiului lui Dumnezeu, învățătura cea insufletă de Dumnezeu [venită] în urma [Întrupării], rezultatele lucrării celei dumnezeiesc-omenească, darea [spre mâncare a] Trupului dumnezeiesc-omenesc, marea și dumnezeiasca și mântuitoarea Jertfă, scularea din morți cea de a treia zi, începătura vieții veșnice și a bucuriei dumnezeiești care reiese din aceasta. *Juncii Mei și cele îngrășate s-au junghiat*. Căci atunci cele vechi s-au unit cu cele noi: fiindcă cele noi se înțeleg prin *cele îngrășate* ale jertfei – pentru că acum pâinea este cea jertfită pentru noi în Biserică –, iar cele vechi sunt închipuite prin *junci*, și sunt trecute spre ceva mai dumnezeiesc prin Jertfa cea nouă.

12. Au fost trimiși, așadar, alți slujitori, apostolii Domnului, ca să propovăduiască acestea și iudeilor, încă fiind Domnul îndelung răbdător față de ei. Dar auzind ei, unii nu au băgat în seamă, fiind țintuiți cu totul de ogoare și neuguțătorii, de pământ și de cele pământești; iar alții, punând mâna pe cei ce vesteau, pe unii i-au batjocorit, pe alții i-au omorât cu pietre, și pe toți, pe cât depindea de scopul lor, i-au batjocorit și i-au omorât. Și mâniindu-se împăratul, a trimis și i-a nimicit pe ucigașii aceia, și cetății lor i-a dat foc²⁵. Căci de vreme ce [S-a arătat] încă îndelung răbdător și după patima pusă la cale de ei, i-a trimis [către ei] pe cei care îi chemau la pocăință, care le vesteau iertarea și le binevesteau darea marilor bunătăți, dându-le gajuri și arvune pentru acestea și asigurări neclintite. Dar ei nu numai că nu

²⁴ Ospățul prin excelență, *summa* tuturor ieșirilor lui Dumnezeu către creație.

²⁵ Cf. Mt. 22, 6-7.

s-au pocăit și nu au luat aminte, ci i-au răsplătit cu batjocură și le-au dat ucideri în schimb binevestitorilor. Atunci, cu dreptate a trimis asupra lor pe cei care i-au nimic și cetatea lor au dat-o focului. Și cine nu știe acestea care s-au săvârșit limpede în Ierusalim, care și astăzi se numește pe drept cuvânt cetatea ucigașilor²⁶?

13. Dar pentru că cei chemați, de multe ori, și mai înainte, dar și acum, s-au arătat nu numai nevrednici de chemare, ci chiar vrednici de urgia cea dumnezeiască și de nimicirea cea din urmă, la porunca Împăratului, aceiași slujitori, adică apostolii Domnului, ieșind la drumuri, *i-au adunat pe câți i-au găsit, și răi, și buni, și s-a umplut casa cu oaspeți*²⁷. Aceștia sunt cei chemați dintre neamuri. Căci o singură cetate a lui Dumnezeu exista atunci, Ierusalimul, și una era casa Lui, cea a lui Israel. Iar cei din afara ei, care erau odată neamurile, erau ca pîrbești pe drumurile care erau multe și diferite. Pentru că astfel le erau și doctrinele. Și îi numește *răi și buni* pe cei găsiți pe drumuri și adunați laolaltă, din pricina diferenței alegerii lor: în urma acesteia unii devin aleși pentru că arată că felul lor de a fi și viața lor este în acord cu credința, în vreme ce alții sunt alungați dintre cei aleși, pentru că au dus o viață rușinoasă și rea, care nu e în acord cu credința.

14. Aceasta se arată și prin cele ce urmează: *A intrat împăratul ca să privească pe oaspeți*²⁸, adică pe cei veniți dintre cei chemați. Iar intrarea Lui ca să vadă și să cerceteze pe oaspeți este arătarea Lui la vremea Judecării ce va să fie. *A intrat, așadar, împăratul și a văzut acolo un om care nu era îmbrăcat cu haină de nuntă*²⁹. Haina nunții celei duhovnicești este virtutea; cel care nu a îmbrăcat-o aici nu numai că va fi găsit nevrednic de cea dumnezeiască cămară de nuntă, ci va avea parte și de legăturile și biciurile cele de nespus. Iar dacă haina fiecărui suflet este

²⁶ Cf. Mt. 23, 37; cf. Lc. 13, 34; cf. Is. 1, 21 (LXX); cf. Ier. 4, 31-32 (LXX).

²⁷ Mt. 22, 10.

²⁸ Mt. 22, 11.

²⁹ Mt. 22, 11.

trupul cel unit cu dânsul, celui care nu-și păzește aici [această haină] sau nu și-o curăță prin stăpânire de sine, feciorie și înțelepciune, îi va fi [haina aceasta] nefolositoare atunci și nevrednică de acea cămară de nuntă nesticăciosă și pricină a izginirii lui afară din ea. Căci spune [Evanghelia] că împăratul, după ce l-a acuzat și l-a făcut de rușine pe acela care nu era îmbrăcat în chip vrednic de chemare, a zis slujitorilor: *Legându-i mâinile și picioarele, luați-l*, adică după ce îl veți fi împresurat cu grozăvii din care nu este scăpare, despărțiți-l de sălășluirea și de împreună petrecerea cu cei care se veselesc, și *aruncați-l în întunericul cel mai dinafară. Acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților*³⁰. Pe drept i se leagă mâinile și picioarele, el care se legase de aici cu corzile păcatelor sale, și este aruncat în întunericul cel mai dinafară, ajungând și mai departe de Dumnezeu, ca unul care nu a lucrat de aici faptele luminii. *Acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților*.³¹ Căci întunericul acela nu este numai întuneric, ci și foc nestins, și pe lângă aceasta este și plin de viermi neadormiți³².

15. Așadar, acolo este plângere și scrâșnire de dinți din pricina durerilor de nesuferit care sunt pricinuite și care atârnă și asupra sufletului, și asupra trupului, și din pricina tânguilor nesfârșite și a părerii de rău neîncetate, care acolo este fără niciun folos. Iar după ce a zis acestea, a adăugat: *Căci mulți sunt chemați, dar puțini aleși*³³, arătând că nu unul singur va avea parte de cercarea acelor lucruri grozave, ci, pe scurt, tot cel care s-a îmbrăcat cu o [haină] la fel de sărăcăcioasă prin faptele sale. Prin acest unul [din Evanghelia], Domnul i-a înfățișat pe [toți] cei care sunt răi dintre cei chemați, care au venit și s-au botezat, dar care nu s-au schimbat în mai bine și nici nu au lepădat, prin pocăință, necurăția plăcerilor rele și a patimilor.

³⁰ Mt. 22, 13.

³¹ Mt. 22, 13.

³² Cf. Mc. 9, 48; Is. 66, 24.

³³ Mt. 22, 14.

16. Însă noi, fraților, să dezbrăcăm tunica cea sfâșiată de beție și de îmbuibarea stomacului și pătată de carne și de înfrânarea care vine de la aceasta și să ne îmbrăcăm, după Isaia, cu veșmânt de mântuire și cu tunica bucuriei³⁴ prin înfrânare și înțelepciune. Să ne dezbrăcăm de omul cel vechi, cel stricat de poftele înșelăciunii³⁵ și să ne îmbrăcăm cu omul cel nou, zidit după Dumnezeu întru cuvioșie și dreptate³⁶. Să dezbrăcăm îmbrăcămintea cea de multe feluri a vieții, [țesută] din răpire și lăcomie, pentru că înaintea ochilor dumnezeiești este de rușine și ne osândește, și să ne îmbrăcăm, ca niște aleși ai lui Dumnezeu, cu inimi pline de milostiviri, cu smerenie, cu modestie, cu blândețe³⁷. Și să ne sârguim în toate felurile, după îndemnul apostolic, să facem sigură chemarea și alegerea noastră³⁸. Căci făcând astfel, nu vom pierde făgăduința bună-tăților viitoare și împreună petrecerea cu cei care pururea se bucură.

17. De care fie ca noi toți să avem parte, cu harul și cu iubirea de oameni a lui Hristos, Mirele cel Veșnic și Ceresc al sufletelor noastre, dimpreună cu Care Tatălui se cuvine slavă, dimpreună și Duhului Sfânt, în vecii vecilor. Amin.

³⁴ Cf. Is. 61, 10.

³⁵ Cf. Ef. 4, 22; Col. 3, 9-10.

³⁶ Cf. Ef. 4, 24.

³⁷ Cf. Col. 3, 12.

³⁸ Cf. II Pt. 1, 10.

The first part of the report is devoted to a general description of the country and its resources. It is followed by a detailed account of the various industries and occupations of the people. The third part of the report is devoted to a description of the various educational institutions and the progress of learning in the country. The fourth part of the report is devoted to a description of the various public works and the progress of the government. The fifth part of the report is devoted to a description of the various social and moral conditions of the people. The sixth part of the report is devoted to a description of the various political and legal conditions of the country. The seventh part of the report is devoted to a description of the various religious and philosophical conditions of the people. The eighth part of the report is devoted to a description of the various scientific and literary conditions of the country. The ninth part of the report is devoted to a description of the various historical and geographical conditions of the country. The tenth part of the report is devoted to a description of the various statistical and numerical conditions of the country.

The following table shows the population of the country in the various years from 1800 to 1875. It is seen that the population has increased steadily and rapidly during this period.

The following table shows the various occupations of the people in the country in the various years from 1800 to 1875. It is seen that the various occupations have increased steadily and rapidly during this period.

1875
1874
1873
1872
1871
1870

Omilia a XLII-a

La Mântuitoarea naștere a Întrutotpreacuratei Doamnei noastre, de Dumnezeu Născătoarea și Pururea Fecioara Maria

1. Orice vreme este potrivită pentru a pune început unei petreceri mântuitoare. Arătând aceasta, marele Pavel zicea: *Iată vreme potrivită, iată ziua mântuirii*¹, [și] *să lepădăm lucrurile întinericului și să lucrăm faptele luminii. Să umblăm cuviincios, ca ziua*². El spune că este *vreme potrivită pentru mântuire* nu [doar] vreunul dintre ceasuri sau vreuna dintre zile, ci întreg timpul de după arătarea Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Căci, după cum atunci când răsare pe pământ soarele cel sensibil [începe] pentru oameni vremea lucrării celei trupești – precum spunea și David: *Răsărit-a soarele și va ieși omul la lucrul său și la lucrarea sa până seara*³ –, la fel și când ni S-a arătat prin trup Soarele dreptății⁴, toată vremea de după arătarea Lui este potrivită pentru lucrarea cea duhovnicească. Lucrul acesta arătându-l același profet în altă parte, după ce a spus despre venirea Domnului [că] *piatra pe care au disprețuit-o ziditorii, aceasta a ajuns în capul unghiului*⁵, a

¹ II Cor. 6, 2.

² Cf. Rom. 13, 12-13.

³ Ps. 103, 22-23.

⁴ Cf. Mal. 3, 20 (LXX).

⁵ Ps. 117, 22; Mt. 21, 42.

adăugat: *aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul. Să ne bucurăm și să ne veselim într-însa!*⁶.

2. Dar în cazul soarelui sensibil, dat fiind că este întrerupt de noapte, spune: *va ieși omul la lucrarea sa până seară*⁷. Însă Soarele dreptății, neînserat fiind și neavând, potrivit apostolului, *schimbare sau umbră de mutare*⁸, oferă vreme potrivită neîncetat pentru lucrarea cea duhovnicească. Iar dacă trebuie să spunem că o vreme este mai potrivită decât altele și, [pe lângă aceasta,] așa cum este o vreme pentru a semăna și o vreme pentru a secera și o vreme pentru a sădi și o vreme pentru a strânge roadele, și e o vreme pentru orice alt [lucru]⁹, la fel, dacă cauți un ceas potrivit în chip deosebit al începutului pentru facerea de bine, acesta este toamna, și mai ales luna aceasta, care este prima dintre luni și început al anului, în care au luat început și cele ale mântuirii noastre, lucru pe care îl prăznuim astăzi. Căci sărbătoarea cea sfântă și prăznuirea pe care o facem [azi] este prima a chemării noastre din nou și a replăsmuirii după har, în care toate au început să devină noi¹⁰ și [în care au început] să intre în locul legilor celor trecătoare cele dăinuitoare, în locul literei Duhul și în locul umbrelor Adevărul.

3. Căci astăzi s-a arătat o lume nouă și un rai străin, întru care și din care s-a născut un nou Adam, Care îl plăsmuiește din nou pe vechiul Adam și înnoiește lumea întreagă, Care nu a fost amăgit, ci l-a amăgit El pe amăgitorul, și dăruiește slobozire celor ajunși sclavii păcatului prin amăgire. Astăzi s-a gătit pe pământ carte minunată, care poate să poarte în sine nu figurile unor cuvinte, ci, în chip negrăit, pe Însuși Cuvântul cel Viu; un Cuvânt nu [rostit] în văzduh, ci Ceresc; nu unul care se alcătuiește [când deja intră] în stricăciune, ci Unul care îi răpește stricăciunii pe cei ce se apropie de El; nu unul făcut

⁶ Ps. 117, 24.

⁷ Ps. 103, 23.

⁸ Iac. 1, 17.

⁹ Cf. Eccl. 3, 1-8.

¹⁰ Cf. Apoc. 21, 1.

prin mișcarea limbii omenești, ci [Unul-] Născut din Tatăl mai înainte de veci. Astăzi s-a arătat un cort însuflețit și nefăcut de mână al lui Dumnezeu și un chivot rațional și duhovnicesc al *Pâinii vieții*, Care cu adevărat a fost trimisă din ceruri¹¹. Astăzi, după psalmist, *adevărul din pământ a răsărit* – [adică]¹² chipul cel nemincinos al nobleții omenești celei de la început –, și *dreptatea din cer a privit*¹³, Care [dreptate]¹⁴ l-a scos afară pe însuși stăpânul nedreptății [chiar] și din însași stăpânirea celor nedrepti, – pentru că, în chip nedrept fiind osândită, a osândit în chip drept [pe cel rău] și, legând pe cel tare în răutate¹⁵, i-a răpit vasele, le-a preschimbato și le-a arătat în stare să primească dreptatea cea dumnezeiască. Și astfel, pe cei ce sunt robi păcatului, [dreptatea cea din cer] i-a luat să fie veșnic cu ea, îndreptățindu-i prin credința în El, iar pe stăpânitorul păcatului, încolăcindu-l cu legăturile cele de nescăpat, îl va preda unui foc veșnic și fără de lumină. Astăzi a odrăslit profețitul *toiag din rădăcina lui Iesei*, din care a răsărit o *floare*¹⁶, Care nu primește veștejire, ci cheamă din nou firea noastră, care se ofilise și care, din această pricină, căzuse din locul cel neveștejit al desfătării, o conduce înapoi la înflorire, îi dăruiește înflorirea cea veșnică, o urcă la cer și o face să intre în rai; toiag prin care Marele Păstor a condus turma cea rațională către pășunile cele veșnice; toiag în care rezemându-se firea noastră, leapadă vechimea și bătrânețea cea neputincioasă și pășește cu ușurință spre cer, lăsând pământul jos celor care sunt purtați spre [cele] de jos, ca unii care nu au sprijin.

4. Dar cine este *lumea nouă*, *raiul străin*, *cartea minunată*, *corțul și chivotul duhovnicesc al lui Dumnezeu*, *adevărul [răsărit] din pământ*, *toiagul lui Iesei cel mult lăudat*? Este Copila Pururea

¹¹ Cf. In 6, 32.

¹² Sfântul Grigorie se referă aici la Fecioara Maria.

¹³ Cf. Ps. 84, 12.

¹⁴ Dreptatea care din cer a privit este Mântuitorul Hristos.

¹⁵ Cf. Mt. 12, 29.

¹⁶ Cf. Is. 11, 1.

Fecioară – și mai înainte de naștere și după naștere –, a cărei naștere din cea stearpă o prăznuim astăzi. Căci Ioachim și Ana, care trăiau împreună și erau fără pricină de reproș înaintea lui Dumnezeu, li se păreau israeliților că sunt vrednici de reproș, fiindcă, deși trăiau împreună, erau lipsiți de copii. Căci, de vreme ce încă nu exista nădejdea nemuririi, succesiunea neamului părea de cea mai mare trebuință. Acum însă, născându-se astăzi această Fecioară, care prin nașterea cea întru feciorie ne-a dăruit veșnicia, nu ne mai este necesară succesiunea care vine din facerea de copii. Dar israeliților de atunci a avea mulți copii li se părea ceva mai bun și decât virtutea, iar a nu avea copii li se părea ceva atât de rău, încât și dreptii aceștia nu erau lăudați pentru virtute, cât mai degrabă erau batjocoriți pentru lipsa copiilor. Întristați fiind, așadar, dreptii aceștia din pricina ocărilor și amintindu-și de Avraam și de Sarra și de alții care au încercat întristarea pentru lipsa de copii, iar apoi gândindu-se și la leacul găsit de unii pentru vindecarea unei asemenea întristări, au hotărât și ei să alerge la rugăciune. Și Ioachim cel înfrânat¹⁷ pleacă în pustie și locuiește în ea și se nevoiește cu postirea, înălțând lui Dumnezeu rugăciunea de a deveni tată. Și nu a întrerupt rugăciunea, nici nu s-a întors de acolo înainte de a primi încredințarea [că i-a fost ascultată] cererea. Iar Ana, în același cuget cu el, se închide aproape, în grădină, și cu inima plină de durere strigă către Domnul: *Auzi-mă, Dumnezeul părinților mei, și binecuvintează-mă, după cum*

¹⁷ Am evitat traducerea cu *castitate/feciorelnicie*, luând în calcul și varianta diac. Ioan I. Ică jr.: *Ioachim cel cuminte*. Termenul nu este explicat de dicționare în mod absolut cu sensul de *feciorie/castitate*, ba mai mult, dicționarul Lampe precizează distanța semantică dintre *feciorie/castitate* în sine și *castitatea conjugală* (indicând faptul că castitatea conjugală presupune limitarea sexualității la căsătorie). *Cumpătarea în cele trupești/infrânarea* – o altă variantă de traducere – include și stăpânirea de sine în ceea ce privește sexualitatea, și se referă la consumarea acesteia doar în cadrul căsătoriei. Dacă am fi recurs la soluția traducătorilor în limba engleză și italiană, care propun *castitate*, am fi denaturat teologia mariologică a Sfântului Grigorie Palama.

ai binecuvântat pântecele Sarrei¹⁸. Și a auzit-o Domnul, și i-a binecuvântat pe ei, și a făgăduit să le dea [cele cerute]. Iar făgăduința a fost adusă la plinire acum și le-a dat lor o copilă, cea mai minunată dintre toate minunile care-au fost vreodată, însăși Născătoarea Ziditorului a toate, cea care a îndumnezeit neamul omenesc și a făcut pământul cer, cea care L-a făcut pe Dumnezeu Fiu al omului, iar pe oameni, fii ai lui Dumnezeu, ca una care a zămislit în ea fără de sămânță și L-a pus înaintea în chip negrăit purtător de trup pe Cel care pe cele ce sunt le-a făcut din [cele] ce nu sunt și le-a preschimbat spre existența cea bună și nu le-a lăsat să cadă în ceea ce nu este.

5. Dar din ce pricină a ieșit ea din pântece sterp? Ca să dezlege întristarea, să preschimbe ocările [la adresa] părinților și să preînchipuie dezlegarea întristării și a blestemului protopărinților neamului omenesc care avea să se facă prin ea. Și cum ar fi îndrăznit firea să facă ca de obicei cu pântecele în care a petrecut și din care a ieșit singura care s-a sălășluit în Sfânta Sfintelor și singura care s-a făcut sălaș al Celui care a făcut firea? Pentru că după cum înainte de ea și după ea nu s-a mai arătat vreo fecioară maică, și Maică a lui Dumnezeu, și după cum înainte de ea și după ea nimeni nu a mai locuit în Sfânta Sfintelor, la fel, în chip firesc, nici în acei rărunchi de maică nu a fost văzut alt embrion conceput, înainte sau după ea. Și pentru că trebuia ca Maica lui Dumnezeu să fie fecioară, și aceasta să fie din neamul lui David și la vremea [potrivită] pentru mântuirea noastră, iar vremea se apropia și fecioara trebuia să fie pregătită, [dar] nu se găseau atunci nici măcar între cei din neamul lui David [unii] mai buni în virtute și în noblețea caracterului și a neamului decât acei [doi] lipsiți de copii, de aceea [ei], cei fără copii, au fost mai cinstiți decât cei cu mulți copii, astfel încât Copila cea întrutotvirtuoasă să se zămislească din cei cu multe virtuți, cea întru totul curată [să se nască] din cei în chip deosebit înfrânați, iar înfrânarea unită cu rugăciunea

¹⁸ Cf. Fc. 17, 16; Rom. 4, 9; Evr. 11, 11.

și asceza să ia rod, și anume să se facă născătoare [unei] feciorii, și încă a unei feciorii care-L pune înainte, în chip nesticăcios în ceea ce privește trupul, pe Cel Născut [în ceea ce privește] dumnezeirea mai înainte de veci din Tată feciorelnic. O, aripi ale acelei rugăciuni! O, îndrăznire pe care a găsit-o către Domnul! O, atât de neprihănite inimile acelea, încât să înalțe o astfel de rugăciune care să ajungă la o atât de mare [înălțime] și care să se plinească atât de mult. Trebuia, dar, ca minunea cea mare să aibă drum deschis prin [această] minune, și firea să se supună încetul cu încetul harului.

6. Dar voi, o, adunare sfântă, care ascultați cuvintele mele, turma și ogorul meu cel rațional întru Hristos, aduceți-i drept dar de naștere Maicii lui Dumnezeu lucrarea virtuților și creșterea în acestea: bărbați și femei, cei mai bătrâni dimpreună cu cei mai tineri, bogați și săraci, stăpânitori și stăpâniți, și, pe scurt, tot neamul și toată vârsta și vrednicia, meșteșugul și știința! Nimeni dintre voi să nu fie cu sufletul sterp și neroditor, nimeni să nu fie neiubitor și neprimitor de sămânța cea duhovnicească, ci să primească cu sânguință sămânța cea cerească, cuvântul cel mântuitor¹⁹ și, cu propria putere, să îl pună în lucrare, [ca să devină] rod ceresc și plăcut lui Dumnezeu²⁰. Nimeni să nu lase neterminat începutul lucrării binelui, nimeni să nu își arate credința în Hristos numai cu limba. *Căci nu tot cel care îmi spune: Doamne, Doamne, va intra în Împărăția cerurilor, ci cel care face voia Tatălui Meu cel din ceruri²¹, și cel care pune mâna pe plug și se uită îndărăt nu este potrivit pentru Împărăția cerurilor.*²²

7. Fecioarelor care ați făgăduit [să duceți] viață monahală și cele care v-ați întors, bine făcând, de la viața conjugală la împreună viețuirea cea feciorelnică, și, pe scurt, câte ați ales din dorința de pocăință să viețuiți împreună cu acestea [cu

¹⁹ Cf. Lc. 8, 11.

²⁰ Cf. Lc. 8, 14.

²¹ Mt. 7, 21.

²² Lc. 9, 62.

fecioarele], viețuiți în toate după Dumnezeu, de dragul Fecioarei care pentru noi s-a născut acum și care a născut întru feciorie, sub timp, după trup, pe Cel Născut mai înainte de veci din Tată feciorelnic, trăind numai pentru ea și pentru Dumnezeu [-Fiul], Cel care S-a întrupat din ea, privind numai la El, făcându-L doar pe El desfătarea voastră, bucurându-vă întru nădejde, răbdând în necaz²³, supunându-vă întâi-stătătoarelor voastre²⁴, slujind unele altora, sârguindu-vă pentru pacea dintre voi²⁵, dedicându-vă fără încetare cu atenție, rugăciune și străpungerea sufletului psalmilor, imnelor și cântărilor duhovnicești²⁶, fiind curate și fecioare, și cu trupul, și cu sufletul, și cu toate simțurile și înțelegerea, și arătând prin toate o cugetare și o petrecere duhovnicească și feciorelnică. Astfel, după [cuvântul] psalmului, urmând Maicii lui Dumnezeu, veți ajunge aproape de Ea²⁷ și veți intra în templul cel nefăcut de mână al Împăratului cerurilor, în camera de nuntă cea mai presus de lume și veșnică a nesticăciunii.

8. Cei care trăiți în căsătorie, nu vă dați cu totul lumii acesteia. Căci pentru voi, lumea aceasta nou zidită și cu adevărat mai presus de lume, adică Maica lui Dumnezeu, s-a arătat astăzi drept rod al căsătoriei! Cei din vârsta bătrâneții, arătați gândire de bătrân și nu fiți tineri prin cugetele, cuvintele și faptele voastre, cugetând trupește și purtându-vă potrivit trupului. Cei tineri, admirați-i pe astfel de bătrâni, cinstiți-i și ascultați-i, și nu fiți neștiutori ce este bătrânețea cinstită și cum tinerețea nu e lipsită de cinstea bătrâneții. Iar dacă nu știți, întrebați-l pe Solomon cel înțelept, căci Îl veți auzi spunând că *chibzuința, la oameni, [ține loc] de căruntețe, și vârsta bătrâneții este viața fără pată*²⁸. Câți aveți ceva de prisos din aceste lucruri pământești,

²³ Cf. Rom, 12, 12.

²⁴ Cf. Evr. 13, 17.

²⁵ Cf. Rom. 12, 18.

²⁶ Cf. Ef. 5, 19; Col. 3, 16;

²⁷ Cf. Ps. 44, 14-16.

²⁸ Înț. Sol. 4, 9 (LXX).

curgătoare și nestatormice și care adesea trec de la unii la alții, neguțătoriți-vă prin împărțirea lor viața veșnică, căci de altfel pentru nimeni *viața nu stă în prisosul avuțiilor sale*²⁹. Câți sunteți lipsiți de cele necesare, îmbogățiți-vă în răbdare și în mulțumirea cea către Dumnezeu, ca să fiți numărați împreună cu săracii fericiți de Acela și să moșteniți Împărăția cerurilor³⁰. Cei care stăpâniți, *judecați judecată dreaptă*³¹ și nu vă folosiți de putere împotriva celor de sub mâna voastră – căci nu e drept –, ci arătați spre aceștia o dispoziție părintească, având în minte că sunteți de același neam și de aceeași robie cu ei. Și nici să nu vă pară lucru nedemn supunerea față de Biserică și de învățătura [Ei]. Căci acestea sunt întărirea celor care în chip bun voiesc să stăpânească. Cei stăpâniți, să datorați supunere stăpânitorilor numai în cele care nu ne taie de nădejdea Împărăției cerurilor, cea făgăduită nouă³².

9. Toți, de obște, să aducem acum Fecioarei prăznuite astăzi darul cel mai iubit și mai propriu, și anume sfințirea voastră și curăția trupului prin stăpânire de sine și rugăciune. Vedeți toți cum înfrânarea, postirea și rugăciune, unite cu străpungerea, i-au arătat pe Ioachim și Ana născători ai unui vas dumnezeiesc; vas într-atât de ales, încât nu numai că poartă numele cel dumnezeiesc – așa precum Pavel³³, cel care s-a arătat mai târziu –, ci pe Însuși Acela al Cărui nume *este minunat*³⁴. Așadar și noi, dacă pe lângă celelalte virtuți, vom stăru și în rugăciuni, rămânând cu înțelegere în templul lui Dumnezeu, vom găsi ca o comoară ascunsă în noi curăția inimii care-L cuprinde și ni-L arată pe Dumnezeu. Pentru că pe aceasta și dispoziția din suflet către Dumnezeu care se naște din aceasta Isaia le numește *duh mântuitor [purta] în pântece*, atunci când

²⁹ Lc. 12, 15.

³⁰ Cf. Mt. 5, 3; Lc. 6, 20; cf. Iac. 1, 9.

³¹ Zah. 7, 9 (LXX).

³² Cf. Mt. 22, 21.

³³ Cf. Fapte 9, 15.

³⁴ Cf. Ps. 8, 1.

zice către Domnul: *De frica Ta, Doamne, am luat în pân-tece și am avut dureri de naștere și am născut duh al mântuirii Tale, pe care l-am purtat în pântec pe pământ*³⁵. Vedeți cum sufletele cele sterpe și care nu au copii ajung să aibă copii buni? Dar la cele spuse, profetul adaugă zicând nu că *vom cădea*, ci că *vor cădea cei care locuiesc pe pământ*, adică cei care se bălăcesc în cugete și patimi pământești.

10. Așadar, dacă și noi voim, fraților, ca nu pământul, ci cerul să îl locuim, și să nu cădem pe pământ și în păcatul care se târăște pe jos, ci să tindem neîncetat către înălțimea cea dumnezeiască, atunci să ne temem de Dumnezeu, să stăm departe de cele rele, să ne întoarcem spre El prin fapte bune, să ne sânguim, prin stăpânire de sine și rugăciune, să ștergem adăugirile cele rele, să preschimbăm spre mai bine cugetările noastre cele dinlăuntru și, după profet, să avem dureri de naștere și să naștem *duhul mântuirii noastre*, având ajutor prin rugăciune pe cea dăruită astăzi părinților ei în urma rugăciunii și a petrecerii plăcute lui Dumnezeu, pe cea care a prefăcut întristarea părinților, care a dezlegat blestemul strămoșesc și a făcut să înceteze durerile de naștere ale strămoșei maici, născându-L întru feciorie, fără durere, pe Hristos.

11. Căruia I se cuvine toată slava, cîntea și închinarea, dimpreună cu Cel fără de început al Său Părinte și cu Prea-sfântul și Bunul și de viață Făcătorul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!

³⁵ Is. 26, 17-18.

The first part of the book is devoted to a general history of the
 world, from the beginning of time to the present day. The author
 discusses the various stages of human civilization, from the
 primitive state of nature to the establishment of the modern
 world. He traces the progress of science, art, and industry, and
 shows how they have shaped the course of human history. The
 second part of the book is a detailed account of the events of
 the year 1848, from the Revolutions of 1848 to the
 Revolutions of 1849. The author describes the causes and
 consequences of these revolutions, and the role of the various
 nations and peoples who were involved in them. He also
 discusses the political and social changes that were taking place
 in Europe at this time, and the efforts of the various
 governments to suppress the revolutions. The third part of the
 book is a collection of documents and speeches that were
 produced during the revolutions of 1848. These documents
 provide a first-hand account of the events and the
 thoughts of the participants in the revolutions. The fourth
 part of the book is a collection of notes and references that
 are useful for the reader who wishes to study the
 revolutions of 1848 in more detail.

Omilia a XLIII-a

La Evanghelia după Matei a celei de-a șaptesprezecea duminici de peste an, cea despre femeia canaaneancă¹; întru care [se spune] și despre nimicnicia omului și despre cea vrednică de laudă smerenie

1. Că *Domnul celor mândri le stă împotrivoă, iar celor smeriți le dă har*², a vestit-o de mai înainte Solomon, fiul lui David, întru înțelepciune, iar Înțelepciunea cea mai înainte de veci a Tatălui celui Preaînalt³ a arătat-o direct prin fapte atunci când a trăit în trup în această viață. Căci Domnul, stând împotriva fariseilor și cărturarilor care se ridicau contra ucenicilor Săi și care se semețeau împotriva legilor lui Dumnezeu, le-a zis: *De ce călcați porunca lui Dumnezeu pentru datina voastră?*⁴, în vreme ce canaaneencei care a venit și s-a rugat în chip smerit i-a dat harul. Căci aceasta, ca una care făcea parte dintre neamuri, auzind de la Domnul [că o numește] *câine* sau mai degrabă *cea din urmă dintre câini*, căci [i-a spus] *javră*⁵, cu râvnitoare osândire de sine și cu smerenie, a zis *Da, Doamne*⁶, în vreme ce

¹ Cf. Mt. 15, 21-28.

² Cf. Pilde 3, 34.

³ Cf. Înț. Sol. 1, 4 ș.u.; cf. I Cor. 1, 24, 30; cf. Iac. 4, 6.

⁴ Mt. 15, 3.

⁵ Cu sensul de *câine pricăjit, javră, cățea*.

⁶ Mt. 15, 27.

învățătorii lui Israel, ca unii care L-au lepădat pe Dumnezeu prin fățăriia evlaviei, auzind de la Domnul [că îi numește] fățarnici, *s-au scandalizat*⁷. Drept pentru care, pe bună dreptate, Domnul nu numai că a grăit împotriva lor, ci i-a și lepădat pe ei, drept pildă a lepădării care avea să urmeze mai apoi pentru tot neamul lor; [căci,] după glasul Evangheliei citite astăzi, *a plecat în ținutul neamurilor, în părțile Tirului și ale Sidonului. Și iată, o femeie canaaneancă, ieșind din acele ținuturi, striga după El, zicând: Miluiește-mă, Doamne, Fiul lui David, fiica mea este rău chinuită de demon*⁸.

2. Cu adevărat, canaaneanca nu numai că a ieșit din ținuturile acelea ale neamurilor, ci s-a ridicat ca un crin sfânt din vâlcea, răspândind din gura ei, prin cuvinte, buna mireasmă a Dumnezeiescului Duh. Fiindcă dacă *nimeni nu poate spune [că] Domn este Iisus decât numai în Duhul Sfânt*⁹, cine se mai îndoiește că limba canaaneencii a fost mișcată de Dumnezeiescul Duh, [limbă] care Îl numește Fiu al lui David și Domn¹⁰, și cere milă de la El, ca de la Cel care are putere împotriva demonilor? Căci dacă, după Pavel, *credința este din auzire*¹¹, iar [dacă] după Luca, *vestea despre Hristos a ieșit în tot locul din împrejurimea aceea*¹², când [vestea-glasul despre Iisus] a găsit-o pe canaaneancă vas bine-răsunător, a răsunat prin ea și mai puternic. Pentru că fiind convinsă și crezând și alergând cu căldură devine deodată și rugătoare, și propovăduitoare, și este auzită [de toți], strigând de departe: *Miluiește-mă, Doamne, Fiul lui David, fiica mea este rău chinuită de demon*¹³. Căci aceea în chip lipsit de simțire are nenorocirea, în vreme ce eu ard din rărunchi,

⁷ Cf. Mt. 15, 7-12.

⁸ Cf. Mt. 15, 21-22.

⁹ I Cor. 12, 3.

¹⁰ Cf. Mt. 22, 43-45.

¹¹ Rom. 10, 17.

¹² Lc. 4, 37.

¹³ Mt. 15, 22.

având simțirea pătimirii, și către mila Ta strig – Cel care ești Fiu al lui David, fiind din sămânța lui după [firea] omenească, însă Domn al tuturor, ca Dumnezeu mai înainte de veci –, cu a Căruia îngăduință demonul o chinuie pe fătuca mea. Dacă milostivindu-Te, Te vei întoarce către noi, atunci acel servitor al mâniei Tale pe dată se va depărta.

Domnul însă nu i-a răspuns ei [vreun] cuvânt¹⁴, vrând să facă și mai evidentă credința și virtutea ei, astfel încât să se arate că pe drept s-a înclinat către neamuri, nu numai din pricina necredincioșilor iudei, ci și din pricina neamurilor care L-au atras prin credință. De aceea, atunci când ucenicii au spus slobozește-o, că strigă în urma noastră¹⁵, Domnul le-a răspuns: Nu sunt trimis decât numai la oile cele pierdute ale casei lui Israel¹⁶. Căci văzându-i pe aceștia căzuți din părinteasca evlavie și virtute, nu a suferit, în ceea ce-L privea, să-i treacă cu vederea, din pricina evlavioșilor lor părinți. Pentru care pricină a și venit prima dată la aceștia atunci când a fost trimis de Tatăl cel Preaînalt.

3. Și venind femeia, I S-a închinat, zicând: Doamne, ajută-mă¹⁷. Când era departe căuta să și-L facă milostiv pe Domnul prin strigare, dar fiindcă nu a obținut nimic și nici măcar nu S-a întors [Domnul] către ea, apropiindu-se, cade înaintea Lui și îi cere din nou ajutorul. Dar și în această situație a fost respinsă cu insulte. Însă nici astfel nu a renunțat [femeia] cea vitează și cu suflet cu adevărat bărbătesc, ci fiind disprețuită și auzind [că este numită] nu doar animal lipsit de rațiune, ci și [animal] spurcat și sălbatic, ca și cum vocea ei ar fi fost un lătrat, mai degrabă decât o grăire vrednică de auzit, cade și ea de acord [cu această denumire], și se disprețuiește și ea pe sine, dar nu renunță la rugăciunea către Hristos.

¹⁴ Mt. 15, 23.

¹⁵ Mt. 15, 23.

¹⁶ Mt. 15, 24.

¹⁷ Mt. 15, 25.

4. Să învățăm de la această învățătoare cum trebuie să stăruim în rugăciuni, cu câtă răbdare, cu câtă smerenie, cu câtă străpungere de inimă! Să învățăm, chiar și dacă suntem nevrednici, chiar și dacă suntem respinși – ca unii care suntem mânjiți cu păcatele –, să nu dăm bir cu fugiții, ci să stăruim din suflet, cerând cu smerenie. Vom lua de la Dumnezeu [împlinirea] cererilor! Căci atunci când a grăit Domnul către dânsa că: *Tu ești o femeiușcă dintre neamuri, sau mai degrabă javră nerușinată, spurcată și necurată, [căci a zis] nu este bine să iei pâinea copiilor și să o dai javrelor*¹⁸, femeia zice: *Da, smerindu-se și ea pe sine, mărturisind împotriva ei înșiși propria nimicnicie și necurăție, judecându-se că e nevrednică de împărtășirea și de primirea Pâinii care S-a pogorât din cer pentru noi, dar cerând ca prin milă să aibă parte de firimiturile care cad de la masa celor care se bucură. Căci și javrele mănâncă din firimiturile care cad de la masa stăpânilor lor*¹⁹. Și acest cuvânt al femeii este cu adevărat înțelept și foarte iscusit și împletit cu smerenie. *Căci chiar dacă sunt dintre neamuri, și mărturisesc că sunt păcătoasă, însă și neamurile au parte de purtare de grijă din partea lui Dumnezeu datorită nemăsuratei Sale iubiri de oameni și bunătăți, ca și toți cei care păcătuiesc împotriva Lui în alt chip.*

5. Așadar, ce a făcut Cel care iartă păcatele și impietatea inimilor celor care și le mărturisesc, după cum ne-a învățat și pe noi mai înainte profetul psalmist [a le mărturisi]²⁰? O primește pe cea izgonită, o curățește pe cea mânjită, vindecă și sfințește și sufletul aceleia dimpreună cu fiica ei, și toate acestea cu laude, zicând către ea: *O, femeie, mare este credința ta. Fieție după cum voiești!*²¹. Îi acordă privilegiul de a nu fi vreun interval între cuvânt și vindecare: *S-a tămăduit fiica ei din acel ceas*²². Iar Marcu spune că Domnul a zis către ea că *pentru acest*

¹⁸ Mt. 15, 26.

¹⁹ Mt. 15, 27.

²⁰ Cf. Ps. 31, 5.

²¹ Mt. 15, 28.

²² Mt. 15, 28.

cuvânt al tău a ieșit demonul din fiica ta²³. Adică pentru că te-ai disprețuit pe tine și pentru că într-atât te-ai smerit și pentru că, fiind foarte tare respinsă, nu ai deznădăjduit, nici nu ai fost furată de cuvântul [Meu] [spus] din iconomie, ci ai înțeles mărimea iubirii Mele de oameni și ai stăruit până la sfârșit, rugându-te cu nădejde întru smerenie. Căci, după cum am spus la început, celor smeriți, Dumnezeu le dă har²⁴, și cel care se smerește pe sine va fi înălțat²⁵, și smerește-te pe tine și vei afla har înaintea Domnului²⁶. De asemenea, tot cel care cere va lua și cel care caută va găsi și celui care bate i se va deschide²⁷.

6. Fără îndoială că o astfel de stăruință nu este cu putință fără o mare credință. Iar dacă cineva ar cerceta, ar vedea că întotdeauna smerenia este unită și crește împreună cu credința față de Hristos. Căci și Petru, când, la început, la cuvântul Domnului, a prins în năvoadele sale mulțime multă de pești și a crezut desăvârșit, a zis către El: *Ieși de la mine, că sunt bărbat păcătos, Doamne!*²⁸. Și iarăși, când sutașul a zis către El cu smerenie: *Doamne, nu sunt vrednic să intri sub acoperișul meu, Domnul a spus despre acesta celor care [Îi] urmau: Amin, zic vouă, că nici în Israel nu am găsit atâta credință!*²⁹. Astfel că smerenia este doar a celor care cred, iar credința, a celor smeriți.

7. Să ne smerim așadar, fraților, de bunăvoia noastră, ca să ne arătăm credința noastră față de Hristos și să fim înălțați de El. Sau, mai degrabă, să recunoaștem micimea cea aflată în noi înșine și nebunia gândurilor care uneori vin în noi fiind născute de demoni, ca să strigăm asemenea canaaneencei către Hristos, să ne apropiem, să cădem și să stăruim întru smerenie, rugându-ne, ca să dobândim harul cel dat de El celor cu cugetul smerit și să ne înălțăm către dumnezeiasca înălțime.

²³ Mc. 7, 29.

²⁴ Cf. Pilde. 3, 34; cf. Iac. 4, 6; cf. I Pt. 5, 5-6.

²⁵ Mt. 23, 12.

²⁶ Cf. Iac. 4, 6, 10.

²⁷ Mt. 7, 8.

²⁸ Lc. 5, 8.

²⁹ Cf. Mt. 8, 8-10.

8. Căci care este începutul facerii pentru fiecare din noi? Oare nu e asemenea cu cel al animalelor lipsite de rațiune? Ba, mai degrabă, este și mai rău! Căci acela [în cazul animalelor] nu din păcat își are intrarea, în vreme ce în cazul neamului nostru călcarea poruncii a introdus nunta. De aceea și primim nașterea din nou cea din dumnezeiescul Botez, care taie împrejur vâlul de la naștere. Căci, deși nunta, prin îngăduința lui Dumnezeu, este fără de reproș, firea încă poartă semnele faptelor vinovate. Pentru această pricină, unul din sfinții teologi de la noi numesc această facere a noastră *noptatică, roabă și împătimită*³⁰, iar David, înainte de el zice: *întru fără-delegi m-am zămislit și întru păcate m-a născut maica mea*³¹.

9. Așadar, o astfel de facere avem. Dar nașterea? Nu e cu mult mai rea decât nașterea animalelor celor lipsite de rațiune? Eu socotesc că Dumnezeu i-a zis Evei: *În dureri vei naște copii*³² nu numai din pricina chinurilor mamelor în timpul nașterii, ci și din pricina supărărilor celor născuți, atât cele din timpul întregii vieți de după [naștere], cât și cele de îndată după începutul [vieții], în urma cărora vin plânsetele cele neîncetate ale pruncilor care nu se întâmplă la niciunul din animalele cele lipsite de rațiune. Căci numai pentru noi viața e mizerală și pricinuitoare de multe bocete și vrednică, pare-se, de multe plânsete de îndată ce ieșim din pânțece. Care dintre celelalte animale este încins cu legături, ca noi, imediat după naștere, și înfășat cu scutece, și pus într-un leagăn scobit, ca și cum ar fi pus într-un mormânt, și este dus și luat de la sân de altcineva, el neputând să se miște de la sine? Oare mieii, iezii și vițeii nu merg de la sine după ce au fost născuți, nu zburdă în jurul celei care i-a născut și, apropiindu-se [de uger], nu își fac sațul de lapte mișcându-se ei înșiși? Noi însă, și după ce suntem înțărcați și dezlegați de legături și din nemișcare, nu încetăm

³⁰ Sf. Grigorie Teologul, *Or. 40, De sancto baptisma, 2, PG 36, 360 C.*

³¹ Ps. 50, 6

³² Fc. 3, 16.

să fim lipsiți de minte. Și doar când am scos capul³³ din adâncul lipsei de vorbire, după mulți ani, atingem [în cele din urmă] vârsta judecății. Dar ce? Suntem atunci mai buni? [Suntem mai buni poate] decât [animalele] cele lipsite de rațiune pentru că am ieșit la suprafață din acea confuzie și am fost luminați cu lumina rațiunii, având de-acum înțelegere? Nicidecum! Căci cu atât suntem mai răi ca înainte, cu cât pe acelea care sunt conduse de succesiunea nașterii și de legea firii³⁴, le pătimim mai degrabă decât le facem³⁵. De aceea [nici] nu suntem învinuiți pentru acestea și nici nu ne sunt aduse înfricoșate amenințări cu pedeapsa cea veșnică. Uneori însă, după ce ne-am ridicat din vârtejurile cele de acolo și am devenit domni ai rațiunii, de bunăvoie ne scufundăm în adâncul cel osândit al patimilor oprite, ducându-ne cu capul în jos către mlaștină, către noroiul adâncului și înfricoșătorul curent de nămol, adică viața aceasta a noastră cea cu multe păcate, în care, răniți fiind de înțepăturile scorpionilor și ale șerpilor și sfâșiați de dinții fiarelor, într-atât ne lipsim de minte încât jubilăm din pricina rănilor și ne desfătăm cu sfâșierile.

10. Pofta trupurilor vine la noi precum o aspidă, și noi nu fugim rupând pământul, adunându-ne în noi înșine, și [nici nu] o alungăm prin înfrânare și cerere neîntreruptă către Dumnezeu întru smerenie, ci îi deschidem străfundurile cugețării și, bucurându-ne, facem să se sălășluiască în noi, vai!, moartea cea veșnică. Ne atacă mânia ca un leu sălbatic, și noi nu fugim și nu căutăm pază care să depărteze de la noi un atât

³³ Întreg pasajul are referiri la imaginea ieșirii din apă, văzută ca izbăvire de iraționalitate.

³⁴ Probabil că Sfântul Grigorie se referă și la pulsunile iraționale ale sexualității, care nu pot fi controlate (scurgeri nocturne etc). Suntem mai răi totuși ca înainte, pentru că ieșirea din adâncul perioadei prunciei marcate de dezvoltarea rațiunii nu rezolvă problematica acestor pulsuni. Iraționalul încă domină.

³⁵ Cu sensul de a prelua controlul asupra acestor mișcări, care de multe ori sunt imprimare de irațional.

de mare rău – pază care este îndelungă răbdarea și smerenia –, ci mai cu osârdie alergăm [către ea] și o îmbrățișăm bucuroși și facem să locuiască în noi pierzătorul, ca și cum ar fi răzbu-nătorul și apărătorul [nostru], nenorociți ce suntem! Iubirea de arginți se străduie să ne tragă jos în prăpastie, și noi nu o răpunem prin mulțumirea cu puțin și prin puțina posesie – care sunt ca niște aripi care ne urcă la cer –, ci ne legăm cu greutatele ei care ne trag în jos – cu pofta sau cu sporirea averilor sau a posesiilor celor de mult preț, pe cât se poate –, și ne place să fim aruncați și împinși către adâncul cel fără fund.

11. Am primit minte conducătoare și de sine stăpânitoare, și am arătat-o sclavă patimilor celor lipsite de rațiune. Am fost cinstiți, față de toate celelalte viețuitoare, cu rațiune, însă noi, arătând-o servitoarea unor astfel de patimi, ne-am făcut mai de necinste decât animalele cele fără de rațiune. Am primit trup, plăsmuire a mâinilor lui Dumnezeu, pentru ca și acesta să poată să devină duhovnicesc prin înălțarea noastră către Dumnezeu, iar noi, prin aplecarea către cele pământești, am făcut trup și duhul nostru și am devenit mai prejos decât trupurile cele neînsuflețite, fiind de sine-osândiți și singurii osândiți. Căci acelea rămân astfel cum au fost făcute, în vreme ce noi ne-am stricat respingând [scopul] pentru care am fost creați și am schimbat cinstea într-o necinste. Oare cineva care are rolul de a-i îndruma pe alții, dacă se face părtaș la lucruri necuviincioase împreună cu cei ce sunt sub îndrumarea lui, și dacă îi ajută și le este de folos spre ceea ce este necuviincios celor care [trebuiau] să fie înțelepțiți de el, nu este mai mizerabil și mai infam decât cei care nu sunt desemnați să îi înțeleptească pe alții, chiar dacă și aceștia fac cele necuviincioase? Care sofist care se comportă ca un nebun împreună cu cei dăscăliți de el și le mărește nebunia, nu este mai nebun decât cei neînțelepți? Care arhitect care-și știe bine meseria, dacă se joacă cu copiii și construiește pe nisip cele pe care copiii le numesc case, nu va fi cu mult mai de râs decât cei lipsiți de tehnica [construirii]?

12. Astfel este omul care, fiind mai lipsit de rațiune decât cele lipsite de rațiune și mai de necinste decât toate cele de necinste și mai nenorocit – pentru că a fost înrobitor de trup și purtat către *ceea ce e mai rău* de patimile acelea pe care trebuia să le robească și să le transforme în *ceea ce e mai bun* – mai apoi se mândrește și foarte se îngâmă, dacă pe lângă acestea care sunt nefolositoare, firea sa are ceva mai mult decât a altora, putând să-și risipească viața în lux, să fie lacom, să se trufească, să domine, să îi stăpânească pe alții, de unde și rezultă, pentru unii dintre cei care se ocupă cu acestea, desfătarea, bogăția, slava deșartă și [mania] puterii.

13. Dar sunt unii care și-au păstrat vrednicia cea noetică sau și-au restabilit-o după ce s-a abătut, și, subjugând partea pătimășă a sufletului lipsit de rațiune, au atribuit fiecărei puteri care se află în acesta ceea ce trebuia, și mișcările care ieșeau de acolo, pe unele le-au înțeleptit, pe altele le-au înfrânat, iar pe altele le-au îmblânzit, dar, desigur, nu fără ajutorul și harul cel de la Dumnezeu. Aceasta se dă celor smeriți cu cugetul, după cum adesea s-a arătat și după cum am fost azi învățați de minunata canaaneancă. Încât singurii mai de cinste decât animalele cele lipsite de rațiune și cu adevărat oameni sunt cei smeriți, iar cei care nu sunt așa nu sunt oameni, sau sunt mai răi decât [animalele] cele lipsite de rațiune în ceea ce privește judecata, chiar dacă sunt oameni după fire. De aceea și Solomon, după ce a trecut prin toate cele ale vieții și le-a dat deoparte, ca pe nimic, adaugă: *Teme-te de Dumnezeu, adică fii smerit înaintea Lui, și păzește poruncile Lui, căci aceasta este omul în întregime*³⁶.

14. Așadar, fraților, când cineva este stârnit spre lăudăroșenie și părere de sine fie de ceva din cele ce sunt în el din fire, fie de ceva din cele adăugate din afară, aceasta să o aveți în minte, că pierde credința în Dumnezeu, că cade din harul cel de la El, că aproape nimicește faptul de a fi om și devine mai

³⁶ Eccl. 12, 13 (LXX).

de necinste decât cele de necinste și mai fără de rațiune decât cele fără de rațiune; și să se îndrepte repede pe sine, întorcându-se prin pocăință către smerenie, ca să fie aflat în veacul ce va să fie împreună cu cei miluiți de Dumnezeu³⁷, să fie lăudat ca credincios și înțelept³⁸ și să fie slăvit de Fiul lui Dumnezeu, Care pentru noi S-a smerit pe Sine, cu slava cea adevărată, neschimbată și veșnică.

15. Pe care fie să o dobândim și noi toți, cu harul și iubirea de oameni a Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, dimpreună cu Care Tatălui se cuvine slavă, împreună și Sfântului Duh, în veci. Amin!

³⁷ Cf. Mt. 5, 7.

³⁸ Cf. Mt. 24, 45; cf. Mt. 7, 24; cf. Lc. 12, 42.

Omilia a XLIV-a

La Sfântul Apostol și Evanghelist și cel mai iubit al lui Hristos, Ioan Teologul; întru care [se pomenește] și despre iubirea cătrec Dumnezeu și către aproapele

1. Prăznuim astăzi pe unul dintre prealeșii apostoli ai lui Hristos și îl cinstim ca pe un părinte al tuturor celor numiți după Hristos, sau mai degrabă ca patriarh al celor care *nu din sânge, nici din voia trupului, nici din voie de bărbat, ci de la Dumnezeu s-au născut*¹. Căci după cum din Iacov au ieșit după trup cei doisprezece patriarhi, din care s-au născut cele douăsprezece seminții ale lui Israel², la fel și din Hristos au ieșit în chip duhovnicesc cei doisprezece inițiați³. Căci marele Pavel, spre care Hristos a privit din cer⁴, a plinit numărul celui căzut în chip vrednic de plâns⁵. Iar dacă de aici nu au ieșit seminții care să fie în chip vădit egale în număr [cu apostolii], nu e nimic de mirare. Pentru că cele duhovnicești se disting în chip nediferențiat. De aceea, deși simțurile care se manifestă în trup sunt cinci, în suflet una este simțirea diferențiată în chip nediferențiat. Dar și cele douăsprezece izvoare de apă, lângă care au

¹ In 1, 13.

² Cf. Fc. 35, 22 ș.u.

³ Cf. Mt. 10, 2-4; Mc. 3, 14-19; Lc. 6, 13-16.

⁴ Cf. Fapte 9, 3-5.

⁵ Cf. Mt. 27, 5; Fapte 1, 16-20.

poposit israeliții sub conducerea lui Moise, precum și [faptul că] au stins setea provocată de preumblarea prin deșert⁶, îi preînchipuie pe aceștia doisprezece. Căci aceștia sunt cei care prin izvorârile cele duhovnicești au izbăvit din arșița nebuneștii idolatrii neamul oamenilor care mai înainte mergea prin pustiturile de nestrăbătut ale lipsei de Dumnezeu. Încă și cele douăsprezece pietre pe care Isus al lui Navi le-a pus ca semn în Ghilgal, după ce a trecut Iordanul cu piciorul în chip minunat⁷, îi preînchipuie pe aceștia doisprezece. Căci acestea ne sunt nouă semn veșnic că adevăratul Iisus a zăgăzuit potopul păcatului care a inundat lumea întregă și a dat celor care cred în el fără de păcat să străbată drumul vieții, precum a dăruit și atunci Israelitilor să treacă Iordanul fără să se ude.

2. Însă acestea și toate cele asemenea acestora, precum și chemarea cea făcută de Însuși Hristos, Fiul cel Unul-Născut al lui Dumnezeu, sunt comune tuturor apostolilor. Dar cel prăznuit de noi astăzi nu este numai un apostol chemat⁸, ci se numără printre cei aleși, nu fiind ales simplu din întregul neam al celor de sub soare, ci ales dintre cei care au fost aleși și corifeu al cetei corifeilor, adică al celorlalți apostoli, fiind socotit în același rând cu cei aleși în chip special, cu Petru și Iacov. De aceea și fiind luat împreună cu aceștia dintre ceilalți de către Mântuitorul, este urcat pe muntele Taborului, aude convorbirea lui Moise și Ilie cu Hristos, vede în chip dumnezeiesc acea mare și mai presus de fire vedere – strălucirea luminii dumnezeirii Fiului, care strălucește mai presus de strălucire în chip de negrăit -, și aude glasul părintesc care se referă doar la Hristos : *Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru Care am binevoit. Pe Acesta să-L ascultați!*⁹. Și astfel, Ioan se face în chip fericit ucenic nu numai al Fiului, ci și al Tatălui Însuși.

⁶ Cf. Ieș. 15, 23-27.

⁷ Cf. Ios. 4, 1 ș.u.

⁸ Cf. Rom. 1, 1; Mt. 4, 21.

⁹ Cf. Mt. 17, 1-5.

3. Dar și aceasta îi este comună lui, și lui Petru, și lui Iacov, cei dintâi dintre ucenicii Mântuitorului, în felul în care și faptul de a fi evanghelist îi este comun cu cei care împreună cu el au scris Sfânta Evanghelie – cuvintele vieții veșnice –, deși prin înălțimea graiului și prin înălțimea teologiei se deosebește într-o mare măsură. Dar pe cele ce-i erau caracteristice, ce cuvânt ar fi de ajuns să le exprime? Singur dintre toți a dobândit [cinstea] să fie numit feciorelnic, și nu numai dintre apostoli, ci și dintre toți cei ce erau vestiți mai dinainte de el, sau după el, singurul care, după cum se pare, și-a păstrat de-a lungul întregii vieți întru feciorie amândouă acestea: și sufletul, și trupul, și mintea, și simțirea. Pentru că puțini sunt cei care s-au nevoit cu fecioria trupului, dar aproape toți știu de ea, în vreme ce fecioria strictă a sufletului este cugetarea care nu se împerechează cu nici o răutate. Astfel încât, prin această numire se aduce mărturie despre Ioan că este aproape fără de păcat. De aceea s-a și făcut iubit de Hristos, Cel singur din fire fără de păcat¹⁰, și doar el, dintre toți, a dobândit această numire.

4. Oare ar putea găsi cineva [o numire] de laudă mai mare decât aceste numiri? În toate celelalte [numiri] de ale oamenilor nu numai că nu s-ar găsi ceva mai înalt și mai mare decât acestea, dar nici măcar toate acestea la un loc. Lui însă i se adaugă și altele, mai mari decât acestea. Căci nu este doar feciorelnic iubit, ci și fiu al Fecioarei, al ÎNSEȘI MAICÛ FECIOARE ȘI NĂSCĂTOARE DE DUMNEZEU, Hristos fiindu-i [Fiu] după fire, iar acesta devenindu-i [fiu] după har¹¹. Dacă el singur a primit aceeași Maică cu Hristos, atunci el singur este mai presus de toți frate al Lui și întru toate rudă și devenit asemenea cu Fiul lui Dumnezeu. Fiu iubit Acela, iar acesta ucenic iubit¹². În sânul Tatălui Acela, și acesta pe pieptul lui Iisus¹³. Feciorelnic Acela, iar acesta [feciorelnic] prin harul Aceluia. Fiu al Fecioarei Acela, iar

¹⁰ Cf. In 13, 23; 19, 26; 20, 2; 21, 7; 21, 20.

¹¹ Cf. In 19, 26.

¹² Cf. Mt. 3, 17; Mt. 17, 5; 19, 26; Mc. 1, 11; 9, 7; Lc. 3, 22; 9, 35; II Pt. 1, 17.

¹³ Cf. In 1, 18; 13, 23; 21, 20.

acesta [fiu] al aceleiași. *A tunat Domnul din cer*¹⁴, tunet și acesta. De aceea și este numit, mai mult decât ceilalți, tunet, fiul tunetului¹⁵ și tunetul cel mai înalt teologhisitor, care răsună peste toate marginile și teologhisește pe Cuvântul cel din Tatăl – că era la început, și era la Dumnezeu, și era Dumnezeu, și avea viață în Sine, și lumină adevărată, care luminează pe tot omul care vine în lume, și prin Care au fost făcute toate la început¹⁶.

5. Acest tunet¹⁷ ni l-a descoperit pe cel trimis de Dumnezeu¹⁸ ca martor al venirii adevăratei Lumini¹⁹, ni l-a făcut cunoscut pe Însuși Cuvântul cel coborât din cer, Care S-a făcut trup pentru noi²⁰, și ne-a înfățișat în chip foarte clar toată petrecerea Aceluia în trup pe pământ, cuvintele, lucrările, pătimirile, Învierea cea după cruce și suirea la cer de după Înviere, de unde a coborât. Și toate acestea fiind scrise precum le-a văzut, zice că pentru noi le-a făcut, ca să ne mântuim²¹. Dar și către toată pliroama care poartă numele lui Hristos a înfățișat o scrisoare de îndemn, chemându-i pe toți la împărtășirea de viața cea veșnică, care era mai înainte de veci la Tatăl, iar [acum] ni s-a descoperit și nouă²². Și pentru că era dintre cei mai aleși dintre apostoli, și era și numit iubit, ne vorbește despre capul virtuților²³, despre dragoste adică, spunând că Dumnezeu Însuși este dragoste, astfel încât cel care are dragoste Îl are pe Dumnezeu, iar cel care rămâne în dragoste rămâne în Dumnezeu, și Dumnezeu rămâne în cel în care rămâne dragostea²⁴. Și ne arată îndoita lucrare a acesteia în noi, împărțind-o

¹⁴ Ps. 17, 14.

¹⁵ Mc. 3, 17.

¹⁶ Cf. In 1, 1-14.

¹⁷ Ioan Evanghelistul.

¹⁸ Ioan Botezătorul.

¹⁹ Cf. In 1, 7.

²⁰ Cf. In 1, 14.

²¹ Cf. In 20, 31.

²² Cf. I In 1, 1-3.

²³ Cf. Gal. 5, 14; Rom. 13, 9.

²⁴ Cf. I In 4, 8-16.

în chip neîmpărțit în [dragoste] către Dumnezeu și [dragoste] către aproapele, învățându-ne că acestea se câștigă în chip reciproc și numind mincinos²⁵ pe cel care socotește că are doar una din ele. Căci zice că semn al dragostei față de Dumnezeu este a păzi cuvântul și poruncile Lui²⁶, după cum și Domnul ne-a învățat, zicând: *Cel care mă iubește va păzi poruncile Mele, și aceasta este porunca Mea: Să vă iubiți unii pe alții, ca întru aceasta să cunoască toți că sunteți ucenicii Mei, dacă aveți dragoste unii față de alții*²⁷.

6. Vedeti cum este nedespărțită dragostea lui Dumnezeu de dragostea unora față de alții? De aceea zice ucenicul cel iubit: *Dacă cineva zice că iubește pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăște, mincinos este. Căci dacă pe fratele tău, pe care îl vezi, nu îl iubești, cum iubești pe Dumnezeu, pe Care nu îl vezi?*²⁸, dar și cel care zice că rămâne în Dumnezeu prin iubire dator este, precum *Acela a umblat, și el să umble*²⁹. Dar cum a umblat Acela? A ascultat de Tatăl cel Ceresc, a plinit toată dreptatea, a lucrat cele bune asupra firii prin Sine, i-a vindecat pe cei bolnavi, i-a învățat pe cei gata să asculte, i-a rușinat pe cei necredincioși, a răbdat – pentru cei gata să asculte – ocările din partea celor necredincioși, scuipările din partea celor nerecunoscători, pălmuirile, batjocurile, biciuirile, și la sfârșit moartea cea rușinoasă, dându-și sufletul pentru noi – lucrare a dragostei decât care nimic mai mare nu este³⁰. Dar să îl vedem și pe ucenicul cel iubit, ucenic și cu faptele! Căci acesta a trecut prin toate cele ale Învățătorului – învățături, minuni și pătimiri –, binefăcând tuturor cu faptele și cu cuvintele, scoțând din întuneric la lumină și făcându-i vrednici din cei nevrednici, el însuși pătimind pentru ei. Nu doar o singură moarte a suferit pentru mărturia

²⁵ Cf. I ln 4, 20.

²⁶ Cf. ln 8, 31; I ln 2, 3-5; 4, 11-12; 5, 2-3.

²⁷ Cf. ln 13, 35; 14, 21; 15, 21.

²⁸ I ln 4, 20.

²⁹ I ln 2, 6.

³⁰ Cf. ln 15, 13.

lui Hristos și pentru folosul nostru – ceea ce e totuna cu a zice [că a suferit-o] pentru dragostea față de Dumnezeu și față de oameni –, ci de-a lungul întregii vieți s-a dat pe sine morții. De câte ori a fost batjocorit? De câte ori a fost pälmuir? De câte ori a fost bätut cu pietre? De câte ori a fost înfățișat înaintea tiranilor și a dregătorilor, având a da seama, fiind osândit, [el,] răspânditorul buneii cucernicii? Și a și fost exilat în Patmos³¹ de preacrudul tiran al tiranilor, Dometian, bucurându-se însă [de toate acestea] și propovăduind în tot locul învățăturile Bunului Stăpân și Învățător.

7. Ascultători fiind și noi de aceste [învățături], fraților, să viețuim pe cât putem precum și Hristos și ucenicul Său cel iubit au viețuit, următori făcându-ne Părinților noștri. Căci *fiul cel ascultător este spre viață, iar cel neascultător spre pierzare*³². Și nu [ascultători] doar [părinților] celor după trup, ci cu atât mai mult celor după duh, și prin ei Însuși Tatălui Celui Preaînalt, *din Care își trage numele orice neam, în cer și pe pământ*³³. Căci dragostea, ascultarea și supunerea față de părinții noștri duhovnicești trece la Dumnezeu, în vreme ce cel care nu ascultă de ei lovește împotriva Dumnezeului părinților, după cum și Hristos a arătat zicând: *Cine vă ascultă pe voi pe Mine Mă ascultă, și cine se leapădă de voi de Mine se leapădă; iar cel care se leapădă de Mine se leapădă de Cel Care M-a trimis pe Mine*³⁴. *Ascultați pe mai-marii voștri și vă supuneți lor, ca să nu suspine contra voastră; căci aceasta nu vă este de folos*³⁵, strigă Pavel, marele propovăduitor, străduindu-vă să pliniți toată dreptatea și toată fapta bună; și chiar de ar lipsi ceva din pricina slăbiciunii firii noastre, Domnul [fi-va] milostiv, plinind cu harul Său lipsurile slăbiciunii noastre și primind ca și cum desăvârșită ar fi buna [noastră] lucrare,

³¹ Cf. Apoc. 1, 9.

³² Cf. Pilde 13, 1 (LXX).

³³ Ef. 3, 15.

³⁴ Lc. 10, 16.

³⁵ Evr. 13, 17.

mai ales dacă ne va vedea smerindu-ne pentru lipsurile virtuții, iar nu înălțându-ne pentru lucrările acesteia.

8. Fiți fiecare binefăcători în multe chipuri pentru aproapele, cu ceea ce aveți! Nu îi poți vindeca pe cei slabi cu un cuvânt făcător de minuni? Însă poți să îi tratezi printr-un cuvânt de încurajare! Iar dacă te vei pune în slujba nevoilor [lui], Îl vei avea tu însuși drept slujitor – o, minune! – pe Însuși Hristos în veacul ce va să fie, după cuvântul Aceluia: *Se va încinge și îi va pune la masă și, apropiindu-Se, le va sluji lor*³⁶. Și dacă, dând din cele necesare pe care le ai, le vei împărtăși cu el, vei fi și tu părtaș dumnezeieștii bogății și Împărăției lui Hristos, și, ca și cum pe Însuși Acela L-ai îmbrăcat, I-ai potolit setea și L-ai hrănit³⁷, te vei hrăni cu ambrozie și te vei încinge cu mantia împărătească a nemuririi. Nu ai cuvânt de învățătură, îndemn la virtute, putere de a muștra, [care să] întoarcă de la răutate și să îmboldească la virtute? Fii învățător cu faptele, devenind un bun făptuitor și pentru tine, și pentru aproapele! [Iar] acesta este un mod de a-i muștra pe călcătorii de lege. Spună unii ca aceștia și despre tine: *Greu ne este și să-l privim, că neobișnuite sunt căile lui față de cărările noastre*³⁸. Iar dacă, nesuferindu-te, ți-ar aduce ocări și ar urzi acuzații, rău clevetindu-te, și ar meșteșugi împotriva ta toate lucrurile înfricoșătoare, stai nemișcat, nu-ți schimba felul [de a fi] stricându-te sau moleșindu-te, ci fii folositor și ție, și acelor, privind spre exemplul lui Hristos Însuși și al ucenicului Său iubit. Și luându-l pe Acesta ca pildă de a umbla pe calea cea dreaptă a Domnului, mergi pe aceasta fără să te întorci înapoi. Pentru că zice Acela: *Dacă pe Mine M-au prigonit, și pe voi vă vor prigonit*³⁹. Dacă astfel vei face și astfel vei răbda, va fi lămurit tuturor că ai îmbrățișat dragostea cea dumnezeiască.

³⁶ Lc. 12, 37.

³⁷ Cf. Mt. 25, 34-40.

³⁸ Înț. Sol. 2, 14-15 (LXX).

³⁹ In 15, 20.

9. Iar dacă ai dor să vezi în tine însuși semnele acesteia, ți le voi arăta și pe acestea, numai umblă fără ezitare spre aflarea lor! Când, ridicându-ți mintea către Dumnezeu, nu ești atras de nimic din cele de jos, ci uitând toate, în chip nesilnic, fără gânduri, te desfătezi, bucurându-te, de amintirea lui Dumnezeu și de rugăciunile cele către El, atunci să cunoști că te unești în chip curat cu dragostea cea către Dumnezeu și că te împărtășești de ea într-atât pe cât se prelungește timpul unei astfel de întâlneri cu Dumnezeu, sau, mai degrabă, al unei [astfel] de uniri. Când, iarăși, te rogi către Domnul întru străpungerea inimii și durerea cea dulce a inimii atât pentru tine, cât și pentru tot omul, cunoscut și necunoscut, vrăjmaș și prieten, întristat și neîntristat, atunci să cunoști că îți iubești semenul din suflet. Dar dispozițiile acestea nu vin dacă nu ai faptele vădite ale dragostei! Căci dacă nu te obișnuiești să lași voia ta și să o faci pe cea a aproapelui, cum vei răbda cele ce-ți vin asupra-ți din partea lui? Iar dacă nu porți cu bărbăție și cu îndelungă răbdare greutățile din partea oamenilor, cum vei spori în rugăciunea cea pentru vrăjmași? Și dacă necrezând Celui care spune: *dați milostenie cele ce sunt înlăuntru, și toate vă vor fi curate*⁴⁰, le vei reține și le vei păstra pe acestea lângă tine și nu te golești ca să ajuți la nevoile aproapelui, cum vei vărsa lacrimi pentru aceștia? Căci *cel care are dragostea, zice unul din cei iubiți de Dumnezeu, și-a împrăștiat averile. Iar cel care zice că le are pe amândouă, și averi, și iubire, se înșală. Ori este gol de averi, ori este gol de dragoste, ceea ce e totuna cu a zice [că e gol] de Dumnezeu*⁴¹. Căci Dumnezeu este dragoste⁴², Cel care ne și spune că *nu puteți sluji lui Dumnezeu și lui mamona*⁴³, numind mamona tot ceea ce avem în exces: aur, argint sau orice altceva. Și arată că este cu neputință să se roage cel care păstrează averi: Căci

⁴⁰ Lc. 11, 41.

⁴¹ Sf. Vasile cel Mare, *De legendis gentilium libris*, 2, PG 31, 585 B.

⁴² Cf. I In 4, 8; 16.

⁴³ Mt. 6, 24.

*acolo unde este comoara ta, acolo este și mintea ta*⁴⁴, nu însă în rugăciune. Încât pentru unii ca aceștia a zis Domnul și aceasta, că *acest popor Mă cinstește cu buzele, dar inima lor este departe de Mine. În zadar mă cinstesc*⁴⁵. De aceea și tunetul cel iubit de Dumnezeu strigă: *Cel care are bogăția lumii acesteia și nu dă cele de trebuință fraților, dragostea lui Dumnezeu nu este în el*⁴⁶. Căci nu poate dragostea lumii și dragostea lui Dumnezeu să rămână în unul și același [om]; pentru că dragostea lumii este vrăjmașă lui Dumnezeu⁴⁷. De aceea, iarăși, același zice: *Nu iubiți lumea, nici cele ce sunt în lume*⁴⁸.

10. Dar care sunt *cele ce sunt în lume* dacă nu agonisirile averilor, care nu folosesc cu nimic sufletului, poftele trupești, gândirea semeață, voia plecată spre cele pământești? Toate acestea nu sunt de la Dumnezeu, ci îl despart de El pe cel care le are și omoară sufletul biruit de ele și îl îngroapă sub lutul de aur și argint, care este cu atât mai rău decât lutul simplu – cu care acoperim de obicei țărâna noastră – cu cât acesta, aruncat fiind peste trupurile noastre moarte, astupă duhoarea care vine de la acestea și o ține să nu se răspândească peste tot, în vreme ce țărâna cea de aur și argint, cu cât mai mult este pusă peste mintea celui care o are, cu atât o face mai duhnitoare, încât duhoarea ajunge până la cer, și până la îngerii cei cerești, și până la Însuși Dumnezeu cerului, și întoarce mîlele lui Dumnezeu cele de acolo și cercetarea cea de acolo.

11. De aceea și cel iubit a fost trimis de Cel care l-a iubit, de Mântuitorul nostru Iisus Hristos, ca să ne învețe tot adevărul⁴⁹, să ne ridice din aceste fapte moarte și să ne îndemne la faptele luminii, al căror Cap și Pricinuitor al vieții veșnice ne-a arătat în chipul cel mai clar că este dragostea față de Dumnezeu și

⁴⁴ Cf. Mt. 6, 21.

⁴⁵ Cf. Mt. 15, 8; Is. 29, 13; Ps. 77, 37.

⁴⁶ I In 3, 17.

⁴⁷ Cf. Rom. 8, 7; Iac. 4, 4.

⁴⁸ I In 2, 15.

⁴⁹ Cf. In 16, 13.

față de aproapele. Cum, dar, să-l iubim și să-l cinstim pe acesta [Ioan]? Nu ca pe cel care ne-a descoperit tot adevărul? Așadar, să nu săvârșim, fraților, cele potrivnice cuvintelor sale, și nici, arătând [doar] cu înfățișarea și cu limba dragoste și credință, să fim necredincioși lui cu faptele, ceea ce el însuși ne oprește: *Să nu iubim, fraților, [numai] cu cuvântul și cu limba, ci cu fapta și cu adevărul*⁵⁰.

12. Așadar, dacă și noi îl iubim și îl cinstim pe cel iubit de Dumnezeu mai presus de toți, să arătăm dragostea față de el în faptă și în adevăr, nu făcându-ne doar ascultători ai cuvintelor lui, ci și făptuitori⁵¹. Căci astfel va fi [cu putință] să dobândim viața veșnică cea de el binevestită și Împărăția, întru Însuși Împăratul veacurilor, Hristos, Căruia se cuvine slavă veșnică în cer și pe pământ, dimpreună cu Cel fără de început al Său Părinte și cu Duhul cel împreună veșnic, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!

⁵⁰ I In 3, 18.

⁵¹ Cf. Iac. 1, 22-23.

Colecția Viața în Hristos
(editor pr. dr. Dragoș Bahrim)

Seria „Pagini de Filocalie”

Au apărut:

- Sf. Maxim Mărturisitorul, *Întrebări și nedumeriri*
Sf. Calist Angelicoudes, *Trei tratate isihaste*
Sf. Anastasie Sinaitul, *Povestiri duhovnicești*
Sf. Simeon Stâlpnicul din Muntele Minunat, *Cuvinte ascetice*
Cuviosul Teognost, *Tezaurul*
Sf. Calist I, Patriarhul Constantinopolului, *Omilii la Schimbarea la Față, împotriva lui Gregoras*
Sf. Macarie Egipteanul, *Cuvinte ascetice și epistole, vol. I*
Sf. Macarie Egipteanul, *Cuvinte ascetice și epistole, vol. II*
Sf. Teodor Studitul, *Catehezele mari. Cartea a II-a*
Sf. Teodor Studitul, *Catehezele mici*
Sf. Grigorie Palama, *Omilii, vol. I, II*
Cuviosul Nicolae Kataskepenos, *Sfântului Chiril Fileotul: viața ca filocalie*

În pregătire:

- Sf. Grigorie Palama, *Omilii, vol. III*
Sf. Anastasie Sinaitul, *Întrebări și răspunsuri*
Sf. Calist I, Patriarhul Constantinopolului, *Omilii*
Sf. Maxim Mărturisitorul, *Capete ascetice*
Sf. Dionisie al Alexandriei, *Pseudo-Hrisostom, Sf. Maxim Mărturisitorul și alții, Comentarii la Ecleziast*
Cuviosul Acachie Savaitul, *Tâlcuire la Canonul cel Mare al Sfântului Andrei Criteanul*
Marcu Monahul, *Scieri ascetice*

Seria „Hagiographica”

Au apărut:

- Viața Sfântului Simeon Stâlpnicul din Muntele Minunat.*
Viața fericitei Marta.

Sf. Nicodim Aghioritul, Noul Martirologhion
Sfântul Spiridon al Trimitundeii: portret hagiografic bizantin

În pregătire:

Sfântul Atanasie Athonitul: dosar hagiografic
Mitropolitul Ștefan Kalaidjishvili, Sfântul Maxim Mărturisorul
și Georgia
Monahul Moise Aghioritul, Sfinții Sfântului Munte

Seria „Mărgăritare”

Au apărut:

Cuviosul Teognost, Cuvinte despre pocăință și moarte
Sf. Nil Ascetul, Tâlcuire la Cântarea Cântărilor
Sf. Pacian al Barcelonei, Despre cei ce se pocăiesc
Simeon Mitropolitul Evhaitelor, Ioan Pustnicul, Vasile
Maleinos, Epistole ascetice
Sf. Neofit Zăvorâtul, Omilii la Maica Domnului
Sf. Grigorie cel Mare, Despre minunile Părinților italieni
Fericitul Augustin episcopul Hiponei, Despre înfrânare
Sf. Neofit Zăvorâtul, Viața Sfântului Nicolae, Arhiepiscopul
Mirelor Lichiei
Sf. Atanasie cel Mare, Viața Sfintei Sinclitichia și alte scrieri
ascetice
Fericitul Augustin episcopul Hiponei, Despre viața fericită

În pregătire:

Viața Sfântului Ioanichie cel Mare
Sf. Macarie Egipteanul, Epistola mare
Sf. Atanasie cel Mare, Epistola către Marcelinus,
despre folosul citirii psalmilor

Seria „Imnografie bizantină”

Au apărut:

- Sf. Ioan Mavropous Mitropolitul Evhaitelor**,
*Canoane de mângâiere la Domnul nostru Iisus Hristos
și la Preasfânta Născătoare de Dumnezeu*
- Matei Kamariotis**, *Canoane la dumnezeiasca Schimbare la Față*
- Sf. Iosif Imnograful**, *Canoane de rugăciune la Sfântul Arhanghel Mihail*
- Sf. Fotie Patriarhul Constantinopolului, Sf. Ioan Mavropous
Mitropolitul Evhaitelor**, *Canoane la Sfântul Ierarh Nicolae
Arhiepiscopul Mirelor Lichiei*
- Sf. Marcu Evghenicul, Mitropolitul Efesului**, *Canoane de
mângâiere, împotriva celor opt gânduri ale răutății*
- Sf. Nicodim Aghioritul**, *Noul Theotokarion (ediția a II-a
revizuită)*
- Sf. Iosif Imnograful**, *Canoane de rugăciune la Sfântul Apostol Toma*

În pregătire:

- Sf. Nicodim Aghioritul**, *Canoane la Intrarea în Biserică a Maicii
Domnului*
- Sf. Andrei Criteanul, Sf. Ioan Mavropous Mitropolitul
Evhaitelor**, *Canoane la Sfântul Ioan Botezătorul*

Seria de autor „Sf. Neofit Zăvorâtul din Cipru”

Au apărut:

- Vol. 1:** *Zece Cuvinte despre poruncile lui Hristos; Cincizeci de capete*
- Vol. 2:** *Cateheze*
- Vol. 3:** *Panegirice*
- Vol. 4:** *Tâlcuire la Hexaemeron; Tâlcuire la Psaltire și la Ode; Tâlcuire
la Cântarea Cântărilor*
- Vol. 5:** *Tâlcuire la canoanele celor douăsprezece praznice împărătești;
Despre arhieria lui Hristos; Despre Duhul Sfânt și la Sfânta
Cincizecime; Cartea minunii dumnezeiești; Epistole*

Colecția „Teologie bizantină”
(editor pr. dr. Dragoș Bahrim)

Au apărut:

Eustratie din Constantinopol, *Despre starea sufletelor după moarte*
Viața Sfântului Vasile cel Nou. Vămile văzduhului și vedeniile despre
Înfricoșătoarea Judecată

În pregătire:

Sf. Eustatie, Mitropolitul Tesalonicului, *Despre îndreptarea vieții*
călugărești

Viața Sfântului Nifon al Constanțianei

Sf. Anastasie Sinaitul, *Tâlcuire la Hexaameron. Trei omilii la*
facerea omului

Matei Vlastares, *Respingerea erorilor latinilor*

Sf. Fotie Patriarhul Constantinopolului, *Omilii*

Sf. Grigorie Palama, *Tratate demonstrative despre purcederea*
Duhului Sfânt

Editor, *Journal of*
Developmental Psychology
University of Michigan
487 Tappan Street
Ann Arbor, Michigan

Dear Professor: I am writing to
you regarding the
journal's editorial board
and the possibility of
your joining it.